

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

NATO'YA ÜYELİK SÜRECİNDE TÜRK VE YUNAN KAMUOYU (1949-1952)

Yüksek Lisans Tezi

Halilcan ER

Ankara-2016

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

NATO'YA ÜYELİK SÜRECİNDE TÜRK VE YUNAN KAMUOYU (1949-1952)

Yüksek Lisans Tezi

Öğrencinin Adı

Halilcan ER

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Sedef BULUT

Ankara-2016

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

NATO'YA ÜYELİK SÜRECİNDE TÜRK VE YUNAN KAMUOYU (1949-1952)

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Sedef BULUT

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. Necdet HAYTA

.....

Yrd. Doç. Dr. Sedef BULUT

.....

Prof. Dr. Temuçin F. ERTAN

.....

Tez Sınavı Tarihi 29 Haziran 2016

Prof. Dr. Temuçin F. ERTAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte önce İtalya ile savaşarak 1940 yılında savaşa dahil olan Yunanistan, ardından Almanya tarafından işgal edilerek zayıf duruma düşmüştür. Mihver Devletlerin mağlubiyeti ile sonuçlanan İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Yunanistan'da 1946-1949 yılları arasında ortaya çıkan iç savaşla birlikte ülke siyasi, ekonomik ve askeri yönden güçsüzleşmiştir. Yunanistan'ın içerisinde bulunduğu siyasi ve ekonomik sıkıntılar, ayrıca İç Savaş ve Soğuk Savaş'ın etkisi ülkeyi daha da kötü bir duruma sürüklemiştir. Yunanistan, bu zor durumdan çıkmak için kendisinden daha güçlü bir ülkenin askeri ve ekonomik yardımına muhtaç olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı süresince tarafsız bir politika izleyen Türkiye ise hem Müttefik Devletler hem de Mihver Devletleri ile iyi ilişkiler kurmaya çalışarak fiilen savaşa dahil olmamıştır. Ancak savaş süresince denge politikası izleyen Türkiye bu süreçte kendisini yalnız hissetmiştir. Türkiye, savaş sonrasında ortaya çıkan iki kutuplu dünya düzeni içinde kendisine destek aramaya ve Batı dünyasına yakınlık göstererek kurulan ittifaklar içerisinde yer almaya çaba göstermiştir. Türkiye'ye bu destek, Sovyetler Birliği'nin Türkiye ve özellikle boğazlar üzerindeki taleplerini kendi çıkarları gereği kabul etmeyen Amerika Birleşik Devletleri tarafından gelmiştir.

1947 yılında Truman Doktrini ve ardından Marshall Planı ile Batı'ya yaklaşan Türkiye ve Yunanistan, artan Sovyet tehdidine karşı kendilerini güven altına almak için 1949 yılında Batı ülkeleri arasında imzalanan Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı'na (NATO) katılma gereksinimi duymuştur. Bu amaçla NATO'ya üye olabilmek için Kore Savaşı'nı kendisine fırsat bilen Türkiye ve Yunanistan, Birleşmiş Milletler Ordusu bünyesinde 1950 senesinde Güney Kore'ye asker göndermiştir.

Kore Savaşı ile birlikte NATO ülkelerine daha çok yaklaşan Türkiye ve Yunanistan'ın stratejik konumları sebebiyle Amerika Birleşik Devletleri her iki ülkenin NATO'ya üyeliğini desteklemiştir. Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üyelik çabaları ilk başta bir sonuç getirmese de her iki ülkenin ısrarla sürdürdüğü politikalar neticesinde öncelikle Amerika Birleşik Devletleri'nin desteği sağlanmış

ve ABD tarafından 15 Mayıs 1951’de NATO ülkelerine Türkiye ve Yunanistan’ın üye olması teklif edilmiştir.

Gelişen olaylar ve müzakereler neticesinde NATO Konseyi tarafından Türkiye ve Yunanistan’a yapılan üyelik teklifi her iki ülke parlamentosunda yapılan oylama ile kabul edilmiş ve 18 Şubat 1952’de Türkiye ve Yunanistan’ın Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı’na üyeliği gerçekleşmiştir.

Yukarıda belirlenen bilgiler doğrultusunda Birinci bölümde Yunanistan’da Alman İşgali sonrası genel durum, İç Savaş ve İç Savaş’ın ardından yaşanan süreç ile Türkiye’deki genel durum, çok partili hayata geçiş, Türkiye’nin Batı’ya yönelmesi ve Demokrat Parti dönemi konularına yer verilmiştir. İkinci bölümde Soğuk Savaş, Truman Doktrini, Marshall Planı, NATO’nun kuruluşu ve Kore Savaşı konuları Türkçe, Yunanca ve İngilizce kaynaklarından anlatılarak dönem ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Üçünü ve son bölümde ise dönemin gazete yayınları ile birlikte bu döneme atıfta bulunan makale ve kitaplara ulaşılarak Türkiye ve Yunanistan’ın NATO’ya kabul edilmesi sürecine yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kore Savaşı, Marshall Planı, NATO, Soğuk Savaş, Truman Doktrini, Türkiye’nin NATO’ya üyeliği, Yunanistan’ın NATO’ya üyeliği

ABSTRACT

With the beginning of the Second World War, Greece entered the war fighting against Italy in 1940, which caused the country to weaken, and was eventually occupied by Germany. After the defeat of the Axis Powers and the Second World War ending, civil war occurred in Greece between 1946-1949. The country got even weaker on political, economic and military aspects. The political and economic problems in Greece, plus the impact of the Civil War and the Cold War dragged the country into an even worse situation. Greece needed a more powerful country's military and economic aid, in order to rebuild itself.

However, Turkey's balanced policy and neutral stance let to some sense of global isolation, Turkey did not actively participate in the war due to its neutral policy, an effort to establish positive relations with both Allied Forces and Axis Powers. Turkey struggled to receive support within the postwar bipolar world order and turned to the Western world and their alliances. The United States was unwilling to accept the self-serving Soviet Union demands upon Turkey, especially over the straits issue.

In 1947, Turkey and Greece grew closer to the West with the Truman Doctrine and the Marshall Plan, which ultimately led to their joining the North Atlantic Treaty Organization (NATO). Signed between Western countries in 1949, NATO was created in order to counter the growing Soviet threat. In 1950, as an act of good faith, Turkey and Greece committed troops to the United Nations Army in South Korea as a part of the Korean War effort, hoping to be accepted in to NATO.

Turkey and Greece enjoyed closer relations NATO countries throughout this period and due to their strategic locations, the US supported the accession of both countries to NATO.

Although Turkey and Greece's efforts to join NATO brought no immediate results, both countries persistently pursued policies that attracted the support of the United States. Eventually, on May 15, 1951, the US submitted a NATO proposal to grant membership to Turkey and Greece.

Following a series of negotiations, Greek and Turkish parliaments both accepted the membership proposal put forth by the NATO Council. On February 18,

1952, Greece and Turkey's memberships to the North Atlantic Treaty Organization were validated.

The first part of this work comprises topics namely: the general situation of Greece after the German occupation, the Civil War and post-Civil War process, the general situation in Turkey, the transition to a multi-party system, Turkey's intent to align with the West and the Democratic Party period. The second part comprises chapters covering the following topics: the Cold War, the Truman Doctrine, the Marshall Plan, the establishment of NATO and the Korean War, with facts derived from Turkish, Greek and English sources. The information is given about that time period. The third part analyses information derived from newspaper columns, articles, books and other publications reflective of the time period during the admission of Turkey and Greece to NATO.

Keywords: Cold War, Greece's membership to NATO, Korean War, Marshall Plan, NATO, Truman Doctrine, Turkey's membership to NATO

ÖNSÖZ

Türkiye ve Yunanistan'ın yakın tarihleri incelendiğinde ihtilaflar söz konusu olsa da birbirine komşu iki ülkenin siyasi ve askeri işbirliği konularında birçok ortak paydada bulunduğu görülmektedir. Bir tarafta İkinci Dünya Savaşı'nda tarafsız bir tutum sergilemeye çalışarak savaştan zarar görmek istemeyen Türkiye, diğer tarafta ise Mihver Devletleri tarafından işgal edilerek ağır zarar görmüş Yunanistan olmak üzere her iki ülke de Soğuk Savaş'ın olumsuz etkilerinden kendisini koruyacak bir işbirliği arayışına girmiştir. Bu işbirliğinin adı şüphesiz ki o dönemin uluslararası askeri ittifakı NATO'dan başkası değildir. Söz konusu araştırmanın konusunu da Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üyelik süreci oluşturmaktadır.

Tezin araştırılması esnasında elde edilen bilgiler, iki ülkenin ortak paydası görüşünü destekler niteliktedir. Her iki ülke de Sovyet tehdidinden kaçınarak komünizm fikrinin bertaraf edilmesi için Amerika'dan yardım almıştır. NATO'ya üye olmak amacıyla 1950 yılında iki ülke de Kore'ye asker göndererek, örgüte üyelik davetini aynı tarihte almıştır. Bununla da kalmayıp her iki ülke parlamentosunda yapılan oylamalarda NATO'ya üyelik aynı gün ve tarihte kabul edilmiştir.

Bu çalışmada, dönemin Yunan basını ayrıntılı olarak incelenmiş; objektif bir bakış açısı elde etmek için Atina'da Milli Kütüphane ve Meclis Kütüphanesi, Atina Üniversitesi (Milli ve Kapodostrian Üniversitesi), Selanik (Aristoteles) Üniversitesi ve Yanya Üniversitesi kütüphanelerinde yapılan arşiv taramasında, konuyla ilgili tarih kitaplarının yanı sıra araştırılan dönemde yayımlanan sağ ve sol görüşlü basın kaynaklarından karşılıklı olarak istifade edilmeye çalışılmıştır. Türk kamuoyu incelemesi yapılırken ise Milli Kütüphane, TBMM Kütüphanesi, İzmir Ahmet Piriştina Kent Arşivi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Kütüphanesi'nde bulunan süreli yayınlar ile döneme ilişkin tarih kitaplarından yararlanılmıştır. Ayrıca süreli yayınların incelenmesi esnasında başvuru yöntemlerinden birisi de Türk, Yunan ve İngiliz basınına ait gazetelerin internet arşivlerinin taranması olmuştur. Katharevusa Yunanca, Çağdaş Yunanca (Dimotiki) ve İngilizce eserlerin çevirileri tarafımdan yapılarak çalışmaya aktarılmıştır.

Ağırlıklı olarak Türkçe, Çağdaş Yunanca ve araştırılan dönemde Yunanistan'ın resmi dili olan Katharevusa yazılı kaynaklar kullanılarak hazırlanan tezin dipnot kullanımında Yunanca kaynaklar için transliterasyon yerine önce Türkçe çevirisi ve ardından kaynağın orijinal dili parantez içerisinde yazılmak suretiyle künye verilmiştir. Aynı durum kaynakça bölümünde de uygulanmıştır.

Tezin hazırlanması aşamasında; konu seçimi, Türkçe kaynakların tespiti ve araştırma safhasında izlemem gereken yolda bana yardımcı olan, ihtiyaç duyduğum her alanda bana yardım ederek değerli görüş ve fikirlerini esirgemeyen ve beni sabırla destekleyen çok kıymetli hocam ve Tez Danışmanım Yrd.Doç.Dr. Sayın Sedef BULUT'a sonsuz şükranlarımı bir borç bilirim. Başta çok sevdiğim hocam Prof.Dr. Sayın Temuçin Faik ERTAN ve Doç.Dr. Sayın Hakan UZUN olmak üzere üzerimde emeği geçen tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım. Yunanca kaynakların taranması ve incelenmesi esnasında yardımlarını esirgemeyen ve tecrübesinden faydalandığım, tez süresince bir an olsun yanımdan ayrılmayarak manevi desteğini esirgemeyen değerli eşim Maria PAPADOPOULOU ER'e ve aileme teşekkür ederim.

Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üyelik sürecine ilişkin akademik ve objektif bir pencereden bakmayı amaçladığım bu çalışmanın, ileride benzer konularda yapılacak araştırmalara destek olmasını ve iki ülke ilişkilerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmasını dilerim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI YUNANİSTAN VE TÜRKİYE'DE GENEL DURUM

1.1. Yunanistan'da Genel Durum: Yunan İç Savaşı ve Merkez Sağın Yükselişi.....	11
1.1.1. 1944 Yılında Yaşanan Olaylar ve Varkiza Antlaşması.....	11
1.1.2. Yunanistan'da İç Savaş ve Siyasi Gelişmeler.....	18
1.2. Türkiye'de Genel Durum: Çok Partili Hayata Geçiş ve Batı'ya Yaklaşma Politikası	28
1.2.1. 1946 Seçimleri.....	31
1.2.2. Türkiye'nin Batıya Yaklaşması ve Amerika'nın Desteği	34
1.2.3. 1950 Seçimleri ve Demokrat Parti İktidarı	39

İKİNCİ BÖLÜM

NATO'NUN KURULUŞU VE KORE SAVAŞI

2.1. Soğuk Savaş Döneminin Başlaması	45
2.2. Truman Doktrini ve Marshall Planı	50
2.2.1. Yunanistan'a Yardımlar	59
2.2.2. Türkiye'ye Yardımlar.....	62
2.3. NATO'nun Kuruluşu.....	65
2.4. Kore Savaşı	74
2.4.1. Türkiye ve Kore Savaşı	80
2.4.2. Yunanistan ve Kore Savaşı	88

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE VE YUNANİSTAN'IN NATO'YA KABUL SÜRECİNİN TÜRK VE YUNAN KAMUOYUNDAKİ ETKİLERİ

3.1. Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya Üyelik Süreci ve Kamuoyu	95
3.1.1. NATO'nun Kuruluşu ve Türk - Yunan Kamuoyuna Yansımaları ..	95
3.1.2. Türkiye'nin NATO'ya Üyelik Başvurusu ve Türkiye ile Yunanistan'a Etkileri	101
3.1.3. Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya Davet Edilmesi	113
3.1.4. Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya Girişi	122
SONUÇ	132
KAYNAKÇA	137
EKLER	153

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
AMAG	American Mission for Aid to Greece (Yunanistan'a Amerikan Yardım Misyonu)
bkz.:	Bakınız
bkz.: aş.	Eserin kendi içinde aşağıya atıf
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
Çev:	Çeviri
DP	Demokrat Parti
DSE	Dimokratikos Ellinikos Stratos (Demokratik Yunan Ordusu)
EAM	Ethniko Apeleftherotiko Metopo (Ulusal Kurtuluş Cephesi)
Ed.	Editör
EDES	Ethnikos Dimokratikos Ellinikos Sindesmos (Ulusal Cumhuriyetçi Yunan Birliği)
ELAS	Ellinikos Laikos Apeleftherotikos Stratos (Yunan Ulusal Kurtuluş Ordusu)
EPEK	Ethniki Proodeftiki Enosi Kentrou (Milli Terakkiperver Merkez Birliği)
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
JUSMAPG	(Joint U.S. Military Advisory and Planning Group, Greece) Müşterek Askeri Plan ve İstişare Grubu
KKE	Kommounistiko Komma Ellados (Yunanistan Komünist Partisi)
LK	Laiko Komma (Halk Partisi)

MKP	Milli Kalkınma Partisi
MP	Millet Partisi
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı)
NAZİ	Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi
OEEC	Organisation for European Economic Co-operation (Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı)
PEEA	Politiki Epitropi Ethnikis Apeleftherosis (Ulusal Kurtuluş Siyasi Komitesi)
s.:	Sayfa
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi

GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan ve ağır hükümlerle cezalandırılan Almanya,¹ savaş sonrasında kaybettiği gücünü yeniden kazanmak ve Avrupa'da oluşan düzeni kendi lehine değiştirmek üzere harekete geçmiştir. Dünya genelinde yaşanan ekonomik bunalım, artan işsizlik, hammadde yetersizliği gibi faktörler ve Almanya'da Nasyonel Sosyalizm hareketinin güçlenerek Hitler'in başa geçmesi, ikinci bir dünya savaşının ortaya çıkışını desteklemiştir.²

1 Eylül 1939 sabahı Almanya'nın Polonya topraklarına girmesiyle başlayan savaşa iki gün sonra İngiltere, Fransa, Yeni Zelanda ve Hindistan da katılmış, 9 ve 10 Eylül 1939 tarihlerinde Kuzey Afrika ve Kanada'nın da Almanya'ya karşı savaş ilan etmesiyle birlikte savaş kısa sürede Avrupa'dan Balkanlar'a, Kuzey Afrika'ya ve tüm dünyaya yayılmıştır.³

Almanya'nın savaş başlamadan önce Sovyet Rusya ile 23 Ağustos 1939 tarihinde imzaladığı Saldırmazlık Paktı ile bu ülke karşısında doğuda bir cephe açma riskini garanti altına aldıktan sonra Polonya'yı işgal etmiş ve henüz bir ay geçmeden Polonya, 28 Eylül 1939'da Moskova'da yapılan antlaşma ile Almanya ve Sovyet Rusya arasında paylaşılmıştır.⁴ Almanya "Yıldırım Savaşı" adını verdiği hızlı savaş tekniğiyle 9 Nisan 1940'ta Danimarka'yı ve Norveç'i işgal etmiş ve 10 Mayıs 1940 tarihinde batıya yönelerek kısa süre içerisinde Hollanda (12 Mayıs), Belçika (20 Mayıs) ve hemen ardından Fransa'ya girerek 14 Haziran 1940 tarihinde Paris'i işgal

¹ Birinci Dünya Savaşı sonunda Müttefik Devletler ile Almanya arasında 28 Haziran 1919 tarihinde imzalanan 440 maddelik Versailles Barış Antlaşması'na göre: Almanya genel hatlarıyla yüklü bir savaş tazminatı ödemeyi, ordusunu küçültmeyi, topraklarının bir kısmını ve deniz aşırı topraklarının hepsini kaybetmeyi kabul etmiştir. Ahmet Şükrü Esmer, **Siyasi Tarih (1919-1939)**, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O., Ankara, 1953, s.615.

² Oral Sander, **Siyasi Tarih (1918-1994)**, İmge, Ankara, 2000, s.113-119.

³ R. Argiraki, V. Vlasidis, L. Dialeisma, K. Diamantakou ve diğerleri, **Yunanistan: Tarih-Kültür**, Domi, Atina, 2005, s.441-442. (P. Αργυράκη, Β. Βλασιδίης, Λ. Διαλεισμά, Κ. Διαμαντάκου, κ.α., **Ελλάδα: Ιστορία – Πολιτισμός**, Εκδόσεις Δομή, Αθήνα, 2005, σ.419-420.)

⁴ Fahir Armaoğlu, **20'nci Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)**, Timaş, İstanbul, 2010, s.324-325.

etmiştir. Almanya'nın Fransa'yı işgalini fırsat bilen İtalya da 10 Haziran 1940'da Fransa'ya karşı savaş ilan ederek İkinci Dünya Savaşı'na dahil olmuştur.⁵

Hitler ile aynı cephede yer alan Mussolini, İtalya'nın topraklarını genişletmek amacıyla önce 7 Nisan 1939'da Arnavutluk'u işgal etmiştir. 5 gün gibi bir sürede Arnavutluk'u işgal eden İtalya, gerekli hazırlıkları yaptıktan sonra 28 Ekim 1940 günü Arnavutluk üzerinden Yunanistan'ı ilhak etmek istemiştir.⁶

İtalyan ordusunun Yunanistan'ı işgal edeceğini belirten ultiatom, 28 Ekim 1940 sabahı İtalya'nın Atina'daki büyükelçisi Emanuele Grazzi tarafından Yunanistan Başbakanı İoannis Metaksas'a⁷ iletilmiştir. Başbakan Metaksas, İtalyan büyükelçisine sert bir dille Yunanca "Ohi!" (Hayır) cevabını vererek Yunanistan'ın İtalya'ya teslim olmayacağını ve savaşacağını belirtmiştir. Aynı gün İtalyan orduları harekete geçmiş ve 28 Ekim 1940 sabahı Yunan-İtalyan Savaşı başlamıştır.⁸ Yunanistan'ın siyasi istikrarsızlık içinde bulunduğu bir dönemde İtalya'nın bu durumdan faydalanarak kolay bir zafer elde etmek üzere başlattığı Yunanistan seferi, Mussolini'nin hiç de beklediği gibi seyretmemiştir. Arnavutluk sınırı olan Epir bölgesinde yaklaşık altı ay süren savaş neticesinde İtalyanlar ilerleme kaydedememiş, aksine yer yer geri çekilmek zorunda kalmıştır. Yunan ordusu bugünkü Arnavutluk'un güney şehirleri olan Avlonya (Agia Saranda)⁹, Ergiri

⁵ Periklis Rodakis, **20'nci Yüzyıl Yunanistan Tarihi (2. Cilt 1923-1942)**, Gordios, Atina, 2004, s.186. (Περικλής Ροδάκης, **Η Ιστορία της Ελλάδας 20ός Αιώνας (Τόμος Β' 1923-1942)**, Γόρδιος, Αθήνα, 2004, σ.186.)

⁶ "Yunanistan Dünden İtibaren İtalya ile Savaşta Bulunuyor - Halk Birlik İçinde, Mücadele Mesajı Veriyor!" ("Η ΕΛΛΑΣ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΑΠΟ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΠΟΛΕΜΟΝ ΜΕ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑΝ – ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΣΥΣΣΩΜΟΝ, ΜΝΗΜΟΝ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΩΝ ΤΟΥ, ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ!"), **Kathimerini**, 29 Ekim 1940, s.1.

⁷ Yunanistan'da 1924-1935 yılları arasında uygulanan cumhuriyet yönetiminin ardından 1935 yılından itibaren tekrar anayasal monarşiye geçilmiştir. Kral 2'nci Georgios, 1936 yılında İoannis Metaksas'ı başbakanlığa getirmiş ve Metaksas, meclisi dağıtarak kendisini ömür boyu başbakan ve diktatör ilan etmiştir. (Çağla Derya Tağmat, **Yunanistan'da Büyük Açlık ve Türk Yardımları (1941-1943)**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2010, s.22. ; Sander, **Siyasi Tarih (1918-1994)**, s.227.)

⁸ Spiros Kaloudis, **1940-1941 Savaşı'nda Yunanistan'ın Konumu ve Uluslararası İlişkileri**, Nea Sinora, Atina, 1997, s.34-35. (Σπύρος Καλούδης, **Η Θέση Της Ελλάδας Και Οι Διεθνείς Της Σχέσεις Στον Πόλεμο 1940-1941**, Νέα Σύνορα, Αθήνα, 1997, σ.34-35.)

⁹ Şehir isimlerinin yanına parantez içerisinde Yunan kaynaklarında geçen isimler yazılmıştır.

(Argirokastro) ve Berat (Koriça) şehirlerini ele geçirmiştir. Yunanistan'ın İtalya karşısındaki üstünlüğü, Alman işgaline kadar devam etmiştir.¹⁰

İtalya'nın Yunanistan karşısında yenildiğini gören Hitler, Alman ordusuna 13 Aralık 1940 günü Yunanistan'ın işgalini amaçlayan "Marita" hareketinin uygulanması emrini vermiştir. Söz konusu emrin amacı; Arnavutluk'ta devam eden İtalyan-Yunan savaşında üstün durumda olan Yunan ordusuna gözdağı vermektir.¹¹

Hitler tarafından Marita hareket planının faaliyete geçirilmesi emri verildikten sonra hazırlıklarını tamamlayan Alman ordusu 1 Mart 1941'de Bulgaristan'a girerek aynı gün içerisinde Selanik sınırına kadar ilerlemiştir. Mihver Devletleri'ne katılan Bulgaristan, kendi askerlerini Türkiye sınırına doğru kaydırırken, Yunanistan sınırına dayanan Hitler bu ülkenin işgalini de çok yakın bir zamanda gerçekleştireceğini belli etmiştir.¹²

Almanya'nın Yunanistan'ı işgal edeceğini savaşın başından itibaren öngören İngiltere, 1941 yılının Ocak ayında Yunanistan'a bir teklifte bulunarak ülkenin kuzey sınırında ortak bir İngiliz-Yunan savunma hattı oluşturmayı teklif etmiştir. Durumu değerlendiren Başbakan Metaksas, İngiltere'nin Yunanistan'a sağlayacağı askeri desteğin, olası Alman işgaline karşı önemli bir savunma faktörü oluşturacağı gerekçesiyle teklifi kabul etmiştir.¹³ Ayrıca, oluşturulacak ortak savunma hattının korunması amacıyla İngiltere'ye ülkenin kuzeyinde bir hava üssü inşa etmesi izni verilmiştir. Bu durum Almanya'nın kontrolü altında olan petrol kaynaklarına ve Romanya'da bulunan rafinerilere tehdit oluşturmaktaydı. Almanya, Yıldırım Savaşlarını sürdürebilmek için söz konusu petrole ihtiyaç duymaktaydı. Bu yüzden Almanya, savaşın Balkan cephesini elinde korumak amacıyla Bulgaristan'ı Mihver

¹⁰ Dionisios A. Zakithinos, **Modern Yunanistan Siyasi Tarihi**, Estia, Atina, 1965, s.109-110. (Διονύσιος Α. Ζακυθηνός, **Η Πολιτική Ιστορία Της Νεωτέρας Ελλάδος**, Εστία, Αθήνα, 1965, σ.109-110.)

¹¹ Aynı yer.

¹² "Bulgaria Seized; Blacks Out", **Chicago Sunday Tribune**, 2 Mart 1941, s.1-2.

¹³ Thanos Veremis, İoannis Kaliopoulos, **"Yunanistan, Modern Süreklilik (1821'den Günümüze Kadar)"**, Kastaniotis, Atina, 2006, s.389. (Θάνος Βερέμης, Ιωάννης Κολιόπουλος, **"Ελλάς, Η Σύγχρονη Συνέχεια (Από το 1821 Μέχρι Σήμερα)"**, Καστανιώτης, Αθήνα, 2006, σ.389.)

Devletleri bünyesine katmak amacıyla doğrudan bu ülkeye girmiş ve ardından Yunanistan'ı işgal hazırlıklarına başlamıştır.¹⁴

Yunanistan Başbakanı İoannis Metaksas'ın 30 Ocak 1941'de hayatını kaybetmesi üzerine,¹⁵ Başbakanlık görevini Aleksandros Korizis sürdürmekteydi. Korizis, Metaksas'ın işgal karşıtı politikasını devam ettirmiş ve İngilizlerle yapılan işbirliğine bağlı kalmıştır. Almanlar harekat planını tekrar gözden geçirip gerekli lojistik ihtiyaçlarını tamamladıktan sonra saldırı tarihi olarak 6 Nisan 1941 gününü seçtiler. Almanya tarafından İngiliz askerlerinin bölgen ayrılmasına yönelik verilen notaya Başbakan Korizis yarım saat sonra hayır cevabı vererek savaşa hazır olduklarını belirtmiştir.¹⁶

Bulgaristan'ın işgali üzerine savunma hattı oluşturmak amacıyla halihazırda Batı Trakya'yı boşaltmış olan¹⁷ Yunan askerleri, Alman işgali karşısında uzun soluklu bir direniş gösterememiştir. Kuzey Yunanistan'da bulunan Olympos bölgesindeki İngiliz ve Yunan askerlerinin direnişi kısa bir süreliğine Almanları oyalamışsa da Yunan ordusu harp karargahının deprem nedeniyle kullanılamaz durumda olması¹⁸ ve bölge halkının korkudan dolayı Yunan askerlerine yardım etmemesi üzerine Alman ordusuna karşı fazla direniş gösterilememiş, 13 Nisan 1941'de ordu geri çekilmek zorunda kalmıştır.¹⁹

Yunanistan Başbakanı Aleksandros Korizis, ülkenin içinde bulunduğu durumun ağırlığını ve ordudan bir kısım subayların Alman askerlerine teslim olmasını kaldıramayıp, Alman işgalinin on ikinci gününde, 18 Nisan 1941'de intihar

¹⁴ Dimitris Kitsikis, **Yunan-Türk Devleti Tarihi 1928-1973**, Estia, Atina, 1981, s.85. (Δημητρίης Κιτσίκης, **Ιστορία του Ελληνοτουρκικού Χώρου 1928-1973**, Εστία, Αθήνα, 1981, σ.85.)

¹⁵ “İoannis Metaksas Dün Sabah Saatlerinde Yaşamını Kaybetmiştir” (“Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΤΑΞΕΑΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΠΡΩΙΑΣ ΤΗΣ ΧΘΕΣ ΔΕΝ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΕΝ ΖΩΗ”), **Kathimerini**, 30 Ocak 1941, s.1.

¹⁶ Center Of Military History United States Army, **The German Campaigns In The Balkans (Spring 1941)**, Washington, 1986, s.74.

¹⁷ **a.g.e.**, s.87-89.

¹⁸ “Quake Jars Northern Greece; 19.000 Made Homeless in Larissa”, **Chicago Sunday Tribune**, 2 Mart 1941, s.1-2.

¹⁹ Center Of Military History United States Army, **a.g.e.**, s.94.

etmiştir.²⁰ Aynı gün yerine başbakan olarak seçilen Emanuil Tsouderos ve hükümeti, Yunanistan Kralı 2'nci Georgios ile birlikte başkent Atina'yı terk etme kararı almıştır. Bu arada ülkenin neredeyse tümü Nazilerin eline geçmiş, 20 Nisan 1941 gününe gelindiğinde ise cephede ilk ateşkes imzalanarak Yunan ordusu teslim olmaya başlamıştır. 23 Nisan 1941 günü, dağılan ordunun başkomutanı Orgeneral Aleksandros Papagos, görevinden azledilmesini isteyerek ordudan çekilmiştir. Kral ve hükümet temsilcileri ise İngiliz askerinin bulunduğu Girit'e doğru yola çıkmıştır. Alman askerleri 27 Nisan 1941 günü Atina'ya girdiklerinde başkentte ne Kral 2'nci Georgios ne de hükümet bulunmaktadır.²¹

Alman ordusunun 20 Mayıs – 1 Temmuz 1941 tarihleri arasında gerçekleştirdiği Girit Savaşı (Merkür Operasyonu) sonunda Girit Adası'nın ele geçirilmesi üzerine Yunan Hükümeti 24 Mayıs 1941 günü adadan sürgün edilerek Mısır'a yerleşmiştir. Girit Adası ile birlikte Almanların Yunanistan'ı işgali tamamlanmıştır.²² Bu tarihten itibaren Almanların ülkeyi terk etmesine kadar geçen süre zarfı içerisinde Yunanistan'da iki adet hükümet mevcuttur. Birincisi Alman işgalini ve yenilgiyi kabul ederek Nazi Ordusu emrinde görev alan Atina Hükümeti, ikincisi ise Mısır'ın Kahire şehrinde bulunan ve Alman işgalini tanımayan sürgün Kahire Hükümetidir.²³

Alman işgalinin başlangıcından itibaren Yunanistan'da direniş örgütleri kurulmuş; bu kapsamda ülkede komünizm fikrinin ve komünistlerin birlikte hareket etmeleri amacıyla Yunanistan Komünist Partisi (KKE)'nin önderliğinde birleşen

²⁰ “Başbakan Aleksandros Korizis Dün Öğleden Sonra Saat 4'te Aniden Hayatını Kaybetti” (“ΑΠΕΒΙΩΣΕ ΧΘΕΣ ΤΗΝ 4ΗΝ Μ.Μ. ΑΙΦΝΙΔΙΩΣ Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΡΙΖΗΣ”), **Akropolis**, 19 Nisan 1941, s.1. ; “Dün Öğleden Sonra Saat Dörtte Hükümet Lideri Aleksandros Korizis Beklenmedik Bir Şekilde Hayatını Kaybetti” (“ΧΘΕΣ ΤΗΝ 4ΗΝ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΝ ΩΡΑΝ ΑΠΕΒΙΩΣΕΝ ΑΙΦΝΙΔΙΩΣ Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΡΥΖΗΣ”), **To Vima**, 19 Nisan 1941, s.1.

²¹ İoannis Koliopoulos, **1941 Nisanı'nda Yunanistan'daki Askeri ve Siyasi Kriz**, Mnimon, Atina, 1976, s.73-74. (Ιωάννης Κολιόπουλος, **Η Στρατιωτική Και Η Πολιτική Κρίση Στην Ελλάδα Τον Απρίλιο Του 1941**, Μνήμων, Αθήνα, 1976, σ.73-74.)

²² Veremis, Koliopoulos, **a.g.e.**, s.394.)

²³ Alman işgali nedeniyle uzun süre Mısır'ın Kahire kentinde kalmak zorunda bulunan Yunan Kralı ve Hükümet, Yunan kaynaklarında Kahire Hükümeti olarak geçmektedir. Bu nedenle söz konusu dönem aralığında Yunan Hükümeti veya Sürgün Hükümet yerine Kahire Hükümeti kullanımı benimsenmiştir. (Antonios İ. Korantis, **Yunanistan'ın Siyasi ve Diplomatik Tarihi 1941-1945 (Birinci Cilt)**, Estia, Atina, 1987, s.21. (Αντώνιος Ι. Κοραντής, **Πολιτική Και Διπλωματική Ιστορία Της Ελλάδος 1941-1945 (Τόμος Πρώτος)**, Εστία, Αθήνα, 1987, σ.21.))

solcu gruplar tarafından 27 Eylül 1941 günü Ulusal Kurtuluş Cephesi (EAM) kurulmuştur. KKE'nin direniş çağırısı ile EAM çatısı altında birleşen siyasi grupların silahlı örgüt liderleri, 16 Şubat 1942 tarihinde Alman ve İtalyan işgaline karşı Yunan Ulusal Kurtuluş Ordusu (ELAS) adı altında birleşerek EAM'ın askeri kanadı olarak kurulmuştur.²⁴

Mihver işgalinin başlangıcından itibaren pasif direniş gösteren Yunan Halkı kısa süre içerisinde ilk başlangıçta küçük ve bağımsız gruplar halinde ve daha sonraları örgütlenerek büyük silahlı gruplar ile aktif direniş eylemlerine geçerek ülkenin kurtuluşu için işgale karşı koymaya başlamıştır. Bu kurtuluş eylemleri süresince Yunan Halkı iki farklı siyasi kutupta birleşerek mücadele vermişlerdir. Bu kutuplardan ilki komünizm fikrinin savunucusu ve silahlı ELAS'ın siyasi kanadı olan EAM, ikincisi ise milliyetçilik fikri çatısı altında bir araya gelen ve çoğunluğu Yunan ordusunda görev yapmış askerlerden oluşan Ulusal Cumhuriyetçi Yunan Birliği (EDES)'dir.²⁵

Bir taraftan solcu EAM-ELAS ve diğer taraftan sağcı EDES direnişçileri, gerilla taktiğiyle hareket ederek Alman ordusuna karşı yaklaşık iki yıl boyunca savaşımlardır. Farklı görüşlere sahip olmalarına rağmen, her iki grubun da tek bir amacı vardı: Yunanistan'ı Alman ve İtalyan askerlerinden temizlemek ve kendi siyasi iradeleri altında ülkenin yeniden bağımsızlığını kazanması.²⁶ Bu kapsamda her iki taraf karşı direniş göstererek Almanlara zor anlar yaşatmıştır. Almanya 1941 yılının Haziran ayından itibaren Sovyet Rusya ile savaş içerisine girmiş ve aynı yılın Aralık ayında Birleşik Amerika'nın Almanya karşısında savaşa dahil olmasıyla birlikte zayıf duruma düşerek 1944 yılının ikinci yarısından itibaren Yunanistan topraklarından çekilmeye başlamıştır.²⁷

Mihver ittifakının başında bulunan Almanya'nın yanında İtalya ve Bulgaristan'ın Yunanistan'a girmesiyle birlikte başlayan işgal yılları süresince

²⁴ Zakithinos, **a.g.e.**, s.112.

²⁵ Aynı yer.

²⁶ İkinci Dünya Savaşı süresince birlikte savaşan direnişçi gruplar, savaş sonrasında birbirleriyle çatışarak Mihver'in elinden henüz kurtulan Yunanistan'da yeni bir kriz ortamı yaratarak İç Savaş'ın başlamasına neden olmuşlardır. (bkz.: aş. Birinci Bölüm)

²⁷ Argiraki, Vlasidis ve diğerleri, **a.g.e.**, s.444-445. ; Armaoğlu, **20'nci Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)**, s.340-343.

Yunan Halkı'na karşı yapılan zulüm ve işkence, ülke tarihine trajik bir biçimde geçmiştir.²⁸

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'nda tarafsızlığı ilan etmiş ve diğer ülkeler ile olan ilişkilerini bozmamaya özen göstermiştir. Savaşın çıktığı ilk andan itibaren Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Başbakan Şükrü Saraçoğlu yaptıkları açıklamalar ve izledikleri politikalarla Türkiye'nin savaşa müdahil olmayacağını ifade etmişlerdir.²⁹ Savaşta Balkanlar ve Ortadoğu'da kendisine müttefik taraf arayan İngiltere ise Türkiye ile ilişkilerini sıcak tutarak askeri yardım ve malzeme desteği verme sözü ile Türkiye'yi savaşın içine çekmek istemektedir.³⁰ Başlangıçta güvenlik amacıyla İngiltere ve Fransa ile "Üçlü Yardımlaşma Antlaşması" imzalamış olan Türkiye bu hareketi ile savaş süresince Avrupa'dan gelebilecek herhangi bir tehdidi bertaraf etmiş oluyordu. Ancak Almanya'nın Belçika, Hollanda ve Fransa'ya saldırmasının ardından Türkiye Sovyet Rusya ile ilişkilerinin bozulacağı gerekçesiyle antlaşmadaki fesih hakkını kullanarak savaşa girmemiştir.³¹ İtalya'nın da Almanya tarafında savaşa dahil olması ve ardından 1940 – 1941 yıllarında Almanya'nın Balkan devletlerini hızla işgal etmesi hem Sovyetler Birliği'nde hem de Türkiye'de endişe yaratmıştır. Bu endişeler neticesinde, iki ülke arasında geçmişten beri var olan güveni garanti altına almak amacıyla 1925 Saldırmazlık Antlaşması'nı destekler nitelikte bir antlaşma yapılması gereği duyulmuş ve 25 Mart 1941 tarihinde

²⁸ Almanya'nın Yunanistan'ı "İşgal Dönemi"ne atıfta bulunan bazı çalışmalar için bkz.: "Aleksandros Papagos, Yunanistan'ın Savaşı 1940-1941 (O Polemos Tis Ellados 1940-1941), Idryma Goulandri, Atina, 1995." ; "Genelkurmay Başkanlığı, İkinci Dünya Savaşı Boyunca Yunan Ordusu (O Ellinikos Stratos Kata Ton Defteron Pankosmion Polemon), KKK.lığı, Atina, 1956." ; "Aleksandros Sakellarios, İkinci Dünya Savaşı'nda Yunanistan'ın Yeri (İ Theseis Tis Ellados Eis Ton Defteron Pankosmion Polemon), New York, 1944." ; "Çağla Derya Tağmat, Yunanistan'da Büyük Açlık ve Türk Yardımları (1941-1943), Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2010." ; "Mark Mazower, Inside Hitler's Greece: The Experience of Occupation, 1941-44, Yale University Press, ABD, 2001." ; "Ulvi Keser, Kızılây Belgeleri Işığında Yunanistan'da Ölüm, Açlık, İşgal 1939-1949, Özel Matbaası, Ankara, 2010." ; "C.M. Woodhouse, The Struggle for Greece: 1941-1949, Ivan R. Dee, Chicago, 2002."

²⁹ Hasan Köni, "II. Dünya Savaşı Öncesinde Türk Dış Politikası", Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı: 1 (1988), s.45-46

³⁰ Hüsnü Özlü, "Arşiv Belgelerine Göre, İkinci Dünya Savaşı'nda İzmir ve Trakya'nın Savunmasına Yönelik Türk- İngiliz Heyetlerinin Görüşmeleri ve Alınan Önlemler", Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Bahar 2012, Sayı:12/24, s.235-236.

³¹ Kâmuran Gürün, Dış İlişkiler ve Türk Politikası (1939'dan Günümüze Kadar), Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, Ankara, 1983, s. 10-16.

imzalanan antlaşma ile Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki karşılıklı güven yeniden tescil edilmiştir.³²

Almanya'nın Yunanistan'ı işgal ettiği 6 Nisan 1941 tarihinde Türkiye tarafsızlık politikasını sürdürmek maksadıyla olası bir Bulgar saldırısına karşı Batı Trakya'da bulunan³³ sınır birliklerini bölgeden çekmiştir.³⁴ Bu durum Yunanistan tarafından hayal kırıklığıyla karşılanmıştır. Çünkü Yunanistan, Türkiye'den 1934 yılında imzalanan Balkan Antantı ile 1933 ve 1938 yıllarında imzalanan dostluk antlaşmalarının bağlılığını yerine getireceğini ummuştur.³⁵ Yunan kaynakları tarafından Türkiye'nin bu hareketi Yunanistan'ın kuzey bölgesini Almanların eline alenen vermek demekti ve Türkiye verdiği sözünü tutmamış, Yunanistan savaşta komşusundan yardım alamamıştır.³⁶ Türkiye sınırına yaklaşan Almanya ise, ülke üzerinde herhangi bir emelinin olmadığını temin ediyordu. 4 Mart 1941 günü Alman Büyükelçisi Franz von Papen tarafından İnönü'ye verilen mektupta Hitler'in Türkiye'nin toprak bütünlüğüne saygı gösterdiği ve hiçbir şekilde saldırı emellerinin olmadığı açıkça belirtilmiştir.³⁷ Ardından devam eden görüşmeler neticesinde Almanya ile Türkiye arasında 18 Haziran 1941'de Türk-Alman Saldırmazlık Antlaşması imzalanmıştır.³⁸ Türkiye'nin bu antlaşmayla Yunanistan ve İngiltere ile

³² Aleksis Aleksandris, Thanos Veremis, Panos Kozakos ve diğerleri, **Türk-Yunan İlişkileri 1923-1987**, İkinci Basım, Gnosi, Atina, 1991, s.111. (Αλέξης Αλεξανδρής, Θάνος Βερέμις, Πάνος Κοζάκος, κ.α., **Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις 1923-1987**, Δεύτερη Εκδοση, Γνώση, Αθήνα, 1991, σ.111.)

³³ Yunanistan'a yönelik Bulgaristan'dan gelebilecek bir saldırı ihtimaline karşı Türkiye, Trakya bölgesine asker sevkiyatı gerçekleştirmiştir. Çiğdem Kılıçoğlu, **Albaylar Cuntası Döneminde Yunanistan'ın Türkiye Politikası (1967-1974)**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2010, s.30.

³⁴ Baskın Oran (Ed.), **Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Kadar Olgular, Belgeler, Yorumlar**, (Cilt 1: 1919-1980), İletişim, İstanbul, 2005, s.578.

³⁵ Birbirini destekler nitelikte olan antlaşmalar gereği; antlaşmaya taraf ülkelerden herhangi birine saldırı halinde karşı ülke tarafsızlığını koruma ve siyasal destek sağlama, kısacası saldırıya uğrayan ülkeye yardım etmekle mükellefi. (Gürün, **a.g.e.**, s.7-8. , İsmail Soysal, **Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları I. Cilt (1920-1945)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1983, s.393-396.)

³⁶ Atina'da bulunan Amerikan büyükelçisi Lincoln MacVeagh, Türkiye'nin savaşa katılmamasını şöyle değerlendiriyordu: "İtiraf etmem gerekir ki İsmet konusunda her zaman şüphelerim olmuştur. Eğer ki Kemal hala yaşıyor olsaydı inanıyorum ki bu durum karşısında Türkiye savaşa girmiş olacaktı." (Aleksandris, Veremis ve diğerleri, **a.g.e.**, s.88,158-159.)

³⁷ Gürün, **a.g.e.**, s.21-22.

³⁸ Mücahit Özçelik, **"İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Dış Politikası"**, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Kayseri, 2010/2, Sayı:29, s.259.

müttefik olamayacağını, ayrıca Balkanlar'ı işgal eden Almanya'nın karşısında durmayarak savaşta tarafsızlığını korumaya çalıştığını söylemek mümkündür.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna doğru yaklaşıldığında değişen dengeler ve güç sahibi olma isteği Sovyet Rusya'nın Türkiye üzerindeki planlarını harekete geçirmesine sebep olmuştur. Harbin sonlarına doğru Kırım'ın Yalta şehrinde toplanan ABD Başkanı Roosevelt, İngiltere Başbakanı Churchill ve Sovyet Rusya Başbakanı Stalin'in yanı sıra üç ülkenin dışişleri bakanları Stettinius, Eden ve Molotov'un iştirakiyle yapılan toplantı neticesinde 25 Nisan 1945'te San Francisco'da Birleşmiş Milletlerin kurulmasına yönelik bir toplantı yapılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca toplantı esnasında Stalin, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin değiştirilmesi gerektiğinden bahsetmiştir.³⁹

Savaşta kazanan tarafta yer alarak gücünü artıran Sovyetler Birliği, Türkiye'nin savaş boyunca tarafsız kalarak yalnızlaşmasını fırsat bilerek 17 Aralık 1925'te imzalanan ve 7 Kasım 1945 tarihinde fiilen sonlanacak olan Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması'nın artık geçerliliğini yitirdiğini ve oluşan yeni şartlara göre bir düzenleme yapılmasının gerekliliğini belirtmiştir.⁴⁰ Bu kapsamda Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanı Molotov'un Türkiye'nin Sovyet Rusya büyükelçisi Selim Sarper'e 19 Mart 1945'te verdiği notada; antlaşmanın temelinde köklü değişikliklerin yapılması gerektiği belirtilerek kısa bir süre sonra 7 Haziran 1945'te bazı taleplerde bulunmuştur. Bu talepler özetle şunlardır:

1. Boğazlar bütün ülkelerin ticaret gemilerine açık olmalıdır.
2. Karadeniz'de sahili bulunmayan devletlerin savaş gemilerinin boğazlardan geçmesi özel şekilde belirlenen durumlar dışında yasak olmalıdır.
3. Boğazlar, Karadeniz Devletleri'nin savaş gemilerine daima açık olmalıdır.
4. Karadeniz'e girmek ve Karadeniz'den çıkmak için doğal su yolu olan boğazlara yönelik rejimin kurulması, Türkiye'nin ve Karadeniz'e sahili bulunan diğer devletlerin yetkisi dahilinde olmalıdır.

³⁹ İsmail Soysal, **Soğuk Savaş Dönemi ve Türkiye – Olaylar Kronolojisi (1945-1975)**, İsis, İstanbul, 1997, s.2.

⁴⁰ Aleksandris, Veremis ve diğerleri, **a.g.e.**, s.112.

5. Boğazlarda ticari seyrüseferin serbestisini ve boğaz güvenliğini, boğazların Karadeniz'e sahili bulunan devletlerin aleyhine kullanılmasını önlemek amacıyla Türkiye ve Sovyetler Birliği ortak olarak sağlamalıdır.⁴¹

Türkiye, Sovyetler Birliği'nin üzerinde oluşturduğu baskıyı hissetmemek ve uluslararası politikada yalnız kalmamak amacıyla savaşın son döneminde Almanya ve Japonya'ya karşı savaşa girme kararı almıştır. 23 Şubat 1945 günü olağanüstü toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi aldığı kararla Almanya ve Japonya'ya karşı savaş ilan etmiştir.⁴² Türkiye, bu sayede 1 Ocak 1942 tarihinde ilan edilen Birleşmiş Milletler Beyannamesine katılmak üzere San Francisco Konferansı'na davet edilmiştir. Türkiye'nin savaşa katılma kararı Yunan basınında ilgiyle takip edilmiştir. Türkiye'nin aldığı bu kararla, barış görüşmelerine katılarak boğazların emniyetini garanti altına almak ve ayrıca Onikiadalar üzerinde hak iddia ederek kıyılarının emniyetini sağlamak istediği ifade edilmiştir.⁴³

Türkiye'nin San Francisco Konferansı'na katılabilmek için 1 Mart 1945 tarihine kadar müttefiklerin yanında savaşa katılması şart koşulmuştur. Türkiye, göstermelik de olsa harbe katılma kararı neticesinde İngiltere ve Amerika'nın dostluğunu kazanarak müttefikler safında savaşa girmiştir.⁴⁴

⁴¹ Cenk Şen, **Stalin Döneminde Türk-Sovyet İlişkileri (1923-1953)**, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2006, s.122-123.

⁴² **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Seçim Dönemi:7, Cilt:15, 23.02.1945, s.126-131.

⁴³ "Türkiye Almanya ve Japonya'ya Karşı Savaş İlan Etti" ("Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΕΚΗΡΥΞΕ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ"), **Embros**, 24 Şubat 1945, s.1.

⁴⁴ Soysal, **a.g.e.**, s.3.

BİRİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI YUNANİSTAN VE TÜRKİYE'DE GENEL DURUM

1.1. Yunanistan'da Genel Durum: Yunan İç Savaşı ve Merkez Sağın Yükselişi

1.1.1. 1944 Yılında Yaşanan Olaylar ve Varkiza Antlaşması

Yunanistan'da işgal döneminin son yılına gelindiğinde ülke içerisinde tam bir siyasi istikrarsızlık söz konusudur. İşgalci Nazi birliklerinin desteğiyle kurulan ve çoğunlukla Yunan vatandaşlarının görev aldığı Güvenlik Taburları (Tagmata Asfaleias)⁴⁵ yine Yunan vatandaşı olan direniş örgütlerine karşı savaşıyordu. Yani Nazi kontrolünde Yunan, Yunan'ı öldürüyordu.⁴⁶ 10 Mart 1944 tarihine gelindiğinde KKE ve EAM olmak üzere sol örgütlerin desteğini alan, aynı zamanda geniş bir halk

⁴⁵ İşbirlikçi milislerden oluşan Güvenlik Taburları başlangıçta 1943 yılında Atina'da 453 subay, 684 astsubay ve 1199 askerden oluşturulmuştur. İşgal hükümetine hizmet eden Güvenlik Taburları, daha sonra Kıta Yunanistan, Mora ve Makedonya Bölgesi'nde de teşkil edilerek sayıları 16000'in üzerine ulaşmıştır. (Stathis N. Kalyvas, "Armed collaboration in Greece, 1941-1944", **European Review of History**, Yale University, USA, Vol. 15, No. 2, April 2008, s.131.)

⁴⁶ Hristos Agouridis, Nikos Vasilatos, Maria Gioni ve diğerleri, **Yunanların Tarihi, İkinci Dünya Savaşı'nda Yunanistan 1940-1944**, Cilt 16, Domi, Atina, 2006, s.665-666. (Χρήστος Αγουρίδης, Νίκος Βασιλάτος, Μαρία Γκιώνη κ.α., **Ιστορία των Ελλήνων, Η Ελλάδα Στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο 1940-1944**, Τόμος 16, Εκδόσεις Δομή, Αθήνα, 2006, s.665-666.)

kitleleri tarafından desteklenen Ulusal Kurtuluş Siyasi Komitesi (PEEA) kurulmuştur. Ulusal Kurtuluş Siyasi Komitesi, ülke yönetiminin Yunan Halkı'nın kontrolünde olduğunu ilan etmiştir. Halk desteğini de alan ELAS, bu süreç sonrasında kıta Yunanistan üzerinde Almanlara karşı yürüttüğü mücadelede başarılar göstermiştir.⁴⁷

1944 yılının Nisan ayı başında Kahire Hükümeti ile birlikte Mısır'da konuşlu bulunan kara ve deniz kuvvetleri mensubu ve EAM'ı destekleyen birçok subay, astsubay ve rütbesiz asker, PEEA'nın meşruiyetinin tanınması için hükümete baskı kurmaya başlamıştır. Neticede 5-6 Nisan 1944 tarihinde Kahire Hükümeti'ne bir darbe gerçekleştiren ordunun talebi üzerine, Başbakan Tsouderos görevinden azledilerek yerine Sofoklis Venizelos 11 Nisan 1944'te başbakanlığa getirilmiştir. İngiltere'nin desteğini kaybetmeyen Kahire Hükümeti ise yine İngiliz askerlerinin yardımıyla 25 Nisan 1944'te orduyu dağıtarak EAM yanlısı askerleri tutuklatmış ve onları toplama birliklerine göndermiştir. Bu tarihten itibaren Yunan ordusunun kontrolü Kahire Hükümeti ile birlikte İngiltere'nin eline geçmiştir.⁴⁸

PEEA ile Kahire Hükümeti'nin ortak bir noktada buluşması amacıyla Başbakan Venizelos'un yakın dostu ve iyi bir diplomat olarak nitelendirilen Georgios Papandreou, Venizelos'un birkaç günden daha fazla göreve devam edemeyeceğini görünce Başbakanlık görevini devralmış ve 17 Mayıs 1944 tarihinde Yunanistan'da bulunan komünist grup temsilcileri de dahil olmak üzere siyasi liderler nezdinde Lübnan'da bir toplantı düzenlemiştir.⁴⁹

Lübnan toplantısı neticesinde çıkarılan sonuçlar şöyle ifade edilebilir: Yunan Hükümeti ile direniş gurupları arasında bir işbirliğinin gerçekleşmesi söz konusu değildir. Ayrıca milli birlik ve beraberliğin sağlanması için hiç kimse birbirine güvenmemektedir. Bir taraftan İngiltere yanlısı siyasiler EAM'ın devam eden yükselişini engellemiş, diğer taraftan komünist gruplar direniş liderliğini ele

⁴⁷ Yunanistan Komünist Partisi (KKE), **Resmi Belgeler**, (Cilt:5 1940-1945), Singhroni Epohi, Atina, 1981, s.488. (Το Κομμουνιστικό Κόμμα Της Ελλάδας (ΚΚΕ), **Επίσημα Κείμενα**, Τόμος Πέμπτος 1940-1945), Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1981, σ.488.)

⁴⁸ Othon Tsunakos(Ed.), **100+2 Yıl Yunanistan (Birinci Cilt 1900-1949) (Genişletilmiş Yeni Basım)**, Maniateas, Atina, 2002, s.285-286. (Οθων Τσουνάκος(Συντάκτης), **100+2 Χρόνια Ελλάδα (Α' Τόμος 1900-1949) (Νέα Έκδοση συμπληρωμένη)**, Μανιατέας Εκδοτικές Επιχειρήσεις Α.Ε., Αθήνα, 2002, σ.285-286.)

⁴⁹ Jane Perry Clark Carey, Andrew Galbraith Carey, **The Web of Modern Greek Politics**, Columbia University Press, New York, 1968, s.133-134.

geçirmek için kişisel çıkarlarını ön plana sürerek kendi aralarında çatışmaya başlamışlardır.⁵⁰ Toplantı neticesinde nihai bir karar alınamamış ve 1944 yılı baharından itibaren ELAS ile Atina Hükümeti'nin oluşturduğu güvenlik taburu arasında şiddetli çatışmalar meydana gelmiştir. Bu çatışmalar Almanya'nın Yunanistan'ı terk etmesine kadar devam etmiştir.⁵¹

Alman ordusunun İkinci Dünya Savaşı'nda Doğu Cephesi'nde yenilerek Yunanistan'dan geri çekilme kararı almıştır. İşgal kuvvetlerinin geri çekilme kararıyla birlikte direnişin temsilcileri olduğunu ifade eden KKE ve EAM tarafından Atina'da kurtuluş mesajları verilmektedir. Öyle ki, Nazileri kovarak ülkenin kurtarılmasında en büyük rolü olduğunu ileri süren ELAS tarafından 10 Ekim 1944 günü Atina'nın 3/4'ünün kurtarıldığı halka müjdelenmektedir.⁵²

Çekilme kararının alınmasının ardından Alman işgal kuvvetleri 12 Ekim 1944 günü Atina'yı tamamen terk etmiştir.⁵³ Alman askerleri şehirden ayrılırken Atina'da kamu binalarına, köprülere elektrik santraline ve özellikle Pire Limanı'na büyük zararlar vermişlerdir. Alman askerlerinin çekilmeleri üzerine Atina sokaklarında özgürlük kutlamaları düzenlenmiştir.⁵⁴ Ülke genelinde yaşanan sevinçle birlikte

⁵⁰ Vasilis Kardasis, Yorgos Margaritis, Evangelos Hekimoglu ve diğerleri, **Aralık Olayları'ndan İç Savaş'a**, Eleftherotipia, Atina, 2007, s.9-10. (Βασίλης Καρδάσης, Γιώργος Μαργαρίτης, Ευάγγελος Χεκίμογλου κ.α., **Από τα Δεκεμβριανά στον Εμφύλιο**, Ελευθεροτυπία, Αθήνα, 2007, σ.9-10.)

⁵¹ Yorgos Margaritis, Theodoros Sabatakakis, Zaharias D. Andonakis ve diğerleri, **İşgal ve Direniş 1941-1945**, Eleftherotipia, Atina, 2008, s.193. (Γιώργος Μαργαρίτης, Θεόδωρος Σαμπατακάκης, Ζαχαρίας Δ. Αντωνάκης κ.α., **Κατοχή και Αντίσταση 1941-1945**, Ελευθεροτυπία, Αθήνα, 2008, σ.193.)

⁵² "Halk Özgürlüğünü Kutlayacak" ("Ο ΛΑΟΣ ΘΑ ΓΙΟΡΤΑΣΕΙ ΤΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΤΟΥ"), **Rizospastis**, 10 Ekim 1944, s.1.

⁵³ "Atinalılar Düünden Beri Özgürlüklerini Kutluyorlar" ("ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΠΑΝΗΓΥΡΙΖΟΥΝ ΑΠΟ ΧΘΕΣ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΝ ΤΩΝ"), **Eleftheria**, 13 Ekim 1944, s.1.

⁵⁴ "Dünkü Yapılan Özgürlük Kutlamaları Bütün Gün Boyunca Devam Etti. Hunlar, Ayrılırken Pire Limanı'nda Büyük Yıkım Faaliyetleri Gerçekleştirdi" ("ΣΥΝΕΧΙΣΘΗ, ΚΑΘ'ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΗΣ ΧΘΕΣ, Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ. ΟΙ ΟΥΝΝΟΙ, ΦΕΥΓΟΝΤΕΣ ΠΡΟΕΒΗΣΑΝ ΕΙΣ ΜΕΓΑΛΑΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΛΙΜΕΝΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ"), **Eleftheria**, 14 Ekim 1944, s.1.

ardından ortaya çıkan siyasi boşluğu doldurmak üzere EAM ve onun askeri kanadı olan ELAS harekete geçmiş ve siyasi kontrol EAM'ın eline geçmeye başlamıştır.⁵⁵

Alman askerleri Yunanistan'ı terk etmeye başlarken, yaşanan olayların paralelinde Moskova'da Churchill ile Stalin arasında hem Yunanistan'ın hem de tüm Avrupa'nın siyasi kaderini etkileyecek bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Daha sonra Yüzdeler Anlaşması⁵⁶ olarak anılacak olan görüşmeler çerçevesinde İngiltere Başbakanı Churchill'in Dışişleri Bakanı Eden ile birlikte gerçekleştirdiği Moskova ziyareti için o dönem Yunan basınında Churchill ile ABD Başkanı Roosevelt arasında yapılan Quebec Konferansı'nın⁵⁷ devamı niteliğinde olduğu ifade edilmiştir.⁵⁸ Moskova görüşmelerinde İngiltere'nin Sovyet Rusya ile bir anlaşma yaparak savaş sonrasında Polonya'nın yanı sıra Balkanlar'ın siyasi ve ekonomik

⁵⁵ “ELAS Birlikleri Larisa'yı Ele Geçirdi. Volos Nasıl Kurtuldu?” (“ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΑΣ ΚΑΤΕΛΑΒΑΝ ΤΗ ΛΑΡΙΣΑ. ΠΩΣ ΔΕΥΤΕΡΩΘΗΚΕ Ο ΒΟΛΟΣ”), **Rizospastis**, 27 Ekim 1944, s.2.; “ELAS Selanik'i Özgürlüğüne Kavuşturuyor” (“Ο ΕΛΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝΕΙ ΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ”), **Rizospastis**, 31 Ekim 1944, s.1.

⁵⁶ Balkanlar'ın İngiltere ile Sovyet Rusya arasında paylaşılmasını öngören Yüzdeler Anlaşması ve Churchill ile Stalin ile aralarında geçen diyalogu Churchill anılarında şu şekilde ifade etmektedir:

“[...]9 Ekim (1944) günü Moskova'ya vardım. O gece saat 10'da Kremlin Sarayı'nda ilk önemli toplantımızı gerçekleştirdik [...] Ortam iş görüşmek için uygundu. Ben de şunları söyledim: “Şimdi Balkanlarla ilgili konumuzu açığa kavuşturalım. Ordularınız Romanya ve Bulgaristan'dalar. Oralarda bizim de çıkarlarımız, görevlerimiz ve ajanlarımız var. Küçük hesaplarla çıkar çatışması yaşamamıza sebep olmayın. Şimdiye kadar İngiltere ve Rusya'nın ilgilendiğine göre; size Romanya'da yüzde doksan oranında üstünlük kurmanıza izin versek, siz de bize Yunanistan'ın yüzde doksanını verseniz ve Yugoslavya'yı yarı yarıya bölüşsek ne dersiniz?” Bu sözlerim tercüme edilirken yarım sayfalık bir kağıda şunları yazdım:

Romanya: Rusya %90 - Diğerleri %10,

Yunanistan: İngiltere Krallığı (ABD ile işbirliği içinde) %90 - Rusya %10

Yugoslavya: %50-50

Macaristan: %50-50

Bulgaristan: Rusya %75 - Diğerleri %25

Kağıdı Stalin'e uzattım. Ortamda kısa bir sessizlik oldu. Sonra mavi kalemimi alıp kağıdın üzerine büyük bir tik işareti koydu ve bize geri verdi. Her şey kararlaştırılmıştı[...]" (Winston Churchill, **The Second World War - Volume VI Triumph and Tragedy**, Rosetta Books, New York, 2002, s.273-274.)

⁵⁷ 11-24 Nisan 1943 tarihinde düzenlenen Quebec Konferansı'nda savaşın seyri değerlendirilmiş; Fransa'ya yapılacak çıkarma, Türkiye'nin savaşa girmesi hususu ve Balkanlar konularında ortak bir karara varılmaya çalışılmıştır. Konferansa ayrıca Sovyet Rusya'nın da katılması istenmiş, ancak Stalin cephelerdeki yoğunluk nedeniyle ülkesinden ayrılmamıştır. (Barış Ertem, “Türkiye Üzerindeki Sovyet Talepleri ve Türk-Sovyet İlişkileri (1939-1947)”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Ordu, 2010, Cilt:3, Sayı:11, s.259.)

⁵⁸ “Churchill ve Eden'in Moskova Ziyaretinin Amacı” (“ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΤΑΞΙΔΙΟΥ ΤΩΝ ΤΣΩΡΤΣΙΑ ΚΑΙ ΗΝΤΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΣΧΑΝ”), **Eleftheria**, 11 Ekim 1944, s.1-2.

geleceğinin karara bağlandığı ifade edilmiştir. Churchill ile Stalin arasında 9 Ekim 1944 gecesi yapılan görüşme üç saat sürmüş, o gün ver ertesi gün gerçekleştirilen toplantıya İngiltere Dışişleri Bakanı Anthony Eden, Rus Dışişleri Bakanı Vyacheslav Molotov ve ABD'yi temsilen Moskova Büyükelçisi Averell Harriman katılmıştır.⁵⁹

Moskova'da yapılan Yüzdeler Anlaşması ile Doğu ve Güneydoğu Avrupa ülkelerinin Sovyet Rusya'nın himayesine; Yunanistan'ın ise İngiltere'nin etki alanına girmesi kararlaştırılmıştır. Söz konusu anlaşmada ayrıca Moskova'nın Yunanistan'da faaliyet gösteren komünistlere hiçbir şekilde yardım göndermeyeceği ve yapılan bu anlaşmadan haberdar edilmeyecekleri konusunda karara varılmıştır. Böylece İç Savaş boyunca Yunan komünist milislerinin Rusya'dan resmi her türlü silah ve malzeme yardımı almasının önü kesilmiştir.⁶⁰

Yunanistan'ın Mihver Devletlerinden bağımsızlığını kazanması üzerine o sırada Kahire Hükümeti Başbakanlığı görevinde bulunan İoannis Rallis 12 Ekim 1944'te görevinden istifa etmiştir. Atina Hükümeti üyeleri ülkeden ayrılırken Rallis Hükümeti'nin boşluğunu doldurmak üzere Atina'da iki Alman ve bir Yunan'dan oluşan geçici bir üçlü hükümet komisyonu oluşturulmuştur.⁶¹

Geçici hükümet komisyonun 6 günlük hizmetinin ardından Başbakan Rallis'in yerine 18 Ekim 1944'te göreve başlayan Georgios Papandreou Milli Birlik Hükümeti, işgalin bitmesi nedeniyle Yunanistan'a dönmüştür. Döndüğünde karşılaştığı manzara oldukça karışıktır. Ülkede özgürlük kutlamalarının yerini fanatik gösteriler almış, gösteri yapan gruplar arasında savaş sonrası yönetimin nasıl olması gerektiği ve ülke problemleri konusunda görüş bildirenlerin fikir ayrılıkları sokaklarda yüksek sesle dile getirilmeye başlamıştır. Taşrada EAM etkisi üstünlüğünü korur iken şehirde aşırı sağ gruplar baş göstererek gösteriler protesto yürüyüşleri ve yer yer çatışmalara dönüşmüştür.⁶²

⁵⁹ Aynı yer.

⁶⁰ Veremis, Koliopoulos, a.g.e., s.399.

⁶¹ "Antlaşma" ("Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ"), *Rizospastis*, 27 Ekim 1944, s.1.

⁶² Vasilis Kremmidas, *Yunanistan Devleti Yakın Tarihi*, Kalligrafos, Atina, 2012, s.139-140. (Βασίλης Κρεμμυδάς, *Σύντομη Ιστορία του Ελληνικού Κράτους*, Καλλιγράφος, Αθήνα, 2012, σ.139-140.)

İngiltere ve Papandreou Hükümeti, ülke genelinde büyük nüfuza sahip komünistlerin gücünden rahatsız olmuş, ülkenin Sovyet Rusya tarafına kaymasından endişelenerek ELAS'ın silah bırakması istenmiştir.⁶³ Ancak ELAS'ın siyasi organı EAM tarafından bu istek kabul görmemiş, fakat tamamen de reddedilmemiş ve şart koşulmuştur. 1 Aralık 1944 tarihinde EAM Merkez Yönetim Kurulu tarafından yayımlanan bildiri; işgal destekçisi olarak nitelendirilen hükümetin istifa etmesi, ülkede serbest seçim yapılması, devlet kurumlarının düzene sokulması ve işgalci Naziler ile işbirliği yapanların yargılanması taleplerinde bulunmuştur.⁶⁴ Bu bildiri ile tüm Yunan Halkı'nı direnişe çağıran EAM, düzenin sağlanması için ülkede meydana gelebilecek bir iç savaşa hazır olduğu açıklamasını yapmıştır.

Gerginleşen olaylarda kırılma noktası 3 Aralık 1944 günü EAM-ELAS'ın Atina'nın merkezi Syntagma (Anayasa) Meydanı'nda gerçekleştirdiği miting olmuştur. Yunan Hükümeti, ilk başta mitinge onay verirken 3 Aralık gününe gelindiğinde kararından vazgeçtiğini ve yürüyüşün iptal edilmesini istemiştir. Ancak halihazırda toplanmış olan binlerce kişilik kalabalık bir anda taşkınlığa başlayınca İngiliz askerleri ve hükümet polisi tarafından kalabalığın üzerine ateş açılmıştır.⁶⁵ 28 kişinin hayatını kaybetmesi ve yüzden fazla kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan gösteri sonrasında şiddetli çatışmaların yaşandığı Aralık Olayları (Dekemvriana)⁶⁶ başlamıştır.⁶⁷

Aralık Olayları'nın başlamasıyla birlikte ELAS ile ordu arasında başlayan çatışma ve birkaç gün içerisinde onlarca kişinin hayatını kaybetmesi nedeniyle olayları önlemek amacıyla İngiltere tarafından birtakım girişimlerde bulunulmuştur.

⁶³ Richard Clogg, **Modern Yunanistan Tarihi**, (Çev:Dilek Şendil), İletişim, İstanbul, 1997, s.166.

⁶⁴ "EAM Merkez Yönetimi'nin Dünkü Tarihi Kararı" ("Η ΧΘΕΣΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΕΑΜ"), **Rizospastis**, 2 Aralık 1944, s.1.

⁶⁵ KKE, **a.g.e.**, s.515.

⁶⁶ 3 Aralık 1944 - 12 Şubat 1945 tarihleri arasında EAM-ELAS milisleri ile Yunan Hükümeti ve İngiliz askerleri arasında geçen kanlı çatışmalara Aralık Olayları denmektedir. (Georgios. D. Babiniotis, **Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü**, (2'nci Basım), Kendro Leksikologias, Atina, 2002, s.460 (Γεώργιος Δ. Μπαμπινιώτης, **Λεξικό Της Νέας Ελληνικής Γλώσσας**, (Δεύτερη Εκδοση), ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ, Αθήνα, 2002, σ.460.))

⁶⁷ Solon Grigoriadis, **Modern Yunanistan Tarihi: 1941-1974 – Cilt 3: Lübnan'dan Varkiza'ya**, H.K.Tegopoulos Basımevi, Atina, 2011, s.278-279. (Σόλων Γρηγοριάδης, **Ιστορία της Συγχρόνου Ελλάδος: 1941-1974 - Τόμος 3: Από Τον Λίβανο Στη Βάρκιζα**, Χ.Κ.Τεγόπουλος Εκδόσεις, Αθήνα, 2011, σ.278-279.)

Komünist grup liderleri ile Yunan Hükümeti arasında yapılan görüşmeler neticesinde kısa süreli olarak çatışmaların önüne geçse de,⁶⁸ asıl uzlaşma İngiltere Başbakanı Churchill'in Yunanistan ziyaretinin ardından gerçekleşmiştir.

Olaylarla birlikte meydana gelen çatışmalar gittikçe büyüyerek bitmek bilmez bir hal almıştır. İtalya'da bulunan İngiliz Mareşal Harold Alexander, 15 Aralık 1944'te Churchill'e çektiği telgrafta; eğer dışarıdan bir müdahale edilmezse çatışmaların son bulmayacağını belirtmektedir. Mareşal Alexander ile bir dizi yazışmanın ardından olaya müdahale etmek üzere İngiltere Başbakanı Churchill, Dışişleri Bakanı Eden ile birlikte Noel Arifesi olan 24 Aralık 1944 günü Yunanistan'a gelerek taraflar arasında arabuluculuk görevi üstlenmiştir.⁶⁹

Churchill'in ziyareti sonrası çözüme varmak amacıyla bir araya gelerek isteklerini sıralayan ELAS ile Yunan Hükümeti arasında 11 Şubat 1945 günü ateşkes ilan edilerek ve bir anlaşmaya varılmıştır.⁷⁰ İngiltere destekli Yunan Hükümeti adına Başbakan Papandreou'nun görevlendirdiği Nikolaos Plastiras ile EAM Merkez Yönetim Kurulu ve Yunanistan Komünist Partisi (KKE) arasında geçen görüşmeler sonucu 12 Şubat 1945'tarihinde imzalanan Varkiza Antlaşması⁷¹ ile Aralık Olayları son bulmuştur.⁷²

Varkiza Antlaşması ile iki hafta içerisinde ELAS'ın silah bırakması, yani bir diğer deyişle EAM'ın askeri kanadının dağıtılması amaçlanmıştır (Madde 5-6). Buna karşılık hükümet ordusunun da silah bırakacağı, kolluk kuvvetleri kanununda değişiklik yapılacağı (Madde 7-8) ve seçim kanunu ile anayasa kanununda değişikliğe gidilerek 1945 yılında yeni anayasanın oluşturulması için bir halk

⁶⁸ "Hükümet Dün Çözüme Ulaştı – Son Anda Krizin Önüne Geçilerek Karşılıklı Müzakerelere Başlandı" ("Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΕΥΡΙΣΚΕΤΟ ΧΘΕΣ ΥΠΟ ΔΙΑΛΥΣΙΝ – ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ΣΤΙΓΜΗΝ ΑΠΕΣΟΒΗΘΗ Η ΚΡΙΣΙΣ ΔΙ' ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΩΝ"), **Embros**, 12 Aralık 1944, s.1.

⁶⁹ Churchill, **a.g.e.**, s.368-373.

⁷⁰ "EAM Yaşanan Çatışmalar, Anayasal Düzen ve Diğer Konulara İlişkin Hükümetin Önerdiği Tekliflerin Cevabını Bugün Açıklayacak" ("ΤΟ ΕΑΜ ΘΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΙΑ ΤΑΣ ΤΕΛΙΚΑΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ – ΕΠΙΜΑΧΟΝ ΘΕΜΑ, Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΙΣ ΚΑ"), **Eleftheria**, 11 Şubat 1945, s.2.

⁷¹ bkz. **EK-1** Varkiza Antlaşması Metni

⁷² "Dün Saat 7.20'de Hükümet ile EAM Arasında Antlaşma İmzalandı" ("ΤΗΝ 7.20' ΧΘΕΣ ΥΠΕΓΡΑΦΗ Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΑΜ"), **Eleftheria**, 13 Şubat 1945, s.1.

oylaması yapılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca seçimlerin ardından monarşi sisteminin geri gelmesi için bir halk oylaması yapılacağı (Madde 9) taahhüt edilmiştir. Antlaşma sonunda ELAS'ın silah bırakması, ordunun ve İngilizlerin ülke yönetiminde kontrolü ele geçirmelerini sağlamıştır.⁷³

1.1.2. Yunanistan'da İç Savaş ve Siyasi Gelişmeler

Yunanistan'da İç Savaş'ın başlama tarihi Aralık Olaylarıyla değil, olayların ardından yaşanan gelişmeler neticesinde 1946 baharında yapılan seçimlerin ardından olmuştur.⁷⁴ İç Savaş süresince yaşanan çatışmalar; bir tarafta sol görüşlü Demokratik Yunan Ordusu (DSE), diğer tarafta ise hükümet tarafından kontrol edilen, başlangıçta İngiltere ve 1947 yılından itibaren ABD'nin desteğini alan Yunanistan Ordusu⁷⁵ arasında geçmiştir.⁷⁶

Varkiza Antlaşması ile silah bırakan ELAS, Yunan Hükümeti'nin verdiği vaatleri yerine getirmesini beklerken İngiltere de Yunanistan'da komünizmin bir an önce son bulmasını istiyordu.⁷⁷ Ülke genelinde düzenin sağlanması için

⁷³ Vasilis Panagiotopoulos (Ed.), **Modern Yunanistan Tarihi 1770-2000 – 8'inci Cilt Savaşan Yunanistan, 1940-1949**, Ellinika Gramata, Atina, 2003, s.199-200. (Βασιλῆς Παναγιωτόπουλος (Διεύθυντης Έκδοσης), **Ιστορία Του Νέου Ελληνισμού 1770-2000 – 8^{ος} Τόμος Η Εμπόλεμη Ελλάδα, 1940-1949**, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003, σ.199-200.)

⁷⁴ Bazı kaynaklarda Yunan İç Savaşı'nın iki dönem halinde incelendiği görülmüştür. Bunlardan birincisi 1944 Aralık Olayları ile başlayıp 1945 Varkiza Antlaşması'yla sona eren ilk dönem ve 1946-1949 yılları arasında kapsayan ikinci dönemdir. Ancak Yunan tarih kaynaklarında genel görüş İç Savaş'ın başlangıç tarihi olarak 31 Mart 1946 seçimlerinin yapıldığı gün kabul görmektedir. Bu nedenle İç Savaş dönemi olarak 1946-1949 tarih aralığı benimsenmiştir. (Othon Tsunakos(Ed.), **100+2 Yıl Yunanistan (Birinci Cilt 1900-1949) (Genişletilmiş Yeni Basım)**, Maniateas, Atina, 2002, s.294. (Οθων Τσουνάκος(Συντάκτης), **100+2 Χρόνια Ελλάδα (Α' Τόμος 1900-1949) (Νέα Έκδοση Συμπληρωμένη)**, Μανιατέας Εκδοτικές Επιχειρήσεις Α.Ε., Αθήνα, 2002, σ.294.) ; Nikos Psiruhis, **Modern Yunanistan Tarihi 1940-1967 – İkinci Kısım**, Epikerotita, Atina, 1976, s.9-10. (Νίκος Ψυρούκης, **Ιστορία Της Σύγχρονης Ελλάδας 1940-1967 - Τόμος Δεύτερος, Επικαιρότητα**, Αθήνα, 1976, σ.9-10.))

⁷⁵ Yunanca kaynaklarda geçen “Yunanistan Ordusu” ifadesi Yunanistan'ın sahip olduğu ordu gücü anlamına da gelebileceği için anlam karışıklığına sebebiyet vermemek açısından İç Savaş sürecinin anlatımı boyunca bu ifade için “Hükümet Ordusu” kullanımı benimsenmiştir.

⁷⁶ Tsunakos, **100+2 Yıl Yunanistan (Birinci Cilt 1900-1949) (Genişletilmiş Yeni Basım)**, s.295.

⁷⁷ Clogg, **a.g.e.**, s.168.

görevlendirilen hükümetlerin hepsi başarısızlıkla karşılaşmış ve istifa ediyordu.⁷⁸ Antlaşma sonrası silah bırakan sol gruplara karşı, bu kez de İngilizlerin yardımlarıyla aşırı sağ gruplar ülke genelinde silahlı eylemlere başlamıştır. Çatışmalarla birlikte Varkiza Antlaşması ihlal edilirken, 1945 yılının Kasım ayında Liberal Parti lideri Themistoklis Sofoulis, İngiltere'nin desteğiyle Başbakanlık görevine getirilerek⁷⁹ seçim tarihinin 31 Mart günü yapılacağını açıklamıştır. Böyle bir ortamda seçimlerin adil olmayacağı gerekçesiyle EAM seçimlere iştirak etmeyeceğini bildirdi.⁸⁰ Sofoulis'in Başbakan olarak görevlendirilmesinin ardından EAM ile yapılan sayısız görüşmeler, toplantılar ve anlaşmalara rağmen yine de seçimlerin 31 Mart 1946 günü yapılması kararı alınmıştır.⁸¹

EAM'ın seçim öncesi yaptığı açıklama ile sol ve merkez sol partilerin seçimlere katılmamasına rağmen seçim günü yapılan ilk belirlemelerde ülke genelinde katılım oranının %60 civarında olduğu ifade edilmiştir. Atina'da kayıtlı 140.895 seçmenden 96.446 kişi oy kullanırken, seçimlere katılmayanların oranı %32'dir. Atina'nın komşusu Pire şehrinde ise benzer bir oranla toplam 61.963 kayıtlı seçmenden 38.421'i oy kullanmış ve seçime katılmayanların oranı %37'de kalmıştır. Seçime katılmayanların oranı EAM'ın daha etkin olduğu taşra kentlerinde %50-%75 aralığındadır.⁸²

Yapılan seçimlerin sonucunda kral yanlısı Halk Partisi (LK) açık arayla birinci çıkmış ve Liberal Parti ile birlikte mecliste oluşturduğu merkez sağ koalisyon

⁷⁸ Aralık Olayları'nın başlamasından itibaren 31 Mart genel seçimlerine kadar geçen yaklaşık bir buçuk yıllık süre içerisinde Yunanistan'da 7 hükümet görev değişmiştir. (Konstantinos G. Rodopoulos, **Yunan Hükümetleri, Meclis Başkanları ve Ayan Meclisi 1926-1959**, Yunan Meclis Kütüphanesi Basımevi, Atina, 1959, s.180-181. (Κοσταντίνος Γ. Ροδόπουλος, **Αι Ελληνικαί Κυβερνήσεις και τα Προεδρεία Βουλής και Γερουσίας 1926-1959**, Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα, 1959, σ.180-181.))

⁷⁹ "Yeni Hükümeti Kurmak İçin Sofoulis Görevlendirildi" ("Ο Κ. ΣΟΦΟΥΛΗΣ ΠΗΡΕ ΤΗΝ ΕΝΤΟΛΗ ΝΑ ΣΧΗΜΑΤΙΣΕΙ ΤΗ ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ"), **Rizospastis**, 21 Kasım 1945, s.1.

⁸⁰ bkz. **EK-2** 1946 Laiko Komma (Halk Partisi) Seçim Afışı ve KKE'nin Seçimleri Boykot Afışı

⁸¹ Kremmidas, **a.g.e.**, s.143.

⁸² "Yunanlar Milli Trajediye Dün Oy Vererek Çözdüler" ("ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΛΥΣΑΝ ΧΘΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΨΗΦΟΝ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΔΡΑΜΑ"), **Embros**, 1 Nisan 1946, s.1.

hükümeti Konstantinos Tsaldaris'in başbakanlığında 354 sandalyenin 206'sına sahip olmuştur.⁸³

31 Mart 1946 seçimlerinin ardından yayımlanan resmi sonuçlara göre: 2.195.950 kayıtlı bulunan seçmenden 1.117.379 kişinin oy kullandığı ifade edilmiştir. Sayılan oyların partilere göre dağılımı aşağıdaki gibidir⁸⁴:

<u>Parti Adı</u>	<u>Oy Sayısı</u>
Halk Partisi	609.654
Milli Siyasi Birlik Partisi	213.399
Liberal Parti	159.675
Diğer	134.651

Seçimleri boykot eden sol partilerin seçimlere katılmaması, ayrıca seçimler öncesinde milliyetçi gruplar tarafından yapılan antikomünist eylemlerin halk üzerinde etki ederek kral yanlısı merkez sağın galip çıkmasını kolaylaştırdığını söylemek mümkündür.

Seçimlerin ardından Ulusal Kurtuluş Cephesi (EAM) ve Yunanistan Komünist Partisi (KKE) tarafından yapılan açıklamada; Yunanistan'da komünizmin bir an önce son bulmasını isteyen İngiltere ve onun desteklediği kral yanlısı hükümete karşı, seçim sonuçlarının tamamen bir düzmece olduğu ifade edilmiştir. Seçimlere katılım sayısının açıklanandan çok daha az oranda gerçekleştiğini savunan

⁸³ “Dünkü Meclis Seçimleri” (“ΑΙ ΧΘΕΣΙΝΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ”), **Eleftheria**, 1 Nisan 1946, s.1. ; “İlk Belirlemelere Göre Tüm Yunanistan'da 354 Milletvekili Arasında Halk Partisi Önde” (“ΕΠΙ ΤΩΝ 354 ΕΔΡΩΝ ΕΙΣ ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΟΙ ΛΑΪΚΟΙ ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΟΥΝ ΕΚ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ”), **Embros**, 2 Nisan 1946, s.1.

⁸⁴ **Embros**, 9 Nisan 1946.

EAM ve KKE yapılan seçimlerin tam bir fiyasko olduğunu açıklamıştır.⁸⁵ Seçimleri ve İngiltere’yi sık sık eleştiren EAM ve KKE, bu tarihten itibaren hükümet ve kral aleyhinde sert ithamlarda bulunmuştur.⁸⁶ Ayrıca EAM Merkez Yönetim Kurulu tarafından yapılan açıklamada; kral yanlısı hükümetin resmi sonuçlarda çok düşük oy oranları aldığı belirtilmekte, Yunan Halkının haklarının korunması için EAM tarafından gerekli tüm mücadelenin verileceği ifade edilmektedir. Seçim sonrası hükümet tarafından yapılacak her hareketin milli özgürlüğe bir darbe girişimi olacağı nitelendirilmekte ve EAM Merkez Yönetim Kurulu tarafından bu girişimlere silahla karşılık verileceği açıklanmaktadır.⁸⁷

Seçimlerin ardından geçen ilk iki ay içerisinde EAM üyesi 1000 kişi hükümetin emriyle sürgüne gönderilmiş, bunlardan dokuzu idam edilmiştir. Silah bırakmış olan eski ELAS üyeleri ise bu duruma tepkisiz kalmayarak merkezden uzak bölgelerde yeniden örgütlenmektedir. Hükümet Ordusu ile komünist gruplar arasında çıkan çatışmaların gölgesinde 31 Mart seçimlerinin ardından ülke ikiye bölünmüştür. Artık ülkede iç savaş başlamıştır.⁸⁸

31 Mart 1946 seçimlerinin ardından LK birinci gelerek Konstantinos Tsaldaris başbakan seçilmiştir. 18 Nisan 1946’da göreve başlayan Tsaldaris Hükümeti’nin ilk resmi açıklaması şu şekilde olmuştur: “Hükümetin temel vazifeleri arasında gerekli şartların araştırılarak halk oylamasının icra edilebilmesi bulunmaktadır.”⁸⁹ Buradan anlaşılacağı gibi hükümet, Kral 2’nci Georgios’un yurda dönmesini istemektedir. Bu konuyla ilgili halk oylamasının ise 1 Eylül 1946’da yapılması kararlaştırılmıştır.⁹⁰ Halihazırda İngiltere’de bulunan Yunanistan Kralı,

⁸⁵ “Bevin’in Seçimleri Alay Konusu Oldu!” (“ΤΕΛΟΙΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΜΠΕΒΙΝ!”), **Rizospastis**, 1 Nisan 1946, s.1.

⁸⁶ “İngilizler Organize Ettikleri Çirkin Seçimde Çıkmaza Girdiler!” (“ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΜΠΛΕΧΤΗΚΑΝ ΣΤΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ ΤΟΥ ΕΛΚΟΓΙΚΟΥ ΕΚΤΡΩΜΑΤΟΣ ΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΣΑΝ!”), “Şiddet, Sahtekarlık, Hile: İşte Bunlar Bevin’in Yaptığı Seçmen Kartı Düzenlenmemiş Seçimler!” (“ΒΙΑ, ΑΠΑΘΗ, ΝΟΘΕΙΑ: ΑΥΤΕΣ ΗΤΑΝ ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΜΠΕΒΙΝ ΨΗΦΙΣΑΝ ΧΩΡΙΣ ΒΙΒΛΙΑΡΙΑ!”), **Rizospastis**, 2 Nisan 1946, s.1-2.

⁸⁷ **Rizospastis**, 10 Nisan 1946.

⁸⁸ Kremmidas, **a.g.e.**, s.144.

⁸⁹ Solon Grigoriadis, **Korkunç Belgeler, İç Savaş 1946-1949**, Cilt 1, Fitrakis, Atina, 2010, s.86. (Σόλων Γρηγοριάδης, **Τα Φοβερά Ντοκουμέντα, Ο Εμφύλιος 1946-1949**, Τομος Α΄, Εκδόσεις Φυτράκη, Αθήνα, 2010, σ.86.)

⁹⁰ “Yunan Milletinin Bugün Vereceği Karar”, **Cumhuriyet**, 1 Eylül 1946, s.1.

kendisini destekleyen hükümetin verdiği özgüvenle Yunanistan'a dönmeye hazır olduğunu beyan etmektedir. Ayrıca ABD Dışişleri Bakanı Byrnes tarafından yapılan açıklamada kral için Yunan Hükümeti tarafından bir referandum yapılmasının uygun olacağı dile getirilmektedir.⁹¹ Meclis seçimlerinden galip ayrılan merkez sağ partiler, kralın döneceğinden emin bir şekilde komünist grupların tehditlerine rağmen halk oylamasının icra edilmesi için gerekli çalışmaları tamamlamışlardır. 1 Eylül 1946 gününe gelindiğinde tüm ülke genelinde sakin bir havada hakimdir. Küçük çaplı olayların haricinde 40 kadar komünist milis Selanik bölgesinde seçimlere silahlı müdahale etmek istemelerine rağmen Hükümet Ordusu tarafından bertaraf edilmiştir.⁹²

Türkiye'de ise kamuoyunda Yunan Kralının geri döneceği görüşü hakimdir. Kral yanlısı Halk Partisi ve kralı destekleyenlerin halk oylamasından galip çıkacağı belirtilirken, EAM'ın büyük bir ölçüde güç kaybettiği ve bu nedenle oylama yapılsa bile %20 oy oranını geçemeyeceği belirtilmektedir.⁹³

1 Eylül 1946'da yapılan referandumun sonuçlarına göre halkın %68'i (1.136.289 kişi) kralın geri dönmesini istemiş, buna karşılık %32'lik bir kesim (524.771 kişi) hayır demiştir.⁹⁴ 27 Eylül 1946'da Yunanistan'a dönen Kral 2'nci Georgios,⁹⁵ kısa süreli iktidarının ardından 1 Nisan 1947 tarihinde hayatını kaybetmiş, kralın herhangi bir çocuk sahibi olmaması nedeniyle de yerine kardeşi 1'inci Pavlos krallık tahtına geçmiştir.⁹⁶

Monarşi tartışmalarının paralelinde ülkede iç savaş tüm şiddetiyle devam etmektedir. Ülke genelinde devam eden çatışmalar ve siyasal olaylarla birlikte Yunanistan'ın 2'nci Dünya Savaşı sonunda uğradığı zararın tazmini de önemli konular arasındaydı. 25 Nisan 1946'da Fransa'da toplanan Müttefik Devletler

⁹¹ Embros, 10 Nisan 1946.

⁹² "Yunanlılar Kralın gelmesini istiyor", **Cumhuriyet**, 2 Eylül 1946, s.1-2.

⁹³ "Yunanistanın Müstakbel Rejimi", **Cumhuriyet**, 1 Temmuz 1946, s.1,3.

⁹⁴ John S. Koliopoulos, Thanos Veremis, **Modern Greece: A History Since 1821**, Wiley-Blackwell, Oxford, 2010, s.119-120.

⁹⁵ "Kral Yorgi Dün Uçakla Yunanistana Döndü", **Cumhuriyet**, 28 Eylül 1946.

⁹⁶ "Kral 2'nci Georgios Dün Saat 13.55'te Geçirdiği Ağır Kalp Krizi Nedeniyle Hayatını Kaybetti" ("ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β' ΑΠΕΒΙΩΣΕΝ, ΟΛΩΣ ΑΔΟΚΗΩΣ, ΧΘΕΣ 1.55μ.μ. ΕΚ ΚΑΡΔΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΒΟΛΗΣ"), **Kathimerini**, 2 Nisan 1947, s.1.

Dışışleri Bakanları Konseyi'ni⁹⁷ yakından takip eden Tsaldaris Hükümeti, 29 Temmuz 1946'da Paris'e giderek Yunanistan'ın isteklerini görüşmek amacıyla temaslarda bulunmuştur.⁹⁸ Görüşmeler akabinde Yunanistan'a 145 milyon dolar tazminat ödenmesine ve İtalya'nın hakimiyetinde olan Onikiadalar'ın savaş tazminatı olarak Yunanistan'a bırakılmasına karar verilmiştir.⁹⁹

Türkiye'nin iştirak etmediği barış konferansı Türk basınında geniş yer almıştır. Ülkede yapılan seçimler ve meclis görüşmeleri gündemde yerini alırken Paris Barış Konferansı'nın ayrıntılarına da değinilmiştir. Dışışleri Bakanlığı nezdinde 21 ülkeden temsilcilerin katıldığı konferansta ABD Dışışleri Bakanı Byrnes ve İngiltere Dışışleri Bakanı Attlee tarafından yapılan açıklamalarda barışın idamesi ve yeni bir savaşın oluşumundan kaçınılması konuları üzerinde durulmuştur.¹⁰⁰ Bu arada Arnavutluk'un konferansa davet edilmesi konusunun gündeme gelmesi üzerine Yunanistan Başbakanı Tsaldaris tarafından çok sert tepki gösterilerek itiraz edilmiştir. Yunanistan'da yaşanan iç savaşta komünist gruplara verilen desteklerin çoğunluğunun Arnavutluk tarafından geldiği ifade edilmektedir.¹⁰¹

Paris Antlaşması'yla Onikiadalar'ı İtalya'dan alması kararlaştırılan Yunanistan'da, kral ve onu destekleyen hükümetin başarıları komünist grupların tepkisini çekmiş ve merkez sağın daha fazla güçlenmemesi amacıyla 27 Aralık 1946 tarihinde KKE'nin öncülüğünde bir araya gelen solcu gruplar Demokratik Yunan Ordusu (DSE) adıyla tek bir isimde birleşmişlerdir.¹⁰² İşgal yılları süresince Mihvere karşı mücadele eden direniş örgütleri, şimdi de kendi kişisel güvenlikleri gerekçesiyle hükümet yanlısı Yunan Ordusuna (Hükümet Ordusuna) karşı mücadele

⁹⁷ Paris Barış Konferansı öncesinde toplanan ve konferansın bir parçası olarak değerlendirilen Müttefik Devletler Dışışleri Bakanları Konseyi'ne; Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği, İngiltere ve Fransa dışışleri bakanları önderlik etmiştir. Heyetlerin katılımıyla 29 Temmuz - 15 Ekim 1946 tarihleri arasında gerçekleşen toplantılar neticesinde 10 Şubat 1947'de Paris Antlaşması'nın imzalanması kararlaştırılmıştır. (Vasilios Kondis, Spiridon Sfetas, **İç Savaş. Yugoslav ve Bulgar Arşiv Belgelerinden**, Paratiritis, Selanik, 1999, s.137. (Βασίλειος Κόντης, Σπυρίδων Σφέτας, **Εμφύλιος Πόλεμος. Έγγραφα από τα Γιουγκοσλαβικά και Βουλγαρικά Αρχεία**, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1999, σ.137.))

⁹⁸ Grigoriadis, **Korkunç Belgeler, İç Savaş 1946-1949**, Cilt 1, s.103.

⁹⁹ **a.g.e.**, s.104.

¹⁰⁰ **Cumhuriyet**, 29-30-31 Temmuz 1946.

¹⁰¹ **Cumhuriyet**, 10 Ağustos 1946.

¹⁰² **Yunan Ulusu Tarihi**, Cilt 16, Athinon Yayınevi, Atina, 2000, s.125. (Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τομ. ΙΣΤ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 2000, σ.125.)

ediyorlardı. Ülke tarihine “Beyaz Terör” olarak geçen bu dönemde birbiriyle savaşan sol ve sağ görüşlü binlerce Yunan vatandaşı hayatını kaybetmiştir.¹⁰³

DSE'nin yurt genelinde güçlenerek büyümesi ve neredeyse düzenli bir ordu seviyesine gelmesi, Hükümet Ordusu karşısında özgüvenin artmasına ve iş savaşın bu noktadan itibaren komünist gruplar lehine dönmesine neden olmuştur. Sol basında çıkan haberler ve yayımlanan bildirilere göre DSE'nin elde ettiği bu başarılarında aşağıdaki faktörlerin rol oynadığını söylemek mümkündür:

a) Yunanistan'ın dağlık coğrafi yapısı gerilla savaşı için uygundur.

b) Hükümet Ordusu'nda bir kararsızlık durumu hakimdir.

c) Yunan Halkı tarafından DSE'ye yardım edilmektedir.

d) Hükümet Ordusu'nun başarılı bir sonuç elde edebilmesi için DSE karşısında sayısının en az 400.000'i bulması gerekmektedir. Ancak dönemin şartlarında bu rakamın sağlanması mümkün değildir.

e) DSE'nin taktik ve stratejik planları Hükümet Ordusu tarafından henüz çözülememiştir.¹⁰⁴

Yunanistan'da iç savaşın en yoğun yaşandığı bölgelerin başında Arnavutluk, Yugoslavya ve Bulgaristan sınırları geliyordu.¹⁰⁵ Komünist bir devlet yapısına sahip komşu üç ülke de direnişçi gruplara verdikleri desteklerden dolayı Yunanistan'ın tepkisini çekmiştir. Ancak üç ülke de, direnişçi örgütlere yardım yapıldığını kabul etmemiştir. Durumun farkında olan ve komşu ülkelerinden gelen yardımı kesmek isteyen Yunanistan, kendi iç işlerine karışıldığı gerekçesiyle Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne resmi bir şikayette bulunmuştur.¹⁰⁶ Başbakan Tsaldaris 10 Ocak 1947 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından görevlendirilen bir heyetin Yunanistan'a geleceğini ve özellikle Arnavutluk sınırı ile Balkanlar meselesine bir çözüm bulunmasını ümit ettiğini belirtmiştir.¹⁰⁷ BM Güvenlik Konseyi tarafından

¹⁰³ Kremmidas, a.g.e., s.143.

¹⁰⁴ **İç Savaşın Problemleri**, Komep, Atina, 1947, s25. (Προβλήματα του Εμφυλίου Πολέμου, Κομέπ, Αθήνα, 1947, σ.25.)

¹⁰⁵ “Yunanistanda İç Harb”, **Cumhuriyet**, 27 Eylül 1946.

¹⁰⁶ “Yunan Çetelerinin Faaliyetleri Arttı”, **Cumhuriyet**, 1 Ocak 1947.

¹⁰⁷ **Cumhuriyet**, 2 Ocak 1947.

yapılan araştırmalar neticesinde söz konusu yardımların meşru olduğu kanıtlanmıştır.¹⁰⁸ Amerika'nın ekonomik desteğiyle oluşturulan Birleşmiş Milletler Balkanlar Özel Komitesi, (U.N.S.C.O.B. - United Nations Special Committee on the Balkans) Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne gönderdiği raporda Arnavutluk, Yugoslavya ve Bulgaristan tarafından Yunanistan'da buluna komünist gruplara silah ve maddi yardım yapıldığını doğrulayarak bu yardımların kesilmesi için bir an evvel harekete geçilmesini talep etmiştir.¹⁰⁹

1947 yılının ilk aylarında Yunan Silahlı Kuvvetleri'nin insan gücü Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri ve Jandarma ile birlikte 200.000 kişiyi bulmasına rağmen Hükümet Ordusu'nda görevli asker sayısı yaklaşık 35.000 civarındaydı. Buna karşılık DSE, sayıları 9.000 – 10.000 arasında değişen direnişi milisleriyle gerilla savaşını sürdürüyordu.¹¹⁰ Bunun yanı sıra ülkede bulunan İngiliz askerlerinin sayısı 5.000 kişi civarındadır.¹¹¹

Bir yandan komünizmi destekleyen komşu ülkeler ile yaşanan sorunlar, diğer yandan ise ülke içerisinde meydana gelen çatışmaların paralelinde iç savaşın seyrini değiştirecek tarihi açıklama 1947 yılının Mart ayında Amerika Birleşik Devletleri'nden gelmiştir. İngiltere'nin Yunanistan ve Türkiye'ye yönelik yardımlarını kesmesinin ardından¹¹² ABD Başkanı Truman, Amerikan Kongresi'nde yaptığı açıklama ile Yunanistan'a askeri ve mali yardım yapılacağını bildirmiş, bu yardımlar sayesinde Hükümet Ordusu 1947 yılının sonlarına gelindiğinde DSE karşısında üstün duruma gelmiştir.¹¹³

¹⁰⁸ Hikmet Öksüz, “*Western Thracian Turks in Greek Civil War (1946-1949)*”, **Foundation For Middle East And Balkan Studies (OBİV)**, Turkish Review Of Balkan Studies, (Balkan İncelemesi Yıllığı), İstanbul, 2000/2001, No:5, s.55.

¹⁰⁹ İrini Lagani, “*Devşirme*” ve Yunan-Yugoslav İlişkileri, İ.Sideris, Atina, 1996, s.19-22. (Ειρήνη Λαγάνη, Το “*Παιδομάζωμα*” και οι Ελληνογιουγκοσλαβικές Σχέσεις, Ι.Σίδερης, Αθήνα, 1996, σ.19-22.)

¹¹⁰ Grigoriadis, **Korkunç Belgeler, İç Savaş 1946-1949**, Cilt 1, s.125.

¹¹¹ **HC Deb 04 June 1947 vol 438 c181**, İngiltere Parlamento Görüşmeleri (Hansard) Elektronik Arşivi, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015
http://hansard.millbanksystems.com/commons/1947/jun/04/greece-british-troops#S5CV0438P0_19470604_HOC_113

¹¹² bkz:aş. **İkinci Bölüm**.

¹¹³ Clogg, **a.g.e.**, s.171.

Truman'ın Yunanistan'la ilgili açıklamasında özellikle vurguladığı konulardan birisi de Yunanistan'ın Amerika Birleşik Devletleri'nin güvenliği açısından önem teşkil ettiğidir. Bu amaçla Yunanistan'daki genel durumun incelenmesi ve yapılacak yardımların tespit edilmesi amacıyla ABD'li bir avukat olan Paul Porter resmi olarak görevlendirilmiştir.¹¹⁴ Porter'ın ülkeye gelmesiyle birlikte Yunanistan'da hükümet değişikliği yapılmış ve sol karşıtı tüm siyasilerin birleşmesiyle yeni bir hükümet teşkil edilmiştir.¹¹⁵ Artık İç Savaş'ta ikinci bir safha başlamış ve İngiliz Hükümeti yerine Amerika'nın mali yardım ve askeri desteğiyle komünizme karşı mücadele eden bir "Yunan Ordusu" teşkil edilmiştir.¹¹⁶

Merkez sağın güçlenmesi ve Hükümet Ordusu'nun silah yardımı almasının yanı sıra DSE karşısında öne geçmesindeki önemli etkenlerden birinin de Yunan Meclisi'nin Kral 1'inci Pavlos'un onayı ile 27 Aralık 1947 günü yürürlüğe koyduğu 509 nolu yasa gereği KKE'nin kapatılması kararı olduğu söylenebilir. Bu karar neticesinde KKE'nin yurt içindeki tüm faaliyetlerine son verilmiş, ayrıca parti propagandası yapan kişilerin tutuklanarak en az altı ay hapisle cezalandırılması kararlaştırılmıştır.¹¹⁷ KKE'nin kapatılma kararı ile partinin destek verdiği DSE'nin kuruluş yıldönümünün aynı güne denk gelmesi zamanlama açısından manidardır.

KKE'nin siyasi faaliyetlerine son verilmesi ile tüm ülkede başlayan sol karşıtı yapılanmanın ardından Amerika'dan temin edilen askeri ve ekonomik yardımlar¹¹⁸ neticesinde kısa sürede güçlenen Hükümet Ordusu, ABD tarafından teşkil edilen Müşterek Askeri Plan ve İstişare Grubu - JUSMAPG¹¹⁹ yapılanmasıyla beraber DSE karşısında önemli başarılar elde etmiştir. Bu dönemden itibaren ülkenin komünizme karşı yürüttüğü savaşta Amerika destekli Hükümet Ordusu kazanan taraf olmuştur.¹²⁰

¹¹⁴ Grigoriadis, **Korkunç Belgeler, İç Savaş 1946-1949**, Cilt 1, s.105-106.

¹¹⁵ "Yeni Hükümet Dün Yemin Etti" ("Η ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΩΡΚΙΣΘΗ ΧΘΕΣ"), **Eleftheria**, 25 Ocak 1947, s.1.

¹¹⁶ Grigoriadis, **Korkunç Belgeler, İç Savaş 1946-1949**, Cilt 1, s.120.

¹¹⁷ **Hükümet Gazetesi**, Birinci Cilt, Sayı:293, Kanun No:509, 27 Aralık 1947. (**ΦΕΚ** N.509 τεύχος Α' 293/27.12.1947)

¹¹⁸ bkz. **EK-3** ABD Tarafından Yunanistan ve Türkiye'ye Yapılan Askeri ve Ekonomik Yardımlar

¹¹⁹ Joint U.S. Military Advisory and Planning Group, Greece - Μεικτή Συμβουλευτική Ομάδα Στρατιωτικού Προγραμματισμού ΗΠΑ προς Ελλάδα

¹²⁰ Hristos Agouridis, Nikos Vasilatos, Maria Gioni ve diğerleri, **Yunanların Tarihi, Modern Yunanistan 1944-1974**, Cilt 17, Domi, Atina, 2006, s.157-158. (Χρήστος Αγουρίδης, Νίκος

1948 yılına gelindiğinde Yunan Ordusu (Hükümet Ordusu) tarafından her bölgede kuşatılan DSE, Mora Yarımadası, Makedonya Bölgesi (Selanik ve civarı) ve Trakya’da binlerce kayıp vererek Tesalia bölgesinde bulunan Larissa (Yenişehir) ve Pindos Dağı bölgesine çekilerek merkez üssünü buraya toplamıştır.¹²¹ Bundan sonra gerilla savaşını bırakıp taktik savaş stratejileri izlemeye çalışan DSE, bir taraftan Amerika destekli ordu tarafından sıkıştırılıyor, diğer taraftan ise Stalin ve Tito arasında yaşanan fikir ayrılığı sebebiyle SSCB ve Yugoslavya’dan gelen yardımlardan yararlanamıyordu.¹²² İkmal kanalları durma seviyesine gelen DSE, basın yoluyla halktan yardım istemekte, komünizmi destekleyenlerin moral seviyesini de yüksek tutmaya çalışmaktadır.¹²³

Yunanistan’da İç Savaş’ın sona ermesi amacıyla BM ile Sovyet Rusya arasında yapılan görüşmeler sonuç vermiş ve Sovyet Rusya, Yunanistan’da faaliyet gösteren komünist gruplara yardım yapmayı kestiğini açıklamıştır.¹²⁴ Bu gelişmenin ardından güçlenen hükümet ordusu karşısında daha fazla mücadele vermenin anlamsız olduğunu anlayan DSE yenilgiyi kabul etmiş ve 16 Ekim 1949 akşamı resmi bir açıklama yapmıştır.¹²⁵ Söz konusu açıklamada, Demokratik Yunan Ordusu’nun silah bıraktığı ve yurt genelindeki bütün eylemlerini sona erdirdiği bildirilmiştir. Böylece Yunanistan’da üç yıldır devam eden iç savaş son bulmuştur.¹²⁶

Βασιλάτος, Μαρία Γκιώνη κ.α., **Ιστορία των Ελλήνων, Η Σύγχρονη Ελλάδα 1944-1974**, Τόμος 17, Εκδόσεις Δομή, Αθήνα, 2006, s.157-158.)

¹²¹ a.g.e., s.160-161.

¹²² Solon Grigoriadis, **Korkunç Belgeler, İç Savaş 1946-1949**, Cilt 2, Fitrakis, Atina, 2010, s.48-50. (Σόλων Γρηγοριάδης, **Τα Φοβερά Ντοκουμέντα, Ο Εμφύλιος 1946-1949**, Τομος Β΄, Εκδόσεις Φυτράκη, Αθήνα, 2010, σ.48-50.)

¹²³ “Savaş Hattı Kral Yanlısı Faşistlerin Mezarı Olacak” (“Ο ΓΡΑΜΜΟΣ ΘΑ ΓΙΝΕΙ Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΡΧΟΦΑΣΙΣΜΟΥ”), “Halk Savaş Hattındaki Askerlerin Yanında” (“Ο ΛΑΟΣ ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΩΝ ΜΑΧΗΤΩΝ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΟΥ”), **Eksormisi**, 1 Temmuz 1948, s.1,7.

¹²⁴ “Rusya Yunanistan Probleminin Sonlandırılmasını İstiyor” (“Η ΡΩΣΙΑ ΕΚΔΗΛΟΙ ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ ΤΕΡΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ”), **Eleftheria**, 5 Ekim 1949.

¹²⁵ Svolopoulos, Konstantinos, **Yunan Dış Politikası 1900-1945**, Estia, Atina, 2001, s.304. (Σβολόπουλος, Κωνσταντίνος, **Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική 1900-1945**, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα, 2001, σ.304.)

¹²⁶ Solon Grigoriadis, **Modern Yunanistan Tarihi: 1941-1974 – Cilt 6: Plastiras-Papagos-Karamanlis**, Η.Κ.Τεγοπουλος Basımevi, Atina, 2011, s.9. (Σόλων Γρηγοριάδης, **Ιστορία της Σύγχρονης Ελλάδος: 1941-1974 - Τόμος 6: Πλαστήρας-Παπάγος-Καραμάνλης**, Χ.Κ.Τεγόπουλος Εκδόσεις, Αθήνα, 2011, σ.9.)

İç savaşın sona ermesinin ardından 30 Ekim 1949 tarihinde İngiltere Dışişleri Bakanı Yardımcısı Christopher Mayhew tarafından yapılan açıklamada, İngiliz Askerlerinin Yunanistan'dan çekilme zamanının geldiği ifade edilmiştir. Bu açıklamanın ardından, İngiltere Parlamentosu çekilme kararını onaylamış ve İngiliz askerleri 24 Kasım 1949 tarihinden itibaren ilk olarak Atina bölgesinden çekilmeye başlamışlardır.¹²⁷

Yunanistan'da İç Savaş'ın galibi kralı destekleyen merkez sağ cephesi olmuştur. Savaşın seyrini değiştiren olguların başında İngiltere ve ABD'nin dışarıdan ve içeriden desteğinin büyük önem arz ettiğini söylemek mümkündür. Savaş sonrası Yunanistan'da yürütülecek olan iç ve dış politika, savaş süresince olduğu gibi dış ülkelerle olan ilişkilere dayandırılmış ve ülkede İç Savaş'ın bittiği yıl kurulan NATO'ya üyelik konusu Yunan siyaseti için birinci öncelik olmuştur.¹²⁸

Yaşanan olayların Yunan iç siyasetini derinden etkilediğini söylemek mümkündür. Sürekli el değiştiren hükümet ve kabineler neticesinde yorgun düşen Yunan siyaset tarihinde 1944 yılında Alman işgalinin son bulmasının ardından 1949'da İç Savaş'ın bitmesine kadar geçen yaklaşık beş senelik süre içerisinde 17 hükümet el değiştirmiştir.¹²⁹ Bu dönemde kral tarafından görevlendirilen hükümetlerde merkez sağcı partiler görev alırken,¹³⁰ 15 Ağustos 1950 tarihinde EPEK (Milli Terakkiperver Merkez Birliği) lideri Nikolaos Plastiras'ın başbakanlığında merkezden uzak ilk sağcı hükümet görev almıştır.¹³¹

1.2. Türkiye'de Genel Durum: Çok Partili Hayata Geçiş ve Batı'ya Yaklaşma Politikası

¹²⁷ HC Deb 31 October 1949 vol 469 cc38-40, Hansard, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015 <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1949/oct/31/british-forces-greece-withdrawal>

¹²⁸ Şükrü S. Gürel, *Tarihsel Boyutları İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)*, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1993, s.50.

¹²⁹ Rodopoulos, *a.g.e.*, s.180-181. Ayrıca bkz. **EK-4** Yunanistan'da Hükümetler ve Başbakanlar Tablosu (1946-1951)

¹³⁰ **Ulus**, 13 Mar 1950.

¹³¹ Svolopoulos, *Yunan Dış Politikası 1945-1981*, s.34.

Yeni kurulan bir ülke olarak, asırlarca süren alışılmış bir yönetim sisteminden sonra cumhuriyet rejimine yani demokrasiye geçmenin Türkiye için çok da kolay olmadığını söylemek mümkündür. Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde yeni kurulan ülke ile birlikte cumhuriyet, siyasi partili yönetim ve birçok parlak fikrin temelleri atılarak uygulamaya geçilmiştir.¹³² Bu süreçte tek partili yönetim sisteminin her ülke için ne kadar zararlı bir sistem olacağı belirtilse de, dünya genelinde yaşanan gelişmeler paralelinde çok partili sisteme geçme süreci uzun bir süre gerçekleşmemiştir.¹³³

Atatürk döneminde çok partili rejime geçiş için birtakım girişimlerde bulunulmuş; 1924 senesinde Terakkiperver Cumhuriyet Partisi ve 1930'da Serbest Cumhuriyet Partisi denemelerinin sonuç vermemesi üzerine ülke yönetiminin tek partili olarak devam etmesinin önüne geçilememiştir.¹³⁴ 25 yılı aşkın süre devam eden tek partili sistem ve "Milli Şef" dönemi, Türkiye'de çok partili sisteme geçiş sürecini ve gelişimini engelleyen unsurlar olarak ülke tarihinde önemli yer tutmuştur.¹³⁵

Ülkede mevcut tek partili siyasi yapının sorunlara gerekli çözümleri getiremiyor oluşu, sosyal tabakanın hoşnutsuzluğuna sebep olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın etkisi ile bozulan ekonomi toplumsal huzursuzluğu arttırmış ve üreten kesimin bu huzursuzluk ortamında iktidara olan muhalefeti artmıştır.¹³⁶

Türkiye Cumhuriyeti'nin tek partili rejimden çok partili rejime geçişinde siyasal, sosyal ve ekonomik olmak üzere birçok faktör rol oynamaktadır. Bu faktörleri iç ve dış etkiler olmak üzere iki ana başlık altında toplamak mümkündür. İç etkenler kapsamında hükümetin İkinci Dünya Savaşı sırasında uyguladığı politika ve

¹³² Kemal H. Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi**, Timaş, İstanbul, 2008, s.225-226.

¹³³ Aynı yer.

¹³⁴ Cemalettin Taşkıran, "*Atatürk Döneminde Demokrasi Denemeleri (1925-1930)*", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Ankara, 1994, Sayı:14, s.258-264.

¹³⁵ Oğuz Ünal, **Türkiye'de Demokrasi'nin Doğuşu, Tek-Parti Yönetimi'nden Çok Partili Rejime Geçiş Süreci**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1994, s.8.

¹³⁶ Feroz Ahmad, **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, (Çev:Yavuz Alogan), Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1995, s.143-144.

neticesinde ülke genelinde şartların ağırlaşması, artan hayat pahalılığı ve halkın buna gösterdiği tepki önemli rol oynamaktadır.¹³⁷

Türkiye İkinci Dünya Savaşı'na katılmasa da, savaşın sonuna gelindiğinde ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sıkıntılar, tek parti iktidarına karşı tepkilere neden olmuştur. Yaşanan sorunlara iktisadi alanda yapılan kanun düzenlemeleri de yeterli olmamış ve halkın tepkisinin artmasına yol açmıştır. Bu tepkileri savaşın başlangıcından itibaren basında da görmek mümkündür.¹³⁸

İkinci Dünya Savaşı sürecinde ve bu süreçte hükümet tarafından tedbir amaçlı oluşturulan iktisat politikaları başarısız olup toplumsal yapıda büyük dengesizlikler oluşturmuştur. Enflasyonist politikanın benimsendiği bu süreçte büyük fiyat artışlarının önüne geçilememiştir. Öyle ki, 1938 – 1943 yılları arasında halkın temel ihtiyaç maddelerinde ortalama %250'lere yakın bir artış gözlemlenmektedir.¹³⁹

Bozulan ekonomi ve artan iç huzursuzluk ile birlikte çeşitli dış etkenlerin de çok partili rejime geçişte önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Koçak'a göre; İkinci Dünya Savaşı'nı kazanan müttefik devletlerle birlikte demokrasi cephesi kazanan taraf olmuş ve tüm dünyada tek partili diktatörlük yönetimine dayanan siyasi sistemler gözden düşmüştür. Batılı müttefiklerin yanında yer almak isteyen ülkeler ise kendi ülkelerinde batıda olduğu gibi serbest seçime dayanan demokrasi sistemleri getirmek zorunda kalmışlardır.¹⁴⁰ Demokrasi rejiminin ülkeler üzerinde yarattığı bu baskıyı o dönemde Türkiye üzerinde de görmek mümkündür.

Özet olarak, çok partili rejime geçiş sürecinin başlıca etkenleri arasında aşağıda belirtilen maddelerden bahsedilebilir:

- Toplumda artan huzursuzluk ile çoğalan muhalif görüşler ve hükümet aleyhine artan sesler.
- Varlık vergisi, toprak mahsulleri vergisi kanunu ve milli korunma kanunu ile iyice bozulan ekonomi ve artan yoksulluk.

¹³⁷ Osman Akandere, **Millî Şef Dönemi**, İz Yayıncılık, İstanbul, 1998, s.146-150.

¹³⁸ Karpat, **a.g.e.**, s.179-183.; Akandere, **a.g.e.**, s.347-348.

¹³⁹ Cemil Koçak, **Türkiye'de Millî Şef Dönemi 1938-1945**, İletişim Yayınları, Birinci Cilt, İstanbul, 1996, s.435.

¹⁴⁰ **a.g.e.**, s.380.

- Sovyetler Birliği'nin istekleri ve uluslararası platformda artan baskılar neticesinde tek partili sistemin uygulanmasının mümkün olmaması.¹⁴¹

Yukarıda bahsedilen bütün bu gelişmelerin farkında olan Cumhurbaşkanı İnönü, 1 Kasım 1945 tarihinde meclisin açılış konuşmasında tek partili rejimin eksikliklerinin yanında artık yeni bir parti kurulması gerektiğini vurgulayarak ülkenin demokratik bir sistem ile dünyada meydana gelen değişimlere paralel olarak değişmeye hazır olduğunu ifade etmiştir.¹⁴²

Parti içerisinde bir süredir var olan hoşnutsuzluk Ocak 1945'te mecliste tartışılan Toprak Reformu Yasa Tasarısı ile artarak ciddi bir muhalefetin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu muhalefeti dışarıdan büyük toprak sahipleri de desteklemektedir.¹⁴³ Muhalefet oluşturulması tartışmalarında CHP içerisinde önde gelen dört siyasetçi; iş adamı ve bankacı Celal Bayar, bürokrat Refik Koraltan, tarih profesörü Fuad Köprülü ve çoğunluğu pamuk üretimi yapılan toprak sahibi Adnan Menderes, bu reform kanunu tasarsısı konusunda hükümetle farklı görüşe sahip olduklarını açık bir şekilde belirterek partinin demokrasi çerçevesinde yönetilmesini talep ettiler.¹⁴⁴ Bununla birlikte 4 Haziran 1945'te "Dörtlü Takrir" olarak adlandırılan soru önergesini parti grubunda sunan Celal Bayar ve arkadaşları, yeni bir parti kurulması için hükümetten gerekli adımları atmasını istemişlerdir.¹⁴⁵

Eleştirilerinin sonucu olarak parti içi disipline aykırı hareket ettikleri gerekçesiyle partiden ihraç edilen Koraltan, Köprülü ve Menderes'in ardından 7 Aralık 1945'te partiye istifasını sunan Celal Bayar, toplumdaki geniş bir kesimin desteği ile parti kurma çalışmalarına başlayarak bir ay gibi kısa süre içerisinde, 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'nin kurulduğunu resmen ilan etmişlerdir.¹⁴⁶

¹⁴¹ Şen, **a.g.e.**, s.62.

¹⁴² Sina Akşin, Cemil Koçak, Hikmet Özdemir ve diğerleri, **Türkiye Tarihi 4; Çağdaş Türkiye 1908-1980**, Cem Yayınevi, İstanbul, 2007, s.180.

¹⁴³ Şevket Süreyya Aydemir, **İkinci Adam (1938-1950)**, Cilt 2, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2000, s. 393-394.

¹⁴⁴ Ahmad, **a.g.e.**, s.148-149.

¹⁴⁵ Mithat Kadri Vural, "*II. Dünya Savaşı Türkiyesi'nde Bir Muhalefet Örneği Olarak "TAN" Gazetesi*", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, İzmir, 2008/Bahar-Güz, Sayı:16-17, s.388.

¹⁴⁶ Haydar Çakmak (Ed.), **Türk Dış Politikası (1919-2008)**, Barış Platin Kitap, Ankara, 2008, s.432.

1.2.1. 1946 Seçimleri

Demokrat Parti, kurulmasından itibaren bir ay gibi kısa bir süre içerisinde il teşkilatlanmasına başlayarak hızla büyümüş ve kuruluşundan itibaren sadece üç ay içerisinde 26 il ve 75 ilçe teşkilatını tamamlamıştır.¹⁴⁷ CHP, karşısında hızla büyüyen bu muhalefeti engellemek amacıyla halkın desteğini yanına alan DP karşısında erken seçime gitme kararı almıştır. 10 Haziran 1946 günü CHP'nin teklifiyle yeni seçimlerin 21 Temmuz 1946 Pazar günü yapılması kararlaştırılmıştır.¹⁴⁸

Cumhuriyet tarihinin ilk çok partili genel seçimi ve tek dereceli seçimi olan 1946 seçimlerinde, oylar açıktan atılırken, sayımlar belirlenen bir heyet kontrolünde ve sandıkların gizli olarak açılmasıyla yapılarak, oy sayımları da yine gizli gerçekleştirilmiştir.¹⁴⁹ CHP haricinde Milli Kalkınma Partisi (MKP) ve Demokrat Parti'nin katıldığı seçimlerde “açık oy, gizli tasnif” yönteminin kullanılması ve seçim denetimlerinin adli birimler yerine idari birimlerle yapılması seçim sonuçları üzerinde uzun süre tartışmalar yaşanmasına sebep olmuştur.¹⁵⁰

21 Temmuz 1946 genel seçimlerinde tüm yurttaki toplam 63 ilde yapılan gizli sayımlar neticesinde toplam 465 milletvekilinden CHP tarafından 395 aday, DP'den 66 aday ve 4 bağımsız aday meclise girerek 8'inci Dönem Millet Meclisi'nde görev almıştır.¹⁵¹ Seçim sonuçları arşive alınamadığı için farklı kaynaklarda partilerin çıkardığı milletvekili sayılarında değişiklikler bulunmaktadır.¹⁵² Oyların gizli sayımı ve sandıktan çıkan oyların sayım sonrası imha edilmesi nedeniyle oyların yeniden

¹⁴⁷ Yücel, **Demokrat Parti**, s.52-55.; Zafer, 12 Mayıs 1950

¹⁴⁸ Yücel, **Demokrat Parti**, s.54. **Vatan**, 11 Haziran 1946.

¹⁴⁹ “Türk Demokrasisi Bugün İmtihan Veriyor”, **Cumhuriyet**, 21 Temmuz 1946.

¹⁵⁰ **Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002**, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, 2004, s.3-4.

¹⁵¹ “Seçimin Umumi Neticesi”, **Cumhuriyet**, 24 Temmuz 1946.

¹⁵² Devlet İstatistik Enstitüsü'ne göre CHP'nin 397, DP'den 61 ve 7 bağımsız adayın milletvekili seçildiği bildirilmekte, (**Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002**, s.12.) Akşam gazetesi tarafından CHP'nin 391, DP'nin 62 ve bağımsızlardan 12 milletvekili seçildiği (“Seçimler Her Tarafta Neticelendi” **Akşam**, 24 Temmuz 1946) ifade edilmektedir.

sayılması mümkün olmamıştır. Seçimlerin ardından çeşitli illerden yapılan itirazlar,¹⁵³ mazbatalarda değişiklik yapıldığı iddiaları¹⁵⁴ ve seçimlerde birçok usulsüzlüklerin yaşanması 1946 seçimlerinin Türk Demokrasi Tarihine “Şaibeli Seçimler” olarak geçmesine sebep olmuştur.¹⁵⁵

Times gazetesinde yer alan haberde; Türkiye’de gerçekleştirilen seçimlerde halkın ilk defa doğrudan oy hakkını kullanarak seçimlerin yapıldığı ve bu durumun Türkiye siyasetinde yeni bir çığır açtığı ifade edilmektedir. Meclise ikinci bir partinin girmesiyle birlikte Türkiye’de demokratikleşme hareketinin hız kazanacağı belirtilmektedir.¹⁵⁶

Yunan basınında gazetelerin son sayfasında verilen seçim haberlerinde Cumhuriyet Halk Partisi’nin iktidarı ele aldığı ve Demokrat Parti’nin ikinci geldiği haberleri yer almaktadır. Bununla birlikte Demokrat Parti’nin seçim sonuçlarına itiraz edeceği, çünkü seçimlerde hile yapıldığı haberleri Yunan kamuoyunda yer almaktadır.¹⁵⁷

Seçimlerin ardından 5 Ağustos 1946’da açılan TBMM’de aynı gün yapılan oylamayla yeniden Cumhurbaşkanı seçilen İsmet İnönü,¹⁵⁸ hükümeti kurması için Recep Peker’i görevlendirmiştir. Meclis Başkanı olarak teklif edilen Kazım Karabekir, çoğunluğun kabulüyle bu göreve seçilmiştir.¹⁵⁹ 1946 seçimlerinin CHP tarafından kazanılmasının ardından 14 Mayıs 1950’ye kadar mecliste dört adet hükümet görev yapmıştır. 07.08.1946 - 10.09.1947 tarihleri arasında görev alan Peker Hükümetini sırasıyla: 10.09.1947 - 16.01.1949 aralığında I. ve II. Saka

¹⁵³ **Vatan**, 24 Temmuz 1946.

¹⁵⁴ **Vatan**, 23 Temmuz 1946.

¹⁵⁵ Cihat Göktepe, **Demokrat Parti Örneği Üzerinden Türkiye’de Demokrasinin Gelişimi**, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı, İstanbul, 2014, s.4-5.

¹⁵⁶ “Son seçim”, **Akşam**, 24 Temmuz 1946.

¹⁵⁷ **Embros**, 25 Temmuz 1946.

¹⁵⁸ “Meclis Açıldı, İnönü 451 oydan 388’i ile Tekrara Cumhurbaşkanlığına Seçildi”, **Cumhuriyet**, 6 Ağustos 1946.

¹⁵⁹ Mustafa Çufalı, **Türk Parlamento Tarihi TBMM –VIII. Dönem (1946-1950)**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2012, s.2-3.

Hükümetleri ve 16.01.1949'dan Demokrat Parti'nin göreve geldiği 22.05.1950 tarihine kadar Günaltay Hükümeti takip etmiştir.¹⁶⁰

Demokrat Parti'nin kurulduğu dönemden itibaren bir sonraki seçimlerin yapılacağı 1950 yılına kadar geçen dört sene içerisinde hem CHP hem de DP, yapılacak seçimlerden galip gelebilmek için halkın önünde kendi propagandalarını yapmaya başlamışlardır. DP, hükümet karşıtı bir siyaset izleyerek halkın içerisinde artan tek parti rejim karşıtı hisleri destekliyor ve yaşanan bütün olumsuzluklardan dolayı hükümeti suçlu gösteriyordu.¹⁶¹ Bu bağlamda CHP ise Demokrat Parti'yi kanunlara karşı gelme ve halkı isyana kışkırtmakla suçluyor, aynı zamanda kendi içerisinde liberalleşme yoluna giderek hem DP ile farklılıklarını azaltmaya çalışıyor hem de hükümetin batı ile daha iyi ilişkiler kurulması yönünde karar alıyordu.¹⁶²

1946 seçimlerinin ardından 1950 senesine kadar Türk siyasetinde çok partili hayata geçişin hukuki, kültürel ve psikolojik altyapısının hazırlanarak 1950 seçimleriyle birlikte çok partili hayata geçiş sürecinin kolaylaştırıldığı söylenebilir. Bu süreçte DP'nin seçimleri kazanmayı istemesi bir yana, CHP tarafından mecliste ikinci bir partinin varlığı desteklenmektedir.¹⁶³ Mecliste onaylanan yeni seçim kanunu,¹⁶⁴ partilerin seçim afişleri, daha fazla hürriyet ve liberal ekonomik politika söylemleri ile partiler halkı kendi tarafına çekmeye çaba göstermiştir. Bu süreçte halkın büyük desteğini alan DP faktörü ile seçimlerden kimin galip çıkacağıının önceden tahmin edilmesi mümkündür.¹⁶⁵

1.2.2. Türkiye'nin Batıya Yaklaşması ve Amerika'nın Desteği

¹⁶⁰ İrfan Neziroğlu, **Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri**, Cilt 1 (24 Nisan 1920 – 22 Mayıs 1950), TBMM Basımevi, Ankara, 2013, s.409, 587, 677.

¹⁶¹ Ahmad, **a.g.e.**, s.153-154.

¹⁶² Akşin, Koçak ve diğerleri, **a.g.e.**, s.186.

¹⁶³ “Nihat Erim'in Kayseri'deki Nutku: Çok Partili Hayatın Devamı İçin Her Türlü Tedbiri Almaktayız”, **Ulus**, 16 Ocak 1950, s.1, 5.

¹⁶⁴ **Ulus**, 10 Şubat 1950.

¹⁶⁵ Göktepe, **a.g.e.**, s.6.

Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sırasında takip ettiği tarafsızlık politikası ve bunun neticesi olarak yalnız kalması, savaş sonrasında bu durumu fırsat bilen Sovyetler Birliği ile Türkiye ilişkilerinin bozulmasına neden olmuştur.¹⁶⁶ Başlangıçta Türkiye, Sovyet Rusya ile olan ilişkilerin bozulmaması için gayret göstermiştir. Bu kapsamda Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu, İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Türkiye'nin barışçıl niyetlerini anlatmak üzere Sovyetler Birliği'ne bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ancak bu sırada Sovyetler Birliği'nin Almanya ile ittifak kurması ve Avrupa'da saldırıya geçmesi, Türkiye'nin tarafsız kalma politikasına ters nitelikte olmuş ve Sovyetler Birliği ile yapılan görüşmeler başlangıcından itibaren sonuçsuz kalmıştır.¹⁶⁷ Sovyetler Birliği ile yakınlaşma sağlayamayan Türkiye, tarafsızlığını koruma isteğinin yanında kendisine gelebilecek herhangi bir tehdide karşı İngiltere ve Fransa ile bir Üçlü Yardımlaşma Antlaşması imzalamıştır.¹⁶⁸ Söz konusu antlaşmaya göre;

- Türkiye'nin bir Avrupa devleti tarafından tehdit edilerek savaşa girmesi durumunda İngiltere ve Fransa Türkiye'ye yardım edecektir. (Madde 2)
- İngiltere ve Fransa'nın saldırıya uğraması durumunda Türkiye tüm gücü ile bu ülkelere yardım edecektir. (Madde 3)
- Eğer İngiltere veya Fransa, yukarıda belirtilen durumlar haricinde başka bir ülke tarafından saldırıya uğrarsa Türkiye tarafsız kalabilecektir.¹⁶⁹

Antlaşmanın bu son maddesi ile Türkiye'nin Sovyetler Birliği ile herhangi bir çatışmaya girmekten kaçınmasının sağlandığını söylemek mümkündür.

Almanya'nın Fransa ve İngiltere karşısında savaşa girmesiyle birlikte İngiltere ve Fransa Türkiye'den antlaşma şartlarını yeni getirmesini istemiştir. Türkiye'nin savaştan uzak kalmasını isteyen İnönü, durumu gözden geçirerek tarafsız kalmanın yollarını aramıştır. İnönü ile Hitler arasında yapılan yazışmalar neticesinde Türkiye ile Almanya arasında bir saldırmazlık paktı imzalanmış ve böylece Türkiye savaştaki denge politikasını sürdürmeye bir süre daha devam

¹⁶⁶ Akandere, **a.g.e.**, s.267-268.

¹⁶⁷ Akşin, Koçak ve diğerleri, **a.g.e.**, s.200-201.

¹⁶⁸ Gürün, **a.g.e.**, s.15.

¹⁶⁹ Oran, **a.g.e.**, s.422-424.

etmiştir.¹⁷⁰ Bu politikanın sonucu olarak Türkiye savaş süresince çeşitli tepkilerle karşılaşmış; önceleri Batı ile iyi ilişkiler kurmak isteyen Türkiye, müttefiklerin safında savaşa girmediği için Batı ittifakı tarafından dışlanmış ve ilişkiler kopma seviyesine gelmiştir. Bu duruma Türkiye'nin Almanya ile kurduğu ilişkilerin de etkili olduğunu söylemek mümkündür.¹⁷¹

Türkiye'nin dış ilişkilerinin bozulması, ülkenin uluslararası alandaki yalnızlığını gidermek için müttefik arayışına girmesine sebep olmuştur. Bu arayış Türkiye'nin demokrasi rejimi uygulayan ülkeler arasına katılmaya çaba göstermesine sebep olmuştur.¹⁷² Türkiye bu çabaları kapsamında Batı Bloğu'na katılmak amacıyla İkinci Dünya Savaşı sonunda kazanan tarafın yanında yer almış ve Almanya ile Japonya'ya savaş ilan etmiştir.

Türkiye'nin Almanya ve Japonya'ya savaş ilanı kararına Rusya'nın tepkisi geç olmamıştır. Moskova'da bulunan Türkiye büyükelçisi Selim Sarper ile Sovyet Dışişleri Bakanı Molotov arasında 24 Şubat 1945'te bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Bir süre önce gerçekleştirilen Yalta Konferansı hakkında bilgi alan Büyükelçi Sarper, Molotov'a Türkiye'nin Japonya ve Almanya'ya savaş ilan ettiğini bildirmiştir. Dostane bir havada gerçekleşen görüşme sona erdikten sonra ikinci bir görüşme 19 Mart 1945'te yapılmıştır. Bu görüşmede Molotov tarafından Büyükelçi Sarper'e Sovyet hükümeti adına bir nota verilir. Söz konusu notada Sovyet Rusya ile Türkiye arasında 1925 yılında imzalanan Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması'nın feshedilmesi talep edilmektedir.¹⁷³

Yaşanan gelişmeler neticesinde Türkiye'nin savaş süresince edindiği tarafsızlık politikası ve neticesinde yalnız kalmasının Sovyet Rusya'nın işine geldiği, yalnız ve desteksiz gördüğü Türkiye üzerindeki siyasi emellerini hayata gerçekleştirmek üzere bu taleplerini ilettiğini söylemek mümkündür.

¹⁷⁰ Akşin, Koçak ve diğerleri, **a.g.e.**, s.204-205.

¹⁷¹ **a.g.e.**, s.208-209.

¹⁷² Ünal, **a.g.e.**, s.120-121.

¹⁷³ Cüneyt Akalın, "*Tarihin Dönemecinde Bir Diplomat: Selim Sarper*", **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi (İHİD)**, İstanbul Üniversitesi İdare Hukuku ve İdare İlimleri Enstitüsü, İstanbul, 2000, Cilt:13, Sayı:1, s.11-12.

Savaş sonunda şartların belirlenmesi için 29 Temmuz 1946'da Paris'te toplanan barış konferansı süresince Sovyet Rusya boğazlar üzerindeki isteklerini açıkça dile getirmiştir. Montreux Antlaşması'nın yeniden düzenlenmesini isteyen Sovyet Rusya, konuyla ilgili Türkiye'ye bir nota vermiştir.¹⁷⁴

Boğazların egemenlik hakkının Sovyet Rusya lehine düzenlenmesini içeren notaya Türkiye'nin cevabı gecikmemiştir. 10 Ağustos 1946'da meclis grubunda konuyu görüşen CHP ve DP tarafından varılan ortak kararda Montreux Antlaşması'nın düzenlenmesinin söz konusu dahi olamayacağı ifade edilerek Sovyet notasına verilen cevap Sovyet Rusya'nın yanı sıra İngiltere ve Amerika'ya da iletmiştir.¹⁷⁵

Türkiye'nin Sovyet Rusya'ya ret cevabı İngiltere ve Amerika tarafından da desteklenmiştir. ABD'de yayımlanan Times gazetesinde çıkan makalede; "Boğazlarda Rus üsleri kurulması, Türk bağımsızlığının sona ermesi, İngiliz İmparatorluğu'nun geçiş sistemi olan İngiliz-Türk ittifakının çökmesi demektir." ifadesi yer almaktadır.¹⁷⁶

Sovyet Rusya'nın 1946 Paris Barış Konferansı'nda dile getirdiği Türkiye üzerindeki isteklerine Amerika'nın karşı çıkması ve Türkiye'nin yanında yer almasıyla Türk-Amerikan ilişkilerinde bir yakınlaşma sürecinin başladığını söylemek mümkündür.

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki yakınlaşmanın doruğa çıkmasına neden olan olayın Türkiye'nin Washington Büyükelçisi Münir Ertegün'ün vefat etmesinden sonra ABD tarafından alınan kararlarla büyükelçinin naaşının Amerika Deniz Kuvvetleri'ne ait Missouri isimli savaş gemisiyle 5 Nisan 1946 tarihinde Amerika'dan Türkiye'ye getirilmesi ile başladığı söylenebilir. Amerika'nın vefat eden bir Türk diplomat için donanmanın en büyük savaş gemisini Türkiye'ye göndermesi, Sovyet Rusya'nın toprak taleplerine karşı bir cevap niteliğindedir ve bu

¹⁷⁴ **Cumhuriyet**, 13 Ağustos 1946.

¹⁷⁵ **Cumhuriyet**, 14 Ağustos 1946.

¹⁷⁶ "Boğazlar İçin İngiltere ve Amerikanın Kararı", **Cumhuriyet**, 17 Ağustos 1946.

hareketiyle ABD Türkiye'nin yanında olduğunu açıkça göstermektedir.¹⁷⁷ Olayın Türk basınında yer alması ise şöyle ifade edilmektedir:

ABD Donanması'nın en büyük savaş zırhlısı olan Missouri, 21 Mart 1946 tarihinde New York'tan demir alarak Türkiye'yi ziyaret edecektir. İstanbul'da bir süre kalacak olan Missouri zırhlısının, ardından Yunanistan'ın Pire Limanı, Mısır'ın İskenderiye Limanı, İtalya'nın Napoli Limanı ve Cezayir'i ziyaret edeceği ifade edilmektedir.¹⁷⁸ New York Herald Tribune gazetesinde yayınlanan haberde ise; Missouri gemisinin seyahat amacının, ABD'nin Akdeniz'de tam bir güç olarak algılanması olduğu, Sovyet Rusya'nın da bu gücü anlaması gerektiği ifade edilmiştir.¹⁷⁹

Türkiye'ye gelmeden önce Sisam Adası açıklarında Türk Donanmasına ait gemiler tarafından karşılanan Missouri,¹⁸⁰ 5 Nisan 1946 günü İstanbul'a varmıştır. Missouri zırhlı gemisinin İstanbul'a varmasının ardından Büyükelçi Ertegün'ün cenaze töreni düzenlenmiştir. Cenaze töreninin ardından gemi komutanları Ankara'ya hareket ederek burada Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile bir görüşme gerçekleştirmişlerdir.¹⁸¹

Missouri gemisinin Türkiye ve ardından gerçekleştirdiği Yunanistan ziyareti, Yunan basını tarafından da yakından takip edilerek ilgili haberler gazetelerin ilk sayfasından verilmiştir.¹⁸² Konuyla ilgili basında çıkan haberlerde; Missouri muhribi ve yanında refakat eden bayrak gemisi Providence, İstanbul'da büyük bir coşkuyla karşılanmıştır.¹⁸³ Gemi komutanı Oramiral Hewitt ve yanında Başkan Truman'ın Özel Elçisi sıfatıyla bulunan Wedel, İstanbul'a vardıktan sonra Ankara'ya hareket ederek Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile bir araya gelmişlerdir.¹⁸⁴ 9 Nisan 1946 tarihine kadar Türkiye'de kalan heyet, 10 Nisan 1946 günü Yunanistan'ın Pire

¹⁷⁷ Hüseyin Bağcı, **Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası**, İmge, Ankara, 1990, s.7.

¹⁷⁸ **Cumhuriyet**, 8 Mart 1946.

¹⁷⁹ **Cumhuriyet**, 11 Mart 1946.

¹⁸⁰ **Cumhuriyet**, 5 Nisan 1946.

¹⁸¹ **Vatan**, 9 Nisan 1946.

¹⁸² **Embros**, 9 Nisan 1946.

¹⁸³ **Eleftheria**, 10 Nisan 1946.

¹⁸⁴ **Embros**, 10 Nisan 1946.

Limanı'na demirlemiştir. Yunanistan'da dört gün kalan Missouri zırhlısı ile gelen Amerikan heyeti, Yunanistan'da geçici hükümet temsilcileri ve İngiliz yetkililerle bir araya gelmiştir.¹⁸⁵

Missouri zırhlısının Türkiye'ye gelişi ve ABD'li yetkililerin Ankara'da Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'yü ziyaret etmeleri Türkiye- Amerika ilişkileri açısından önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Amerikan heyetinin bu ziyareti basında da geniş yer almış ve mevcut Sovyet tehdidine karşı "Türk-Amerikan dostluğunun bir göstergesi" olarak nitelendirilmiştir.¹⁸⁶

Türkiye'nin Amerika'dan gördüğü destek neticesinde Türk-Amerikan ilişkilerinin yeni bir boyut kazandığını söylemek mümkündür. Bu tarihten sonra ABD ile Türkiye arasındaki ilişkiler giderek büyüyecektir. Türkiye'de 1947 yılına gelindiğinde ABD tarafından uygulanmaya başlanan Truman Doktrini ve Marshall Planı ile Batı Bloğu saflarında yer almak için ABD ile işbirliği yapmaya başlamış ve bu işbirliği Sovyetler Birliği'nin Türkiye üzerindeki yayılmacı planlarına engel teşkil etmiştir.¹⁸⁷

1.2.3. 1950 Seçimleri ve Demokrat Parti İktidarı

14 Mayıs 1950 seçimleri Türkiye siyasi tarihi için adeta devrim niteliindedir. Öyle ki 1950 seçimleri tarihimizde "Beyaz İhtilal" olarak adlandırılmaktadır.¹⁸⁸ Bunun sebebi ise iktidarın ilk kez seçim ile el değiştirmiş olmasıdır. 27 yıllık CHP iktidarının son bulduğu bu seçim Mecliste 16 Şubat 1950 tarihinde¹⁸⁹ oylanan yeni

¹⁸⁵ Eleftheria, 16 Nisan 1946.

¹⁸⁶ Sedef Bulut, "Sovyet Tehdidine Karşı Güvenlik Arayışları: I. ve II. Menderes Hükümetlerinin (1950-1954) NATO Üyeliği ve Balkan Politikası", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Ankara, Mayıs 2008, Sayı:41, s.38-39.

¹⁸⁷ Bağcı, **Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası**, s.8.

¹⁸⁸ Cemile Burcu Kartal, "Türk Siyasal Hayatında "Beyaz İhtilal" 1950 Seçimleri", **Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Dergisi**, Erzurum, 2003, Cilt:3, Sayı:4, s.265.

¹⁸⁹ **Ulus**, 17 Şubat 1950.

seçim kanununa göre gerçekleştirilmiştir.¹⁹⁰ 21 Şubat 1950 tarihinde resmi gazetede yayımlanan Milletvekilleri Seçim Kanunu'nun ilk maddeleri şöyledir:

1. Milletvekili seçimi tek derecelidir ve çoğunluk usulüne göre genel, gizli ve eşit oyla yapılır. Oy vermek serbest ve şahsidir. Oyların sayılması ve ayrılması açıktır.

2. Milletvekilleri seçiminde her il bir seçim çevresidir.

3. Nüfusun 150 kişiden fazla olduğu her yerleşke bir seçim bölgesidir.

4. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından her 40.000 kişi için 1 milletvekili seçilecektir.

5. Seçilecek milletvekili sayısı son nüfus sayımı dikkate yapılarak belirlenmiştir.¹⁹¹

Toplamda 171 maddenin okunup onaylandığı meclis görüşmelerinde yeni seçim yasası belirlenmiş, böylece Türkiye Cumhuriyeti için seçim dönemi başlamıştır.¹⁹²

Seçim yasasına bakıldığında, 1950 seçimlerinin bir önceki dönem yapılan seçimlerden farklı olacağı ve demokratik usullerde dayandırıldığı görülmektedir. Demokratikleşmenin en önemli göstergesi olarak seçim kanununda “açık oy-gizli sayım” maddesinin yer almaması olduğu söylenebilir. Söz konusu kanunla CHP'nin halkın gözünde gittikçe büyüyen DP imajı gölgesinde kendi partisinin de bir takım değişiklikler yaptığını gösterme çabası içerisinde olduğunu söylemek mümkündür.

İktidarda bulunan CHP, 21 Mart 1950 tarihinde son toplantısını gerçekleştirerek 14 Mayıs günü seçim yapılmasına karar vermiş ve duyurmuştur.¹⁹³ Seçimlere geniş katılımlı olarak Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti ve Millet Partisi (MP), bölgesel değişiklikler göstererek de Milli Kalkınma Partisi, Türk Sosyal Demokrat Partisi, Çiftçi Partisi ile Toprak Emlak ve Serbest Teşebbüs Partisi katılmıştır.¹⁹⁴

¹⁹⁰ M. Serhan Yücel, **Türkiye'nin Siyasi Partileri 1859-2006**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2005, s.34-35.

¹⁹¹ **Ulus**, 23 Şubat 1950.

¹⁹² **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Seçim Dönemi:8, Cilt:24, 16.02.1950, s.667-697.

¹⁹³ **Ulus**, 22 Mart 1950.

¹⁹⁴ “C.H.P. Grubunun Seçimler İçin Kararı”, **Cumhuriyet**, 22 Mart 1950.

CHP tüm yurtta aday listesi açıklarken, DP Hakkari hariç tüm yurtta ve MP ise 22 ilde seçime katılacağını açıklamıştır. 1950 senesinde Türkiye'deki toplam il sayısı 63'tür.¹⁹⁵

Partilerin seçim beyannamelerinde CHP¹⁹⁶ ülkeyi ilgilendiren hemen her konuya (rejimin takviyesi, köylü ve çiftçi meselesi, doğunun kalkınması, işletmeler, eğitim, yollar, bütçe) değinirken, DP¹⁹⁷ öncelikle CHP'nin beyannamesini sert bir dille eleştirerek ülkenin mevcut durumunu (iktisadi konular, hayat pahalılığı) ve kendi siyasetini (Amerika ile iyi ilişkiler kurulması, iktisadi kalkınma, ziraat, dış siyaset) anlatıyor ve sözünü "Söz Milletindir"¹⁹⁸ diye tamamlıyordu.¹⁹⁹ Millet Partisi Fahri Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak ise 1946 yılından itibaren seçimleri ve ülkenin genel durumunu ele alarak yapacağı işlerden bahsediyor, son sözünde vatandaşa, yargıya ve Türk Milleti'ne seslenerek seçmenlerden oy talebinde bulunuyordu.²⁰⁰

14 Mayıs 1950 milletvekili seçimlerinde 8.953.055 seçmen sandık başına gitmiş, bu oyların 901.405'i geçersiz sayılmıştır. Basında geçen seçim haberlerinde 487 milletvekilinin seçiminin gerçekleştiği seçimlerde Demokrat Parti 4.242.831 oy alarak oyların %53.59'u ile 408 milletvekili kazanmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi ise 3.165.096 oy alarak oyların %39.98'i ile 69 milletvekili kazanmıştır. Millet Partisi sadece 1 milletvekili kazanırken, bağımsızlar da 9 milletvekili kazanmıştır.²⁰¹ Seçimlerin resmi sonucuna göre mecliste bulunan 487 milletvekili sandalyesinden DP 415, CHP 69, MP 1 ve bağımsız 2 aday milletvekili seçilmiştir.²⁰²

¹⁹⁵ Erol Tuncer, **1950 Seçimleri**, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara, 2010, s.82.

¹⁹⁶ "C.H.P. Seçim Beyannamesi", **Ulus**, 28 Nisan 1950.

¹⁹⁷ "D. Parti Seçim Beyannamesi", **Zafer**, 9 Mayıs 1950.

¹⁹⁸ bkz. **EK-5** CHP ve Demokrat Parti'nin 1950 Yılı Seçim Afişleri

¹⁹⁹ **Vatan**, 9 Mayıs 1950.

²⁰⁰ Tuncer, **a.g.e.**, s.316-321

²⁰¹ "D. Parti Zafer Yolunda", **Zafer**, 15 Mayıs 1950.; "Halkın Büyük Nisbette İştirakiyle Demokratlar Her Yerde Kazanıyor", **Milliyet**, 15 Mayıs 1950.; "Seçimler Bütün Yurtta Sükûnetle Sona Erdi", **Ulus**, 15 Mayıs 1950.; "Demokrat Parti Bütün Yurtta Büyük Farkla Başta Geliyor", **Vatan**, 15 Mayıs 1950.; "D.P. İktidarı Aldı", **Zafer**, 16 Mayıs 1950.

²⁰² **Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002**, s.13.

CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek'in "Türkiye'de Demokrasi Kökleşiyor" başlıklı yazısında CHP'nin 14 Mayıs seçimlerini kaybetme sebepleri şu şekilde sıralanmıştır:²⁰³

- 27 yıllık iktidarın meşakkati ve getirdiği yorgunluk vardır.
- CHP'nin gerçekleştirdiği yenilikleri kabullenmeyip geri dönüşü isteyen grup sürecin CHP aleyhinde gelişmesine sebebiyet vermiştir.
- Vatandaş, DP vaatlerine hesapsız sualsiz inanmıştır.
- CHP'li bazı adaylar, kazanacaklarından o kadar emindirler ki, emin olduklarından sandıklara dahi gitmemişlerdir.
- Seçimlerde tarafsız vatandaş, CHP nasıl olsa kazanır, muhalefet güçlü çıksın diye onlara oy vermiştir.

14 Mayıs 1950 seçimlerinde alınan zafer ile birlikte Demokrat Parti hükümeti kurma yetkisini elde etmiştir.²⁰⁴ Seçimlerin ardından İsmet İnönü cumhurbaşkanlığından ayrılmış ve "Şükran Borcum" başlığıyla bir veda broşürü yazmıştır.²⁰⁵ İnönü seçimler neticesinde Malatya milletvekili ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin genel başkanı olarak ana muhalefet partisinin başında görevine devam etmiştir.

22 Mayıs 1950'de yeni Cumhurbaşkanı seçilen Celal Bayar²⁰⁶ Adnan Menderes'e hükümeti kurma yetkisi vermiş²⁰⁷ ve yeni hükümet teşkil olmuştur.²⁰⁸ Başbakan Adnan Menderes, 22 Mayıs 1950'den 8 Mart 1951'e kadar görev yapan birinci hükümet programındaki dış politika esaslarını yaptığı bir açıklamada şöyle ifade etmektedir:

²⁰³ **Cumhuriyet**, 18 Mayıs 1950.

²⁰⁴ "D.P.den Hükümetin Derhal Teşkili İstendi", **Zafer**, 17 Mayıs 1950.

²⁰⁵ **Zafer**, 23 Mayıs 1950.

²⁰⁶ **Vatan**, 21 Mayıs 1950.; bkz. **EK-6** 22 Mayıs 1950'de Türkiye Cumhuriyeti'nin 3. Cumhurbaşkanı Seçilen Celal Bayar Mecliste Yemin Ederken

²⁰⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Seçim Dönemi:9, Cilt:1, 22.05.1950, s.8.

²⁰⁸ "9 uncu Büyük Millet Meclisi Dün Açıldı", **Hürriyet**, 23 Mayıs 1950.

“Bugün herhangi bir partinin değil bütün milletlerin müşterek kanaatinin bir ifadesi olan dış siyasetimiz hakkında fazla bir şey söylemeye ve Birleşmiş Milletler idealine olan samimi bağlılığımızı tekrara lüzum görmüyoruz. Geleneksel İngiliz ve Fransız ittifakına ve Birleşik Amerika ile en sıkı dostluk ve işbirliğine dayanan, dostluklarına daima sadık kalan, uzak-yakın ve büyük-küçük bütün milletlerin istikbal ve toprak bütünlüklerine her zaman hürmetkâr olan dış siyasetimizin barışçı mahiyeti bütün dünyaca malumdur. Truman Doktrini ve Marshall yardımıyla bu barışçı siyasetimizi desteklediğinden dolayı kendisine milletçe samimi şükran hisleri beslediğimiz büyük dostumuz Birleşik Amerika ile büyük müttefikimiz İngiltere ve Fransa ile siyasi, iktisadi, kültürel münasebetlerimizi, samimi ve anlayış havası içinde her gün daha kuvvetlendirmek en büyük emelimizdir.”²⁰⁹

Menderes tarafından okunan bu programa göre, Türkiye'nin Batı ile gerçekleştireceği dostluk ilişkileri dış politikamızın temel taşı olarak görülmektedir. Ülke güvenliğinin batı ile kurulacak olan dostluk ilişkilerine bağlanmakta olduğu söylenebilir. Bu nedenle Türkiye için ana hedef batının öncülüğünde kurulan siyasi, askerî ve ekonomik ittifaklara üye olmak olmuştur.²¹⁰

CHP'nin İkinci Dünya Savaşı sürecinde yürüttüğü tarafsızlık politikası ve savaşın sonunda batılı devletlerin yanında yer alması ile DP dış ilişkilerini geliştirmekte zorluk çekmemiştir. Zorlu savaş dönemi ekonomik şartlarından hızla uzaklaşılması, bunun neticesinde bir dönem yalnız kalınan dış politikada yalnızlıktan uzaklaşıldığını söylemek mümkündür.²¹¹

Menderes Hükümeti'nin başa geçmesiyle başlayan Demokrat Parti dönemi, Türk-Yunan ilişkileri açısından da bir dönüm noktası olmuştur.²¹² 1950 yılı Haziran ayında Türk Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü ve Yunanistan'da geçici hükümetin

²⁰⁹ Kazım Öztürk, **Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri ve Programları**, Ak Yayınları, İstanbul, 1968, s.363-364.

²¹⁰ Hüseyin Bağcı, **Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar**, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Gelişme Vakfı Yay., Ankara, 2007, s.8.

²¹¹ Cem Eroğul, **Demokrat Parti (Tarihi ve İdeolojisi)**, İmge Kitabevi, Ankara, 1990, s.67-70.

²¹² Tsioumis, **a.g.e.**, s.39.

Başbakanı Nikolaos Plastiras, Paris’te bir araya gelerek birçok alanda işbirliğini öngören bir Türk-Yunan antlaşması yapılacağı açıklanmıştır.²¹³

Yunanistan tarafından Ankara’ya atanan Büyükelçi Aleksandros Kontoumas tarafından Türk basınına verilen demeçte; Türkiye ile Yunanistan’ın coğrafi yakınlığı sebebiyle iki ülke arasındaki dostluk ve yakınlaşmanın büyümesinin adeta zorunlu olduğu belirtilmektedir. İki ülke arasında yaşanan yakınlaşmanın yalnızca siyasi liderler boyutunda değil aynı zamanda kitleler boyutunda olduğu ifade edilmektedir.²¹⁴ Aynı dönemde Yunan basınında çıkan haberde, özellikle Amerika’nın teşvikiyle Türkiye ile Yunanistan’ın ekonomik ve teknik alanlarda işbirliğine giriştikleri ve bu kapsamda küçük bir kurul oluşturularak mevcut işbirliğinin geliştirilmesinin planlandığı belirtilmiştir.²¹⁵

Yunanistan’da Hükümet Sözcüsü Sofoklis Venizelos, 12 Ekim 1950 tarihinde basına verdiği demeçte; Yunanistan ile Türkiye ilişkilerinin mükemmel seviyede olduğu, ikili görüşmeler ve karşılıklı ziyaretler kapsamında her iki ülke Genelkurmay Başkanlığı arasında bir antlaşma imzalanmasının söz konusu olduğunu, ancak iki ülke temsilcilerinin de kısa bir süre sonra Akdeniz’de kurulacak güvenlik çatısı altında toplanmak için çalışmalarını sürdürdüğü, bu yüzden antlaşma imzalamaya gerek duyulmadığı ifade edilmiştir.²¹⁶

Türkiye ve Yunanistan ilişkilerinin zirveye çıktığı 1950 yılı ve devamında yaşanan gelişmeler, her iki ülkenin de NATO’ya üyelik sürecinde ortak bir politika izlemesine sebep olmuştur. Bu sırada patlak veren Kore Savaşı ve sonrasında yaşanan gelişmeler ise NATO’ya üyelik sürecinin hızlanmasına katkı sağlamıştır.²¹⁷

²¹³ **Milliyet**, 7 Haziran 1950.

²¹⁴ **Akşam**, 25 Eylül 1950.

²¹⁵ **Akropolis**, 24 Eylül 1950.

²¹⁶ **Kathimerini**, 13 Ekim 1950.

²¹⁷ Aleksandris, Veremis ve diğerleri, **a.g.e.**, s.120.

İKİNCİ BÖLÜM

NATO'NUN KURULUŞU VE KORE SAVAŞI

2.1. Soğuk Savaş Döneminin Başlaması

1939 yılında başlayan İkinci Dünya Savaşı, başladığı andan itibaren kısa sürede tüm dünyaya yayılarak savaşın bitimine kadar geçen süre boyunca konvansiyonel ve nükleer silahların kullanımıyla birlikte milyonlarca insan hayatını kaybetmiş, bir o kadar kişi de yaralanmış veya sakat kalmıştır. 1945 yılına gelindiğinde son bulan savaşın ardında yıkılmış şehirler, salgın hastalıklar ve ekonomik çöküntüler yaşanmaktadır. Savaşın kazanan ve kaybeden tarafları arasında yapılacak anlaşmalar ve yeni statüko belirlenirken belki de dünya tarihini ve ülkelerin siyasetini kökünden değiştirecek yeni bir düzen kurulmaktadır. Bu düzeni iki kutuplu yeni dünya düzeni olarak tanımlamak mümkündür.²¹⁸

İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru 4-11 Şubat 1945'te ABD, İngiltere ve Sovyet Rusya'nın katılımıyla Yalta'da toplanan Üçler Konferansı'nda

²¹⁸ J.A.S. Grenville, *A History of the World From the 20th to the 21st Century*, Routledge, New York, 2005, s.263-264.

Almanya'nın geleceği, Doğu Avrupa meselesi, Boğazlar Konusu ve Birleşmiş Milletlerin teşkil edilmesiyle birlikte yeni üye olacak ülkeler gibi önemli meseleler tartışılmış ve savaş sonrası oluşacak statüko büyük güçler arasında görüşülmüştür.²¹⁹

Kırım'ın Yalta şehrinde toplanan konferans neticesinde ABD, SSCB ve İngiltere tarafından "Kırım Konferansı" adıyla bir protokol imzalanmıştır. Söz konusu protokol 24 Mart 1945 tarihinde Amerika tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir.²²⁰

Protokol metninde alınan bazı kararlar aşağıda sıralanmıştır:

1. Konferansta önerilen Birleşmiş Milletler dünya örgütünün kurulması amacıyla 25 Nisan 1945 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nde bir Birleşmiş Milletler Konferansı yapılacaktır.

2. Düzenlenecek olan konferansa Milletler Cemiyeti üyesi ülkeler (Türkiye dahil) ve katılacak diğer ülkelerin 1 Mart 1945 tarihine kadar ortak düşmana karşı savaş ilan etmiş olması gerekmektedir.

3. SSCB Lideri, İngiltere Başbakanı ve ABD Başkanı Avrupa hakkında aralarında görüşerek ortak bir karara varmıştır. Her üç ülke hükümeti de savaş sonrası yaşanan geçici istikrarsızlık ortamında Nazi Almanya'nın baskısından kurtulmuş ülkelere siyasi ve ekonomik yönden yardım edecektir.

4. İngiltere tarafından Bulgaristan'da bir kontrol komisyonu oluşturulacak, Yunanistan için Bulgaristan'dan talep edilecek tazminat miktarı belirlenecektir.

5. Montreaux Sözleşmesi konusu üç ülkenin dışişleri bakanları tarafından gelecek sefer Londra'da yapılacak toplantıda görüşülecektir.²²¹

17 Temmuz-2 Ağustos 1945'te gerçekleştirilen Potsdam Konferansı'nda, Yalta'da görüşülen konuların yanı sıra savaş sonrası oluşacak barış süreci; Almanya ve Avusturya'nın bölünmesi, İtalya ve Balkan ülkelerinin durumu, Japonya'nın

²¹⁹ Burhan Bilgili, **İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Türk-Yunan İlişkileri**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.135-137.

²²⁰ **Wilson Center Digital Archive**, Record ID: 116176, Yalta Conference Agreement, Declaration of a Liberated Europe, Erişim Tarihi: 2 Ocak 2016, <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116176>

²²¹ bkz. **EK-7** Yalta Konferansı Antlaşması

kayıtsız teslim olması, boğazlar meselesi, Sovyet Rusya'nın Asya'da savaşa katılması konuları tartışılmıştır. Bu tartışmalardan Türkiye açısından dikkate alınacak konu boğazlar meselesidir. Sovyet Rusya, görüşmeler esnasında kendisine boğazlarda üs edinmek için talepte bulunmuş, ancak Rusya'nın bu isteğine İngiltere ve Amerika tarafından karşı çıkmıştır.²²²

Konferans sonunda imzalanan antlaşmanın 16'ncı maddesinde "Kurul tarafından Karadeniz'e açılan boğazlar konusunun Montreaux Sözleşmesi kapsamına girdiği için günümüz koşullarına göre değerlendirilmemesi gerektiğine karar verilmiştir. Konuyla ilgili olarak atılacak bir sonraki adımda, her üç hükümetle birlikte Türk hükümetinin de yer aldığı bir görüşme planlanmalıdır." ibaresi yer almaktadır.²²³ Oysaki Yalta'da, Montreaux meselesinin gelecek sefer Londra'da yapılacak toplantıda ele alınacağı açıkça ifade edilmiş, ancak Sovyet Rusya tarafından Potsdam'da yapılan talepler nedeniyle bu madde revize edilerek bir kez de Potsdam Antlaşması'na eklenmiştir.²²⁴

Potsdam Konferansı'nda Sovyet Rusya'nın boğazlarda üs talep etmesi, Yalta Konferansı'nda alınan kararlardan biri olan "Montreaux Sözleşmesi'nin ileri bir tarihte görüşülmesi" kararı ile çelişmektedir. Sovyet Rusya'nın Asya'da savaşa girme isteği ve akabinde bu bölgede ABD'nin atom bombası kullanmasıyla birlikte ABD ile SSCB çıkarlarının artık uyuşmadığı ve bu durumun Soğuk Savaş'ın başlangıcını tetiklediğini söylemek mümkündür.

Potsdam'da görüşmeler devam ederken belki de savaşın seyrini değiştiren en önemli gelişme 24 Temmuz 1945 günü ABD Başkanı Harry S. Truman ile Sovyetler Birliği Lideri Stalin arasında geçen konuşma sonrasında olmuştur. Amerika'nın çok gizli bir şekilde üzerinde çalıştığı ve ilk denemenin başarıyla sonuçlandığı ifade edilen atom bombası sırrını Başkan Truman Stalin ile yaptığı görüşmede dolaylı

²²² Armaoğlu, **20'nci Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)**, s. 363-364. "Ideological Foundations of the Cold War", **Harry S. Truman Kütüphanesi ve Müzesi Elektronik Arşivi**, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015, http://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/coldwar/index.php?action=chrono

²²³ **Nato Arşivi**, Potsdam Agreement, Erişim Tarihi: 23 Eylül 2014. http://www.nato.int/ebookshop/video/declassified/doc_files/Potsdam%20Agreement.pdf

²²⁴ Evgenios İ. Aslanis, **Kuzey Atlantik İttifakı Antlaşması N.A.T.O.**, Hava Kuvvetleri Komutanlığı Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Atina, 1956, s.17. (Ευγένιος Ι. Ασλάνης, **Σύμφωνον Βορειοατλαντικής Συμμαχίας N.A.T.O.**, Γεν. Επιτελείου Αεροπορίας Διευθύνσεως Τύπου και Δημόσιων Σχέσεων, Αθήναι, 1956, σ.17.)

olarak paylaşarak Amerika'nın çok güçlü ve yeni bir silaha sahip olduğunu belirtmiştir.²²⁵ Durum karşısında Stalin çok ilgi göstermemiş ve yalnızca bu silahın Japonya karşısında işe yaramasını temenni etmiştir. Amerika'nın çok geçmeden 5 Ağustos 1945'te Japonya'da bulunan Hiroşima'ya ve ardından 9 Ağustos 1945 tarihinde Nagazaki üzerine atom bombası atması üzerine Japonya kısa sürede teslim olmuş, Sovyet Rusya ise atılan ilk bombanın hemen sonrasında 8 Ağustos günü Japonya'ya savaş ilan etmiştir. Bu gelişmelerin akabinde Tokyo tarafından yapılan açıklamada 10 Ağustos 1945 tarihinde Japonya teslim olduğunu bildirmiştir.²²⁶ Japonya'nın teslim olmasıyla birlikte İkinci Dünya Savaşı sona ermiş, bundan sonra dünyayı etkisi altına alacak bir dizi olaylar serisi, diğer bir deyişle Soğuk Savaş dönemi başlamıştır.²²⁷

Soğuk Savaş terimi Türk Literatürüne: “İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Doğu ve Batı Bloklarının zaman zaman savaş çıkarma tehditlerinin bütün dünyada yarattığı gerginlik, soğuk harp”²²⁸ olarak geçmekte, Yunanistan'da ise: “Amerika ile eski Sovyetler Birliği ve onların müttefikleri arasındaki en eski politik, askeri, ekonomik ve silahlanma mücadelesi”²²⁹ olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlara dayanarak Soğuk Savaş sürecinin Türkiye ve Yunanistan tarafından bir doğu-batı (bir başka deyişle ABD-SSCB) mücadelesi olarak algılandığını söylemek mümkündür.

Soğuk Savaş teriminin kim tarafından veya nasıl söylendiği bir yana,²³⁰ “Soğuk Savaş” ifadesi ile anlatılmak istenen mana üzerinde durmak daha uygun

²²⁵ Truman, H.S., **Hatıralarım**, (Çev. Cihad Baban, Semih Tuğrul), Ulusal Basımevi, Ankara, 1968, s.200-201.

²²⁶ **a.g.e.**, 208-210.

²²⁷ Hatzivasiliou, **a.g.e.**, s.89.

²²⁸ Türk Dil Kurumu, **Güncel Türkçe Sözlük**, Erişim Tarihi: 31 Ekim 2015. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.572f3a7227b343.88415597

²²⁹ Babiniotis, **a.g.e.**, s.1996.

²³⁰ “Soğuk Savaş” ifadesinin çeşitli kaynaklarda 1947 yılında ABD’li dönemin başkan yardımcısı Bernard Baruch tarafından yapılan bir konuşmada telaffuz edildiği öne sürülmekle birlikte (Immanuel Wallerstein, **Bildiğimiz Dünyanın Sonu: Yirmi Birinci Yüzyıl İçin Sosyal Bilim**, (Çev: Tuncay Birkan), Metis Yayınları, İstanbul, 2000.; Bernard Baruch coins the term “Cold War”, <http://www.history.com/this-day-in-history/bernard-baruch-coins-the-term-cold-war>.) bu tanımın ilk defa İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru bir İngiliz gazeteci olan George Orwell tarafından 1945

olacaktır. Kısa aralıklarla iki büyük dünya savaşı yaşanan dünya coğrafyası üzerinde “üçüncü bir Dünya Savaşı” çıkmasından endişe edilmektedir. Üçüncü Dünya Savaşı korkusu yaşayan ülkeler, bu ihtimalin gerçekleşmesi durumuna karşılık güçlü ülkelere birinin yanında yer almaya gayret göstermiştir. Bu sebeple sıcak bir savaşın yaratacağı ortamdan kaçınılmış, bunun yerine güç dengelerinin kurulmaya çalışıldığı, ülkeler arasında çatışmaların yaşanmadığı ve siyasal üstünlükle savaşmadan kazanılacak bir soğuk savaş süreci şekillenmiştir.²³¹

Truman tarafından ABD’ye davet edilen Winston Churchill, 5 Mart 1946’da Missouri Eyaleti Fulton’da bulunan Westminster Koleji’nde “Barışın Güç Kaynağı” adlı konuşmasında “... Baltık’taki Stettin’den Adriyatik’teki Trieste’ye kadar, Kıta boyunca bir demir perde çekilmiştir. Bu hattın arkasında Orta ve Doğu Avrupa’nın eski ülkelerinin başkentleri bulunmaktadır. ... Türkiye ve İran, kendilerinden istenen talepler nedeniyle tamamıyla rahatsız olmuş ve alarm durumundadır.” cümlelerini sarf etmiştir. Churchill’in ifade ettiği “demir perde” ibaresi soğuk savaş süresince Sovyetler Birliği ve onun uydu devletlerini sembolize etmek için tanımlanmış fiziki ve ideolojik bir tanımdır.²³²

Soğuk Savaş sürecini Türkiye ve Yunanistan açısından ele alacak olursak; Soğuk Savaş’ın belki de en büyük problemlerinden birisi olarak Doğu-Batı arasındaki çekişmede gösterilmektedir. Öte yandan Türkiye ve Yunanistan için belki de problemin asıl nedeni her iki ülkenin coğrafi konumu sebebiyle içinde buldukları Doğu Akdeniz bölgesinin güvenlik sorununa dahil olmaları ve bu sorunun kaynağı olarak da Sovyet Rusya tehdidinin gösterilmesidir.²³³

yılında Tribune gazetesinde çıkan makalesinde (George Orwell, “You and the Atoma Bomb”, İngiliz Tribune, 19 Ekim 1945, <http://theorwellprize.co.uk>.) geçtiği belirtilmektedir.

²³¹ Hristiana Aristeidou, **Yunan-Yugoslav ve Yunan-Türk İlişkileri Çerçevesinde Yunanistan-Türkiye-Yugoslavya’nın Üçlü Balkan Paktı (1953-1954)**, Yüksek Lisans Tezi, Aristoteles Üniversitesi, Felsefe Fakültesi, Selanik, 2009, s.41. (Χριστιάνα Αριστειδου, **Το Τρειμερές Βαλκανικό Σύμφωνο Ελλάδας-Τουρκίας-Γιουγκοσλαβίας (1953-1954) Στο Πλαίσιο Των Ευρύτερων Ελληνο-Γιουγκοσλαβικών Και Ελληνο-Τουρκικών Σχέσεων**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή, Θεσσαλονίκη, 2009, σ.41.)

²³² Churchill, **a.g.e.**, s.674-677.; **Nato Arşivi**, The Sinews of Peace by Winston S. Churchill, Erişim Tarihi: 23 Eylül 2014. http://www.nato.int/ebookshop/video/declassified/doc_files/Sinews%20of%20Peace.pdf

²³³ Fotios Moustakis, **The Greek-Turkish Relationship and NATO**, Frank Cass, Londra, 2005, s.10.

Soğuk Savaş'ın hızla tırmanmasına neden olan diğer sebepler arasında; Almanya konusunda Sovyetler Birliği ile Batı arasındaki köklü görüş ayrılıkları,²³⁴ Doğu Avrupa ülkelerinin Sovyet etki alanına girmesiyle birlikte siyasi ve ekonomik örgütlenmenin başlaması, Batı bloğunu oluşturan ülkelerin ekonomik işbirliği, Japonya'da Müttefikler arasında ortak bir tutum sergilenememesi, İran ile Türkiye üzerindeki Sovyet baskısı, Yunanistan'da yaşanan İç Savaş ve bu ortamda ilan edilen Truman Doktrini ile Marshall Planı gösterilebilir.²³⁵

2.2. Truman Doktrini ve Marshall Planı

Yunanistan İkinci Dünya Savaşı süresince birçok ülke gibi sıkıntılar çekmiş, lakin savaşın bitmesiyle birlikte bu sıkıntılar son bulmamıştır. Nazilerin Yunanistan'ı terk etmesinin ardından (12 Ekim 1944) ülkenin bir an önce savaş yaralarını sararak normale dönmesi amacıyla İngiliz ve Amerikan askerlerinden oluşan bir İrtibat Birliği (Military Liaison) görevlendirilmiş ve bu birlik 1 Nisan 1945'e kadar Yunanistan'da önemli yardım faaliyetlerinde bulunmuştur. İngiliz Tümgeneral Ivor Hughes komutasındaki İrtibat Birliği Yunanistan'a 320 milyon dolar değerinde 387 bin tonluk malzeme yardımında bulunmuştur.²³⁶ Gönderilen bu malzemeler işgal sonrası güçsüz durumda bulunan Yunanistan için yeterli değildir. 1946 yılı Ocak ayına gelindiğinde ABD Dışişleri Bakanı Dean Acheson tarafından başkana sunulan raporda Yunanistan'a verilen yardımların azaltılması gerektiği, Yunanistan'da istikrarlı bir siyasi düzen kuruluncaya kadar Amerikan hükümetinin sürekli yardım etmesinin uygun olmadığı dile getirilmiştir.²³⁷ Yunanistan'a yapılacak yardım

²³⁴ İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan kutuplaşma süreci Müttefik Devletlerin Almanya üzerindeki politikalarını da etkilemiş ve Almanya'nın Doğu ile Batı Bloğu arasında bölünmesi kaçınılmaz olmuştur. Yaşanan gelişmelerin ardından 23 Mayıs 1949'da Federal Almanya Cumhuriyeti kurulmuştur. Batı devletleri tarafından Federal Almanya'nın kurulması Sovyet Rusya'nın tepkilerine neden olmuş ve 1949 yılı Ekim ayında Doğu Almanya'yı içine alan bölgede Demokratik Alman Cumhuriyeti kurulmuştur. (İbrahim S. Canbolat, **Değişen Dünya ve Alman Dış Politikası**, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1995, s.45-49.; Armaoğlu, **20'nci Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)**, s.447.)

²³⁵ Sander, **Siyasi Tarih (1918-1994)**, s.263-264.; Hatzivasiliou, **a.g.e.**, s.89.

²³⁶ Evangelos Averof, **Ateş ve Balta: Yunanistan 1946-1949 ve Gelişmeler**, 3.basım, Estia, Atina, 1976, s.146. (Ευάγγελος Αβέρωφ, **Φωτιά και Τσεκούρι • Ελλάς 1946-1949 και τα Προηγηθέντα**, Γ'έκδοση, Εστία, Αθήναι, 1976, s.146.)

²³⁷ Dean Acheson'un Başkan Truman'a Sunduğu 11 Ocak 1946 Tarihli Basın Raporu. **Harry S. Truman Kütüphanesi ve Müzesi Elektronik Arşivi**, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015,

miktarının azaltılacağı haberleri üzerine Yunanistan Başbakanı Tsaldaris, ABD Başkanı Truman'a tepki göstererek yardımlarda herhangi bir azaltmaya gidilmemesini istemiştir. Aynı yılın Ekim ayına gelindiğinde, komisyon tarafından Başkan Truman'a verilen raporda eğer Yunanistan'a dışarıdan yardım edilmezse, ülkede kıtlığın baş göstereceği ifade edilmektedir.²³⁸

Türkiye'nin ekonomik durumu da o yıllarda Yunanistan'dan geri kalır durumda değildir. Türkiye, elinde bulunan 245 milyon dolarlık altın ve döviz stokunu Sovyetler Birliği ile bir savaşa girme ihtimalini düşünerek kullanmamaktadır.²³⁹ Türkiye savaşın ardından kötü durumdaki ekonomisini düzeltebilmek için o yıllarda İngiltere'den ekonomik yardım almaktaydı. 1945 yılının sonlarına doğru gelindiğinde İngiltere haricinde Amerika Birleşik Devletleri'nden 300 milyon dolarlık bir kredi istenmiştir. Bu isteği ABD tarafından ilk seferde karşılanmayan Türkiye'ye, yaklaşık bir yıl sonra, 1946'da 5 yıl vadeli ve %4 faiz oranlı olmak üzere 25-50 milyon dolar aralığında bir kredi verilebileceği belirtilmiştir.²⁴⁰ Konuya ilişkin Yunanistan basınında çıkan haberde ise Amerika tarafından Türkiye'ye 500 milyon dolarlık bir kredi verileceği ve geri ödemesinin 20 yıl süreceği ifade edilmektedir.²⁴¹

Amerika'nın Türkiye'ye sonradan verdiği bu destekte, 1946 yılında Sovyet Rusya'nın Türkiye ve boğazlar üzerindeki toprak talepleri ve sonrasında gelişen ABD-Türkiye yakınlaşmasının etkisinin büyük olduğu söylenebilir.

İngiltere'de 1947 yılı başlarına gelindiğinde kötüye giden ekonomik durumuna ek olarak bir de Hindistan ve Filistin'de karşılaştığı sömürge problemleri

http://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/doctrine/large/documents/index.php?page number=3&documentdate=1946-08-07&documentid=4-1

²³⁸ Pavlos İkonomou, **Truman Doktrini ve Yunanistan'ın Mücadelesi**, Atina, 1957, s.28-29. (Παύλος Οικονόμου, **Το Δόγμα Τρούμαν και η Αγωνία της Ελλάδος**, Αθήναι, 1957, σ.28-29.)

²³⁹ Haluk Ülman, **Türk-Amerikan Münasebetleri (1939-1947)**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1991, s.90.

²⁴⁰ a.g.e., s.91-92.

²⁴¹ "Türkiye'ye 500 Milyon Dolar Amerikan Kredisi" ("ΤΟ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΝ ΔΑΝΕΙΟΝ ΕΚ 500 ΕΚ. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑΝ"), **Embros**, 16 Nisan 1946.

eklenmiştir. Bir yanda Hindistan'dan yükselen bağımsızlık istekleri,²⁴² diğer yandan Filistin'de yaşayan Araplar ile Museviler arasındaki çatışmalar ve toprak talepleri ülkeyi yıpratmıştır.²⁴³ Bu gelişmelere ek olarak Yunanistan'da başlayan iç savaş ve İngiltere'nin Yunanistan'a yaptığı yardımlar ülkeyi ekonomik bir bunalıma sürüklemiştir.²⁴⁴

İngiliz Parlamentosu'nda 19 Şubat 1947 günü yapılan görüşmelerde, ülkenin ekonomik durumu ve Yunanistan'a yapılan yardımlar ele alınmıştır. İngiltere Yunanistan'a yıllık yaklaşık olarak 200.000 Sterlin maddi yardım vermektedir. Alınan kararla bu miktarın 18.000 Sterline çekilmesi ve bu ödemenin mali yılsonu olan 31 Mart 1947 tarihine kadar yapılmasına karar verilmiştir.²⁴⁵ İngiltere için o yıl yapılan hesaplamalarda dış ülkelere verilen borç miktarının 37 Milyon Sterlin civarında olduğu, ancak savaşın sona ermesine rağmen kendisine borçlu ülkelere herhangi bir ödeme yapılmadığı vurgulanmaktadır.²⁴⁶ Buradan İngiltere'nin kötüye giden ekonomisine sebep olarak Yunanistan'a yapılan yardımlar, Hindistan ve Filistin'de yaşanan gelişmelerin yanı sıra dış ülkelere verilen borçların da neden olduğunu söylemek mümkündür.

İngiltere tarafından maddi yardımların kesilmesiyle ilgili iki nota hazırlanarak 21 Şubat 1947'de Washington'a görevli Yakın Doğu ve Afrika İlişkileri Bürosu Direktörü Loy Henderson'a iletilmiştir.²⁴⁷ Verilen notalarda özetle; İngiltere'nin Yunanistan ve Türkiye'ye yönelik yürüttüğü yardım programını artık yerine

²⁴² “İngiltere 31 Mart'tan Sonra Yunanistan'a Ekonomik Yardım Vermeyecek” (“Η ΑΓΓΛΙΑ ΔΕΝ ΘΑ ΔΩΣΕΙ ΤΑ ΔΑΠΑΝΗΘΕΝΤΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΠΟΣΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ 31ΗΝ ΜΑΡΤΙΟΥ”), **Embros**, 25 Mayıs 1947.

²⁴³ İngiliz Parlamentosu'nun 18 Şubat 1947 tarihli görüşmelerinde Filistin üzerine yapılan konuşmalarda; Filistin topraklarında 1.200.000 Arap ve 600.000 Yahudi varlığından söz edilmektedir. İngiltere, Yahudilerin kendilerine ait bir ülke kurma hakkına sahip olduğu görüşünü desteklemektedir. **HL Deb 18 February 1947 vol 145 cc715-21**, Hansard, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015 <http://hansard.millbanksystems.com/lords/1947/feb/18/palestine>

²⁴⁴ İkonomou, **a.g.e.**, s.30.

²⁴⁵ **HC Deb 19 February 1947 vol 433 cc1327-31**, Hansard, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015 http://hansard.millbanksystems.com/commons/1947/feb/19/export-credits-special-guarantees#S5CV0433P0_19470219_HOC_693

²⁴⁶ **HC Deb 25 February 1947 vol 433 c1884**, Hansard, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015 http://hansard.millbanksystems.com/commons/1947/feb/25/loans-to-foreign-countries#S5CV0433P0_19470225_HOC_207

²⁴⁷ Douglas Brinkley, **Loy Henderson, Dean Acheson, and the Origins of the Truman Doctrine**, Palgrave Macmillan UK, 1993, s.73.

getiremeyeceği, mali yönden zayıflayan ülkenin 31 Mart 1947 tarihinden sonra Yunanistan'a ve Türkiye'ye yardım etmeyi bırakacağı ifade edilmiştir.²⁴⁸

Bu açıklamanın ardından İngiltere tarafından Amerika'ya verilen çeşitli memoralarda Yunanistan ve Türkiye'nin Batı savunması için önem arz ettiği belirtilerek ülkenin hem askeri hem de ekonomik yönden desteklenmesi gerektiği, İngiltere'nin artık bu yardımı sürdüremeyeceği ve hatta Yunanistan'daki askeri gücünü dahi geri çekmek zorunda bulunduğu ifade edilmiştir.²⁴⁹ İngiltere'nin bu tutumu ile İkinci Dünya Savaşı'na kadar devam eden dünya siyaseti üzerindeki aktif rolünü bundan sonra Amerika Birleşik Devletleri'ne bıraktığını söylemek mümkündür.

Durumu değerlendiren Amerika, İngiltere'nin ekonomik durumunu da göz önünde bulundurarak yardımları kendi üzerine almak amacıyla mecliste çeşitli görüşmeler gerçekleştirmiştir. Neticede ABD'nin Sovyet tehdidi altında gördüğü Yunanistan ve Türkiye'ye yardım edilmesine karar verilmiş ve o zamana kadar İngiltere'nin desteklediği Yunanistan ve Türkiye'ye yapılan yardımların Amerika üzerinden yapılması planlanmıştır.²⁵⁰

1947 yılında Yunanistan'da devam etmekte olan İç Savaş ve karışıklık ile ülkede aşırı solcu bir iktidarın mevcudiyeti ve kral ile hükümetin Kahire'de bulunması Yunanistan'ın Sovyetler Birliği etki alanına doğru kaymasına sebep oluyordu. Yunanistan'da komünizmin güçlenmesi İngiltere ve Amerika'yı endişelendirmektedir. ABD Başkanı Truman'a göre; Yunanistan'ın doğu bloğuna kayması ve Sovyetler Birliği etkisi altına girmesi Yunanistan'dan sonra Türkiye'nin de Sovyetler Birliği tarafından denetim altına alınması demektir. Bu senaryonun gerçekleşmesi durumunda Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa için büyük öneme sahip Orta Doğu, Sovyetler Birliği etkisi altına girebilirdi.²⁵¹ Başkan Truman, Yunanistan ve Türkiye'nin dünya üzerinde hassas bir bölgede bulduklarını

²⁴⁸ Embros, 25 Mayıs 1947.

²⁴⁹ Armaoğlu, **20'nci Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)**, s.441-442.

²⁵⁰ Yorgos Tsitsopoulos, Thanos Veremis, **Yunan-Türk Savunma İlişkileri 1945-1987**, Gnosi, Atina, 1995, s.177-178. (Γιώργος Τσιτσόπουλος, Θάνος Βερέμης, **Οι Ελληνοτουρκικές Αμυντικές Σχέσεις 1945-1987**, Εκδόσεις Γνώση, Αθήνα, 1995,σ.177-178.)

²⁵¹ Grigoriadis, **Korkunç Belgeler, İç Savaş 1946-1949**, Cilt 2, s.25-26.; Sander, **Siyasi Tarih (1918-1994)**, s.258.

değerlendiriyor, İkinci Dünya Savaşı'nda kendi tabiriyle Avrupa'da kazanılan nihai zaferin ardından İngiltere ile birlikte Amerika'nın da bu ülkelere mutlaka yardım etmesi gerektiğini düşünüyordu. Bu düşünce ile yola çıkan Truman, Türkiye ve Yunanistan için bir yardım planı hazırlanması amacıyla dışişleri, savaş ve donanma bakanları ile bir görüşme planlamıştır.²⁵²

İngiltere'nin açıklamaları üzerine Başkan Truman, Dışişleri Bakanı George Marshall, Dışişleri Bakanlığı Sekreteri Dean Acheson, Savaş Bakanı Robert P. Patterson ve Donanma Bakanı James Forrestal ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Yapılan görüşmede İngiltere'nin yardımı keseceği tarih olan 31 Mart 1947'den önce bir karara varılması konusunda hemfikir olunmuştur. Toplamda üç hafta süren görüşmeler neticesinde Truman Doktrini üzerinde çalışılarak Yunanistan ve Türkiye'ye yapılacak ekonomik ve askeri yardımlar planlanmıştır. ABD Savaş Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Donanma Bakanlığı tarafından ayrıntılı bir şekilde incelenen doktrin metni, daha sonra başkanın onayından geçerek meclise sunulmaya hazır hale getirilmiştir.²⁵³

Türk basınında Truman Doktrini üzerine yapılan çalışmaların ciddiyetinden bahsedilmekte; bu kapsamda ABD başkanının planlı yurtdışı gezi programlarını dahi iptal ederek yardım konusu üzerinde hızla çalışılmaya devam edildiği ve başkanın 10 veya 12 Mart günü Cumhuriyetçi ve Demokrat Parti liderlerini de toplayarak mecliste yardım meselesini görüşeceği ifade edilmektedir.²⁵⁴

Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye ve Yunanistan'a yardım edebilmesi için Kongre'yi ikna etmesi gereken Başkan Harry S. Truman, konuyla ilgili olarak 12 Mart 1947'de kongrede daha sonra "Truman Doktrini" olarak anılacak olan tarihi konuşmasını yapmıştır.²⁵⁵

Truman konuşmasında özetle: Dünyanın içinde bulunduğu durumun ehemmiyetinden bahsederek bu duruma ülkenin dış politika ve milli güvenlik

²⁵² Truman, **a.g.e.**, s.230-231.

²⁵³ Brinkley, **a.g.e.**, s.73-74.

²⁵⁴ **Cumhuriyet**, 8 Mart 1947.

²⁵⁵ Young, John W., **Soğuk Savaş'ın Avrupası 1945-1991**, (Çev.Yorgos Demertzis), Pataki, Atina, 2003, s.44. (Young, John W., **Η Ευρώπη του Ψυχρού Πολέμου 1945-1991**, (Μετάφραση: Γιώργος Δεμερτζίδης), Πατάκη, Αθήνα, 2003, σ.44.)

konularının da dahil olduğu ifade edilmiştir. Mevcut durumun karar alınması gereken önemli konularından birisinin de Yunanistan ve Türkiye ile olduğu vurgulanmıştır. Konuşmasına öncelikle Yunanistan ile başlayan Truman, ardından Türkiye'deki durumdan bahsetmiştir.²⁵⁶ Konuşmasının sonunda ise Amerika tarafından 30 Haziran 1948 tarihinde son bulacak şekilde periyotlar halinde Yunanistan ve Türkiye'ye yönelik toplam 400 milyon dolar değerinde yardım yapılmasını talep etmiştir.²⁵⁷

Truman'ın Kongre'den talep ettiği isteklerini aşağıdaki maddeler altında sıralamak mümkündür:

1. İki ülkeye toplamda 400 milyon dolar yardım verilmesi, (Başlangıçta 250 milyon dolar Yunanistan ve 150 milyon dolar Türkiye için planlanmıştır)
2. Türkiye ve Yunanistan'a yapılan yardımlar kapsamında askeri ve siyasi heyet gönderilmesi,
3. Her iki ülkede yardımın başlangıcından itibaren 30 Haziran 1948 tarihine kadarki süreçte devlet personeline eğitim verilmesi,
4. ABD Dışişleri bakanlığı tarafından Yunanistan için yapılacak yardım başlangıçta 250 milyon dolar olarak belirlenmiş, ancak daha sonra yapılan değerlendirmede bu miktara 50 milyon dolar eklenmesi ve yardımların askeri ve ekonomik olarak iki başlık altında toplanması kararlaştırılmıştır.²⁵⁸

Amerikan Kongresi'nde yapılan uzun tartışmalar neticesinde bir karara varılmış, Yunanistan'a 300 milyon dolar ve Türkiye'ye 100 milyon dolar olacak şekilde askeri yardım yapılması kabul edilmiştir. "Türkiye ve Yunanistan'a Yardım Yapılmasına Dair Kanun" ya da Amerika'da bilinen ismiyle "Public Law 80-75"²⁵⁹

²⁵⁶ bkz. **EK-8** Truman'ın Meclis'te Yaptığı 12 Mart 1947 Tarihli "Yunanistan ve Türkiye'ye Yönelik Yardım" Konuşması, s.1-2. **Harry S. Truman Kütüphanesi ve Müzesi Elektronik Arşivi**, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015, http://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/doctrine/large/documents/index.php?documentdate=1947-03-12&documentid=5-9&pagenumber=1

²⁵⁷ Aleksandris, Veremis ve diğerleri, **a.g.e.**, s.178.; "M.Truman 400 milyon dolar İstedi", **Ulus**, 13 Mart 1947.; "Truman'ın Tarihi Nutku", **Cumhuriyet**, 13 Mart 1947.; Oran, **a.g.e.**, s.528.

²⁵⁸ Grigoriadis, **Modern Yunanistan Tarihi: 1941-1974**, s.238.

²⁵⁹ bkz. **EK-9**. Türkiye ve Yunanistan'a Yardım Yapılmasına Dair 22 Mayıs 1947 Tarihli Kanun (Public Law 75-80th Congress)

olarak yasalaşan doktrin, 22 Mayıs 1947’de ABD Kongresi ve Başkan Truman’ın onayıyla yürürlüğe girmiştir.²⁶⁰

Truman Doktrini için Sovyet tehdidine karşı Yunanistan ve Türkiye’nin askeri gücünü artırmaya yönelik bir politika olduğunu söylemek mümkündür. Yapılan askeri yardımlarla Yunanistan’da devam eden İç Savaş’ın bir an önce sona ererek ülkenin komünizm tehdidinden kurtulması, Türkiye’de ise artan Sovyet tehditleri ve özellikle boğazlar konusunda Türkiye’nin yalnız olmadığını göstermek amacı güdülmüştür. Bu bağlamda yapılan yardımların ekonomik nedenlerden çok askeri nedenlere dayandırıldığını söylemek mümkündür.

Truman Doktrini ile Türkiye ve Yunanistan’a planlanan yardımlar bir yana, İkinci Dünya Savaşı süresince sarsılan Avrupa ekonomisinin durumu da hiç iç açıcı değildir.²⁶¹ Amerikan hükümeti, Avrupa’da mevcut ekonomik sıkıntıların giderilmesi, ABD-Avrupa ilişkilerinin iyileştirilmesi ve özellikle de Sovyet etkisinin Avrupa’ya yayılmasını önlemek amacıyla kendisini bir takım tedbirler almak zorunda hissetmiştir. Son dönemde Fransa ve İtalya’da komünizm fikrini destekleyen partilerin meclise girmeleri ve güç kazanarak büyümeleri, ABD ve İngiltere için bir tehdit olarak algılanmaktadır.²⁶² Bu sorunların çözümü kapsamında çalışma yapan Amerika Dışişleri Bakanı George Marshall, yalnızca Yunanistan ve Türkiye için değil, ayrıca Avrupa’yı da kapsayacak yeni bir yardım planı üzerinde çalışmaya başlamıştır. Marshall, Truman Doktrini kapsamında yapılacak yardımların planlanması için genel yetkinin kendisine verilmesinin ardından²⁶³ 5 Haziran 1947 tarihinde Harvard Üniversitesi’nde verdiği bir demeçte yeni bir ekonomik

²⁶⁰ Oran, **a.g.e.**, s.532.; “Başkan Truman Yardım Kanununu Dün Missouri’de İmzaladı” (“Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΡΟΥΜΑΝ ΥΠΕΓΡΑΨΕ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΜΙΣΟΥΡΥ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΠΕΡΙ ΒΟΗΘΕΙΑΣ”), **Eleftheria**, 23 Mayıs 1947.

²⁶¹ Armaoğlu, **20’nci Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)**, s.398.

²⁶² Hatzivasiliou, **a.g.e.**, s.100.

²⁶³ “Marshall Yardım Programıyla İlgili Genel Yetkiyi Üzerine Aldı” (“Ο ΜΑΡΣΑΛ ΑΝΕΛΑΒΕ ΤΗΝ ΓΕΝΙΚΗΝ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ”), **Embros**, 24 Mayıs 1947.

programdan bahsederek daha sonra tarihe “Marshall Planı” olarak geçecek Avrupa ülkeleri iktisadi kalkınma programını açıklamıştır.²⁶⁴

Marshall’ın yaptığı “Avrupa’nın Ekonomik Kurtuluşuna Yönelik Temel Girişimler” başlıklı konuşmasında özetle: Dünyanın içinde bulunduğu durumun ciddiyeti ve Avrupa’da yaşanan ekonomik çöküntünün önemi üzerinde durarak son on yıl içinde durumun daha da kötüye gittiğini belirtmiştir. Nazi yönetiminin yıkıcı etkisi altında uzun süreli ticari anlaşmalar, bankalar, şirketler ve daha birçok kurumun ciddi şekilde sarsıldığı ve bu zor şartlar altında hasara uğramış Avrupa’nın ekonomik yapısının yeniden yapımına yönelik çözüm adımlarının atılması gerektiği üzerinde durmuştur. Avrupa’nın temel ihtiyaçlarının üç ila dört senelik bir zaman zarfında öncelikle gıda ürünleri ve ardından ekonomik, sosyal ve siyasi kararlılık olduğu üzerinde duran Marshall, Amerika’nın dünyanın ekonomik sağlığının yeniden normale dönmesi için elinden gereken yardımı yapması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak bu yardımın direk Amerika tarafından gelmesindenense, Avrupa ülkeleri tarafından ortak bir girişimle bir araya gelerek istenmesinin daha uygun olacağı belirtilmiştir. Marshall, ülkelerin bir araya gelerek Avrupa’nın ekonomik olarak yeniden ayakta durabilmesini sağlayacak ortak bir program oluşturmasının gerekliliğinden bahsederek bu yolda Amerika’nın üzerine düşen sorumluluğu üstlenerek zorlukların aşılmasına yardım edeceğini ifade etmiştir.²⁶⁵

Marshall’ın konuşmasının ardından Türkiye ve Yunanistan dahil toplam 16 Batı Avrupa ülkesi 1947 Temmuz ayından itibaren Paris’te toplanarak Avrupa Ekonomik Kalkınma Planına dahil olmuştur.²⁶⁶ Yapılan müzakereler neticesinde komite, hazırladığı raporda dört yıllık bir ekonomik kalkınma planı belirlemiş ve bu planın gerçekleştirilmesi için 22,5 Milyar Dolarlık bir yardıma ihtiyaç duyulduğu öngörülmüştür.²⁶⁷

²⁶⁴ Dafni Grigoriou, **Modern Yunanistan’ın Kısa Tarihi 1914-1948**, Didaktikon Biblion Basımevi Kurumu, Atina, 1971, s.220. (Δάφνη Γρηγορίου, **Συνοπτική Ιστορία Της Σύγχρονης Ελλάδος 1914-1968**, Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, Αθήναι, 1971, σ.220.)

²⁶⁵ Fahir Armaoğlu, **Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991, s.165-167.; İsmail Soysal, **Türk Dış Politikası İncelemeleri İçin Kılavuz (1919-1993)**, Eren, İstanbul, 1993, s.64.

²⁶⁶ **Ayın Tarihi**, Eylül 1947, Sayı:166, s.415-416.

²⁶⁷ Young, **a.g.e.**, s.45.; Soysal, **Soğuk Savaş Dönemi ve Türkiye – Olaylar Kronolojisi (1945-1975)**, s.46.

Paris görüşmelerine Sovyet Rusya adına katılan Dışişleri Bakanı Molotov, İngiltere ve Fransa Dışişleri Bakanları ile yaptığı görüşme neticesinde Marshall Planı'na Sovyet Rusya'nın şiddetle karşı çıktığını belirterek toplantı sona ermeden Paris'ten ayrılmıştır. Molotov, yardım alacak Avrupa ülkelerinin ekonomik özgürlüklerinin Amerika tarafından kontrol edileceğini öne sürmüş ve kendilerinin bu plana dahil olmayacaklarını bildirmiştir.²⁶⁸ Molotov, Amerika ve İngiltere'nin Potsdam'da alınan kararları ihlal ettiğini ve görüşmelerde bahsedilen birçok noktanın Sovyet Rusya tarafından kabul edilemeyeceğini açıklamıştır.²⁶⁹

Amerika'nın istediği şekilde bir araya gelen Batı Avrupa ülkeleri, Paris'te oluşturulan komisyonun resmîyet kazanması ve Avrupa Ekonomik Kalkınma Programının (Marshall Planı) uygulanması amacıyla 16 Nisan 1948 tarihinde Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı (Organisation for European Economic Co-operation-OEEC) adıyla birleştiler. Kalkınma programın hayata geçirilmesi için Amerika tarafından başlangıçta 12 Milyar Dolarlık bir yardım onaylanmıştır.²⁷⁰

Amerikan Kongresi tarafından aynı yıl içerisinde onaylanan Marshall Planı, 1948-1952 yılları arasında başarıyla uygulanarak Avrupa ekonomisinin yeniden düzenlenmesi ve kalkınmasına katkı sağlamıştır. Birbirinden ayrılamaz olarak görülen Truman Doktrini ve Marshall Planı'nın uygulanması neticesinde şu sonuçlara ulaşmak mümkündür:

- Avrupa'nın ABD tarafından cesaretlendirilerek ülkelerin birbiri ile işbirliği içerisinde ve bağımsız çalışması teşvik edilmiştir.
- Yardımların yapıldığı ülkelerin tutumu neticesinde Avrupa'da batı ve doğu olmak üzere iki farklı ekonomik oluşumdan bahsetmek mümkündür. Bu oluşum kısa bir süre içinde Sovyetlere karşı oluşturulacak askeri teşkilatlanmaları dahil etkileyecektir.²⁷¹

²⁶⁸ Svolopoulos, **a.g.e.**, s.27-28.

²⁶⁹ **Cumhuriyet**, 18 Temmuz 1947.

²⁷⁰ Conference Report of the Committee of European Economic Co-Operation, **Marshall Vakfı Kütüphanesi**, Erişim Tarihi: 1 Mart 2015 <http://marshallfoundation.org/library/collection/subject-guides/marshall-plan-resources/#!/collection=621>

²⁷¹ Hatzivasiliou, **a.g.e.**, s.103-104.

Marshall Planı kapsamında Avrupa'nın ekonomisi güçlenmiş, ülkeler savaş öncesi dönemde olduğu gibi üretime başlamış, elektrik ve sulama projeleri baştan çizilerek Batı Avrupa ülkelerinde hızlı bir büyüme yaşanmıştır. Yardım alan ülkelerin yıllık büyüme hızları %6-12 seviyesindedir. Marshall Planı'nın bu denli başarıya ulaşması nedeniyle 1953 yılında Nobel Barış Ödülü'ne layık görülmüş ve ödülün sahibi George Marshall olmuştur.²⁷²

2.2.1. Yunanistan'a Yardımlar

ABD Başkanı Truman, kongrede okuduğu doktrin metninde ilk olarak Yunanistan ile ilgili konuşmuştur. Yunan Hükümeti tarafından kendilerine yapılan ekonomik yardım çağrılarının ülkesinin cevap vermesi gerektiğini vurgulayan Truman, Yunanistan'da mevcut şartların ülkenin içinde bulunduğu çıkmazdan kendini kurtaramayacak düzeyde olduğunu belirtmiştir. Amerika'nın Yunanistan'a yardım etmesinin gerekliliğini anlatan Truman, Yunanistan'da mevcut komünist çetelerin terörizm faaliyetlerine devam ettiğini ve Yunan Ordusu'nun komünizm tehdidini bertaraf edemeyecek kadar küçük ve silah yönünden zayıf olduğunu belirtmiştir. Başkan Truman, ülkede demokrasinin yeniden varlığını göstermesi için finansal yardımın şart olduğunu vurgulamıştır.²⁷³

²⁷² Pelin Güney, "Marshall Planı: Avrupa Birliği'nin İnşasında Amerikan Harcı", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Ankara, 2006, Cilt:5, Sayı:3, s.113-114.; "The Nobel Peace Prize 1953". *Nobelprize.org*. Nobel Media AB 2014. Web. 19 Jan 2016. Erişim Tarihi: 19 Ocak 2016. http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1953/

²⁷³ bkz. **EK-8**, s.1-2. **Harry S. Truman Kütüphanesi ve Müzesi Elektronik Arşivi**, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015, http://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/doctrine/large/documents/index.php?documentdate=1947-03-12&documentid=5-9&pagenumber=1

Amerikan Kongresi ve başkanın onayından geçen doktrin, 22 Mayıs 1947 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Alınan kararlar Yunanistan'a 300 milyon dolarlık askeri ve ekonomik yardım yapılmasına karar verilmiştir.

Yapılacak yardımlar kapsamında ABD ile Yunanistan arasında bir antlaşma düzenlenmiştir. 20 Haziran 1947'de Yunanistan'da düzenlenen antlaşma "Yardım Antlaşması" başlığı altında Yunanistan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Konstantinos Tsaldaris ve ABD Büyükelçisi Lincoln Mac Veagh tarafından imzalanmıştır. Antlaşmanın uygulamaya başlanmasına rağmen Yunanistan'da yaşanan iç savaş nedeniyle antlaşma metni yaklaşık bir yıl aradan sonra Yunan parlamentosunda görüşülmüş ve yasalaşmıştır.²⁷⁴

ABD tarafından her iki ülke ile de imzalanan antlaşma şartları benzer özellikleri taşımaktadır.²⁷⁵ Türkiye ve Yunanistan'a yapılacak yardım programının düzenli yürütülmesi için Yunanistan sorumlusu olarak ABD Dışişleri Bakanlığında Dwight P. Griswold, her iki ülkeye yapılacak yardımdan sorumlu koordinatör olarak ise Ekonomi ve Dışişleri Bakanı Yardımcısı George Mc Ghee görevlendirilmiştir.²⁷⁶

Truman Doktrini ve Marshall Planı çerçevesinde Yunanistan'a yapılan yardımların Yunan iç savaşının sonlandırılmasında büyük etki sağladığı söylenebilir. DSE, ülkede 1947 yılı baharına kadar faaliyetlerini giderek artırarak askeri ve siyasi otoriteyi ele geçirmiş haldeydi. Bu durum 1947 yılı Nisan ayına kadar devam etmiş, anılan dönemde Hükümet Ordusunun karadan ve havadan gerçekleştirdiği yoğun saldırıların ardından DSE geri çekilmeye başlamıştır.²⁷⁷

Hükümet Ordusu tarafından İç Savaş'ın başlangıcından bu yana ilk kez top atışları ve hava harekati gerçekleştirilmiştir. Hükümet Ordusu'nun giderek güçlenmesinin yanı sıra İç Savaş'ın seyrini değiştiren önemli kararlardan birisi, 1947

²⁷⁴ **Hükümet Gazetesi**, Birinci Cilt, Sayı:217, Kanun No:763, 2 Eylül 1948. (ΦΕΚ Ν.763/48 τεύχος Α' 217 02.08.1948)

²⁷⁵ Konstantinos Svolopoulos, **Yunan Dış Politikası 1945-1981**, 2. Cilt, Estia, Atina, 2007, s.24. (Κωνσταντίνος Σβολόπουλος, **Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική 1945-1981**, Τομ.Β', Εκδόσεις Εστία, Αθήνα, 2007, σ.24.)

²⁷⁶ **a.g.e.**, s.25.

²⁷⁷ Grigoriadis, **Korkunç Belgeler, İç Savaş 1946-1949**, Cilt 1, s.123-126.

yılı Haziran ayında Atina'ya gelen Amerikan heyetinin teklifiyle alınmıştır. Alınan kararda; taşrada ikamet eden yaklaşık 700.000 kişilik bir nüfus 1947 yılı yaz dönemi süresince dağınık olarak buldukları bölgelerden göç ettirilerek şehirlere yerleştirilmeye başlanmıştır. Alınan bu radikal karar neticesinde çoğunlukla taşrada faaliyet gösteren DSE'nin halktan topladığı yardım ve ikmal kanallarının önü kesilmiştir.²⁷⁸

Truman Doktrini'nin kabul edilmesinin ardından ilk aşamada Yunanistan'a Haziran 1947'de 50 Amerikalı subaydan oluşan bir askeri heyet gönderilmiştir. General William Livsey komutasındaki askeri heyet, hükümet kontrolündeki Yunan Ordusunun modernizasyonu ve yönetilmesine yardımcı olmak amacıyla göreve başlamıştır. Askeri heyetle birlikte Yunanistan'a yapılacak ekonomik yardımlardan sorumlu AMAG (Yunanistan'a Amerikan Yardım Misyonu) aynı dönemde Atina'da teşkil edilmiştir.²⁷⁹

Askeri yardım planı kapsamında ABD'nin İkinci Dünya Savaşı Komutanlarından Orgeneral James Van Fleet, 28 Ocak 1948'de Yunanistan'da görevlendirilmiştir. Komutanın Yunanistan'a gelmesinden hemen önce, Haziran 1947'de oluşturulan AMAG birimi yükseltilerek 31 Aralık 1947 tarihinde Atina'da JUSMAPG (Müşterek Askeri Plan ve İstişare Grubu) komutanlığına atanmıştır. 1948 yılı sonlarına gelindiğinde Yunanistan'da Hükümet Ordusu'nun komuta kademesinde 450 Amerikalı subay görev yapmaktadır.²⁸⁰

Yunanistan'a yardım programının uygulanması ülkede bozulan ekonominin hızla iyileşmesine yardımcı olmuştur. 1950-1952 yılları arasında bölge ekonomisinde ülke nüfusunun da hızla artmasıyla birlikte paralel düzeyde artış gözlemlenmektedir. Savaş döneminde ciddi bir azalma görülen Yunanistan nüfusu, 1951 yılında 7.630.000 kişiye yükselmiştir. Nüfusta yaşanan artış, çalışma gücünü de artırarak yapılan yardımlarla birlikte ekonomide hızla iyileşme gözlemlenmiştir. Yine aynı yıl

²⁷⁸ Averof, a.g.e., s.257-264.; **Yeni Yunan Devleti – Tarih, Politika, Ekonomi (Cilt 1) Yunanistan Tarihi ve Kültürü**), Malliaris, Atina, 2006, s.204. (**Το Νέο Ελληνικό Κράτος - Ιστορία, Πολιτική, Οικονομία (Τόμος Α) Ιστορία και Πολιτισμός της Ελλάδας**, Μαλλιάρης, Αθήνα, 2006, σ.204.)

²⁷⁹ **Eleftheria**, 29 Ekim 1947.; Grigoriadis, **Korkunç Belgeler, İç Savaş 1946-1949**, Cilt 1, s.112.

²⁸⁰ Agouridis, Vasilatos, Gioni ve diğerleri, a.g.e., Cilt 17, s. 157-158.

Yunanistan'da yıllık gelirden %6 oranında bir artış olmuştur. Bu oran yardım yapılan Avrupa ülkelerine kıyasla en yüksektedir.²⁸¹

Truman Doktrini'nin ABD Kongresi tarafından onaylandığı 22 Mayıs 1947'den itibaren 30 Eylül 1948 tarihine kadar Yunanistan'a yapılan askeri malzeme yardımları kapsamında; Kara Kuvvetleri'ne 97.000 adet tüfek, otomatik tüfek, hafif makineli tüfek teslim edilmiş ve bu rakam İç Savaş son bulana kadar 160.000 adedi bulmuştur. Ayrıca 700 civarında savaş tankı ve zırhlı araç ile çoğunluğu toplardan oluşan 370 adet atış bataryası ve yeni üretilen anti-tank füzesi bazuka Yunan Ordusu'na hibe edilmiştir. Hava Kuvvetleri bünyesine ise yeni savaş uçakları tedarik edilmiş ve ayrıca bazı C-47 Dakota tipi nakliye uçakları modernize edilerek bombardıman uçağı statüsü kazandırılmıştır.²⁸²

Yunanistan'ın İç Savaş boyunca ABD'den aldığı askeri yardımların maliyeti, 1947 yılı Haziran ayına kadar 14 milyon dolar iken, bu rakam Temmuz 1947-Haziran 1948 arasında 172 milyon dolar, Temmuz 1948-Haziran 1949 arasında 170 milyon dolar ve 1950 yılı yaz dönemine kadar 142 milyon dolar olacak şekilde gerçekleşmiştir. İngiltere tarafından 31 Mart 1947 tarihine kadar ise toplam 152 milyon dolar askeri yardım yapılmıştır.²⁸³

Yunanistan'ın 1947-1952 yılları arasında borçlandığı hükümet borçlarının %89'u Amerikan ekonomik yardımlarıyla karşılanmıştır.²⁸⁴ Truman Doktrini ve Marshall Planı kapsamında Yunanistan'a yapılan yardımların toplam miktarının 650 milyon dolar civarında olduğu belirtilirken, bu paraya kıyasla Yunanistan'ın BM'ye üye olduğu 1945 yılından ABD yardımlarının başladığı 1947 yılına kadar aldığı yardımların miktarının 400 milyon dolardan daha az olduğu ifade edilmektedir.²⁸⁵

²⁸¹ Apostolos Vakalopoulos, **Modern Yunan Tarihi 1204-1985**, Vaniyas, Atina, 2005, s.437-439. (Απόστολος Βακαλόπουλος, **Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985**, Βάνιας, Αθήνα, 2005, σ.437-439.)

²⁸² Agouridis, Vasilatos, Gioni ve diğerleri, **a.g.e.**, Cilt 17, s.158.

²⁸³ Panagiotopoulos, **a.g.e.**, s.254.

²⁸⁴ Aleksandris, Veremis ve diğerleri, **a.g.e.**, s.178.

²⁸⁵ Panagiotopoulos, **a.g.e.**, s.255.

2.2.2. Türkiye'ye Yardımlar

Truman Doktrini Türk basınında büyük ilgi görmüştür. Başkan Truman'ın Dışişleri Bakanı, Savaş Bakanı ve Donanma Bakanı ile gerçekleştirdiği görüşme ve ardından alınan yardım kararı kamuoyunca yakından takip edilmiştir.²⁸⁶ Türkiye'nin Amerika'dan beklentisi çok büyüktür ve Başkan Truman'ın kongrede yapacağı konuşmada Türkiye için 150 milyon dolarlık bir kredi tedarik edilmesini isteyeceği belirtilmektedir.²⁸⁷

Başkan Truman 12 Mart 1947'de kongrede yaptığı tarihi konuşmada Yunanistan'ın ardından Türkiye hakkındaki görüşlerini ifade etmiştir. Başkan Truman, Türkiye'nin geleceğinin komşusu Yunanistan kadar önemli olduğunu ve Türkiye'de İngiltere'nin sağladığı yardımlarla oluşturulan şartların ülkenin istikrarı açısından önemli olduğu ve Amerika'nın Türkiye'ye yardım etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ortadoğu'daki mevcut düzenin korunması ve devamı açısından Türkiye'ye yapılacak ekonomik yardımların önemli olduğu ve bu yardımı ancak Amerika'nın gerçekleştirebileceği açıklanmıştır. Yunanistan ve Türkiye'deki durumun kontrol edilmezse Birleşmiş Milletler güvenliğini de tehdit edebileceği, ayrıca bu ülkelerde barış içerisinde yaşayan insanların doğrudan veya dolaylı olarak totaliter rejimler tarafından baskı altında bırakılmalarına Amerika'nın müsaade etmeyeceği ifade edilmiştir.²⁸⁸

22 Mayıs 1947 günü Kongre ve başkan tarafından onaylanan "Türkiye ve Yunanistan'a Yardım Yapılmasına Dair Kanun" çerçevesinde yardımların Türk Hükümeti'ne verilmesi amacıyla Dışişleri Bakanı Hasan Saka ve Amerikan

²⁸⁶ "Amerikanın Türkiye ve Yunanistana Yardımı", **Cumhuriyet**, 8 Mart 1947.

²⁸⁷ "Amerikanın Türkiye ve Yunanistana Yardımı", **Cumhuriyet**, 11 Mart 1947.

²⁸⁸ **Harry S. Truman Kütüphanesi ve Müzesi Elektronik Arşivi**, Truman'ın Meclis'te Yaptığı 12 Mart 1947 Tarihli "Yunanistan ve Türkiye'ye Yönelik Yardım" Konuşması, s.3-4,

Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015,
http://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/doctrine/large/documents/index.php?page=number=3&documentdate=1947-03-12&documentid=5-9

Hükümeti adına Büyükelçi Edwin Wilson arasında 12 Temmuz 1947'de Ankara'da bir antlaşma imzalanmıştır.²⁸⁹

Amerika tarafından Türkiye'ye yapılan yardımlar, Yunanistan'daki gibi bir iç savaş durumunun olmayışı nedeniyle Sovyet tehdidine karşı bölgenin savunulması amacıyla yapılmıştır denebilir. Soğuk Savaş dönemine girildiğinden bu yana Demir Perde ülkeleri güçlenerek Batı Avrupa'yı ve Ortadoğu'yu tehdit etmektedir. Türkiye Ortadoğu'ya sınırı olması nedeniyle Amerika için stratejik bir değer taşımaktadır. Bu kapsamda Türkiye'ye yapılan yardımlar Sovyetlerden gelecek tehdiye karşı Ortadoğu bölge savunması şeklinde gerçekleştirilmiştir.²⁹⁰

Amerika, Sovyet Rusya tarafından Türkiye'ye yönelik tehdidin ciddiyetini başlangıçta önemsememiş ve Türkiye'ye maddi yardımlar haricinde 1947 yılı başına kadar ülkede geçici seferberlik durumu sağlanacak kadar yardım edilmiştir.²⁹¹ Soğuk Savaş'ın hızını artırdığı dönemde Truman Doktrini'nin açıklanmasıyla birlikte Türkiye'ye yardım kapsamında kara, deniz ve hava kuvvetlerinin harp imkanının artırılması, ayrıca stratejik yolların inşası için destekte bulunulmuştur.²⁹² Stratejik konumu sebebiyle Türkiye'ye Sovyet Rusya tarafından aynı anda üç farklı noktadan (Boğazlar, Karadeniz ve Kafkasya) gelebilecek saldırılara yönelik bir savunma planı yapılmıştır. Ayrıca İskenderun civarında kurulacak bir savunma sistemi Ortadoğu petrolünü koruma altına alacaktır.²⁹³

Türkiye'nin sahip olduğu hava gücüne gelince; Türkiye yeteri kadar bombardıman ve taarruz uçağına sahip değildi. Sovyetlerden gelebilecek bir tehdiye karşı ve Ortadoğu bölgesinin korunması amacıyla 1948 yılı boyunca 180 adet F-47, 30 adet B-26 ve 86 adet C-47 tipi taarruz, bombardıman ve nakliye uçağı Amerika'dan Türkiye'ye gönderilmiştir. 1950 ve 1951 yıllarında ise küçük gruplar

²⁸⁹ Armaoğlu, **Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri**, s.162-164.

²⁹⁰ Oral Sander, **Türkiye'nin Dış Politikası**, (Der. Melek Fırat), İmge Kitabevi, Ankara, 2013, s.234-237.

²⁹¹ Melvyn P. Leffler, **A Preponderance of Power, National Security, the Truman Administration and the Cold War**, Stanford University Press, Stanford, California, 1992, s.141-146.

²⁹² Aynı yer.

²⁹³ **Yunan Ulusu Tarihi**, Cilt 16, s.184.

halinde jet uçakları gelmeye başlamıştır. Bandırma ve Diyarbakır'da konuşlu hava üslerinin de bakımı gerçekleştirilerek hava üsleri harbe hazır hale getirilmiştir.²⁹⁴

Amerika tarafından Türkiye'de konuşlu üslerin modernizasyonunun tamamlanmasının ardından ileriye yönelik planlar yapmaya başlanmıştır. Şayet Amerika'ya yönelik bir Sovyet saldırısı olursa, Amerika kendi bombardıman uçaklarını Türkiye'ye yerleştirebilecek bir hava üssüne ihtiyaç duyacaktır. Bu maksatla Hava Kuvvetleri Bakanı Stuart Symington ve Savunma Bakanı James Forrestal tarafından Adana'da bir hava üssü inşa edilmesi için 1948 yılında girişimlere başlanmış; 1949 senesinin sonuna doğru inşasına başlanan üssün tamamlanması 1952'yi bulmuştur.²⁹⁵

Truman Doktrini ve Marshall Planı kapsamında Türkiye'ye verilen yardımların ülke kalkınmasına katkısının büyük olduğunu ifade etmek gerekir. 1950 yılının ilk gününde OEEC Türkiye İcra Komitesi Başkanı Russel H. Dorr tarafından yapılan genel değerlendirmede, Türkiye'de Marshall Planı'nın başarıyla tatbik edildiği ve birçok Avrupa ülkesinden daha iyi sonuçlar elde edildiği bildirilmektedir.²⁹⁶ ABD'nin Türkiye Büyükelçisi George Wardsworth tarafından yapılan açıklama da bu açıklamayı desteklemektedir. Wardsworth'a göre Marshall Planı dahilinde uygulanan ekonomik kalkınma planı, yardım yapılan tüm ülkeler arasında en başarılı olarak Türkiye'ye uygulanmaktadır.²⁹⁷ Başkan Truman tarafından aynı dönemde yapılan açıklamada, Kongre'den Türkiye'ye yönelik yardımların devam etmesini talep ettiği, zira üç sene önceki Türkiye'nin durumuyla kıyaslandığında şimdi yanlarında daha güçlü bir ülkenin bulunduğu ve bu durumun bölge savunması açısından büyük önem arz ettiği ifade edilmiştir.²⁹⁸ Truman Doktrini ve Marshall Planı kapsamında Türkiye'ye yapılan yardımlar 1951 yılının sonuna kadar başarıyla tatbik edilmiş ve Türkiye'nin NATO'ya üyelik davetinin

²⁹⁴ Melvyn P. Leffler, "Strategy, Diplomacy, and the Cold War: The United States, Turkey, and NATO, 1945-1952", *The Journal of American History*, USA, March 1985, Vol. 71, No. 4, s.817-818.

²⁹⁵ **a.g.m.**, s.819.; "Adana Havalimanı Dün Seferlere Açıldı", **Zafer**, 26 Ocak 1952.

²⁹⁶ **Ulus**, 1 Ocak 1950.

²⁹⁷ **Ulus**, 3 Ocak 1950.

²⁹⁸ **Ulus**, 5 Ocak 1950.

alınmasıyla birlikte bu yardımlar daha sonraki dönemlerde NATO tarafından verilmeye devam edilmiştir.²⁹⁹

2.3. NATO'nun Kuruluşu

Truman Doktrini ile Türkiye ve Yunanistan'a yapılan yardımlar neticesinde Amerika tarafına çekilmesi, ayrıca Marshall Planı kapsamında Avrupa'ya yardım yapılması ve neticede OEEC'nin teşkil edilmesi Sovyet Rusya tarafından ekonomik ve siyasi bir tehdit olarak algılanmış ve tepkilere neden olmuştur.³⁰⁰ Amerika'nın bu siyaseti karşısında Sovyet Rusya, kendi bloğuna bağlı ülkelerin katılımıyla 5 Ekim 1947'de Komünform'un (Cominform - Communist Information Bureau) kurulduğunu ilan etmiştir.³⁰¹ Bu tarihten iki yıl sonra da yine Sovyet Rusya'nın önderliğinde Komekon (Comecon-Council for Mutual Economic Assistance) iktisadi yardımlaşma örgütünü kurulmuştur.³⁰²

Amerika'nın Avrupa'da söz sahibi ülke konumuna gelmesine karşı tepki olarak kurulan Komünform bu kez de Avrupa için bir tehdit olarak algılanmıştır. Sovyet Rusya'nın komünizmi Avrupa'ya yayma fikri ve ülkelerin Sovyet kontrolüne girmeye başlaması, Avrupa devletlerinin bir araya gelerek bir savunma çatısı altında birleşmelerini tetiklemiştir. Ayrıca Birleşmiş Milletlerin görevi olan barış ve güvenliğin muhafazası rolü, Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinden biri olan Sovyet Rusya'nın veto hakkını kullanmasıyla suiistimal edilerek konseyi çalışmaz bir hale getirmiştir.³⁰³

²⁹⁹ Moustakis, **a.g.e.**, s.30-31.

³⁰⁰ Gürün, **a.g.e.**, s.254-255.

³⁰¹ Armaoğlu, **20'nci Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)**, s.392.

³⁰² **Wilson Center Digital Archive**, Record ID: 112436, Memorandum of Conversation Between Anastas Mikoyan and Mao Zedong, Erişim Tarihi: 2 Ocak 2016, <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/112436>

³⁰³ **NATO El Kitabı**, Kuzey Atlantik Andlaşması Teşkilatı Enformasyon Servisi, Paris, 1965, s.8-9.

Brüksel Antlaşması'nın teşkil edilmesi sürecinde İngiltere Dışişleri Bakanı Ernest Bevin'in etkisinin büyük olduğu söylenebilir. İngiltere Avam Kamarası'nda 22 Ocak 1948'de söz alan Bevin, batı ülkelerinin Sovyet tehdidi altında tek başına mücadele etmesinin zorluğundan bahsederek, ABD tarafından sağlanan Avrupa kurtarma programına ek olarak çevre ülkelerle de bir ittifak oluşturulması gerektiğini vurgulamıştır. İlk aşamada Fransa ile bir birleşme yapılmasından bahseden Bevin, Fransa ile oluşturulacak Anglo-Frank Ekonomik Komisyonunun ekonomik işbirliğinde pratik bir çözüm oluşturacağını belirtmiş, ardından Benelüks ülkeleri ile ilişkilerin düzeltilmesi ve geliştirilmesinin zamanı geldiğini ifade etmiştir. Bu kapsamda İngiltere'nin Batı Avrupa ülkeleriyle işbirliği yapmasının zamanı geldiğini belirterek böylece İngiltere'nin birlik içerisinde daha güçlü hareket edebilme fırsatı elde edebileceğini açıklamıştır.³⁰⁴

Bevin'in Avam Kamarası'nda yaptığı konuşması sonrasında İngiltere önce Fransa, ardından Belçika, Hollanda ve Lüksemburg ile temasa geçilmiş, ayrıca Bevin ABD Dışişleri Bakanı Marshall ile bir araya gelmiştir. Ülkeler arası görüşmeler devam ederken Sovyetler Birliği de Avrupa'da sürdürdüğü yayılımcı politikasına devam etmektedir. Bunun sonucu olarak 1948 yılı Şubat ayında Çekoslovakya'da komünist bir darbe gerçekleştirilmiştir.³⁰⁵ Prag Darbesi olarak tarihe geçen olay neticesinde Avrupa Devletleri yalnızca ekonomik değil ayrıca savunma amaçlı olarak bir araya gelme ihtiyacı duymuşlardır. Norveç'in de Sovyet Rusya tarafından baskı altında olması neticesinde Bevin tarafından 11 Mart 1948 tarihinde ABD'ye "Karşılıklı Yardım Çerçevesinde Bölgesel Atlantik Yaklaşım Paketi" kurulması teklif edilmiştir. Bu pakt ile Sovyet Rusya karşısında tüm Atlantik bölgesi ülkelerinin birlik oluşturması çağrısında bulunulmuş, ancak Amerika tarafından hemen kabul edilmeyen konunun senatoda görüşülmesi gerektiği ifade edilmiştir.³⁰⁶

³⁰⁴ **HC Deb 22 January 1948 vol 446 cc383-517**, Hansard, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015. http://hansard.millbanksystems.com/commons/1948/jan/22/foreign-affairs#S5CV0446P0_19480122_HOC_280

³⁰⁵ Nejat Doğan, "NATO'nun Örgütsel Değişimi, 1946-1999:Kuzey Atlantik İttifakından Avrupa Atlantik Güvenlik Örgütü", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Ankara, 2005, Cilt: 60, Sayı: 3, s.72.

³⁰⁶ Aslanis, **a.g.e.**, s.25.

Aslında Bevin'den birkaç gün önce, 4 Mart 1948'de Fransa Dışişleri Bakanı Bidault tarafından Marshall'a bir mektup gönderilmiş ve mektupta ülkesinin Avrupa güvenliği konusunda duyduğu kaygıları dile getirmiştir. Bu kapsamda bir Fransız-Amerikan-İngiliz Paktı kurulmasını teklif eden Bidault, mektubunda Fransa'nın komünizmi devirmek için her şeyi yapmaya hazır olduğunu, ayrıca İngiltere tarafından Batı Avrupa devletleri arasında bir pakt kurulmasının da önerildiğinden bahsetmiştir. Ancak zamanın çok tehlikeli ve hızlı geçtiğini belirten Fransız Dışişleri Bakanı, Sovyetler Birliği ile Fransa'nın tek başına ilgilenmesinin çok zor olduğunu ve bu yüzden Batı savunmasını birlikte yapmalarının uygun olacağını teklif etmiştir.³⁰⁷

Fransa'nın üçlü pakt oluşturmak için gönderdiği mektup ve İngiltere tarafından ABD ile yapılması teklif edilen pakt için henüz bir karar alınmamışken, 17 Mart 1948 günü İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'dan oluşan beş Avrupa ülkesi, Brüksel Antlaşması'nı imzalayarak ortak bir savunma sistemi oluşturmuştur.³⁰⁸

Amerika tarafından Avrupa Ekonomik Yardım Programının uygulanması ABD ile Avrupa ile ilişkilerini güçlendirmektedir. Ardından Brüksel Antlaşması ile Batı Avrupa ülkeleri arasında bir birleşme yaşanmaya başlaması Sovyetler Birliği'nin tepkisini çekmiş ve bu kapsamda Sovyet Rusya önderliğinde Doğu Avrupa devletleri ile Komünform oluşturulmuştur. Bu her iki oluşum Avrupa'nın yalnız ekonomik olarak değil, siyasi yönden de ikiye bölündüğünün bir göstergesi olarak algılanmaktadır.³⁰⁹

Brüksel Antlaşması ile ortak bir savunma sistemi geliştiren ülkeler ayrıca kendi aralarında ekonomik ve kültürel bağlamda da güçlenmeyi hedeflemişlerdir. Özellikle antlaşmanın dördüncü maddesinde belirtilen "Antlaşmayı imzalayan taraflardan biri Avrupa'da silahlı bir saldırıya maruz kaldığı takdirde, antlaşmayı imzalayan diğer taraflar BM Beyannamesinin 51. Maddesi uyarınca kendilerine

³⁰⁷ Ennio Di Nolfo, (Editor), **The Atlantic Pact Forty Years Later: A Historical Reappraisal**, De Gruyter, De Gruyter, Berlin; New York, 1991, (Reprint 2010), s.76-77.

³⁰⁸ Gürün, **a.g.e.**, s.255.; Solon Grigoriadis, **Korkunç Belgeler, İç Savaş 1946-1949**, Cilt 5, Fitrakis, Atina, 2010, s.117. (Σόλων Γρηγοριάδης, **Τα Φοβερά Ντοκουμέντα, Ο Εμφύλιος 1946-1949**, Τομος Ε', Εκδόσεις Φυτράκη, Αθήνα, 2010, σ.117.)

³⁰⁹ Young, **a.g.e.**, s.46.

tanınan haktan yararlanarak saldırıya uğrayan tarafa her türlü askeri ve diğer yardımları yapacaklardır.” ifadesi ve diğer ülkelerin bu antlaşmaya dahil edilebileceğini belirten dokuzuncu madde, söz konusu antlaşmada ülkelerarası güvenlik ve antlaşmanın geleceği için büyük önem taşımaktadır.³¹⁰

Brüksel Antlaşması, Yunanistan kamuoyunda önemli bir yer teşkil etmiştir. Antlaşma ile gelecek 50 yıl boyunca Avrupa’da sürecek askeri, ekonomik ve siyasi bir işbirliğinden söz edilmektedir. Beş Batı Avrupa ülkesi tarafından imzalanan Brüksel Antlaşması gereği oluşturulan savunma işbirliği ile Avrupa’da yeni bir dönemin başlangıcı olduğu belirtilmektedir. BM Beyannamesinde de geçen bölgesel işbirliği maddesine uygun olarak imza edilen antlaşmaya paralel olarak, Brüksel Antlaşması’nı imzalayan devletlerin Amerika’dan sağlanan askeri ve ekonomik yardımların alınmasına da devam edileceği ifade edilmektedir.³¹¹

Türkiye cephesinde Brüksel Antlaşması’ndan çok Marshall Planı kapsamında Türkiye’ye verilecek yardımlar ve Paris’te toplanan OEEC konferansı gündemdedir.³¹² Brüksel Antlaşması kapsamında siyasi, kültürel ve iktisadi işbirliği yapacak olan Batı Avrupa ülkelerinin antlaşmadan duydukları memnuniyet dile getirilmektedir.³¹³

Amerika Birleşik Devletleri tarafından Batı Avrupa’ya sağlanan büyük yardım programları ve askeri yardımlar paralelinde Batı’nın askeri savunma sisteminde de birtakım düzenlemeler yapılması ihtiyacı gündeme gelmiştir.³¹⁴ Brüksel Antlaşması imzalanmadan önce Fransa Dışişleri Bakanı George Bidault tarafından Marshall’a yapılan teklif şimdi daha geniş bir anlam kazanmış ve diğer Avrupa ülkeleri ile ABD’nin de içinde yer alacağı ortak bir savunma sistemi

³¹⁰ Bağcı, **Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası**, s.14.

³¹¹ “Beş Batı Ülkesinin Elli Yıllık İşbirliği” (“ΠΕΝΘΗΚΟΝΤΑΕΤΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΔΥΤΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ”), **Eleftheria**, 13 Mart 1948.

³¹² “Dışişleri Bakanımız Bugün Öğleden Sonra M. Bevin ile Görüşecek”, **Akşam**, 12 Mart 1948.; “Amerikan Ayanı Yardım Tasarısını Kabul Etti”, **Akşam**, 14 Mart 1948.

³¹³ “Batı Paktı Üzerinde Tam Anlaşma Oldu”, **Akşam**, 13 Mart 1948.

³¹⁴ Svolopoulos, **a.g.e.**, s.30.

geliştirilmesi gündeme gelmiştir.³¹⁵ Bidault tarafından yapılan teklifle birlikte NATO'nun temellerinin atıldığını söylemek mümkündür.³¹⁶

Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrupa ile müşterek bir savunma sistemine dahil olabilmesi için başkanın Senato'dan özel izin alması gerekmektedir. ABD, 1823'ten beri uygulamakta olduğu "Monroe Doktrini"³¹⁷ ile Avrupa ülkeleriyle savunma işbirliğine giremezdi. Bu problemin ortadan kaldırılması için ABD'li Senatör Arthur H. Vandenberg tarafından bir tasarı hazırlanarak ABD Başkanına sunulmuştur. Özetle ABD'nin ülke güvenliğini ilgilendiren bölgesel ve diğer ortak antlaşmalara katılma yetkisini kapsayan Vandenberg tasarısı³¹⁸ 11 Haziran 1948 tarihinde Senato'ya sunularak 4'e karşı 64 oyla kabul edilmiştir.³¹⁹ Vandenberg tasarısının onaylanmasıyla ABD'nin Avrupa ile bir savunma ittifakına katılması yolundaki engelin ortadan kalktığını söylemek mümkündür.

Türkiye basınında Vandenberg tasarısının kabul edilmesiyle birlikte Birleşmiş Milletlerin de onayı sonrası uluslararası müşterek bir ordunun kurulması için gerekli adımların atılacağı ve Amerika'nın komünist olmayan ülkelere yardım planına destek olarak ortak bir savunma planının da hayata geçirileceği belirtilmektedir.³²⁰

Yunanistan basınında İç Savaş haberlerinin gölgesinde Amerikan Senatosu tarafından yapılan oylama ile Batı Avrupa'da yeni bir savunma sisteminin teşkil edileceğinden bahsedilmektedir. Yunan hükümetini destekleyen gazeteler tarafından Amerika'nın Yunanistan'a sağladığı askeri yardımların önemi vurgulanmakta ve

³¹⁵ Bağcı, **Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası**, s.14.

³¹⁶ **a.g.e.**, s.15.; Di Nolfo, **a.g.e.**, s.86.

³¹⁷ ABD Başkanı James Monroe tarafından 2 Aralık 1823'de kongreye sunulan prensipler bütünü, Monroe Doktrini olarak anılmaktadır. Mavrokefalou, Mavrokefalıs ve Valerianos, **a.g.e.**, s.387.

³¹⁸ **Nato Arşivi**, 80th Congress, 2nd Session - (The Vandenberg Resolution) Erişim Tarihi: 23 Eylül 2014. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17054.htm?selectedLocale=en

³¹⁹ Serge Berstein, Pierre Milza, **Avrupa Tarihi-3 Avrupa'nın Bölünmesi ve Yeniden İnşa Edilmesi 1919'dan Günümüze**, (Çev.:Mihalis Kokolakis), Aleksandria Yayınları, Atina, 1997, s.184-185. (Serge Berstein, Pierre Milza, **Ιστορία της Ευρώπης-3, Διάσπαση και Ανοικοδόμηση της Ευρώπης 1919 Εώς Σήμερα**, (Μετφ.:Μιχάλης Κοκολάκης), Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1997, σ.184-185.)

³²⁰ "Millelerarası Bir Ordu Teşkilî Fikri", **Cumhuriyet**, 13 Haziran 1948.

komünizmin ülkeden bir an önce bertaraf edilmesi gerektiği halka açıklanmaktadır.³²¹

ABD'nin Avrupa ülkeleri ile müzakere yolunun açılması sonrasında ülkeler arasında yapılan görüşmeler neticesinde Brüksel Antlaşması'na taraf olan üyeler, ABD ve Kanada temsilcileri arasında Kuzey Atlantik Ülkeleri savunma paktının oluşturulmasına karar verildi.³²² Söz konusu savunma paktına İrlanda Cumhuriyeti, İsveç, İzlanda, Norveç, Danimarka, Portekiz, ve İtalya'nın da alınması istenmiştir.³²³

Norveç ve Danimarka'nın söz konusu pakta katılmaları, Sovyetler Birliği tarafından tehdit olarak algılanabileceği ve Norveç ile İsveç'in Rusya'ya coğrafi olarak yakın olmaları nedeniyle hemen gerçekleşmemiştir. Bu iki ülke önce İsveç'i de aralarına alarak bir "İskandinav Antlaşması" yapmak istemiştir. Fakat İsveç'in tam tarafsızlık siyaseti uygulaması bu planı engellemiştir. 1 Şubat 1949 tarihli Ulus gazetesinde İskandinav Antlaşmasının yapılamadığı şu şekilde ifade edilmektedir: "...İsveç'e göre silahlı tarafsızlık hiç şüphe yok ki hükümetin takip tasavvurunda olduğu siyasetin esasını teşkil etmektedir. Norveç'in müstakil Atlantik Pakti'na iltihaka karar vermesi beklenmektedir. Danimarka'ya gelince mesele onun için bir bütün halindedir. Parlamentodaki kanaatler muhteliftir. Mevcut hal çareleri arasında yapılacak tercih alınacak sarıh malumatla aydınlanıncaya kadar bir karara ulaşılmaması muhtemeldir."³²⁴

Norveç Dışişleri Bakanı Havard M. Lange, Atlantik Antlaşması konusunda görüşmek üzere 5 Şubat 1949'da Washington'a gitmiştir. Norveç Bakanının ziyareti öncesinde Sovyet Rusya tarafından verilen notada; Sovyet Rusya Atlantik Pakti hakkındaki görüşünü açıklayarak bunun tecavüz emelleri güden bir pakt olduğunu ve Rusya'nın Norveç'le bir saldırmazlık paktı yapmaya hazır olduğu bildirilmiştir.³²⁵

³²¹ "Kısıtlamalar Karşısında Senato" ("Η ΓΕΡΟΥΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΚΟΠΗΣ"), **Eleftheria**, 13 Haziran 1948. ; "Büyüklerin Yakınlaşması Hakkında" ("ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΙΝ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ"), **Embros**, 14 Haziran 1948.

³²² **NATO El Kitabı**, s.10.

³²³ Grigoriou, **a.g.e.**, s.219.

³²⁴ **Ulus**, 1 Şubat 1949.

³²⁵ **Ulus**, 7 Şubat 1949.

Lange'nin ABD Dışişleri Bakanı Acheson ile görüşmesinin ardından yapılan açıklamada; BM Güvenlik Konseyi'nin bölgede barışı sağlamakta yetersiz kaldığını ve Atlantik ülkeleri arasında kurulacak bir paktın kurulması gerekliliği ve kendilerinin de bu pakta katılmaktan mutluluk duyacakları ifade edilmiştir. Norveç'in Atlantik Paketi'na katılma kararının ardından Danimarka, İzlanda, İrlanda, Portekiz ve İtalya'dan temsilcilerin de gelerek pakta katılacakları belirtilmiştir.³²⁶ 15 Mart 1949 tarihinde Danimarka, İzlanda, İtalya, Norveç ve Portekiz Kuzey Atlantik Antlaşmasına katılmaya davet edilmişlerdir.³²⁷

Türk basınında Kuzey Atlantik Paketi ve Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı konuları sıkça yer almakta ve Türkiye kurulacak pakta girmek için istekli olduğunu dile getirmektedir. Ancak Türkiye'nin coğrafi olarak Atlantik bölgesi dışında olması, pakta girmesini zora sokmaktadır.³²⁸

Kuzey Atlantik Paketi ile kurulacak birliğin önemi Yunan basını tarafından her fırsatta vurgulanmaktadır.³²⁹ Yunan kamuoyuna göre NATO'nun teşkil edilmesinin dünya barışına sağlayacağı katkının büyüklüğü tartışılmaz olacaktır. NATO kurulmadan önce Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin eski etkisini yitirmesi nedeniyle Sovyetler Birliği tarafından artık önemsemediği ve Rusya'nın revizyonist politikasını sürdürmek niyetinde olduğu bir gerçektir. Dahası dünyanın yeni bir savaşın eşiğine gelebileceği dahi ifade edilmiştir. Ancak Kuzey Atlantik Paketi'nin oluşturulmasının ardından Sovyet tehditlerinin geçerliliğini yitireceğine kesin gözle bakılmaktadır. Artık yeni bir dünya düzeni kurulmakta ve Üçüncü Dünya Savaşı gibi büyük bir savaşın çıkması uzun yıllar öngörülmemektedir.³³⁰

31 Mart 1949'da Sovyetler Birliği Antlaşmayı imzalayacak olan 12 devlete bir memorandum göndererek antlaşma metninin BM Antlaşması'na ve Dışişleri Bakanları Konsey Kararlarına aykırı olduğunu bildirmiştir. Bunun üzerine 2 Nisan

³²⁶ **Akşam**, 8 Şubat 1949.

³²⁷ Berstein, Milza, **a.g.e.**, s.186.

³²⁸ "Atlantik Paketi'nin Metni Dün Yayınlandı", **Cumhuriyet**, 19 Mart 1949.; "Atlantik Paketi Martın Ortalarında Bermud Adalarında İmza Edilecek", "Dışişleri Bakanı Yarın Paris'ten Dönecek", **Akşam**, 8 Şubat 1949.; "Atlantik Paketi Dışında Kalışımız Karşısında DP", **Cumhuriyet**, 30 Mart 1949.

³²⁹ "Truman Doktrini'nden Marshall Planı'na" ("ΑΠΟ ΤΟ ΔΟΓΜΑ ΤΟΥ ΤΡΟΥΜΑΝ ΕΙΣ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΜΑΡΣΑΛ"), **To Vima**, 1 Ocak 1949.

³³⁰ "3'üncü Savaş Olmayacak" ("3^{ος} ΠΟΛΕΜΟΣ ΔΕΝ ΓΙΝΕΤΑΙ"), **Eleftheria**, 20 Nisan 1949.

1949'da 12 devlet temsilcisi tarafından müşterek bir nota verilerek Sovyetler Birliği'nin bu iddiaları reddedilmiştir.³³¹

Sovyet iddialarının reddedilmesi üzerine halihazırda Amerika'da toplanmış bulunan 12 devlet temsilcisi tarafından kısa adı NATO olan Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı'nın kurulması için gerekli hazırlıklar tamamlanmış ve antlaşma imza edilmiştir. 4 Nisan 1949'da ABD, Belçika, Danimarka, Fransa, İngiltere, İzlanda, İtalya, Kanada, Lüksemburg, Hollanda, Norveç ve Portekiz Dışişleri Bakanlarının katılımıyla Washington'da Kuzey Atlantik Paktı Antlaşması imzalanmıştır.³³²

12 ülkeden toplam 50 delegenin katılımıyla imzalanan Atlantik Paktı tüm dünya basınında geniş yer almıştır. İmza günü Washington'da bulunan Çalışma Bakanlığı binasında düzenlenen törende yaklaşık 1.300 diplomatın yanı sıra BM temsilcileri, Amerikan Senatosu üyeleri, milletvekilleri ve kalabalık bir basın ordusu salonda yer almıştır.³³³

Antlaşmanın imzalandığı gün yaşanan olaylar şöyle tarif edilmektedir:

“Bütün radyo istasyonları tarafından 4 Nisan 1949 gününün dünya tarihi açısından büyük bir gün olduğu ve yüzyılın en önemli olaylarından birisinin vukuu bulunduğu vurgulanmaktadır. Antlaşmanın yapılacağı yer olan Çalışma Bakanlığı binası sade ve gösterişsiz bir bina olmasına karşın, 2.000 kişilik bir törenin düzenlenmesi için uygundu. Amerikan deniz piyade bandosu salonda marşlar çalıyor, radyo ve televizyon kanalları 23 farklı dilden tüm dünyaya yayın yapıyordu.

Saat 11:45'te (Türkiye/Yunanistan saatiyle) antlaşmayı imzalayacak ülkelerin dışişleri bakanları salona girerek yerlerini almıştır. Bir süre sonra ABD Başkanı Truman'ın da salonda yerini almasıyla birlikte imza töreni gerçekleştirilmiştir. Saat 16:51'de antlaşma tüm katılımcı devletler tarafından imzalanmıştır. ABD Dışişleri

³³¹ “Batılılar Son Sovyet Notasını Reddettiler”, **Cumhuriyet**, 3 Nisan 1949.

³³² Armaoğlu, **20'nci Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)**, s.448-449.

³³³ “Atlantik Paktı Dün Vaşingtonda İmzalandı”, **Cumhuriyet**, 5 Nisan 1949.; “North Atlantic Treaty Signed”, **Chicago Sunday Tribune**, 5 Nisan 1949.; “Washington'da Atlantik Antlaşması İmzalandı” (“ΥΠΕΓΡΑΦΗ ΕΙΣ ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝ ΤΟ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΝ ΣΥΜΦΩΝΟΝ”), **To Vima**, 5 Nisan 1949.

Bakanı Dean Acheson, Kuzey Atlantik Paktı Antlaşması için “işgalci/istilacı herkese bir uyarı niteliğinde” ifadesini kullanmıştır.”³³⁴

Antlaşma, imza koyan devletlerin yasama organlarının onaylandıktan sonrada 24 Ağustos 1949 tarihinde yürürlüğe girmiştir.³³⁵

14 maddeden oluşan antlaşma metnine³³⁶ göre çıkarılacak sonuç, kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- Anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi amaçlanmıştır.(Madde1)
- Üyeler Arasında iktisadi işbirliği planlanmıştır. (Madde 2)
- Silahlı tecavüz durumunda ülkelerin tek tek veya birlikte karşı koyabileceği belirtilmiştir. (Madde 3)
- Taraflardan birisinin tecavüze uğraması halinde bu saldırının bütün üye devletlere kaşısı yapılmış olacağı kabul edilmiş ve karşılıklı yardım ve dayanışma gösterileceği belirtilmiştir. (Madde 5) Antlaşmanın en önemli maddesi olarak nitelendirilen 5’inci Madde, BM Anayasasının 51’inci maddesinde belirtilen bireysel ya da ortak savunma hakkına dayandırılmaktadır.³³⁷
- Antlaşmaya dair Türkiye ve Yunanistan’ı ilgilendiren 10’uncu Madde, diğer Avrupa devletlerinin de antlaşmaya katılmasına olanak tanımaktadır.³³⁸

Antlaşma metninin kısa ve açık olması, ülkelerarası yaşanabilecek çelişkilerin önlenmesini sağlamıştır. Antlaşmanın imzalanmasının ardından 9’uncu maddesi uyarınca uygulanma usulleri ve yürütle ilgili konuların belirlenmesi için bir konsey kurulması planlanmış, imza koyan devletlerin antlaşmayı onaylamasının ardından 17 Eylül 1949 tarihinde toplanan konsey tarafından, paktın içerisinde Savunma Komisyonu, Askeri Komisyon, Askeri Savunma Grubu ve Beş Bölge Plan Savunma Grubu (Kuzey Avrupa, Batı Avrupa, Güney Avrupa-Batı Akdeniz,

³³⁴ “Washington’da Atlantik Antlaşması İmzalandı” (“ΥΠΕΓΡΑΦΗ ΕΙΣ ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝ ΤΟ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΝ ΣΥΜΦΩΝΟΝ”), **Embros**, 5 Nisan 1949.

³³⁵ **NATO El Kitabı**, s.13.

³³⁶ bkz. **EK-10** Kuzey Atlantik Antlaşması Metni

³³⁷ **NATO El Kitabı**, s.12.

³³⁸ Aslanis, **a.g.e.**, s.29-30.

Kanada-Birleşik Devletler ve Kuzey Atlantik Okyanusu Plan Savunma Grubu) teşkil edilmiştir.³³⁹

2.4. Kore Savaşı

II. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Japonya'nın teslim olmasıyla birlikte Japon egemenliği altında olan Kore sorunu ortaya çıkmıştır. Kore, konumu itibarıyla o dönem Çin, Rusya ve Japonya ile sınır halinde ve stratejik bir öneme sahiptir. Müttefik devletlerce bağımsız bir Kore devleti kurulması amaçlansa da Japonların yenilgisinin ardından bölgeye giren Sovyet orduları Kore'de bulunan milliyetçi ve komünist grupları örgütleyerek onlara bağımsızlık sözüyle ülkenin kuzeyinde Sovyet yanlısı bir rejim kurma çabasına girmiştir. Aynı şekilde Amerika da kendi duruşuna yakın bir Kore devleti istemekte ve halkı siyasi olarak sağ kanatta toplayıp koalisyon kurulmasını amaçlamaktadır.³⁴⁰

SSCB Dışişleri Bakanlığı yetkilisi Yakov Malik tarafından 10 Aralık 1945 tarihinde hazırlanan Kore raporunda; Kore'de bağımsız bir devlet kurulma fikrinin ilk olarak ABD Başkanı Roosevelt tarafından öne sürüldüğü, ancak Kore'de yaşanan gelişmelerin ülkenin kendi geleceğine karar vermesini engellediği belirtilmiştir. Kore'de siyasi gücü elinde bulunduran Komünist Kore Partisi, Demokrat Parti ve Halk Partisi mevcuttur. Kore'de mevcut düzenin sağlanması amacıyla yerel yönetimlerin oluşturulması, bu yönetimlerde SSCB ve ABD'nin desteğiyle geçici bir temsilciler meclisi komisyonu kurulması ve bu komisyona gerekirse Çin ve İngiltere'nin de davet edilmesi teklif edilmiştir.³⁴¹

³³⁹ **Nato Arşivi**, "The First Session of the North Atlantic Council", Erişim Tarihi: 23 Eylül 2014. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17117.htm?selectedLocale=en

³⁴⁰ J.A.S. Grenville, **a.g.e.**, s.405-406.

³⁴¹ **Wilson Center Digital Archive**, Record ID: 122108, Soviet Foreign Ministry Report, 'On The Question of a United Government In Korea', Erişim Tarihi: 2 Ocak 2016, <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/122108>

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 14 Kasım 1947’de Kore’nin bağımsızlığı hakkında yapılan görüşmeler neticesinde; Birleşmiş Milletler Kore Geçici Komisyonu’nun kurularak Kore’de gözetmen ve danışmanlık görevi gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Bu komisyonda Avustralya, Kanada, Çin, El Salvador, Fransa, Hindistan, Filipinler, Suriye ve Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti’nden temsilcilerin katılması kararlaştırılmıştır. Bu kararda ayrıca Kore’de 31 Mart 1948 tarihine kadar seçimlerin yapılması ve kurulacak komisyon tarafından hazırlanacak raporların dikkate alınarak ülkede milli bir hükümet kurulması amaçlanmaktadır.³⁴²

Bölgede kendilerine bağlı ancak yerli birer yönetim kurma amacı güden ABD ve SSCB Kore konusunda anlaşamazken, yapılan görüşmeler neticede ülkenin kuzey bölgesinde (38’inci paralelin kuzeyi) SSCB, güneyinde ise Amerika kontrolünde yerel hükümetler kurulmasına karar verilmiştir.³⁴³

BM Genel Kurulu tarafından 12 Aralık 1948’de yazılan rapor, 14 Kasım 1947 raporunun devamı niteliğinde olup bu raporda; Kore’de teşkil edilen Milletler Kore Geçici Komisyonu’nun görevine devam etmesine ve kurulan yerel hükümetlerle işbirliğinin devamına karar verilmiştir. Ayrıca Kore’de bulunan işgal gücü olarak nitelendirilen ABD ve SSCB kuvvetlerinin bir an evvel Kore’yi terk etmeleri istenmiştir.³⁴⁴ Bu kararın ardından 1948 sonu ve 1949 yılı başlarında Amerikan ve Sovyet askerleri bölgeden çekilmeye başlamıştır.

1949 yılına gelindiğinde aynı yıl içerisinde Yunan İç Savaşı sona ermiş, Almanya Batı ve Doğu Bloğu olmak üzere ikiye bölünmüş, soğuk savaşta kutuplaşmanın somut bir göstergesi olarak NATO örgütü kurulmuş, Sovyet Rusya Çin ile siyasi ilişkilerini başlatmış ve dünya konjonktüründe daha birçok gelişmenin yaşandığı bir seneye tanık olunmuştur.³⁴⁵ Bu olaylardan bir diğeri de Çin’de Mao Tse

³⁴² **Wilson Center Digital Archive**, Record ID: 117705, The Problem of the Independence Of Korea, Erişim Tarihi: 2 Ocak 2016, <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/117705>

³⁴³ Ahmet Emin Yaman, “*Kore Savaşı’nın Türk Kamuoyuna Yansıması*”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 37, 2006, s.232.

³⁴⁴ **Wilson Center Digital Archive**, Record ID: 117706, The Problem of the Independence Of Korea, Erişim Tarihi: 2 Ocak 2016, <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/117706>

³⁴⁵ Hristina Mavrokefalou, Panagiotis Mavrokefalos, Dionisis Valerianos, **Çağdaş ve Modern Tarih**, Ellinoekdotiki, Atina, 2008, s.387-388. (Χριστίνα Μαυροκεφάλου, Παναγιώτης Μαυροκέφαλος, Διονύσης Βαλεριανός, **Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία**, Ελληνοεκδοτική, Αθήνα, 2008, σ.387-388.)

Tung önderliğinde büyük bir sosyal devlet olan Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasıdır.³⁴⁶

Çin Komünist Partisi Lider Mao Tse Tung'un ülkesinde elde ettiği başarılar komşu Asya ülkelerini de etkilemeye başlamış, bir süre sonra Mao Tse Tung'un başarıları Stalin'i Asya ile ilgili birtakım kararlar almaya yönlendirmiştir. Bu kararlar SSCB etkisinde bulunan Kuzey Kore ile ABD etkisinde bulunan Güney Kore arasında yapılacak bir savaşın Doğu'nun dengelerini düzenlemeye yardımcı olacağı ve savaş korkusuyla Japonya'nın Amerika'ya üs vermekten vazgeçeceği fikri benimsenmiştir.³⁴⁷

Kuzey ve Güney Kore arasındaki askeri sınırı çizen 38'inci paralelin kuzeyinde; Komünist Çin ve Sovyet Rusya tarafından desteklenen Kore Demokrat Halk Cumhuriyeti tüm Kore'yi komünist bir rejim altında birleştirmek amacıyla ordusunu güçlendirerek planlar yapmaktadır.³⁴⁸ 38'inci paralelin güneyinde bulunan Kore yönetimi ise daha zayıf bir ordu gücüne sahiptir ve ABD ile yaptığı askeri yardım ve güvenlik paktının haricinde ülkede 500 kişilik bir Amerikan askeri heyeti mevcuttur.³⁴⁹ ABD'nin Güney Kore'de bıraktığı kuvvet, kolluk gücü seviyesinde ve donanım yönünden zayıftır. SSCB ise Kuzey Kore'de teşkilatlanmasını düzenli bir şekilde gerçekleştirmiş ve kendisine bağlı, donanım yönünden güçlü bir ordu bırakmıştır.³⁵⁰

SSCB tarafından Kuzey Kore savaşa ikna edildikten sonra gerekli hazırlıklar yapılmaya başlanmıştır. Ülkede kardeş Güney Kore halkını kurtarma ve Güney Kore ile birleşme propagandaları yapılmaktadır. SSCB'nin askeri desteğini alan Kuzey Kore, ABD'nin olası müdahalesine karşı Çin tarafından da destek alacağını garanti altına aldıktan sonra Güney Kore'nin işgal edilmesiyle ilgili planlar son aşamaya

³⁴⁶ Aynı yer.

³⁴⁷ Sander, **Siyasi Tarih (1918-1994)**, s.248.; Mim Kemal Öke, **Unutulan Savaşın Kronolojisi, Kore 1950-1953**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1990, s.13-14.

³⁴⁸ Gökhan Durak, "*Türk ve Dünya Basınında Kore Savaşı ve Türkiye*", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:8, Sayı:36, 2015, s.325.

³⁴⁹ Hüseyin Hüsnü Erkilet, Tevfik Bıyıklıoğlu, Hayrettin Arun, **Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri (1950-1953)**, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1975, s.25-26.

³⁵⁰ Tahsin Yazıcı, **Kore Hatıralarım**, Ülkü Basımevi, İstanbul, 1963, s.10.

gelmiştir. Yalnızca teknik ve askeri yönden değil, ayrıca moral ve disiplin yönünden de güçlü Kuzey Kore ordusu, Güney Kore ordusundan üstün durumdaydı.³⁵¹

Kore anlaşmazsızlığı devam ederken meseleye çözüm bulmak amacıyla BM tarafından arabuluculuk görevi üstlenilmiş ve 10 Haziran 1950 tarihinde BM ile Kuzey Kore yetkilileri arasında görüşme gerçekleştirilmiştir.³⁵² Ancak yapılan görüşmeler hiçbir sonuç vermeyerek tartışmaların paralelinde ilk saldıran taraf SSCB ve Çin'in verdiği destek ile Kuzey Kore olmuştur.

Kuzey Kore Lideri Kim İl-Sung, radyodan yaptığı savaş açıklamasında şu ifadelerde bulunmuştur. “Güney Kore'nin kukla hükümeti Kuzey Kore Halk Cumhuriyeti'nin barışı tesis etme teklifini reddetti ve 38'inci paralelin kuzeyine silahlı saldırıda bulundu. Meydana gelen gelişmelerden Güney Kore'nin kukla hükümeti sorumludur.”³⁵³ Bu açıklamanın ardından 25 Haziran 1950 günü sabah saatlerinde Kuzey Kore, Güney Kore askerlerinin 38'inci paraleli geçtiklerini ileri sürerek aynı günün ilerleyen saatlerinde ilk saldırıyı gerçekleştirmiştir. Aynı gün içerisinde sınırı geçerek ilerleyen Kuzey Kore ordusu Güney Kore'yi kısa bir süre içerisinde ilhak etmek amacıyla hızla ilerleyerek dört gün içinde Seul, Suwon, Pyeongtaek ve Çonan (Cheonan) şehirlerini kontrol altına almıştır.³⁵⁴

Saldırıların neticesinde BM Güvenlik Konseyi Amerikan Delegatesi Ernest Gross tarafından 25 Haziran 1950 akşamı üye devletlere yapılan acil çağrıda, Kore'de yaşanan olayların bir savaş başlangıcı olduğu ve BM üyesi ülkelerden Kore'ye asker gönderilmesi talebinde bulunulmuştur.³⁵⁵

29 Haziran 1950 günü toplam 21 ülkeye (Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Belçika, Büyük Britanya, Danimarka, Etiyopya, Filipinler, Fransa, Güney Afrika, Hindistan, Hollanda, İsveç, İtalya, Kanada, Kolombiya, Lüksemburg,

³⁵¹ Ali Denizli, **Kore Harbi'nde Türk Tugayları**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1994, s.23.

³⁵² Erkilet, Bıyıklıoğlu, Arun, **a.g.e.** s.49.

³⁵³ Denizli, **a.g.e.**, s.26.

³⁵⁴ Erkilet, Bıyıklıoğlu, Arun, **a.g.e.** s.24.; **Ayın Tarihi**, Haziran 1950, Sayı:199, s.112.; “Kore'de Harp Başladı”, **Hürriyet**, 26 Haziran 1950.; “Komünistler Seul Şehrini Zaptettiler”, **Hürriyet**, 29 Haziran 1950.

³⁵⁵ **Ayın Tarihi**, Haziran 1950, Sayı:199, s.117.

Norveç, Tayland, Türkiye, Yeni Zelanda ve Yunanistan) yapılan çağrı neticesinde savaşa ordu ve malzeme gönderimi kabul edilmiştir.³⁵⁶

Kore mevzusunu görüşmek üzere toplanan BM Güvenlik Konseyi'nin savaş onayı ve asker gönderiminin kabul edilmesi aşamasında bu kadar hızlı karar vermesine Sovyet Rusya'nın Güvenlik Konseyi toplantısına katılmaması etkili olmuştur. O dönem SSCB, Çin hükümetinin de BM Güvenlik Konseyi bünyesine alınmasını talep ederek bu talep karşılanıncaya kadar toplantılara girmeyi boykot etmektedir. Bu nedenle 13 Ocak 1950 tarihinden itibaren SSCB, BM Güvenlik Konseyi toplantılarına katılmamaktadır.³⁵⁷

Savaşın ilk anında Japonya'da bulunan birliklerini Kore'ye göndererek bölgede çatışmaya girmiş bulunan Amerikan kuvvetlerine³⁵⁸ destek amacıyla oluşturulan BM Ordusu'nun başına Amerikalı General Douglas Mac Arthur'un geçeceği ifade edilmiştir.³⁵⁹ Bölgeye ulaşan Amerikan kuvvetleri durumu kontrol altına alarak kısa bir süre sonra saldırıları durdurmayı başarmıştır. Çin ve Rusya destekli Kuzey Kore ordusu ise yaptığı saldırılarla sınırlı başarılar elde etmiştir.³⁶⁰

Amerika komutası altında Japonya'da toplanan BM Ordusu 15 Eylül 1950'de Seul yakınlarındaki İncheon'a çıkarma yaparak güneyden ve batıdan gerçekleştirilen hücumla başarılı muharebeler gerçekleştirmiştir.³⁶¹ Düzenli bir şekilde ilerleyen BM Ordusu'nun elde ettiği başarılar neticesinde 21 Eylül 1950 günü Seul'e girilerek toplamda 12 gün süren çatışmaların ardından Seul geri alınmıştır.³⁶²

³⁵⁶ **Kore'de Yunanistan Sefer Kuvveti 1950-1955**, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Tarih Dairesi Basımevi, Atina, 1977, s.13. (**Ο Εκστρατευτικόν Σώμα Ελλάδος Είς Κορέαν 1950-1955**, Εκδοσις Γενικού Επαιτελείου Στρατού Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού, Αθήνα, 1977, σ.13.)

³⁵⁷ Christian Tomuschat, **Uniting For Peace**, General Assembly resolution 377 (V), New York, 3 November 1950, United Nations Audiovisual Library of International Law. Erişim Tarihi: 8 Mart 2016. <http://legal.un.org/avl/ha/ufp/ufp.html>

³⁵⁸ Erkilet, Bıyıklıoğlu, Arun, **a.g.e.** s.55. "Kore'de Amerikalılar Kızılılarla Çarpışıyor", **Hürriyet**, 5 Temmuz 1950.

³⁵⁹ **Ayın Tarihi**, Haziran 1950, Sayı:199, s.119.

³⁶⁰ **Kore'de Yunanistan Sefer Kuvveti 1950-1955**, s.14.

³⁶¹ "Kore'ye Büyük Çıkarma Yapıldı", **Cumhuriyet**, 16 Eylül 1950.

³⁶² "Amerikalılar Dün Seul'e Girdiler", **Cumhuriyet**, 22 Eylül 1950.; "Seul Şehrinin Yarısı Düşmandan Alındı", **Vatan**, 26 Eylül 1950.; "Mc Arthur Dün Seul'de İdareyi Sivillere Teslim Etti", **Ulus**, 30 Eylül 1950.

Washington tarafından General Mac Arthur'a verilen emirle askerlerini sınıra yakın yerde konuşlandırmaması ve sınırda sadece Kore milliyetli askerlerini kullanması istenmiş, ancak bu isteği stratejik açıdan uygun bulmayan Mac Arthur, komutasındaki tüm birliklerle ilerlemeye devam etmiştir.³⁶³ Neticede 8 Ekim 1950'de Kuzey ve Güney Kore arasında sınır olarak belirlenen 38'inci paralel BM Ordusu tarafından aşılarak Kuzey Kore'nin başkenti Pyongyang ele geçirilmiştir.³⁶⁴

Mao Tse Tung yönetimindeki Çin, yaptığı açıklamalarda Pyongyang'ın Amerika tarafından işgal edildiğini, Kore'nin kendisi için önemli olduğunu ve bu duruma kayıtsız kalmayacağını belirterek Amerika'yı Kore vasıtasıyla Çin ve Asya'yı işgal etmeye kalkışmakla suçladı. BM Ordusunun kuzeyde ilerlemesi üzerine, Mao'nun emriyle Çin'de gönüllülerden oluşturulan ordu, BM askerleri ile Çin arasında Kuzey Kore'yi tampon bölge yapmak üzere 26 Kasım 1950'de karşı saldırıya geçmiştir. Sovyet Rusya ise ilk başta yalnız bıraktığı Çin'e daha sonra silah ve asker yardımı göndererek destek olmuştur.³⁶⁵

2.4.1. Türkiye ve Kore Savaşı

Türkiye'nin Kore Savaşı'na katılması, ülke tarihi açısından bir ilke sahne olmuştur.³⁶⁶ Türkiye Cumhuriyeti, Kore'ye asker gönderme kararı ile birlikte kuruluşundan itibaren kendi toprakları dışında ilk defa bir savaşa katılmayı kabul

³⁶³ Grenville, **a.g.e.**, s.411.

³⁶⁴ "Amerikalılar Dün 38. Arz Dairesini Aşıp Kuzey Kore Arazisine Girdiler", **Hürriyet**, 9 Ekim 1950.

³⁶⁵ Grenville, **a.g.e.**, s.412.; "Kore'de Kızıl Kuvvetler Mukabil Taarruza Geçti", **Milliyet**, 27 Kasım 1950.

³⁶⁶ Bağcı, **Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası**, s.24.

etmiştir.³⁶⁷ Bu kararın hükümet tarafından meclise danışılmadan alındığı ve muhalefet partilerinin görüşünün alınmamasının uygunsuz olduğu dile getirilse de,³⁶⁸ neticede alınan karar kamuoyunda olumlu karşılanmıştır. Türkiye'nin Kore'ye asker gönderme kararı ile BM nezdinde önemli bir konum elde edeceği, ayrıca Sovyetler Birliği'nin olası saldırısına karşı yalnız kalmayacağı ifade edilmektedir.³⁶⁹

Savaşın başlaması Türk kamuoyunda “Acaba Üçüncü Dünya Savaşı mı çıktı?” sorularının ortaya çıkmasına neden olmuştur.³⁷⁰ Savaş karşısında Türkiye'nin sergileyeceği tutum, kamuoyunu sürekli meşgul etmiştir. BM tarafından yapılan yardım çağrısını görüşmek üzere DP Meclis Grubu 11 Temmuz 1950'de bir araya gelerek yardım konusu görüşülmüştür.³⁷¹ Toplantı sonrasında bir açıklama yapan Başbakan Menderes, Kore Savaşı'ndan hiç bahsetmeyerek mecliste ordu yapılanması ve TSK'nın genel durumu üzerinde görüşüldüğü açıklamasında bulunmuştur.³⁷²

Demokrat Parti Ankara İl Merkezi'nde 16 Temmuz 1950'de basına kapalı bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Yüksek sayıda parti mensubunun katılımıyla gerçekleşen toplantıda, parti iç siyaseti ve hükümetin yapacağı işler konusunda görüşüldüğü ifade edilmiştir. Toplantıya katılımın yüksek olması ve yer sorunu nedeniyle kısa bir şekilde geçtiği ifade edilmiş ve hükümet konularının ileri bir tarihe yeniden görüşüleceği belirtilmiştir. Toplantıda Kore'ye dair herhangi bir açıklama yapılmamıştır.³⁷³

Ankara'da yapılan görüşmelerin ardından ertesi gün Yalova'ya hareket eden hükümet yetkilileri ve beraberindeki heyet, bu kez 18 Temmuz 1950'de Yalova'da bir toplantı gerçekleştirmiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Başbakan Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, Milli Savunma Bakanı Refik Şevket İnce, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Nuri Yamut, Hava Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Muzaffer Göksenin,

³⁶⁷ Aynı yer.

³⁶⁸ Eroğul, **a.g.e.**, s.102.

³⁶⁹ Yaman, **a.g.m.**, s.236.

³⁷⁰ “Savaş Haberleri Ankarada Paniğe Sebep Oldu”, **Cumhuriyet**, 26 Haziran 1950.

³⁷¹ “Kore Çarpışmaları Karşısında Ankara”, **Vatan**, 12 Temmuz 1950.

³⁷² **Ayın Tarihi**, Temmuz 1950, Sayı:200, s.67.

³⁷³ “Demokrat Partide Dün Gizli Toplantı Yapıldı”, **Milliyet**, 17 Temmuz 1950.

Deniz Kuvvetleri Komutanı Tümamiral Sadık Altıncan ve Genelkurmay Harekat Dairesi Başkanı Tümgeneral Yusuf Egeli katılımıyla yapılan toplantı altı saat sürmüştür.³⁷⁴ Toplantı sonrası Başbakan tarafından yine ordunun genişletilmesi ve düzenlenmesi konuları üzerinde görüşüldüğü açıklaması yapılmıştır.³⁷⁵

Aslında tüm bu toplantı ve görüşmelerin arkasında Kore'ye asker gönderme meselesinin tartışıldığı açıktır. O dönem basında Kore'ye asker gönderme mevzusu o kadar çok işlenmiştir ki, hükümet dedikodulardan kaçmak ve üzerindeki baskıyı azaltmak amacıyla farklı toplantı başlıkları adı altında Kore mevzusunu görüşmektedir.³⁷⁶

Hükümet karşıtı kesimler tarafından savaşa Türkiye'nin asker göndermesine karşı çıkılrsa da, Türkiye'nin BM ve batı ittifakı içerisinde yer alma arzusu sebebiyle hükümet tarafından tereddüt edilmemiş ve asker gönderme kararı kısa sürede verilmiştir.³⁷⁷

25 Temmuz 1950 akşamı Cumhurbaşkanı Celal Bayar başkanlığında tüm bakanlar, Genelkurmay Başkanı ve Meclis Başkanı Refik Koraltan'ın da iştirak etmesiyle bir Bakanlar Kurulu toplantısı yapılmıştır. Toplantıda BM Güvenlik Konseyi'nin Kore Savaşı'na yardım başvurusuna verilecek cevap üzerinde görüşülmüş ve Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü tarafından 25 Temmuz 1950'de BM Genel Sekreteri Trygvie Lie'ye gönderdiği şu cevapla daveti kabul etmiştir:

“...Cumhuriyet hükümeti bu tetkik neticesinde mezkur kararları dünyanın şimdiki şartları içerisinde umumi barış hizmetinde müessir ve fiili bir şekilde icra mevkiine vazetmedeki lüzum ve ehemmiyeti müdrük olarak, Kore'de hizmet etmek üzere 4500 mevcutlu Silahlı bir Türk Savaş Birliği'ni Birleşmiş Milletler'in emrine vermeye karar vermiştir.”³⁷⁸

Muhalefet partisi tarafından hükümetin Kore'ye asker gönderme fikrine sıcak bakılıyor olsa da, muhalefetin bu karardan haberdar edilmemiş olması nedeniyle

³⁷⁴ **Ulus**, 18 Temmuz 1950.; **Akşam**, 19 Temmuz 1950.

³⁷⁵ “Hükümetin Dünkü Yalova İçtimai Malumatı”, **Milliyet**, 19 Temmuz 1950.

³⁷⁶ Öke, **a.g.e.**, s.60.; Denizli, **a.g.e.**, s.54-56.

³⁷⁷ “Kore Savaşı ve Türkiye”, **Akşam**, 16 Temmuz 1950.

³⁷⁸ YAZICI, **a.g.e.**, s.29.; M.Serhan Yücel, **Demokrat Parti**, Ülke Kitapları, İstanbul, 2001, s.85.

hükümet eleştirilmiştir.³⁷⁹ Bu karara sadece CHP değil, MP de karşı çıkarak hükümeti sert bir dille eleştirmiştir. Meclis tatilde iken DP Hükümetinin kabine toplantısında aldığı kararla Kore'ye asker göndermesi; iktidar ile muhalefetin arasında önemli bir sorun olmuştur.³⁸⁰ Hatta konuyla ilgili DP grubunda bile birkaç milletvekili tarafından itiraz gelmiştir.³⁸¹ Kore'ye asker gönderilmesi kararı TBMM tatilde iken alınmış olduğu için Temmuz'da alınan kararın TBMM'de onaylanması Kasım ayında gerçekleşebilmiştir. Muhalefet, hükümetin aldığı karar karşısında tereddütlü bir tavır sergilemiş ve ülke dışına asker gönderilmesi kararının TBMM'ye ait olduğunu ileri sürerek sadece biçimsel açıdan eleştirmiştir. Muhalefete göre bu kararın bir savaş ilanı kararı olarak ele alınması gerektiği belirtilmiştir.³⁸²

Hükümetin Kore'ye asker gönderilmesi kararını almasının ardından 1 Kasım 1950 tarihinde açılan TBMM'de açılış konuşmasını Cumhurbaşkanı Celal Bayar gerçekleştirmiştir. Toplamda bir saat on beş dakika konuşan Bayar, Kore'ye asker gönderilmesi hususundaki gerekçelerini şu sözlerle ifade etmiştir.

“Sayın Milletvekilleri:

İkinci Dünya Harbinin sona ermesinden bugüne kadar hakikî sulhun teessüsü için sarf edilen gayretler maalesef müspet bir neticeye varamamış hatta Kore tecavüzü, barışı tehdit eden tehlikeli bir mahiyet arz etmiştir.

Birleşmiş Milletlere bağlılığını her vesile ile gösteren ve vâki tecavüze karşı bu teşkilâtın zamanında harekete geçmesini memnuniyetle gören Türkiye, Güvenlik Konseyinin davetine uyarak Kore'ye bir askerî birlik göndermek suretiyle kendisine düşen vecibeyi zamanında yerine getirmiştir.”³⁸³ Bu konuşmadan da anlaşılacağı üzere hükümete göre Türkiye üzerine düşeni yapmış ve BM'in çağrısına olumlu yanıt vererek Kore Savaşı'na katılmak için gerekli hazırlıklara başlamıştır.

³⁷⁹ Bağcı, **Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası**, s.25.

³⁸⁰ “Kore'ye Askeri Yardım Meselesi”, **Vatan**, 28 Temmuz 1950.

³⁸¹ Mustafa Albayrak, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004, s. 199.

³⁸² Tevfik Çavdar, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950'den Günümüze)**, İmge Kitapevi, Ankara 2008, s. 32.; Bağcı, **Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar**, s.24.

³⁸³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Seçim Dönemi:9, Cilt:2, 01.11.1950, s.10.

Hükümetin Kore'ye 4500 asker mevcutlu bir kuvvet gönderme kararının ardından Genelkurmay Başkanlığı tarafından yayımlanan emirle Kore'de görevlendirilmek üzere Türk Tugayı teşkil edilmesi çalışmalarına başlanmıştır. Tugayın kuruluşunda üç piyade taburu, üç bataryalı motorlu topçu taburu ve muhtelif yardımcı birlikler teşkil edilerek hazırlıklar kısa süre içerisinde tamamlanmış ve Kore'de görevlendirilecek BM Kore Türk Tugayı Ankara'da hazır hale getirilmiştir.³⁸⁴

Türkiye Kore'ye asker gönderme kararının alınmasında Amerika'nın ardından ilk destek veren ülke olmuştur. Türkiye'nin NATO üyesi olmamasına rağmen 4500 kişilik bir asker gücü göndereceği haberi hem NATO ülkeleri hem de BM üyesi ülkeler için bir sürpriz olmuştur.³⁸⁵

Türk Tugayının başına 2'nci Zırhlı Tugay Komutanı Süvari Tuğgeneral Tahsin Yazıcı ve kurmay başkanlığına Kurmay Yarbay Selahattin Tokay atanmıştır. 18 Eylül 1950 günü Ankara'da teftiş edilen³⁸⁶ Türk Tugayı, 19-20 Eylül 1950 tarihinde, 259 subay, 18 askeri memur, 4 sivil memur, 395 astsubay ve 4414 er olmak üzere toplam 5090 kişilik bir kuvvetle Etimesgut-Ankara'dan İskenderun'a hareket etmiştir.³⁸⁷

İskenderun'a ulaşan Türk Tugayı buraya gelen Cumhurbaşkanı ve İskenderun'da bulunan devlet erkani tarafından düzenlenen büyük bir törenle uğurlanmıştır. Limanda hazır bulunan beş Amerikan nakliye gemisi ile 25 Eylül 1950 günü denize açılan Türk Tugayı 21 günde Kore'nin güneydoğusunda bulunan Pusan Limanı'na ulaşmıştır.³⁸⁸

Pusan Limanı'na ulaşan Türk askeri, limanın 85 km. kuzeybatısında bulunan Taegu şehrine intikal ederek burada Amerikan askerleriyle birlikte eğitimlere başlamıştır. Yaklaşık bir aylık bir eğitim sürecinin ardından Çonan şehrinin

³⁸⁴ Yazıcı, **a.g.e.**, s.27-28.; Erkilet, Bıyıkoglu, Arun, **a.g.e.**, s.67.

³⁸⁵ Denizli, **a.g.e.**, s.62.

³⁸⁶ "Kore'ye Gidecek Birlik Son Defa Teftiş Edildi", **Cumhuriyet**, 19 Eylül 1950.

³⁸⁷ Erkilet, Bıyıkoglu, Arun, **a.g.e.**, s.72.

³⁸⁸ Yazıcı, **a.g.e.**, s.33,85.; Erkilet, Bıyıkoglu, Arun, **a.g.e.**, s.74.; "Korede B. Milletlere Katılacak Olan Savaş Birliğimiz Hareket Etti", **Milliyet**, 28 Eylül 1950.; "Askerlerimiz Koreye Vardı", **Vatan**, 12 Ekim 1950.

savunmasıyla görevlendirilen Türk Tugayı, 10 Kasım 1950 tarihinden itibaren düzensiz bir şekilde Çonan'a, oradan da Amerikan tümeninin emir komutası altında 17-18 Kasım'da Kunuri bölgesine intikal etmiştir.³⁸⁹

24 Kasım 1950 tarihinde başlayan taarruz ile Türk Tugayı, Kunuri Muharebeleri adı altında Amerikan askerleriyle birlikte cephede savaşmış ve Türk ordusunun gösterdiği kahramanlıklar ve başarı savaşın daha başından itibaren herkesi etkilemiştir. Dört gün süren çarpışmalar süresince Türk askerleri Çin ordusunu yavaşlatmayı başarmıştır. Türk Tugayı'nın başarılı direnişi sayesinde diğer BM birliklerine ve Güney Kore ordusuna destek sağlanmış ve üstün bir sayıyla taarruza geçen Çin ordusuna karşı geri çekilmek için zaman kazandırılmıştır.³⁹⁰ Bir hafta süren çatışmalar neticesinde Kunuri, Wawon, Sinnimni, Pongmyongni ile Kunuri Boğazı'nda düşmanla savaşan Türk Tugayı BM ordusu içinde en çok kayıp veren birlik olmuştur. Sadece beş gün içerisinde 218 Türk askeri şehit olmuştur.³⁹¹

Yaşanan çatışmalar neticesinde 30 Kasım 1950'de Kunuri'ye geri dönen Türk Tugayı, buradan Pyongyang'a çekilerek yeniden yapılanmak üzere Çonan'da geri plana çekilmiştir. Çin ordusunun hızla kuzeyden güneye doğru ilerlemesi üzerine BM ordusuyla beraber güneye çekilen Türk Tugayı, 8 Aralık 1950 günü birliklerinin yeniden düzenlenmesi, ikmali ve zayıf tespitine başlamıştır. Türk Tugayında 218 şehidin yanı sıra 94 kayıp ve 455 yaralı bulunmaktadır.³⁹²

Çin askerlerinin taarruzu karşısında geriye çekilen BM ordusu, ateşkes görüşmesi yapılması için girişimlerde bulunmuş ancak BM ile Çin arasında yapılan görüşmeler sonuç vermemiştir.³⁹³

Çonan'da ihtiyat birliği olarak kalan Türk Tugayı, 18 Ocak 1951 tarihinden itibaren 29'uncu İngiliz Tugayı ile beraber görevlendirilerek yan yana çatışmalara katılmıştır. Bu tarihten sonra Türk askerleri BM ordusu ile birlikte savunma görevini

³⁸⁹ Denizli, **a.g.e.**, s.77-81.

³⁹⁰ **Kore Harbi Kore Türk Tugayı ve BM Askerlerinden Alınan Dersler**, Eğitim Doktrin Komutanlığı Yay., Ankara, 2001, s.29-30.

³⁹¹ Yazıcı, **a.g.e.**, s.156-159.; Erkilet, Bıykoğlu, Arun, **a.g.e.**, s.99.; Denizli, **a.g.e.**, s.91-92.

³⁹² Denizli, **a.g.e.**, s.177-180.

³⁹³ Öke, **a.g.e.**, s.118.

bitirerek taarruz muharebelerine başlamıştır.³⁹⁴ Yapılan savaşlara neticesinde Çin ordusu 38'inci paralele kadar çekilmiş ve 11 Şubat 1951'e kadar yapılan taarruzlar neticesinde BM ordusu 38'inci paralele ulaşmıştır.³⁹⁵

Türk Tugayı bu tarihten sonra Şubat-Kasım 1951 tarihleri arasında genellikle lojistik görevlerin yanı sıra çeşitli muharebelerde görev alarak taarruz görevlerine katılmıştır.³⁹⁶ 15 Kasım 1951'de ise General Namık Argüç komutasında görevlendirilen ikinci Türk Tugayı Güney Kore'de görevi teslim alarak General Tahsin Yazıcı'nın komutasındaki ilk Türk Tugayı 1 Aralık 1951'de Türkiye'ye dönmek üzere Kore'den ayrılmıştır.³⁹⁷

Kore'ye gelen ikinci Türk Tugayı göreve başlamasının ardından savunma hattında görev almıştır. Aralık 1951-Haziran 1952 arasında zaman zaman ihtiyata alınan Türk askerleri çeşitli keşif görevlerinde bulunmak suretiyle genel olarak Amerikan askerleriyle birlikte cephenin savunmasında rol almıştır.³⁹⁸ 5 Haziran 1952 tarihinde cephede Türk askerlerini ziyaret eden 8'inci Kolordu Komutanı General Van Fleet Türk ordusunun başarılarından dolayı duyduğu memnuniyeti dile getirerek gösterdikleri cesaret ve kahramanlıklarından ötürü Türk askerlerini tebrik etmiştir.³⁹⁹ Görev süresi boyunca lojistik faaliyetlerde bulunan Türk askerleri direk çatışmaya girmemelerine rağmen savaş nedeniyle bölgede özellikle ikmal ve lojistik birliklerine açılan ateş, hava taarruzu ve havan atışları nedeniyle yaklaşık bir yıllık süre zarfı içerisinde 121 şehit ve 463 yaralı asker vermiştir.⁴⁰⁰

İkinci Türk Tugayı Kasım 1951-Ağustos 1952 tarihleri arasında görevini başarıyla tamamlayarak görevini yerine gelen üçüncü değiştirme tugayına bırakmıştır. Üçüncü Türk Tugayı, Kurmay Albay Sırrı Acar komutasında Kore'de görevine başlamıştır.⁴⁰¹

³⁹⁴ Erkilet, Bıykoğlu, Arun, **a.g.e.**, s.87.; Denizli, **a.g.e.**, s.181.

³⁹⁵ **Kore Harbi Kore Türk Tugayı ve BM Askerlerinden Alınan Dersler**, s.60.

³⁹⁶ Denizli, **a.g.e.**, s.163-165.

³⁹⁷ Yazıcı, **a.g.e.**, s.350-351.

³⁹⁸ Erkilet, Bıykoğlu, Arun, **a.g.e.**, s.346.

³⁹⁹ Denizli, **a.g.e.**, s.153-154.

⁴⁰⁰ **Kore Harbi Kore Türk Tugayı ve BM Askerlerinden Alınan Dersler**, s.68.

⁴⁰¹ Denizli, **a.g.e.**, s.156.

Üçüncü Türk Tugayı da birlikte bulunduğu Amerikan askerleriyle birlikte eğitim görevlerinin yanı sıra savunma hattında kalmaya devam etmiştir. Düşman kuvvetlerinin 15 Mayıs 1953'te yaptığı taarruz neticesinde savunma hattında görev yapan Türk askerleri derhal karşılık vererek yapılan taarruz başarılı bir şekilde engellenmiştir. Yaklaşık 3000 düşman askerinin öldürüldüğü çatışmalar neticesinde 151 Türk askeri şehit olmuş ve 245 civarında asker de yararlanmışır.⁴⁰²

Üçüncü Türk Tugayını değiştirmek üzere gelen dördüncü Türk Tugayı 6 Temmuz 1953 tarihinde Pusan Limanı'na ulaşmış, bu sırada değişim işlemleri devam ederken savaşın bittiği haberi alınmıştır.⁴⁰³

Kore'ye gönderilen Türk Tugayı barış anlaşmasının imzalandığı 27 Temmuz 1953⁴⁰⁴ tarihine kadar geçen yaklaşık üç sene içerisinde 721 şehit ve 2147 yaralı vermiş, ayrıca 175 kayıp olmak üzere savaşın bilançosu kayıplarla birlikte toplam 3043 kişi olmuştur.⁴⁰⁵

Türkiye'nin Kore'ye asker gönderme kararı hakkında yapılan uzun tartışmalar günümüzde de halen devam etmektedir. Demokrat Parti Hükümetinin bu kararı alma gerekçesi o an için açıklanmasa da, Başbakan Adnan Menderes tarafından Vatan Gazetesi'ne verilen bir röportajda konu şöyle ifade edilmiştir:

“...Bir hükümet için kriz anında karar alınırken, aynı sorumluluğu paylaşan muhalefete de danışmaktan daha cazip başka ne olabilirdi? Bizim Kore'ye asker gönderme kararında muhalefete niçin danışmadığımıza gelince: Biz gördük ki, ülkemizin selameti uzun vadede sayısız riski göze almada ve dış politikadaki inisiyatiflerimizi korumada yatmaktadır. Tüm hür insanlığın güvenliği için, Kore'de saldırganı büyük güçlerle meydan okuyan Amerika'yı yapayalnız bırakamazdık. Gelecekteki savunmamızda aktif bir rol oynayabilmemiz açısından da bunun bize büyük yarar sağlayacağını gördük. Bu kararımız ve onu uygulama biçimi, bir saldırıya maruz kaldığımızda onunla nasıl mücadele etmemiz gerektiğinin canlı bir örneğini verdi. NATO'ya dahil edilişimiz, bu yoldaki çabalarımızın sonucudur.

⁴⁰² Erkilet, Bıyıkoglu, Arun, **a.g.e.**, s.370-373.; Denizli, **a.g.e.**, s.158-161.

⁴⁰³ Denizli, **a.g.e.**, s.168.

⁴⁰⁴ “Kore'de Harp Bitti”, **Hürriyet**, 28 Temmuz 1953.; “Kore Cephesinde Dün Resmen Ateş Kesildi”, **Milliyet**, 28 Temmuz 1953.

⁴⁰⁵ Erkilet, Bıyıkoglu, Arun, **a.g.e.**, s.438.

Türkiye'nin adı uluslararası ilişkilerde artık “büyük bir güç” şeklinde geçmektedir.”⁴⁰⁶

Hükümetin aldığı Kore kararı hakkında görüşlerini bildirmesi istenen Muhalefet Partisi lideri İsmet İnönü, Kore'ye asker gönderme kararı safhasında kendi bilgi ve tecrübesine de danışılmasını beklediğini, ancak bu kararın hükümet tarafından tek taraflı olarak alındığını ifade etmiştir. Hükümet tarafından Büyük Millet Meclisi'ne dahi sorulmadan alınan karar neticesinde CHP'den sert tepkiler gelmiş, ancak kararın halihazırda alınması nedeniyle bu tepkiler eleştiriden öteye gidememiştir.⁴⁰⁷

Türkiye'nin Kore'ye asker gönderme kararının NATO'ya üyelik yolunda büyük bir fırsat olarak değerlendirildiği; bu nedenle o dönemki hükümet tarafından alınan kararlar bu fırsatın bir an önce kullanılmak istendiği ve neticede Türkiye'nin kendisine Batı'da bir yer edinmeyi garanti altına aldığını söylemek mümkündür.

2.4.2. Yunanistan ve Kore Savaşı

1950 yılında Yunanistan, İç Savaş'ın ülkede bıraktığı derin izleri hala hissetmekte, halkta oluşan terör ve komünizm algısının yarattığı endişe, demokrasi ruhunu henüz hayata geçirememiştir. Dış politikadan yoksun, ekonominin kötü olduğu bu zorlu dönemi atlatmak için Yunanistan'ın çevre ülkelere ve NATO'ya sunacağı fazla bir şeyi yoktur.⁴⁰⁸ Dönemin başbakanı ve eski genelkurmay başkanı Mareşal Nikolaos Plastiras ve hükümeti, İç Savaş'ın ardından ülkenin hissettiği

⁴⁰⁶ Bağcı, **Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası**, s.29.

⁴⁰⁷ Aydemir, **a.g.e.**, s.296-297.; Çavdar, **a.g.e.**, s.4.; “İnönü'nün Kore Kararı Hakkındaki Demeci”, **Ulus**, 29 Temmuz 1950.

⁴⁰⁸ “Yunanlar Neden Kore Savaşı'na Gittiler?” (“Γιατί πήγαν οι Έλληνες στον πόλεμο της Κορέας;”), **Dimokratia**, 25 Haziran 2015. Erişim Tarihi: 05 Eylül 2015, <http://www.dimokratianews.gr/content/48351/giati-pigan-oi-ellines-ston-polemo-tis-koreas>

yalnızlığı gidermek ve ihtiyaç olan güven duygusunu bir an önce elde etmek amacıyla Birleşmiş Milletler'in Güney Kore'ye yönelik yaptığı çağrıyla desteklemeye kendisini mecbur hissetmiştir.⁴⁰⁹ Ancak Plastiras Hükümeti, kendi içerisinde yaşadığı koalisyon sorunları nedeniyle bu kararı verememiş⁴¹⁰ ve Plastiras, Yunanistan'da Kutsal Meryemana Günü olan 15 Ağustos 1950 tarihinde İstendil (Tinos) Adası'nda yaptığı konuşmada istifa ettiğini açıklamıştır.⁴¹¹ Plastiras'ın ardından hükümeti kurmakla görevlendirilen Sofoklis Venizelos, 21 Ağustos 1950'de başbakan olmuş, ancak mecliste güvenoyu alamadığı gerekçesiyle yirmi gün sonra tekrar kabine değişmiş ve yeniden başbakan seçilmiştir.⁴¹²

Yaşanan hükümet krizinin paralelinde ülkenin siyasi kaderini değiştirecek açıklama ABD'nin Yunanistan Büyükelçisi John Peurifoy tarafından gelmiştir. ABD Büyükelçisi yaptığı açıklamada "Kore Savaşı'ndan önce merkez sol bir hükümetin görev yapması iyi bir olabilirdi. Fakat şimdi merkez sağ hükümetine ihtiyaç vardır. Umarım ülkede merkezden uzak, ileri sağ görüşlü bir hükümete ihtiyaç kalmaz."⁴¹³ ifadesinde bulunmuştur. Bu açıklamaların ardından iktidara gelen Venizelos Hükümeti'nin ilk kararı Kore'ye asker göndermek olmuştur.⁴¹⁴

Bu gelişmeler paralelinde Kore Savaşı tüm dünya tarafından takip edilmekte ve Birleşmiş Milletler'in Kore'ye asker gönderme kararı neticesinde karara uyan ülkeler hızla asker ve teçhizatlarını toplayarak gerekli hazırlıkları yapmaya başlamıştır.⁴¹⁵ Kuzey Kore'nin saldırıya geçtiği 25 Haziran 1950 tarihinin ardından BM Güvenlik Konseyi'nin yaptığı çağrıya cevap veren 53 üye ülkeden birisi olan

⁴⁰⁹ Evanthis Hatzivasiliou, **Savaş Sonrası Dünya Tarihine Giriş**, Patakis, Atina, 2001, s.235. (Ευάνθης Χατζηβασιλείου, **Εισαγωγή στην Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου**, Πατάκης, Αθήνα, 2001, σ.235.)

⁴¹⁰ Yunanistan Kralı 1'inci Pavlos, Yunanistan'ın Anadolu'yu işgali sürecinde 1922 yılında yaşanan olaylardan dolayı o dönem orduda albay olarak görev yapan Nikolaos Plastiras'ı sorumlu tutuyordu. Bu yüzden kral ile Plastiras arasında hiçbir zaman güven ortamı oluşmamış, Plastiras halkın desteğini ve oylarını kazansa dahi sürekli hükümet krizi baş göstermiştir. Grigoriou, **a.g.e.**, s.457.

⁴¹¹ **Embros**, 17 Ağustos 1950.

⁴¹² Kremmidas, **a.g.e.**, s.152.

⁴¹³ **Eleftheria**, 23 Ağustos 1950.

⁴¹⁴ Hatzivasiliou, **a.g.e.**, s.237.

⁴¹⁵ "Kuzey Kore Güney Koreyi İşgal Etti" ("North Koreans Invade South Korea"), **Chicago Sunday Tribune**, 26 Haziran 1950.; "Korede Harb Devam Ediyor", **Akşam**, 26 Haziran 1950.; "Kore'deki Çatışmalar" ("Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΙΣ ΕΙΣ ΚΟΡΕΑΝ"), **Embros**, 27 Haziran 1950.

Yunanistan, aynı zamanda asker yardımında bulunan 21 üye devletten birisidir.⁴¹⁶ Bu kapsamda Yunanistan'da BM Güvenlik Konseyi'nin Güney Kore'ye asker gönderme daveti kabul edildikten⁴¹⁷ sonra Yunan Kara ve Hava Kuvvetlerinden oluşturulan "Yunanistan Sefer Kuvveti" (EK.S.E.) teşkil edilmiş ve yaklaşık 3500 kişiden oluşturulan tugayın komuta kademesine Tuğgeneral Gikas Solon getirilmiştir. Ancak daha sonra BM tarafından yapılan değerlendirmede gönderilecek askerlerin fazla olduğu gerekçesiyle bu sayı 1000 kişiyle sınırlanmıştır. Albay İoannis Daskalopoulos komutasındaki askeri birliğin kurmay başkanı olarak ise Yarbay Dionisios Arbuzis görevlendirilmiştir.⁴¹⁸ Bu arada Kore'ye gönderilen askerlerden büyük bir çoğunluğun Trakya'da yaşayan Türk kökenli Yunan vatandaşı olması, Yunan basınında yer almıştır.⁴¹⁹

27 Eylül 1950'de Lamia şehrinde toplanan Yunanistan Sefer Kuvveti bünyesinde Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı 42'nci Tugay, 1'inci ve 3'üncü Tümenlerden katılan 53 subay ve 798 astsubay-erbaş askeri personel görev almıştır. Hazırlıklarını tamamlayan Sefer Kuvveti, Kore'ye hareket etmek üzere Lamia şehrinden Atina'ya intikal etmiştir.⁴²⁰

Atina'da büyük bir törenle uğurlanan Yunanistan Sefer Kuvveti 15 Kasım 1950 günü Amerikan "General Han" personel nakliye gemisi ile Pire Limanı'ndan demir alarak⁴²¹ 24 günlük seyrin ardından 9 Aralık 1950'de Güney Kore'nin Pusan Limanı'na vardı. Pusan Limanı'na varan Sefer Kuvveti üç gün sonra Seul'un yaklaşık 32 km. güneyinde bulunan Suvon bölgesine intikal ederek burada silah, teçhizat ve ikmal bölüklerini düzene almıştır. Burada kısa bir süre eğitim alan Yunan

⁴¹⁶ **Kore Savaşı'nda Yunan Filoları**, Hava Kuvvetleri Basımevi Müdürlüğü, Atina, 2005, s.24. (Ελληνικά Φτερά Στον Πόλεμο Της Κορέας, Υπηρεσία Αεροπορικών Εκδόσεων, Αθήνα, 2005, σ.24.)

⁴¹⁷ "Başkan Truman'ın Tarihi Kararları, Harekâtları Mac Arthur Yönetiyor" ("ΤΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ Ο ΜΑΚ ΑΡΘΟΥΡ, ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΡΟΥΜΑΝ"), **Embros**, 29 Haziran 1950.

⁴¹⁸ **Kore'de Yunanistan Sefer Kuvveti 1950-1955**, s.29.

⁴¹⁹ **Akropolis**, 19 Aralık 1950.

⁴²⁰ Thomas Tselios, İoannis Makripoulias, **Meçhul Asker Anıtı**, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Askeri Tarih Dairesi Basımevi, Atina, 2006, s.70. (Θωμάς Τσέλιος, Ιωάννης Μακρυπούλιας, **Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη**, Γενικό Επιτελείο Στρατού, Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, Αθήνα, 2006, σ.70.)

⁴²¹ **Stratitika Nea**, 15 Ekim 1950.

askerleri 14 Aralık günü Taegu şehrine ve oradan tekrar Suvon'a intikal ederek 18 Aralık 1950 tarihinde 1'inci Amerikan Tümeni 7'nci Süvari Alayı komutasına girerek savaşa dahil olmuştur.⁴²² Kore'ye intikal eden birinci Yunan Sefer Kuvveti, 15 Kasım 1950-22Ağustos 1951 tarihleri arasındaki ilk periyotta 851 asker ve 63 araçla görev yapmış, ardından görevlendirilen ikinci Yunan Sefer Kuvveti'nin asker gücü 23 Ağustos 1951'den 1953 yılı Aralık ayına kadarki dönem aralığında 1.063 kişiye çıkarılmıştır.⁴²³

18 Aralık 1950 - 23Ocak 1951 tarihleri arasında 7'nci Süvari Alayı ile beraber savunma hattına yerleştirilen Yunan Sefer Kuvveti, Başkent Seul kuzeydoğusunda bulunan Han Nehri bölgesine konuşlandırılmıştır. Zaman zaman düşmanla sıcak temasa giren Yunan askerleri, Seul-Suvon hattında savunma görevini başarıyla yerine getirmiştir.⁴²⁴

Yunan Sefer Kuvveti'nin ilk savaşı 24 Ocak – 1 Mart 1951 tarihleri arasında 381 ve 402 rakımlı tepelerde vuku bulmuştur. Chunju-Ichon-Kuan-Ni hattında düşmanla çatışmaya giren Yunan askerleri, kış koşulları nedeniyle çatışma öncesinde ilk kaybını trajik bir biçimde soğuk hava dolayısıyla donarak hayatını kaybeden bir Yunan askeri ile vermiştir.⁴²⁵ Bu kaybın ardından 381 rakımlı tepede yapılan çatışmalarda 10 asker hayatını kaybetmiş, 13 kişi yaralanmış ve bir kişi kaybolmuştur. Bu sayıya karşılık 1'inci Amerikan Tümeni tarafından belirtilen raporlarda 3000 kişi civarında olduğu kaydedilen düşman kuvvetinden ise yaklaşık 800 kişinin öldürüldüğü ifade edilmektedir. Yunan Sefer Kuvveti Kore'de girdiği ilk çatışmasında elde ettiği başarıyla BM ordusunda ismini duyurmuştur.⁴²⁶ Ardından 8-9 Şubat 1951 tarihlerinde 402 rakımlı tepede Çin askerleriyle yapılan çatışmalarda aynı başarı elde edilmiş, düşmana karşı savunma hattı tutularak Yunan askerlerinden

⁴²² **Stratiotika Nea**, 16 Aralık 1950.; **Kore'de Yunanistan Sefer Kuvveti 1950-1955**, s.30.

⁴²³ **Kara Kuvvetleri Tarihi**, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Basımevi, Atina, 2014, s.131. (**Ιστορία Του Πεζικού**, Γενικό Επιτελείο Στρατού, Τυπογρ.Ελλην.Στρατού, Αθήνα, 2014, σ.131.)

⁴²⁴ İoannis Yemenetzis, "*Kore'de Yunan Sefer Kuvveti 1950-1955*", **Askeri Teftiş**, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Atina, Mart-Nisan 2004, Sayı:2, s.110-111. (İωάννης Γεμενετζής, "*Το Ελληνικό Εκστρατευτικό Σώμα Στη Κορέα 1950-1955*", **Στρατιωτική Επιθεώρηση**, ΓΕΣ/ΔΙΣ, Μαρ-Απρ. 2004, Τεύχος 2, σ.110-111.)

⁴²⁵ **Kore'de Yunanistan Sefer Kuvveti 1950-1955**, s.64.

⁴²⁶ Yemenetzis, **a.g.m.**, s.111.

altı kişi hayatını kaybetmiş ve 25 kişi yaralanmıştır. Buna karşılık 150 düşman askeri öldürülmüş ve iki kişi esir edilmiştir.⁴²⁷

Savunma hattının korunmasının ardından 1'inci Amerikan Tümeni Komutanı Tümgeneral Palmer tarafından verilen emirle taarruz hattına geçen Yunan Sefer Kuvveti, 2 Mart – 23 Nisan 1951 tarihleri arasında Yoju-Chunchon hattında düşmanla savaşmıştır. Özellikle 325 ve 655 rakımlı tepelerde yapılan muharebeler ile düşman hattında ilerleme sağlanmıştır. Yunan askerlerinin başarıları o kadar taktir edilmiştir ki, Kore'de ilk defa 25 Mart 1951 günü Yunanistan'ın milli bayram günü nedeniyle kutlamalar düzenlenmiş ve ABD ordusundan yüksek rütbeli generaller bu kutlamalara katılmışlardır.⁴²⁸

Yunan Sefer Kuvveti 1951 senesini Amerikan askerleriyle birlikte savunma ve taarruz muharebeleriyle geçirmiş, bu esnada elde edilen başarılar büyük olmuştur. Kısa süreli muharebeler şeklinde geçen savaşlardan önemli olan bir diğer ise 313 rakımlı Scotch tepesi muharebesi olmuştur. 3-5 Ekim 1951 tarihleri arasında Chorvon şehri batısında bulunan 313 rakımlı tepede düşman ile yapılan muharebe, Yunan Sefer Kuvveti'nin yaptığı en kanlı savaşlardan birisidir. Düşman hattının kontrolü ve bölge üstünlüğü için taktik öneme haiz Scotch tepesinin ele geçirilmesi amacıyla yapılan taarruz neticesinde üç gün boyunca düşmanla savaşılmış ve 313 rakımlı tepe ele geçirilmiştir. Yunan Sefer Kuvveti'nin kaybı 28 asker iken düşman askerlerinden 150 kişi öldürülmüş ve 12 kişi de esir alınmıştır. Tepenin ele geçirilmesinin ardından aynı günün akşamında Yunan Sefer Kuvveti bizzat ABD Başkanı tarafından aranarak tebrik edilmiştir.⁴²⁹

28 Aralık 1951 – 25 Nisan 1952 tarihleri arasında Imchin bölgesinde savunma görevini yürüten Yunan Sefer Kuvveti, 26 Nisan – 25 Temmuz 1952 aralığında ihtiyata alınmış ve ardından Imchin bölgesinde yeniden görevlendirilmiştir. Bu tarihten sonra yıl sonuna kadar bölge savunmasında görev

⁴²⁷ a.g.e., s.66-67.; **Kore'de Yunanistan Sefer Kuvveti 1950-1955**, s.53-54.

⁴²⁸ **Kara Kuvvetleri Tarihi**, s.131.

⁴²⁹ **Kore'de Yunanistan Sefer Kuvveti 1950-1955**, s.90-94.

alan Yunan Sefer Kuvveti, 1953 yılı başından itibaren savaşın bitimine kadar Mizouri hattında savunma ve ihtiyat görevine yerleştirilmiştir.⁴³⁰

Güney Kore'ye deniz yoluyla ulaşan kara birliğinin haricinde Elevsis-Yunanistan'da bulunan 13'üncü ulaştırma filosu kuruluşundaki yedi adet C-47 Dakota tipi ulaştırma uçağı ve 25 pilot dahil toplam 67 kişilik hava kuvvetleri ekibi 13 Ekim 1950'de Kore'de görev yapmak üzere görevlendirilmiştir.⁴³¹ Yunanistan Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nın 13 Ekim 1950 tarihli ve A7419/A622 sayılı emri gereği Kore'ye görevlendirilen hava birliğinin adı 13'üncü Ulaştırma Filosu⁴³² veya İngilizce adıyla 13th Hellenic Flight R.H.A.F. (Royal Hellenic Air Force) olarak değiştirilmiştir. 26 Kasım 1950 günü Elevsis'ten havalanan uçaklar, 1 Aralık 1950 günü Japonya'nın Itazouke Üssü'ne ulaşarak Amerikan Hava Kuvvetleri 21'inci Ulaştırma Filosuna dahil olmuştur.⁴³³

Japonya'da çok sıcak bir şekilde karşılanan havacı Yunan askerler burada bulunan Itazouke Amerikan Hava Üssü'nde 4 Aralık 1950 tarihinden itibaren destek uçuşlarına başlamışlardır. Bölgede Amerikan nakliye uçaklarıyla birlikte görev yapan Yunan uçakları, göreve başladıkları ilk günden itibaren savaş bölgelerine personel ve malzeme naklinin yanı sıra yararlıları taşıma görevi üstlenmiştir.⁴³⁴

Yunan Hava Kuvvetleri Komutanlığınca Kore'de görevlendirilen 13'üncü Ulaştırma Filosu, 4 Aralık 1950 – 26 Mart 1955 tarihleri arasında toplamda 2.916 adet uçuş icra etmiş, 70.568 personeli savaş alanına nakletmiş ve 9.243 yaralıya ambülans uçuşu gerçekleştirmiştir. Görev süresince Kore'ye gönderilen dokuz

⁴³⁰ Yemenetzis, **a.g.m.**, s.113,118.

⁴³¹ Ioannis D. Kakoudakis, "*Yunan Barış Görevlerinin Askeri Boyutu (1950-2003)*", **Askeri Teftiş**, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Atina, Mart-Nisan 2004, Sayı:2, s.95-97. (Ιωάννης Δ. Κακουδάκης, "*Η Στρατιωτική Διάσταση Των Ελληνικών Ειρηνευτικών Αποστολών (1950-2003)*", **Στρατιωτική Επιθεώρηση**, ΓΕΣ/ΔΙΣ, Μαρ-Απρ. 2004, Τεύχος 2, σ.95-97.)

⁴³² 13^ο Σμηνός Μεταφορών Ε.Ε.Α. (Ελληνική Βασιλική Αεροπορία)

⁴³³ **Kore Savaşı'nda Yunan Filoları**, s.51-53.

⁴³⁴ **a.g.e.**, s.59.

nakliye uçağından⁴³⁵ dört adet C-47 Dakota tipi nakliye uçağı çeşitli sebeplerden ötürü düşerek kaza kırırma uğramıştır.⁴³⁶

Yunan Ordusu tarafından Güney Kore'ye gönderilen Yunanistan Sefer Kuvveti ve 13'üncü Ulaştırma Filosu 18 Aralık 1950'den 19 Aralık 1953 tarihine kadar Birleşmiş Milletler nezdinde birçok harekâta görev almıştır. Yunan askerlerinin elde ettiği başarılar BM ordusu tarafından da takdir edilmiş ve yalnızca ABD tarafından Kore'de görev yapan Yunan Sefer Kuvveti 6 savaş madalyası, 32 gümüş madalya, 110 bronz madalya ve 19 havacılık madalyası ile onurlandırılmıştır.⁴³⁷

Kore'de görevlendirilen Yunanistan Sefer Kuvveti üç yıl boyunca katıldığı muharebeler neticesinde 183 ölü ve 610 yaralı asker⁴³⁸ ile BM Kore Ordusunda görev yapmıştır. Sefer Kuvveti, 1953 senesi sonundan itibaren Albay İoannis Gennimatas komutasında alay seviyesine ve ardından bölük seviyesine indirilmiş ve daha sonra 3'üncü Amerikan Tümeni emrinde yardımcı kuvvet olarak göreve devam etmiştir.⁴³⁹ Ocak 1954'ten itibaren barış gücü olarak Kore'de kalmaya devam eden bölük, 10 Mart 1955 tarihine kadar Kore'de konuşlu olarak görevine devam etmiştir.⁴⁴⁰ Aralık 1955 tarihine kadar Kore'de 191 kişilik bir kuvvet bırakan Yunanistan Sefer Kuvveti, neticede 1956 yılının Ocak ayından itibaren 1958 yılının Mayıs ayına kadar irtibat ve temsil bürosu olarak bir subay ve dokuz askerlik bir personeli Kore'de görevlendirmiştir.⁴⁴¹

Yunanistan İkinci Dünya Savaşı'nda İtalyan ve Alman işgaline karşı savaşmış, ayrıca ülke olarak komünizm tehdidine karşı büyük bir direniş

⁴³⁵ Yunanistan'ın ilk başta 1950 yılında Kore'ye gönderdiği yedi adet C-47 tipi nakliye uçağına ek olarak Ağustos 1951 senesinde iki C-47 Dakota uçağı daha Kore'de görevlendirilmiştir.

⁴³⁶ **Kore Savaşı'nda Yunan Filoları**, s.119.; Kakoudakis, **a.g.m.**, s.97.

⁴³⁷ Tselios, Makripoulias, **a.g.e.**, s.71.; Kakoudakis, **a.g.m.**, s.98.

⁴³⁸ Bazı kaynaklarda bu rakam 197 ölü ve 495 yaralı şeklinde geçmektedir. Söz konusu farklılığın sebebi, kaynaklarda harp malulü ve görev esnasında ölen/yaralanan kişilerin ayrı sayılmasından dolayıdır. (Tselios, Makripoulias, **a.g.e.**, s.70.)

⁴³⁹ Yemenetzis, **a.g.m.**, s.112.; **Kore'de Yunanistan Sefer Kuvveti 1950-1955**, s.173-174.

⁴⁴⁰ Theofanis Kopanitsanos, (Ed.), **Savaş Anıları 1897-1974**, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Atina, 2012, s.348. (Θεοφάνης Κοπανιτσάνος, (επιμ.), **Μνήμες Πολέμου 1897-1974**, ΓΕΣ, Αθήνα, 2012, σ.348.)

⁴⁴¹ **Kara Kuvvetleri Tarihi**, s.131.

göstermiştir. Komünizme karşı yürüttüğü mücadeleyi dünya nezdinde de göstermek isteyen Yunanistan için Kore Savaşı'nın bir fırsat olduğunu söylemek mümkündür. Kore'ye gönderdiği askeri kuvvet ile uzun seneler bölgede kalan Yunanistan, İngiltere ve Amerika'dan elde ettiği yardımlar ile batıdaki konumunu sağlamlaştırmış ve neticede bu pozisyonunu koruyarak NATO'ya üyelik yolunda büyük bir mesafe katetmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE VE YUNANİSTAN'IN NATO'YA KABUL SÜRECİNİN TÜRK VE YUNAN KAMUOYUNDAKİ ETKİLERİ

3.1. Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya Üyelik Süreci ve Kamuoyu

NATO'ya üyelik sürecinde Türkiye'de ve Yunanistan'da meydana gelen hadiselerin dünya ve ülkeler bazında aynı anda ve birbirine bağlantılı bir şekilde gelişmesi nedeniyle bu bölümde anlatılacak konuların bir bütün olarak ele alınması gerektiği yargısına varılmıştır. Bu maksatla Türkiye ile Yunanistan'ın üyelik sürecini, NATO'nun kurulmasından itibaren iki ülkenin üyelik tarihine kadarki zaman aralığında ve olayları kronolojik olarak incelemenin uygun olacağı düşünülmektedir.

3.1.1. NATO'nun Kuruluşu ve Türk - Yunan Kamuoyuna Yansımaları

Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı'nın kuruluşu aşamasında antlaşma metni üzerinde görüşmeler yapılırken tartışılan konulardan birisi de paktın genişletilmesiydi. Bu amaçla Kanada'nın ABD Büyükelçisi Hume Wrong 4 Ocak 1949'da söz alarak "Kuzey Atlantik grubu olarak Yunanistan ve Türkiye'ye yönelik özel teminatlar verilmesini şiddetle tavsiye ediyorum. ... Çünkü inanıyorum ki eğer tehlike o bölgeden gelirse, sanırım onlara tavsiye vermektense daha fazlasını yapmamız gerekecek. Bu yüzden Paktın dünya çapında olması için gerekli sorumlulukları üzerimize almamız gerekiyor." ifadesinde bulunmuştur.⁴⁴² Büyükelçinin bu isteği, henüz kurulma aşamasında olan paktın genişletilmesini öngörmekteydi. Antlaşma metni üzerinde tartışmalar devam ederken Sovyet tehdidi sebebiyle pakta yeni üyeler alınması mevzusu üzerinde durulmamıştır.⁴⁴³

Tartışmalar neticesinde 4 Nisan 1949'da kurulan NATO, örgütün genişlemesi meselesine tamamen soğuk bakmayarak, antlaşma metninin 10'uncu maddesine diğer devletlerin de üye ülkelerin davetiyle katılabileceği eklenmiştir.⁴⁴⁴

⁴⁴² **Nato Arşivi**, Accession of Greece and Turkey, Erişim Tarihi: 23 Eylül 2014. http://www.nato.int/ebookshop/video/declassified/#/en/encyclopedia/accession_of_greece_turkey_and_germany/accession_of_greece_and_turkey/a_first_wave_of_enlargement/

⁴⁴³ Yannis G. Valinakis, **Yunan Dış Politikasına Giriş 1949-1988**, Paratiritis, Selanik, 1989, s.47-50. (Γιάννης Γ. Βαλινάκης, **Εισαγωγή στην Ελληνική Εξωτερική Πολιτική 1949-1988**, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1989. σ.47-50.)

⁴⁴⁴ Aslanis, **a.g.e.**, s.31.

Kurucu 12 üyenin dışişleri bakanları tarafından 4 Nisan 1949'da Washington'daki Oditoryum'da (Departmental Auditorium) imzalanan antlaşmanın ardından beş ay içerisinde antlaşma metni üye devletler tarafından kendi meclislerinden de geçirilerek kabul edilmiştir.⁴⁴⁵ Antlaşmanın imzalanmasıyla birlikte üye devletler tarafından barış ve güvenliğin korunması için kolektif bir savunma paktında birleşme kararı alındığı, bu savunmanın düşman bir devlet tarafından gelebilecek her türlü saldırıya karşı oluşturulduğu nitelendirilmektedir.⁴⁴⁶

Paktın kurulacağı haberinin yayılmasından itibaren Türkiye'nin üye olmayacağı açıkça belirtilmiş, ayrıca İngiltere başta olmak üzere Hollanda, Belçika, Danimarka ve Norveç Türkiye'nin NATO üyeliğine kuruluş aşamasından itibaren itiraz etmişlerdir.⁴⁴⁷

İngiltere ve diğer ülkelerin itirazları gölgesinde Türkiye'nin NATO'ya üye olması gerektiği görüşünü savunanlar bu görüşlerini basında paylaşmaktadırlar. Amerikalı dışişleri yazarı Dorothy Thomson, antlaşmanın imzalanması öncesinde verdiği demeçte Türkiye'nin Atlantik Paktı'na alınmamasının büyük bir hata olduğunu belirterek, savaşın bitmesine rağmen Rusya yüzünden dünyada barış ortamının oluşmadığını, Türkiye'nin boğazlar nedeniyle çok mühim bir konuma sahip olduğunu ve ülke güvenliği açısından Amerika'nın Türkiye'yi pakta davet etmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁴⁴⁸

Benzer bir açıklama da Amerikalı Senatör Harry Cain tarafından Associated Press'e yapılmıştır. Senatör Cain, Türkiye'nin Atlantik Paktı'nda yer almaya layık bir ülke olduğunu ve Amerika'nın, Türkiye'nin kısa sürede NATO'ya üye olmasını görmek istediğini açıklamıştır.⁴⁴⁹

⁴⁴⁵ **Nato Arşivi**, Member Countries, Erişim Tarihi: 23 Eylül 2014. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52044.htm

⁴⁴⁶ James M. Goldgeier, **The Future of NATO (Council Special Report No. 51)**, Council on Foreign Relations Press, New York, 2010, s.3.

⁴⁴⁷ Bulut, **a.g.m.**, s.39.

⁴⁴⁸ "Atlantik Paktı ve Türkiye", **Zafer**, 20 Mart 1949.

⁴⁴⁹ **Cumhuriyet**, 22 Temmuz 1949.

Yunanistan'da İç Savaş'ın sonuna doğru yayın hayatına başlayan sol görüşlü "Neos Kosmos" gazetesi,⁴⁵⁰ 1 Nisan 1949 tarihli ilk sayısında Kuzey Atlantik Antlaşması'nın 4 Nisan günü imzalanacağını duyuruyordu. Gazete bu antlaşmanın Birleşmiş Milletler ve emperyalist Amerika'nın uydusu olan devletlerin bir araya gelerek Sovyetler Birliği ve komünizm fikrinin dünya üzerinde ne kadar zararlı olduğunu savunan, nefret dolu, sosyalizm karşıtı antikomünist bir işbirliği anlaşmasından başka bir şey olmadığını vurguluyordu.⁴⁵¹

Kuzey Atlantik Paktı ile ve Türkiye'nin pakta üyelik durumu ile ilgili olarak Türk hükümetinin çok fazla açıklama yapmadığı görülmektedir. Yalnızca paktın teşkiline ilişkin duyulan mutluluk ve küresel barışa edeceği hizmetten bahsedilmekte, açıklamalar bununla sınırlı kalmaktadır. NATO'nun kuruluşu ve Türkiye'nin üyeliğine ilişkin olarak Birleşmiş Milletler Genel Kurulu toplantısına katılmak üzere Amerika'ya giden Dışişleri Bakanı Necmeddin Sadak'a sorulan sorular ve kendisinin verdiği cevaplar şöyledir:

"Soru: Atlantik Paktı karşısında Türkiye'nin durumu nedir?"

Cevap: Biz Atlantik Paktını Avrupa'da sulh ve emniyeti koruyacak büyük bir müdafaa sistemi olarak telâkki etmekteyiz. Bunun Avrupa sulhuna büyük yararı olacağına inanıyoruz. Fakat Avrupa sulhunu ve emniyetini bir bütün olarak telâkki ettiğimiz için bu sulhu korumak bakımından Atlantik Paktını eksik buluyoruz.

Soru: Türkiye, Atlantik Paktına niçin girmedi?"

Cevap: Pakt, bunu hazırlayanlar ve imza edenler tarafından yalnız Şimali Atlantik bölgesine mahsus ve çok mahdud bir coğrafi sahaya aid bir andlaşma olarak arzedilmiştir.

Soru: O halde bir Akdeniz devleti olan İtalya pakta niçin alındı?"

Cevap: Bu husus, bir takım sebeplerle izaha çalışılmaktadır."⁴⁵²

⁴⁵⁰ 15 günde bir yayınlanmıştır.

⁴⁵¹ "Atlantik Antlaşması, Amerikan Emperyalizminin Dünya Egemenliği İçin İç Savaş'a Silah Yardımı" ("ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΟΥ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΥ, ΟΠΛΟ ΤΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ"), **Neos Kosmos**, 1 Nisan 1949, s.1.

⁴⁵² "Sadağın Dış Siyasetimize Dair Mühim Beyanatı", **Cumhuriyet**, 1 Nisan 1949, s.6.

Dışışleri Bakanı Necmeddin Sadak'ın yaptığı açıklamadan anlaşılacağı üzere Türkiye Kuzey Atlantik Paktı'na girmeye isteklidir. Ancak üye ülkeler tarafından yapılan açıklamalar neticesinde şimdilik hükümet tarafından olumsuz bir tepki gösterilmemekte ve NATO tarafından yapılacak resmi açıklamalar beklenmektedir.

Sadak'ın Amerika ziyareti Yunan basınında da yer almıştır. Atlantik Paktı ile güven altına alınacak olan Avrupa barışının yanı sıra, Akdeniz bölgesinde oluşturulması planlanan bölgesel savunma sistemi içerisine Türkiye'nin de her ne koşulda olursa olsun dahil edilmek için çaba göstereceği ifade edilmektedir.⁴⁵³

Kuzey Atlantik Antlaşması'nın imzalanması Yunan hükümeti tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Antlaşmanın imzalanmasının ardından Yunanistan Dışışleri Bakanı Tsaldaris tarafından basına verilen demeçte şu açıklamalar yer almaktadır:

“Hükümet ve Yunan Halkı, Kuzey Atlantik Antlaşması'nın imzalanmasından dolayı müstesna bir mutluluk hissetmiştir. Bu antlaşmayla birlikte etkili ve uzun ömürlü bir barış örgütü teşkil edilmesi çabaları netice bulmuştur. ... İmza töreninde Birleşmiş Milletlerin de hazır bulunması, antlaşmanın uluslararası barışa verdiği önemi gösterme açısından mühimdir. Yunanistan, antlaşmanın imzalanmasını özellikle mutluluk verici bir olay olarak akdetmektedir. Çünkü bu sayede yalnızca uluslararası barışın değil, aynı zamanda Yunanistan'ın güvenliği de garanti altına alınmıştır.”⁴⁵⁴ Dışışleri bakanının açıklamaları, Yunanistan'ın NATO'nun kurulmasından dolayı duyduğu memnuniyeti dile getirmekte ve örgütün kurulmasıyla birlikte dünya barışının sağlanmasının yanı sıra Yunanistan'ın güvenliğinin de garanti altına alınacağına inandığını göstermektedir.

Dış politika hedefleri arasında Atlantik Paktı'na üyelik konusunun öncelikte olduğu Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar tarafından NATO'nun kurulmasına ve Türkiye'nin bu pakta dahil edilmemesine ilişkin Cumhuriyet Gazetesi'ne verilen demeçte özetle şu ifadelere yer verilmiştir: “...Atlantik Paktı, Birleşmiş Milletler anayasası prensiplerine göre barış içinde yaşamak isteyen, kendi

⁴⁵³ “Türkiye Siyasi Kulislerde” (“Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΖΥΜΩΣΕΙΣ”), **Embros**, 1 Nisan 1949, s.4.; “Türkiye Tarafsız Kalmıyor” (“Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΔΕΝ ΜΕΝΕΙ ΟΥΔΕΤΕΡΑ”), **Eleftheria**, 1 Nisan 1949.

⁴⁵⁴ “Hükümet Atlantik'in Yunanistan İçin De Güvence Olduğunu Belirtiyor” (“Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΘΕΩΡΕΙ ΤΟ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΝ ΕΓΓΥΗΣΙΝ ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ”), **Eleftheria**, 5 Nisan 1949, s.6.

milletlerinin hürriyetleri ve -halkın hakimiyeti demek olan- demokrasi prensiplerini koruyan milletleri çevresi içine almaktadır. Şüphe yok ki umumiyeti itibarile de Atlantik Paktı, bir müdafaa anlaşmasıdır. Bizim bu pakta dahil olamayışımızın sebebi, kuzey Atlantik bölgesile münasebetimizin bulunmayışına atfedildi. Son günlerde, coğrafi bakımdan bizim durumumuzda olan bazı devletler, (mesela İtalya) bu pakta alındı. Şu halde bugün bizim açıkta kalışımızın sebebini aramak ve tahlil etmek zarureti karşısındayız.”⁴⁵⁵ Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Demokrat Parti, Atlantik Paktı’na üyeliğe taraftar bir çizgide siyasetini sürdürürken Türkiye’nin pakta alınmamasına ilişkin nedenlerin araştırılmasını istiyor ve bu konuda sadece coğrafi konum değil, Türkiye’nin Atlantik Paktı ülkeleriyle ilişkilerinin ve dünya genelinde yaşanan diğer siyasi olayların da irdelenmesi gerektiğini ifade ediyordu.

Antlaşmanın Washington’da imzalanmasının ardından Marshall Planı Avrupa İcra Komitesi Başkanı Harriman tarafından yapılan açıklamada, Türkiye’yi ve Yunanistan’ı kastederek Yakın Doğu bölgesinin Kuzey Atlantik Paktı’na alınmamasının bu bölgeye karşı Amerika’nın ilgisini yitirdiği anlamına gelmediği belirtilmiştir. Başlangıçta büyük bir paktın kurulmasının Sovyet Rusya’da etrafının bir savunma çemberi ile sarıldığı hissi uyandırabileceği ve Rusların baltalayıcı politikalar uygulayarak paktın savunmasına zarar verebileceği ifade edilmiştir. Harriman’ın açıklamasından anlaşıldığı üzere, Türkiye ve Yunanistan’ın pakta alınmaması konusunda Sovyet Rusya tehlikesi bahane edilmektedir.⁴⁵⁶

Diğer taraftan paktın imzalanması esnasında Türk ve Yunan delegelerinin de Washington’da hazır bulunması her iki ülke tarafından olumlu karşılanmıştır. Kuzey Atlantik Paktı’nın imzalanmasıyla birlikte ülkelerin savunması bağlamında yeni ve temelden bir başlangıç yapıldığı ve ilerleyen zamanlarda NATO’ya yeni üyelerin de dahil edilerek paktın bu temel üzerinde büyümesinin beklendiği ifade edilmektedir.⁴⁵⁷

NATO’nun kuruluşu, tarihi itibariyle Yunan İç Savaşı’nın son safhasına denk gelmiştir. Paktın kuruluşundan itibaren kısa bir zaman içerisinde Milli Ordu

⁴⁵⁵ “Celal Bayar ve Kuzey Atlantik Paktı Karşısında Vaziyetimiz”, **Cumhuriyet**, 1 Nisan 1949, s.1.

⁴⁵⁶ **Cumhuriyet**, 6 Nisan 1949.

⁴⁵⁷ **Cumhuriyet**, 7 Nisan 1949.

(Hükümet Ordusu) Kıta Yunanistan'da hızla ilerleyerek girdiği her mücadelede komünist grupları yenmeyi başarmıştır. Ancak Yunanistan tarafından Kuzey Atlantik Paktı'na üye olmak ne kadar iyi görünse de o dönem için herhangi bir girişimde bulunulmamıştır.⁴⁵⁸ Türkiye'de ise NATO'ya üyelik konusunda atılan adımlar Demokrat Parti'nin iktidara gelmesine kadar niyetten öteye geçememiştir.⁴⁵⁹

Kuzey Atlantik Paktı'na üye olmak isteyen Yunanistan ve Türkiye için Batı Bloğu'nda yer almanın bir başka yolunun Avrupa Konseyi'ne üyelik olduğunu söylemek mümkündür.⁴⁶⁰ 5 Mayıs 1949'da Londra'da imzalanan antlaşma ile Avrupa Konseyi kurulmuş, kısa bir süre sonra 8 Ağustos 1949'da ise Türkiye ve Yunanistan da davet edilerek ekonomik ve siyasi alanda Batı birliği içerisine dahil edilmişlerdir.⁴⁶¹

NATO üyesi ülkelerin bir araya gelerek antlaşmanın 9'uncu maddesinde öngörülen konseyin oluşturulması amacıyla 17 Eylül 1949'da Washington'da bir toplantı icra edilmiştir. Yapılan toplantıda sonrasında paktın savunma planı tartışılarak bir karara varılmıştır. Alınan kararda Kuzey Avrupa, Batı Avrupa, Güney Avrupa-Batı Akdeniz, Kanada-Birleşik Devletler ve Kuzey Atlantik Okyanusu olmak üzere NATO'nun savunma planına dahil olacak beş bölge belirlenmiştir.⁴⁶²

3.1.2. Türkiye'nin NATO'ya Üyelik Başvurusu ve Türkiye ile Yunanistan'a Etkileri

1950'li yıllar, Türkiye ve Yunanistan'da olduğu kadar dünya siyasetinde de önemli gelişmelere sahne olmuştur. Yunanistan'da İkinci Dünya Savaşı sonrası

⁴⁵⁸ **Rizospastis**, 28 Eylül 1949.; **Akropolis**, 5 Ekim 1949.

⁴⁵⁹ Bulut, **a.g.m.**, s.39-40. Amerika tarafından yapılan askeri yardımlar kapsamında Amerika'da temaslarda bulunan Türkiye Dışişleri Bakanı Necmeddin Sadak tarafından İnönü ile Truman arasında yapılan yazışmalar ve Türkiye'nin Atlantik Paktı'na neden alınmadığı yönünde basına açıklamalar yapılmıştır. Mektup yazışmalarından anlaşıldığı üzere Türkiye üye olmak için resmi bir başvuruda bulunmamış, Pakta üyelik şartları ile ilgili Yunanistan ve Türkiye'ye ön açıklamalarda bulunulduğu belirtilmiştir. **Cumhuriyet**, 11-12 Mayıs 1949.

⁴⁶⁰ Agouridis, Vasilatos, Gioni ve diğerleri, **a.g.e.**, Cilt 17, s.292.; **Ulus**, 22 Şubat 1950.

⁴⁶¹ **Zafer**, 5 Mayıs 1949.; **Cumhuriyet**, 9 Ağustos 1949.

⁴⁶² **Cumhuriyet**, 18 Eylül 1949.

başlayan İç Savaş nedeni ile ülke ikiye bölünmüş, bu bölünmüşlüğü ülkeye yarattığı sıkıntıların giderilmesi için çözüm aranmaktadır. Yunanistan'da olduğu kadar ağır olmasa da, Türkiye'de de partiler arasında fikir ayrılıkları yaşanmakta, yeni iktidara gelen DP'nin batılılaşma politikaları dahilinde ülkenin iç ve dış siyaseti şekillenmektedir. Dünya geneline bakıldığında ise Soğuk Savaş nedeniyle Doğu ile Batı arasında bir ikiye bölünme söz konusudur. Bu bölünmeyi doruk noktasına getiren hadise, 1950 yılında meydana gelen Kore Savaşı olmuştur.⁴⁶³

Yunanistan ve Türkiye'nin 1949 yılında Avrupa Konseyi'ne üye olmasının iki ülke açısından Batı'ya açılan bir kapı olarak nitelendirildiğini söylemek yanlış olmayacaktır.⁴⁶⁴ Türkiye Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, basına verdiği demeçte Türkiye'nin Avrupa Konseyi'ne üyeliğiyle beraber "Avrupa Birliği Hareketi" ve "Birleşik Avrupa" oluşumlarına dahil olacağından dolayı duyduğu memnuniyeti dile getirmektedir.⁴⁶⁵ Türkiye'nin Avrupa ile yakın ilişkiler kurması, NATO ile de doğrudan bağlantıya geçmesi demektir. Ayrıca NATO üyesi İtalya ile Türkiye arasında 24 Mart 1950'de imzalanan Dostluk Antlaşması'nın, Avrupa ile olan yakınlaşmanın bir ürünü olduğunu söylemek mümkündür.⁴⁶⁶ NATO'nun da Türk-İtalyan dostluğunu desteklemesi, Türkiye tarafından antlaşmanın genişletilerek ileride muhtemel bir Akdeniz Savunma Antlaşması şekline dönüşebileceği ve hatta Türkiye'nin bu yolla NATO'nun savunma kanadına girebileceği konusunda ümitlerin oluşmasına neden olmuştur.⁴⁶⁷ Aynı dönemde ABD Genelkurmay Başkanı General Joseph L. Collins de Yunanistan'ı ziyaret ederek Türkiye ve Yunanistan'la olan askeri işbirliğinin devam ettirilmesi ve her iki ülkeye yapılan askeri yardımları yerinde görmek üzere incelemelerde bulunmuştur. Collins tarafından Yunanistan ve Türkiye'nin Avrupa Konseyi'ne alınmasının ardından NATO komisyonundan çıkacak haberlerin de olumlu yönde olmasını umut ettiği açıklaması yapılmıştır.⁴⁶⁸

⁴⁶³ Kostis A. Tsioumis, *Trakya'nın Müslüman Azınlığı (1950-1960)*, Stamoulis, Selanik, 2006, s.11. (Κοστής Α. Τσιούμης, *Η Μουσουλμανική Μειονότητα της Θράκης (1950-1960)*, Σταμούλης, Θεσσαλονίκη, 2006, σ.11.); Kâmrân İnan, *Dış Politika*, Ötüken, İstanbul, 1994, s.14-15.

⁴⁶⁴ *Stratitika Nea*, 5 Şubat 1950.

⁴⁶⁵ "Sadakın Demeci", *Ulus*, 22 Şubat 1950.

⁴⁶⁶ *Ulus*, 22 Mart 1950.

⁴⁶⁷ *Ulus*, 6 Mart 1950.

⁴⁶⁸ *Stratitika Nea*, 12 Mart 1950.

Tüm bu gelişmeler yaşanırken Türkiye’de Demokrat Parti’ye yakınlığıyla bilinen Vatan gazetesi, Kuzey Atlantik Paktı ve Türkiye ile Yunanistan’ın üyelik durumunu inceleyen herhangi bir haber veya makale yayınlamamıştır. Hükümet karşıtı açıklamaların haricinde iç ve dış siyasette çeşitli olaylara değinen gazetede ağırlıklı olarak 14 Mayıs 1950’de gerçekleştirilecek genel seçim haberleri yer almaktadır.⁴⁶⁹

Diğer yandan Sovyet Rusya tarafından Türkiye ve Yunanistan’ın üyelik süreci boğazlar meselesi öne sürülmek kaydıyla engellenmeye devam edilmektedir. Rusya 1946 yılında Türkiye’ye verdiği nota ve boğazlar üzerindeki taleplerinden bahsederek Karadeniz’e kıyısı olan devletlerin çıkarlarına uymadığı gerekçesiyle Montreaux Sözleşmesi’nin değiştirilmesi taleplerini yinelemektedir.⁴⁷⁰

Avrupa Konseyi’nin teşkil edilmesinden sonra 11-13 Mayıs 1950’de Londra’da bir araya gelen ABD, İngiltere ve Fransa Dışişleri bakanları,⁴⁷¹ Atlantik Paktı’nın savunmasında alınacak ekstra tedbirler ve dünya komünizmi konularını görüşmüşlerdir.⁴⁷² Üçler Konferansı ve konferansta alınan kararlar Türkiye’de gerçekleştirilen ilk çok partili seçimler olan 14 Mayıs 1950 seçimleriyle aynı döneme denk geldiği için basında geniş çaplı yer almamıştır. Times Gazetesi tarafından yapılan haberde, Türk Halkı yaklaşan seçimlerle yakından ilgilenmesine rağmen Üçler Konferansı’nı da dikkatle takip etmektedir.⁴⁷³ Konferansta görüşülen konuların basından gizli tutulmasının yanı sıra, konferansın yakın bir tarihte tekrar toplanacağı haberleri Türk basınında geçmektedir.⁴⁷⁴ Üçler Konferansının hemen ardından 14 Mayıs 1950’de Londra’da NATO üyesi 12 ülkenin NATO Dışişleri ve Savunma Bakanları Toplantısı gerçekleştirilmiştir.⁴⁷⁵ Toplantıda alınan kararlar Batı Avrupa’nın savunma planının geliştirilmesi amacıyla daimi bir yüksek komuta heyeti

⁴⁶⁹ **Zafer**, 1-7 Nisan 1950.

⁴⁷⁰ **Cumhuriyet**, 24 Nisan 1950.

⁴⁷¹ **Eleftheria**, 11 Mayıs 1950.; **Vatan**, 11 Mayıs 1950.

⁴⁷² **Embros**, 12 Mayıs 1950.

⁴⁷³ **Vatan**, 11 Mayıs 1950.

⁴⁷⁴ **Zafer**, 11-12 Mayıs 1950.

⁴⁷⁵ **To Vima**, 14 Mayıs 1950.

oluşturulmasına hemfikir olunmuştur. Kurulun başına ise ABD’li General Eisenhower’ın getirilmesi gündemdedir.⁴⁷⁶

Toplantıda ayrıca Ortadoğu’nun güvenlik sorunu da gündeme getirilmiş, İngiltere ve Amerika tarafından yapılan açıklamalarda Türkiye ve Yunanistan’a yapılan yardımlar ve bu yardımların Sovyetler Birliği’ne bir uyarı niteliğinde algılanması gerektiği belirtilmiştir. Toplantıda NATO’ya yeni üye alımı konusunda herhangi bir görüşme yapılmamıştır.⁴⁷⁷

ABD Dışişleri Bakanı Dean Acheson tarafından Londra dönüşü esnasında yapılan açıklamada, Kuzey Atlantik Paktı’nın, Kuzey Atlantik bölgesi dışında da barışın muhafazası için çaba gösterdiği ifade edilmiştir. Ayrıca Türkiye ve Yunanistan’da yaşanan iktisadi ve askeri gelişmelerin ABD tarafından ilgiyle takip edildiği ifade edilerek Yunanistan’da iç savaşın son bulmasıyla birlikte ülkede durumun geniş ölçüde düzeldiği belirtilmektedir. Türkiye’de ise yapılan seçimler nedeniyle henüz 27 yıllık bir devletin demokratikleşme çabaları ve yaşanan gelişmelerin takdir edildiği ve ABD’nin bu süreçte Türkiye’yi tebrik ettiği ifade edilmiştir.⁴⁷⁸

Yunanistan’da İç Savaş sonrası oluşan düzen ve iç siyasette yaşanan komünizm tartışmalarının yanı sıra Sovyet Rusya’nın Türkiye’yi tehdit etmesi, her iki ülkeyi de batı birliğine dahil olmaya yönlendirmiştir. Bu kapsamda Kore Savaşı’nın başlamasını fırsat bilen Yunanistan ve Türkiye için, BM Harekatı adı altında batı savunma çatısı altına girerek NATO’ya üyelik yolunun açıldığı görüşünü savunmak mümkündür.⁴⁷⁹

Türkiye’de 1950 yılı Mayıs ayında gerçekleştirilen seçimler sonrası Adnan Menderes Hükümetinin güçlü bir çıkış yapması ve dinamik bir dış politika izlemesinin bir sonucu olarak 25 Haziran 1950’de patlak veren Kore Savaşı’na⁴⁸⁰

⁴⁷⁶ **Milliyet**, 18-19 Mayıs 1950.

⁴⁷⁷ “Siyasi Vaziyet”, **Milliyet**, 21 Mayıs 1950, s.3.

⁴⁷⁸ **Vatan**, 20 Mayıs 1950.

⁴⁷⁹ D. Konstas, H. Tsardanidis, (Ed.), **Modern Yunan Dış Politikası, Cilt-2**, N.Sakkoulas, Atina-Gümüllüne, 1989, s.8-9. (Δ. Κώνστας, Χ. Τσαρδανίδης, (Επιμ.), **Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, Τόμος Β΄**, Ν. Σακκούλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1989, σ.8-9.)

⁴⁸⁰ **Milliyet**, 26 Haziran 1950.; **Eleftheria**, 26 Haziran 1950.

asker desteği gönderme kararı almıştır. Yunanistan'da ise İç Savaş son bulmuş, yaşanan hükümet krizlerinin gölgesinde 15 Nisan 1950'de Plastiras Hükümetinin göreve başlamasının ardından başlayan Kore Savaşı'na, Venizelos Hükümeti'yle birlikte Yunanistan'dan askeri yardım gönderme kararı çıkmıştır.⁴⁸¹

Kore'ye asker gönderme kararının alınmasında NATO üyeliği isteğinin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Başbakan Adnan Menderes tarafından savaşın başlamasının ardından Dışışleri Bakanı Fuad Köprülü ile yaptığı görüşmede şu sözleri dikkat çekicidir: "...Ortak güvenlik ruhunu yürütmek ve itibarımızı yükseltmek bakımından bu, bizim hesabımıza yaman bir fırsattır. NATO'ya kabul edilmemize de köprü olabilir. İngiltere ve diğer milletler bunu baştan savma karşılarlar ve suya düşürürlerse, fırsat bizim içinde, hür dünya içinde elden gider. İşte bu yüzden herkesten evvel çağrıya olumlu cevap vermek ve diğer milletleri olmuş bitmiş bir durum karşısında bırakmak istiyoruz..."⁴⁸² Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Türkiye'nin Kore Savaşı'nı NATO'ya üyelik için bir fırsat olarak gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır.

Türkiye tarafından Kore'ye asker gönderme kararı alındığı günün öncesinde ABD Silahlı Kuvvetler Komisyonu Üyesi Senatör M. Cain tarafından Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirilmiştir.⁴⁸³ ABD'nin Türkiye Büyükelçisi George Wardsworth ile bir görüşme gerçekleştiren Senatör Cain, Türkiye'de üç gün süren ziyareti esnasında Büyükelçi Wardsworth'la beraber Dışışleri Bakanı Fuad Köprülü, Milli Savunma Bakanı Refik Şevket İnce ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Nuri Yamut'u makamlarında ziyaret etmiştir.⁴⁸⁴ Ziyaret esnasında bir basın açıklaması yapan Senatör Cain, Türkiye'nin Kore'ye yapacağı yardımın Atlantik Paktı'na kabulünde oynayacağı etkiden bahsederek kendisinin de Türkiye'nin NATO üyeliğini istediğini dile getirmiştir.⁴⁸⁵

Senatör Cain tarafından gerçekleştirilen ziyaretin, Türkiye'nin Kore'ye asker gönderme tartışmaları esnasında yapılması, zamanlama açısından manidardır. Bu

⁴⁸¹ Yücel, **Demokrat Parti**, s.85., Rodakis, **a.g.e.**, s.242.

⁴⁸² Albayrak, **a.g.e.**, s.411.

⁴⁸³ "Türkiye Dostu Bir Senatör Ankara'da", **Zafer**, 24 Temmuz 1950.

⁴⁸⁴ **Ulus**, 25 Temmuz 1950.

⁴⁸⁵ **Akşam**, 26 Temmuz 1950.; **Ulus**, 26 Temmuz 1950.

ziyarete Amerika'nın Türkiye'yi Kore'de istediği ve Cain tarafından yapılan açıklamanın Türkiye'nin asker gönderme kararına etkili olduğu yargısına varmak mümkündür.

Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Daimi Temsilcisi Selim Sarper, Kore'ye asker gönderme kararının ardından Türkiye'nin Batı ülkeleriyle birlikte NATO veya Akdeniz Paktı gibi kurulacak bir toplu savunma sistemine dahil edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu maksatla BM Genel Sekreteri Trygve Lie ile bir görüşme gerçekleştiren Sarper, Türkiye tarafından Kore'ye gönderilmek üzere hazırlanan ordunun en kısa sürede yola çıkacağını ifade etmiştir.⁴⁸⁶ BM Temsilcisi Sarper'in yaptığı açıklama, Türkiye tarafından NATO'ya üye olmak için dile getirilen resmi açıklama özelliğini taşımaktadır.⁴⁸⁷

Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu Toplantısı için 30 Temmuz 1950'de Brüksel'e giden Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, burada İngiltere Dışişleri Bakanı Bevin ile özel bir görüşme gerçekleştirmiştir.⁴⁸⁸ Bu görüşmede Türkiye'nin NATO'ya üyelik isteği tekrar iletilmiştir.⁴⁸⁹ Menderes Hükümeti tarafından iktidarın elde edilmesinin hemen ardından Kore'ye asker gönderme kararı alınması ve bu karar sonrasında Türkiye'nin NATO'ya üyelik başvurusu yapması İngiltere, ABD ve Fransa tarafından cesurca ve sempatiyle karşılanmış⁴⁹⁰ ve olay Türkiye kamuoyunda da destek görmüştür.⁴⁹¹ Türkiye tarafından Amerika'ya da ülkenin NATO üyeliği için başvuruda bulunduğu bildirilmiştir.⁴⁹² Amerika bu isteğin kendilerine ulaştığını bildirmiş, ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada konu üzerinde

⁴⁸⁶ "Atlantik Paktına Girmek İstiyoruz", **Milliyet**, 29 Temmuz 1950.

⁴⁸⁷ "Atlantik Paktına Girmek İstiyoruz", **Ulus**, 29 Temmuz 1950.

⁴⁸⁸ "Bay Köprülü Paris'te Ne Görüşecek?" ("ΤΙ ΘΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ Ο Κ. ΚΙΟΠΠΟΥΛΟΥ ΕΙΣ ΠΑΡΙΣΙΟΥΣ"), **Embros**, 30 Temmuz 1950.

⁴⁸⁹ "Türkiye de Atlantik Paktına İştirak Edecek", **Cumhuriyet**, 3 Ağustos 1950.

⁴⁹⁰ **Zafer**, 3 Ağustos 1950.

⁴⁹¹ "Atlantik Paktı ve Türkiye", **Cumhuriyet**, 4 Ağustos 1950.; **Vatan**, 3 Ağustos 1950.; **Hürriyet**, 3 Ağustos 1950.

⁴⁹² **Vatan**, 4 Ağustos 1950.

görüldüğü belirtilmiştir.⁴⁹³ İngiliz hükümeti de aynı şekilde Türkiye'nin isteğinden haberdar olduklarını ve mesele üzerinde inceleme yapıldığını belirtmiştir.⁴⁹⁴

İngiltere tarafından, Doğu Akdeniz'de kurulacak bir güvenlik sisteminin Türkiye'nin katılımı olmadan teşkil edilmesinin mümkün olmayacağı ve Türkiye'nin Atlantik Paktı'na girmesi konusunda da herhangi bir güçlkle karşılaşmasının beklenmediği açıklaması yapılmıştır.⁴⁹⁵ Bu açıklamaların ardından Türkiye, NATO üyesi 12 ülkeye birer nota göndererek Kuzey Atlantik Paktı'na dahil olmak istediğini bildirmiştir.⁴⁹⁶ Türkiye'nin üyelik başvurusunun değerlendirilmesi için Eylül ayında yapılacak üçlü konferans ve Atlantik Paktı üyesi ülkelerin alacağı karar beklenmektedir.⁴⁹⁷

Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu Toplantısı esnasında Yunanistan Dışişleri Bakanı Yardımcısı İoannis Politis ile de özel bir görüşme gerçekleştirmiştir.⁴⁹⁸ Türkiye'nin müracaatının ardından Yunanistan'ın da Türkiye'yi izleyeceği ve NATO için resmi üyelik başvurusu yapacağı görüşü Türk kamuoyunda hakimdir.⁴⁹⁹ Her iki ülkede iktidara gelen merkez hükümetlerin birbiriyle yakınlaşması, ayrıca iki ülke tarafından ortak güdülen Amerika yanlısı politika, Batı ile kurulan ittifakın pekiştirilmesi açısından önemlidir.⁵⁰⁰ Batı ittifakında yer alabilmek için her iki ülkenin Kore Savaşı'na asker göndermesi, kamuoyunda NATO'ya üyeliği kolaylaştıracak bir fırsat olarak görülmektedir.⁵⁰¹ Bu kararın ülkelerin kendi isteğiyle alınmasında ne kadar isabetli bir karar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Zira BM'nin yardım çağrısından bir süre sonra

⁴⁹³ "Atlantik ve Türkiye" ("TO ATLANTIKON KAI H TOYPKIA"), **Embros**, 4 Ağustos 1950.

⁴⁹⁴ **Ulus**, 4 Ağustos 1950.

⁴⁹⁵ **Akşam**, 7 Ağustos 1950.

⁴⁹⁶ **Vatan**, 7 Ağustos 1950.

⁴⁹⁷ "Atlantik Paktına Kabulümüz Eylülde Görüşülecek", **Akşam**, 8 Ağustos 1950.; Soysal, **Türk Dış Politikası İncelemeleri İçin Kılavuz (1919-1993)**, s.66.

⁴⁹⁸ **Embros**, 4 Ağustos 1950.

⁴⁹⁹ "Atlantik Paktına Girmek İçin Teşebbüse Geçtik", **Vatan**, 3 Ağustos 1950.

⁵⁰⁰ Oran, **a.g.e.**, s.586.; Armaoğlu, **Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri**, s.181.

⁵⁰¹ Kitsikis, **a.g.e.**, s.179.

Amerika tarafından yapılan açıklamada Kore'ye yardım etmeyen ülkelerin Marshall Planı'ndan faydalanamayacakları ifade edilmektedir.⁵⁰²

Yunanistan ise Türkiye'nin üyelik için resmi başvuruda bulunmasını basında yakından takip etmekte ve NATO üyesi ülkelerin dışişleri bakanlıkları tarafından konunun inceleneceğini bildirmektedir.⁵⁰³ Türkiye'nin başvurusuyla birlikte Yunanistan'ın da üyelik meselesinin görüşüleceği haberleri basında yer almaktadır.⁵⁰⁴

Kore Savaşı'nın gölgesinde NATO'nun savunma çalışmaları da tüm hızıyla devam etmektedir. 12 Temmuz 1950'de NATO üyesi tüm devletlerin katılımıyla Atlantik Paktı Askeri Üretim ve Donatım Bürosu'nun Kopenhag'da kurulacağı belirtilmektedir.⁵⁰⁵ Batı Avrupa savunmasına destek olmak amacıyla Amerika'dan B-29 ve B-50 tipi bombardıman uçaklarının İngiltere'ye gönderilmiştir.⁵⁰⁶ Amerika Savunma Bakanı Johnson tarafından yapılan açıklamada bu yardımların 2 Milyar Dolar değerinde top, uçak ve tank tedariki şeklinde olacağı belirtilmiştir.⁵⁰⁷ Yunan kamuoyunda ise ABD tarafından Yunanistan, Türkiye, Kore ve Batı Avrupa ülkelerine NATO savunması amacıyla yapılan yardımların 1.314.010.000 Dolar tutarında olduğu ifade edilmektedir.⁵⁰⁸ Batı Avrupa'ya yapılan savunma yenilikleri ve silah sistemi desteği, Türk basınında NATO savunmasının halen tamamlanamadığı algısı yaratmaktadır.⁵⁰⁹ Türk Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü tarafından Ulus ve Vatan gazetelerinde yayımlanan makalede, Atlantik Paktı'nın henüz tamamlanmadığı ifade edilmektedir. Yazısında özellikle Akdeniz savunma sistemi üzerinde duran Köprülü, Atlantik Paktı savunmasının Adriyatik Denizi'ne kadar uzandığını, ancak Doğu Akdeniz'i kaplamadığını belirtmiştir. Bu eksikliğin ancak Doğu Akdeniz'de müşterek bir savunma sisteminin kurulmasıyla

⁵⁰² **Vatan**, 3 Ağustos 1950.

⁵⁰³ **Embros**, 4 Ağustos 1950.; **Eleftheria**, 4 Ağustos 1950.

⁵⁰⁴ **Kathimerini**, 4 Ağustos 1950.

⁵⁰⁵ "Atlantik Paktı Devletleri Faaliyette", **Milliyet**, 10 Temmuz 1950.

⁵⁰⁶ **Stratitika Nea**, 12 Temmuz 1950.

⁵⁰⁷ "Amerika'nın Avrupa'ya Yardımı", **Ulus**, 4 Ağustos 1950.

⁵⁰⁸ **Stratitika Nea**, 2 Ağustos 1950.

⁵⁰⁹ **Vatan**, 8 Ağustos 1950.; **Ulus**, 8 Ağustos 1950.

giderilebileceği ve bunun da Türkiye'nin NATO'ya üyeliğiyle gerçekleşebileceği ifade edilmektedir.⁵¹⁰

Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından Demokrat Parti Hükümeti 9. Meclis dönemi açılış konuşması esnasında Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesi ile NATO'ya alınma isteği konularındaki açıklamalarını TBMM'de dile getirmiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın konuşmasında; hükümet olarak, düşman tarafından gelebilecek her türlü tecavüze karşı teşkil edilen en emniyetli ve en büyük teşkilat olan Atlantik Paktı'nın, kuruluşundan itibaren yakinen takip edildiği ifade edilmiştir. Barış yanlısı Türk hükümetinin Doğu Akdeniz savunma sisteminin bir parçası olmak için gayret gösterdiğini ifade eden Bayar, Türkiye'nin Kore'ye asker gönderme kararı ile Atlantik Paktı savunma sistemi içerisinde Türkiye'nin de aktif rol oynayabileceğini gösterdiğini belirtmiştir. Bundan sonra Türkiye'nin temennisinin Amerika'nın yardımlarıyla Kuzey Atlantik Paktı Konseyi tarafından Doğu Akdeniz Savunma Grubu'na dahil edilmesi olduğu belirtilmiştir.⁵¹¹

Türkiye'nin BM Daimi Temsilcisi Selim Sarper tarafından basına verilen demeçte; Türkiye'nin NATO'ya üye olduğu taktirde bu camiaya 2.000.000 kişilik bir ordu tahsis edebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin Ortadoğu bölgesindeki gücünden de bahsederek, BM Genel Kurulu'nda tartışılan Ortadoğu meselelerinde Türkiye'nin Batı ile Doğu arasında arabuluculuk görevi üstlenebileceğini belirtmiştir.⁵¹²

Türkiye'nin NATO'ya üyelik başvurusu gündemi meşgul ederken, başvuruya cevap verilmesinin beklendiği Üçler Konferansı'nın 12 Eylül 1950'de New York'ta toplanacağı bildirilmiştir.⁵¹³ İngiltere, Amerika ve Fransa Dışişleri Bakanlarının (Bevin, Acheson ve Schuman) katılımıyla gerçekleştirilen Üçler Konferansı'nda⁵¹⁴ Türkiye'nin yaptığı üyelik başvurusu görüşülmüş; 14 Eylül 1950'de alınan kararda Türkiye'nin üyeliği konusunda resmi bir açıklama yapılmamış ve üyelik mevzusunun paktın üyesi diğer 12 devletin dışişleri bakanlarının katılacağı diğer toplantılarda

⁵¹⁰ “Türkiye'nin Dış Siyaseti ve Dünya Sulhü”, **Vatan**, 20 Ağustos 1950.

⁵¹¹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Seçim Dönemi:9, Cilt:2, 01.11.1950, s.11.

⁵¹² **Ulus**, 23 Ağustos 1950.

⁵¹³ **Vatan**, 2 Eylül 1950.; **Stratitika Nea**, 3 Eylül 1950.

⁵¹⁴ **Kathimerini**, 12 Eylül 1950.

inceleneyeceği belirtilmiştir.⁵¹⁵ Basında ıkan Türkiye'nin yeliğine destek verildiği haberlerinin ardından bu toplantıda herhangi bir somut açıklama yapılmaması Türkiye için de moral bozucu olmuştur.⁵¹⁶ Yapılan toplantı sonrası Amerikan Associated Press tarafından yapılan haberlerde ise Türkiye'nin Atlantik Paktı'na kabulünün reddine karar verildiği ifade edilerek bu kararın sebeplerini şu şekilde sıralamıştır:⁵¹⁷

- Türkiye Atlantik bölgesine dahil değildir.
- Atlantik devletleri antlaşma taahhütlerini genişletmekte teyakkuza hareket etmektedirler.
- Türkiye ile İngiltere arasında halihazırda bir işbirliği antlaşması olduğu ve Sovyet Rusya'nın Türkiye'ye olası bir saldırısı halinde İngiltere'nin harbe girmeye mecbur olduğu gerekçeleri ileri srlmştir.

Fransız basınında yer alan haberlerde ise; Türkiye'nin Atlantik Paktına yelik sıfatıyla yaptığı başvurunun zamansız olduğu vurgulanmış ve bu konunun ileriki bir tarihte görüşülmesinin uygun olduğu dile getirilmiştir.⁵¹⁸

Bu sebepler neticesinde Türkiye'nin pakta yeliği kabul edilmemekle birlikte, Atlantik Paktı Askeri Planlama Grubu ile Türkiye arasında özel bir askeri işbirliği kurulması kararlaştırılmıştır.⁵¹⁹

Basında çıkan olumsuz haberler ne kadar hayal kırıklığı yaratmış olsa da, NATO Konseyi tarafından resmi bir ret kararı çıkmadığı için hükümet tarafından resmi açıklama yapılmamıştır. Hükümet o dönemde Kore'ye gönderilecek askerlerle meşguldür.⁵²⁰ Kore'ye gönderilen Türk Tugayı yola çıktığı esnada NATO tarafından yeni haberler gelmiş ve Türk Genelkurmay yetkililerinin NATO Güney Avrupa-Batı Akdeniz Görev Grubu ile temasa geçilmesi istenmiştir.⁵²¹

⁵¹⁵ “ler Konferansı Dün Akşam Sona Erdi”, **Cumhuriyet**, 15 Eylül 1950.

⁵¹⁶ Grigoriou, **a.g.e.**, s.489-491.

⁵¹⁷ **Akşam**, 15 Eylül 1950.

⁵¹⁸ **Cumhuriyet**, 15 Eylül 1950.

⁵¹⁹ **Zafer**, 27 Eylül 1950.

⁵²⁰ **Zafer**, 28 Eylül 1950.; **Cumhuriyet**, 29 Eylül 1950.

⁵²¹ **Ulus**, 29 Eylül 1950.

Konferans sonrası İngiltere Dışişleri Bakanı Bevin ile Yunanistan Dışişleri Bakanı Yardımcısı Politis arasında New York'ta yapılan görüşmede, İngiltere'nin Türkiye'nin üyelik talebini şimdilik uygun görmediği ve bu talebin ancak Orta Akdeniz'in savunması için imzalanacak bir bölgesel savunma antlaşmasından öteye gidemeyeceği belirtilmektedir. Söz konusu görüşmede Yunanistan'ın da Atlantik Paktı çerçevesinde Akdeniz savunmasına dahil edilmesine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir.⁵²²

Üçler Konferansı neticesinde Türkiye'ye ve dolayısıyla Yunanistan'a üyelik kararının çıkmaması Yunanistan tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Strazburg'da bulunan Avrupa Konseyi Yunanistan Daimi Temsilcisi Leon Makkas tarafından yapılan açıklamada, Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya dahil edilmemelerini teessüfle karşıladığı belirtilmiştir. Makkas, yakın bir zamanda Güneydoğu Avrupa savunmasının Batı için önem teşkil edeceğini ve üyelik meselesinin yeniden ele alınacağını açıklamıştır.⁵²³

Üçler Konferansı sonrasında alınan karar neticesinde Atlantik Paktı Askeri Planlama Grubu ile Türkiye arasında çeşitli görüşmeler yapılmış ve neticede 1 Ekim 1950 tarihinde Türkiye ve Yunanistan'ın Akdeniz Plan Savunma Grubu'na dahil edilmesi kararlaştırılmıştır.⁵²⁴ Türk basınında çıkan haberlerde Yunanistan'ın da Akdeniz Savunması'nın vazgeçilmez bir parçası olduğu ve yakın tarihte savunma grubuna alınacağı ifade edilmiştir.⁵²⁵ 4 Ekim 1950 tarihine gelindiğinde ise Fransa, İngiltere, İtalya, Türkiye ve Yunanistan arasında Akdeniz Bölge Paktının teşkil edilmesi amacıyla bir anlaşmaya varılmıştır.⁵²⁶ Yunanistan tarafına gelindiğinde, söz konusu antlaşma ile Türkiye ve Yunanistan'ın Kuzey Atlantik Paktı dahilinde teşkil edilen Avrupa Savunma Grubu'na katılacağı ve böylece yakın gelecekte de pakta tam üyeliğin gerçekleşeceği ifade edilmektedir. Ayrıca alınan kararlar derhal bir

⁵²² **Embros**, 29 Eylül 1950.

⁵²³ **Stratiotika Nea**, 30 Eylül 1950.

⁵²⁴ **Stratiotika Nea**, 1 Ekim 1950.; **Milliyet**, 1 Ekim 1950.

⁵²⁵ **Vatan**, 2 Ekim 1950.

⁵²⁶ **Milliyet**, 5 Ekim 1950.

Avrupa Ordusu teşkil edileceği ve Batı Avrupa devletlerinin tek bir askeri çatı altında toplanması kararlaştırılmıştır.⁵²⁷

NATO üyesi devletler Yunanistan ve Türkiye'nin üyeliği konusuna ilk başta karşı çıksa da sonradan yapılan görüşmeler, ABD'nin desteği ve Kore Savaşı'nın patlak vermesi, üye devletlerin fikrini değiştirmesinde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Menderes Hükümeti'nin iktidara geçer geçmez batı savunmasının bir parçası olmak istemesi ve Güney Kore'ye asker göndererek kendini ispatlama çabaları, Yunan basını tarafından diğer devlere karşı Türk hükümetinin bir kıskançlığı olarak nitelendirilmiştir.⁵²⁸ BM bünyesinde Kore'ye asker gönderen Türkiye ve Yunanistan'ın NATO üyeliği sürecinde diğer ülkeler tarafından aleyhlerine yapılan itirazları etkisiz kılmak amacıyla bu kararı aldıklarını söylemek mümkündür.⁵²⁹ Türkiye'nin NATO'ya üyelik başvurusu, o yıl yükselmekte olan Türk-Yunan ilişkilerinden bağımsız olarak gelişmiştir. Yunan basınında ifade edildiği üzere; Ankara tarafından yapılan girişimler her ne kadar yalnızca Türkiye'nin üyeliği için olsa da, Türkiye'nin NATO'ya üye olmasının otomatik ve eşzamanlı olarak Yunanistan'ın da üyeliği demek olduğu ifade edilmektedir.⁵³⁰

Türkiye'nin aksine, Yunanistan NATO'ya üye olmak için hiçbir zaman resmi başvuruda bulunmamıştır. Bunun nedeni olarak ise, ülkede iç savaşın henüz sona erdiği ve mevcut siyasi istikrarsızlık içinde bir de diplomatik alanda ülkenin başarısız olmasından çekindiği belirtilmiştir. Ülkede NATO'ya üyelik sürecinde komşu Türkiye hakkında alınacak hemen her türlü kararın Yunanistan için de geçerli olacağına inanılmaktadır.⁵³¹ Ayrıca 21 Ağustos 1950 tarihinde Plastiras Hükümeti'nin el değiştirmesi, yerine gelen Venizelos Hükümeti'nin 9 Eylül 1950'de

⁵²⁷ Embros, 4 Ekim 1950.

⁵²⁸ To Vima, 2 Ağustos 1950.

⁵²⁹ Kılıçoğlu, a.g.e., s.37.

⁵³⁰ To Vima, 8 Ağustos 1950.

⁵³¹ Kathimerini, 2 Eylül 1950.; Agouridis, Vasilatos, Gioni ve diğerleri, a.g.e., Cilt 17, s.291-292.

güvenoyu alamayarak düşmesi⁵³² ve tekrardan hükümet kurma çabaları sebebiyle, Türkiye'nin üyelik talebinden cesaret alınsa bile NATO'ya başvuru için ülkenin siyasi şartları da uygun değildi.⁵³³

Yunanistan ve Türkiye'nin Akdeniz savunmasına dahil edilmesinin çok özel bir önemi olduğu ve bu sayede her iki ülkenin NATO'ya tam üyelik yolunda önünün açıldığı ifade edilmektedir.⁵³⁴ Ayrıca Başbakan Sofoklis Venizelos'un yakın bir zamanda beraberindeki heyetle Türkiye'yi ziyaret edeceği ve Atlantik Paktı dahilinde askeri işbirliği antlaşması yapılacağı haberleri basında mevcuttur.⁵³⁵ Akdeniz Savunma Grubu'na katılma daveti ile birlikte 1950 yılının sonuna gelindiğinde Türkiye ve Yunanistan için NATO'ya tam üyelik yolu açılmıştır.⁵³⁶

3.1.3. Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya Davet Edilmesi

1951 yılı Şubat ayında ABD'li Cumhuriyet Partisi Lideri Thomas E. Dewey tarafından Yunan basınına verilen demeçte, artan Sovyet Tehdidi karşısında Yunanistan ve Türkiye'nin bir an evvel Atlantik Paktı dahiline alınması gerektiği

⁵³² Kral 1'inci Pavlos ve Sofoklis Venizelos, aralarında anlaşarak hükümetin ve siyasi iktidarın el değiştirmesini istemiyorlardı. Her ikisinin de Plastiras'a karşı duydukları nefret, İç Savaş sonrası ülkede var olan siyasi krizin atlatılmasında gecikmeye sebep olmuştur. Halk ne kadar Plastiras'ı desteklese de, Kral, hükümeti kurmak için Venizelos'u görevlendiriyordu. **To Vima**, 23 Mart 1950.; Dimitris T. Analis, **Balkanlar 1945-1960, İktidarın İşgali**, (Çev.Eleni G. Roussi), İolkos Basımevi, Birinci Basım, Atina, 2005, s.193-194. (Δημήτρης Τ. Αναλίσ, **Βαλκάνια 1945-1960, Η Κατάληψη Της Εξουσίας**, (Μετάφραση: Ελένη Γ. Ρούσση), Εκδόσεις Ιωλκός, 1^η έκδοση, Αθήνα, 2005, σ.193-194.)

⁵³³ **Yunan Ulusu Tarihi**, Cilt 16, s.237-238.

⁵³⁴ **Kathimerini**, 5 Ekim 1950.

⁵³⁵ **Akropolis**, 12 Ekim 1950.

⁵³⁶ Svolopoulos, **Yunan Dış Politikası 1945-1981**, s.32.

ifade edilmektedir. Dewey'e göre Yunanistan ve Türkiye'nin pakta alınmasıyla Doğu Akdeniz ve boğazların kontrolü garanti altına alınacaktır.⁵³⁷

Kore Savaşı ile Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye'ye olan ilgisi artmıştır. ABD'nin Sovyetler Birliği'ne karşı alacağı güvenlik tedbirleri kapsamına Türkiye'nin de dahil edilmesi ve böylece Türkiye'nin coğrafi konumunun Amerika tarafından kullanılarak Sovyet tehdidine karşı üstünlük elde edilmesi amaçlanmıştır.⁵³⁸

Amerika'nın Türkiye'yi kullanmak istemesi haberleri Türk basınına yansımış, söz konusu haberlerde ABD'nin Ortadoğu ve özellikle Türkiye'de bazı hava üsleri kurmak istediği belirtilmiştir.⁵³⁹ Bu kapsamda 12 Şubat 1951'den itibaren İstanbul ve Ankara'da icra edilen Amerika Hava Kuvvetleri Bakanı'nın ziyareti ve aynı zamanda 14 Şubat 1951'de toplanan⁵⁴⁰ ABD Orta ve Yakın Doğu Elçileri toplantısında Amerika ile Türkiye arasında askeri işbirliği antlaşması yapılacağı haberleri basına yansımıştır.⁵⁴¹ ABD Hava Kuvvetleri Bakanı Thomas Finletter, ziyaret programında Başbakan Menderes ile bir araya gelmiştir. Finletter ile Menderes arasında geçen görüşmede özetle; Amerika'nın Türkiye'ye sağladığı askeri yardımlar kapsamında hava kuvvetlerinin de güçlendirileceği ve böylece Türkiye'ye yönelik herhangi bir taciz durumunda ülke savunmasının daha güçlü olacağı ve Amerika'nın Türkiye'ye destek olacağı ifade edilmektedir.⁵⁴² ABD Dışişleri Bakanı Acheson tarafından 16 Şubat 1951'de yapılan Amerika Dışişleri Politikası programı konuşmasında ise; Türkiye ve Yunanistan'ın Atlantik Teşkilatı savunma paktında yer alması gerektiği bildirilmekte, ayrıca Yunanistan ve Türkiye'nin Doğu Avrupa'daki askeri dengelerin sağlanması ve bölge savunması için öneminden bahsedilmektedir.⁵⁴³ ABD Savunma

⁵³⁷ **To Vima**, 14 Şubat 1951.

⁵³⁸ Aleksandris, Veremis ve diğerleri, **a.g.e.**, s.121-122.

⁵³⁹ **Akşam**, 14 Şubat 1951.

⁵⁴⁰ **Ulus**, 14 Şubat 1951.

⁵⁴¹ **Milliyet**, 13 Şubat 1951.

⁵⁴² **Akşam**, 16 Şubat 1951.

⁵⁴³ **Kathimerini**, 17 Şubat 1951.

Bakanı Marshall tarafından da Türkiye'nin savunma planına dahil edilmesiyle büyük yarar sağlanacağı ifade edilmektedir.⁵⁴⁴

Akdeniz bölgesinin savunması amacıyla İngiltere, Fransa ve İtalya kara ve deniz kuvvetleri yetkililerinden oluşan bir askeri heyet 1 Nisan 1951 tarihinde Roma'da bir toplantı gerçekleştirmiştir.⁵⁴⁵ Bu toplantıda Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya girmesi hususu da görüşülmüş, NATO Komutanı General Eisenhower, Yunanistan ve Türkiye için çok büyük beklentilerinin olduğunu belirtmiştir.⁵⁴⁶ Toplantı neticesinde NATO bünyesinde bir Akdeniz savunma grubunun teşkil edilmesi kararına varılmıştır.⁵⁴⁷ Bu arada Fransa Cumhurbaşkanı Vincent Aurot, ABD Başkanı Harry Truman ile Washington'da bir araya gelerek resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Aynı dönemde ABD Dışişleri Bakanı Dean Acheson ve Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman arasında Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya alınması ve Akdeniz savunma planına dahil edilmeleri konusu görüşülmektedir.⁵⁴⁸ Yapılan görüşmeler esnasında bir süreliğine Türk basınında Amerika ve Fransa'nın Yunanistan ile Türkiye'nin NATO'ya alınmasını istemediği yönünde haberler yer almıştır.⁵⁴⁹ Kısa sürede yayılan bu haber üzerine Türkiye'nin Paris Büyükelçisi Numan Menemencioglu derhal Türkiye'ye çağrılarak konuyla ilgili malumat vermesi istenmiş ve haberin yalan olduğu bilgisi basına paylaşılmıştır.⁵⁵⁰ Fransa ve Amerika'nın Türkiye ve Yunanistan'ın üyeliğini desteklediği yönünde basında çıkan haberlerin ardından İngiltere'nin de bu ülkelerin NATO üyeliğine sıcak baktığı bildirilmektedir.⁵⁵¹

New York Herald Tribune gazetesinde çıkan haberde ise Türkiye'nin Sovyet Rusya ile mücadelede Doğu Avrupa'da bel kemiği görevi gördüğü ve Amerika ile

⁵⁴⁴ **Ulus**, 16 Şubat 1951.

⁵⁴⁵ **Akropolis**, 3 Nisan 1951.

⁵⁴⁶ **Embros**, 3 Nisan 1951.

⁵⁴⁷ **Vatan**, 2-3 Nisan 1951.

⁵⁴⁸ **Milliyet**, 3-4 Nisan 1951.

⁵⁴⁹ **Cumhuriyet**, 4 Nisan 1951.; **Vatan**, 5 Nisan 1951.

⁵⁵⁰ **Zafer**, 16 Nisan 1951.; **Milliyet**, 17 Nisan 1951.; **Vatan**, 17 Nisan 1951.

⁵⁵¹ **Ulus**, 9 Mayıs 1951.; **Vatan**, 12 Mayıs 1951.

ortaklaşa hareket etmek isteyen Türkiye'nin, Atlantik Paktına alınmasının gerekliliği ifade edilmektedir.⁵⁵²

Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üyelik sürecinde Amerika'nın Türkiye Büyükelçisi George Mc Ghee'nin katkılarının önemli olduğu söylenebilir. Dönemin ABD Dışişleri Bakanı Yardımcısı Mc Ghee, Türkiye ile Yunanistan'a verilen Amerikan yardımı (Truman Doktrini) koordinatörü sıfatıyla 26-29 Kasım 1949 ve 14-21 Şubat 1951'de Amerika Birleşik Devletleri Orta ve Yakın Doğu Elçileri Konferanslarını yönetmiştir.⁵⁵³ Mc Ghee, yapılan toplantılar esnasında Ortadoğu'nun askeri sorumluluğunun İngiltere ve Amerika'nın kontrolünde olması gerektiğini belirterek, Türkiye ile Yunanistan'ın NATO'ya üyeliği konusunda taraflı davranmakta ve her iki ülkenin de pakta katılmalarını istemektedir.⁵⁵⁴

Mc Ghee, 14-21 Şubat 1951'de gerçekleştirilen toplantı öncesi "Türkiye Merkezli Doğu Avrupa Grubu" konulu bir rapor hazırlayarak 12 Şubat 1951 tarihinde ülkesine sunmuştur. Söz konusu raporda Mc Ghee, Avrupa'nın toprak savunmasının Türkiye savunmasından farklı olduğunu belirterek, Türkiye'de kurulması muhtemel bir kara savunma sisteminin Ortadoğu bölgesini kapsayacağı ve bu nedenle konum itibarıyla Türkiye'nin stratejik önemini vurgulamıştır. Ayrıca Kore Savaşı esnasında Türkiye'nin gösterdiği başarı ve kahramanlıkları da sayarak Türkiye'nin Doğu Akdeniz Savunma Grubu veya Ortadoğu'da kurulacak bir savunma sistemine dahil edilmesinin önemini belirtmiştir.⁵⁵⁵

Daha sonra ABD Başkanı tarafından Ankara'ya büyükelçi olarak atanan George Mc Ghee, Aralık 1951'den Eylül 1953'e kadar bu görevini sürdürmüştür. Kendisine sorulan Türkiye ve Yunanistan'ın neden daha önce NATO'ya kabul edilmediğiyle ilgili soruya Mc Ghee: "... Kore Savaşı, Türk ve Yunan Kuvvetlerini, özellikle Türk Ordusu'nun NATO Savunma Hattına sokmak için hayati önem taşıyan bir adım olacaktı. ... Türkiye ve Yunanistan NATO kanatlarında tam yetkili Müttefik olmayı şiddetle arzuladılar. Acheson ve Bevin her iki ülkeye de sözlü güvenceler

⁵⁵² **Milliyet**, 12 Mayıs 1951.

⁵⁵³ **Akşam**, 14 Şubat 1951.

⁵⁵⁴ Bağcı, **Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası**, s.34-35.

⁵⁵⁵ Aras Bülent, Alırıza Bülent, **US-Turkish Relations, A Review at the Beginning of the Third Decade of the Post-Cold War Era**, Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM), Ankara, 2012, s.2.

verdiler. Ancak her nedense Türkiye ve Yunanistan'ın tam üye olarak alınmaları geciktirildi." cevabını vermiştir.⁵⁵⁶

Amerika'nın Türkiye ve Yunanistan'ı destekleri devam etmiş ve Strazburg'da gerçekleştirilen Avrupa Konseyi İstişare Toplantısında da Türkiye ve Yunanistan'ın Kuzey Atlantik Paktı ve Akdeniz birliğine dahil edilmesi gerektiği belirtilmiştir.⁵⁵⁷ İngiltere Dışişleri Bakanı Herbert Morrison tarafından Avam Kamarası'nda yapılan konuşmada, Türkiye ve Yunanistan ya NATO'ya alınmalı veya Doğu Akdeniz paktı vasıtasıyla NATO'ya bağlanmalıdır açıklamasında bulunmuştur.⁵⁵⁸ Amerika ve İngiltere'nin bu çıkışlarının ardından İngiliz Reuters ve Amerikan Sunday Times gazeteleri tarafından 13 Mayıs 1951'de yapılan haberlerde Amerika'nın Avrupa Konseyi toplantısı esnasında Türkiye ve Yunanistan'ı kesinlikle aday olarak teklif edeceği haberleri geçmektedir.⁵⁵⁹

Amerika'nın ikna çabaları neticesinde İngiltere ve Fransa'nın da kabulüyle Londra'da düzenlenen Avrupa Konseyi istişare toplantısı sırasında ABD, 15 Mayıs 1951'de 11 NATO üyesi ülkeye resmen Yunanistan ve Türkiye'nin NATO'ya alınmasını teklif etmiştir.⁵⁶⁰

ABD'nin Yunanistan ve Türkiye'nin üyelik teklifi her iki ülke için BM üyeliğinin ardından ikinci büyük adım olarak değerlendirilmektedir. Başta İngiltere olmak üzere yapılan itirazların ortadan kalkması neticesinde NATO'ya direk üyelik yolu açılmıştır. Daha önceleri İngiltere Ortadoğu Komutanlığı kurulması ve Türkiye ve Yunanistan'ın bu kapsamda pakta dahil olmaları fikrini öne sürmekteydi. ABD'nin Doğu Akdeniz Paktı fikri de İngiltere'nin istekleriyle de örtüşür niteliktedir. Paktın varlığı yalnızca Balkanlar'da var olan komünizme karşı bir savunma aracı değil, ayrıca demokratik Avrupa devletlerine açılan bir kapı olarak nitelendirilmekteydi.⁵⁶¹

⁵⁵⁶ Bağcı, **Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası**, s.36.

⁵⁵⁷ **Milliyet**, 14 Mayıs 1951.

⁵⁵⁸ **Ulus**, 13 Mayıs 1951.

⁵⁵⁹ **Ulus**, 14 Mayıs 1951.

⁵⁶⁰ **Embros**, 17 Mayıs 1951.; **Milliyet**, 17 Mayıs 1951.; **Vatan**, 17 Mayıs 1951.

⁵⁶¹ Oran, **a.g.e.**, s.548.; Veremis, Koliopoulos, **a.g.e.**, s.504.

İngiltere'nin Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üye olması yönündeki resmi açıklaması 18 Temmuz 1951 tarihinde yalpan meclis görüşmeleri sonrasında yapılmıştır.⁵⁶² İngiltere Dışişleri Bakanı Herbert Morrison, İngiltere Avam Kamarası'nda konuyla ilgili yaptığı konuşmasında özetle şu açıklamalarda bulunmuştur:

“Yunanistan ve Türkiye'nin Kuzey Atlantik Teşkilatı Örgütü'ne kabulünün, ortada İran petrolü, Mısır Süveyş Kanalı ve İspanya gibi çözülmesi gereken sorunlar dururken neden şimdi gerçekleşmesi gerektiği sorusu kafamızı kurcalıyor. Uzun zamandır bu soruyu ben de kendime soruyorum. Samimiyetle itiraf etmeliyim ki diğer sorunlar da en kısa zamanda çözülecektir. Çözemediğimiz her sorunun Rusya'nın kazancı olduğunu unutmamalıyız. Avrupa'nın savunmasında yaşadığı her boşluk kendi hatamız nedeniyle bulunmaktadır. Bu boşluk sadece silah gücüyle, tank sayısıyla veya atom bombasıyla değil, eğitimle ve işbirliğiyle giderilecektir. Avrupa savunması ABD ile aramızda bir fikir ayrılığı konusu olmamalıdır. Mutlulukla belirtmeliyim ki, Amerika tarafından fikir ayrılığı yaşanmamakta ve bu konuda diğer Avrupa devletlerine de ışık tutmaktadır. Ayrıca belirtmek istediğim iyi bir haber ise, Yunanistan ve Türkiye Doğu Akdeniz savunma sistemine katılmak için gerekli girişimlerde bulunmaya davet edilmiştir. Bu olay, doğru yolda atılmış büyük bir adımdır.”⁵⁶³

Morrison'un bu açıklaması sonrasında Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üyelik sürecinde İngiltere'den de destek gelmeye başlamıştır. 3 Ağustos 1951'de Strazburg'da düzenlenen Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu Toplantısı'na katılmak üzere Paris'e giden Türkiye Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü ile İngiliz mevkidaşı Morrison arasında Strazburg'da özel bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Söz konusu görüşmede Türkiye'nin Kuzey Atlantik Paketi'ne kabulü ve İngiltere'nin bu süreçte yapabileceği yardımlar görüşülmüştür.⁵⁶⁴

Türkiye'nin ABD Büyükelçisi Feridun Cemal Erkin ile ABD Dışişleri Bakanı Yardımcısı George Mc Ghee arasında yapılan görüşme sonrası Erkin tarafından

⁵⁶² “Atlantik Paketine Alınmamız Katileşti”, **Milliyet**, 19 Temmuz 1951.

⁵⁶³ **HL Deb 18 July 1951 vol 172 cc995-1082**, Hansard, Hansard, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015. http://hansard.millbanksystems.com/lords/1951/jul/18/defence#S5LV0172P0_19510718_HOL_115

⁵⁶⁴ **Ulus**, 2 Ağustos 1951.

yapılan açıklamada ise Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üyelik teklifinin üye ülkelerce halen görüşüldüğü ve ABD'nin halihazırda bu süreci desteklediği ifade edilmektedir. Görüşme sonrası Mc Ghee tarafından yapılan açıklamada ise Amerika'nın Türkiye ve Yunanistan'a gösterdiği ilgi ve alakanın farklı olmayacağını belirterek "Bu meselede Türkiye ile Yunanistan daima beraberdir" ifadesini kullanmıştır.⁵⁶⁵

Türkiye ile Yunanistan'ın NATO üyeliği yolunda beraberliği devam etmekte ve iki ülke arasındaki iyi ilişkiler giderek gelişmektedir. Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkiler sadece askeri boyutta kalmayıp, kültürel alanda da birtakım gelişmeler yaşanmıştır. Avrupa Konseyi tarafından alınan kararlar neticesinde üye ülkeler arasında kültürel anlaşmaların yapılması öngörülmektedir.⁵⁶⁶ Bu kapsamda 20 Nisan 1951'de Türkiye ile Yunanistan arasında bir Kültürel İşbirliği Antlaşması imzalanmıştır. Yunan Meclisi tarafından 18 Nisan 1952 tarihinde onaylanan 21 maddelik antlaşma gereği iki ülke arasında yapılacak kültürel faaliyetler kapsamında karşılıklı resmi ziyaretlerin de artırılması öngörülmüştür.⁵⁶⁷ Bu kapsamda 30 Temmuz 1951'de Türkiye Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü ile Yunanistan Başbakanı Sofoklis Venizelos Atina'da bir araya gelmişlerdir. Görüşme her ne kadar kültürel ziyaret çerçevesinde yapılsa da, asıl konu iki ülkenin NATO'ya kabul daveti ve üyelik sürecinde izlenecek ortak politikanın belirlenmesidir.⁵⁶⁸

Türkiye ile Yunanistan'ın üyeliğine yönelik Danimarka ve Norveç tarafından sergilenen olumsuz davranışlarda da değişiklikler meydana gelmiştir. Amerika, İngiltere ve Türkiye'nin NATO'ya üyeliği konusundaki tavrını değiştirmelerinin ardından Kopenhag ile Oslo arasında görüşmeler yapılmaya başlamış ve iki ülkenin üyeliği konusunda olumlu davranışlar sergilenmiştir. 3 Ağustos 1951 tarihli basın haberlerinde; Kopenhag'da çıkan Politiken gazetesi tarafından Türkiye ve

⁵⁶⁵ "Atlantik Paktına Alınmamız İçin Sarfedilen Gayretler", **Milliyet**, 2 Ağustos 1951.

⁵⁶⁶ Aleksandris, Veremis ve diğerleri, **a.g.e.**, s.120.

⁵⁶⁷ **Hükümet Gazetesi**, Birinci Cilt, Sayı:103, Kanun No:2073, 18 Nisan 1952. (**ΦΕΚ** N.2073 τεύχος Α' 103/18.04.1952)

⁵⁶⁸ **To Vima**, 31 Temmuz 1951.

Yunanistan'ın pakta alınmak için gerekli girişimlerin yapılacağı, bu konuda Amerika'nın desteğini esirgemeyeceği belirtilmektedir.⁵⁶⁹

Aynı gün basında çıkan haberlerde, NATO Dışişleri ve Savunma Bakanları toplantısının 17 Eylül tarihinde Ottawa'da ve 10 Kasım'da ise Roma'da toplanacağı belirtilmektedir. Bu toplantılarda Türkiye ve Yunanistan'ın Kuzey Atlantik Paktı Teşkilatı'na üyelik konusunun görüşülerek büyük ihtimalle onaylanacağı belirtilmektedir.

Türkiye ve Yunanistan basını yaşanan gelişmelerden memnuniyetle bahsetmektedir. Artık her iki ülkenin de NATO'ya üyeliğine kesin gözüyle bakılmaktadır. Amerika ve İngiltere arasında yapılan görüşmeler neticesinde ise NATO'ya üye ülkelerin itirazlarının ortadan kalktığı bildirilmektedir. Türkiye ve Yunanistan 15 Eylül 1951'de Kanada'nın başkenti Ottawa'da gerçekleştirilecek NATO Dışişleri ve Savunma Bakanlar Kurulu toplantısına davet edilmiştir.⁵⁷⁰

Yunanistan basınında Ottawa'da gerçekleştirilecek toplantıdan detaylarıyla birlikte bahsedilmekte ve Yunanistan ile Türkiye'nin üyeliğine kesin gözle bakılmaktadır. Bununla birlikte Hollanda, Danimarka ve Norveç tarafından yapılan açıklamalarda Türkiye ve Yunanistan'ın üyeliği ile paktın sınırlarının gereğinden fazla genişletileceği ifadeleri birtakım kaygılara sebep olmuştur.⁵⁷¹ Ancak İngiltere ve Fransa tarafından yapılan açıklamalar, her iki ülkenin NATO'ya üyeliğini onaylayacakları yönündedir.⁵⁷² Fransız "Monde" gazetesi tarafından yapılan açıklamada ise Sovyet tehditleri gölgesinde hiçbir üye ülkenin kararından vazgeçmeyerek Yunanistan ve Türkiye'nin Kuzey Atlantik Paktı'na alınması gerektiği ifade edilmektedir. Buna ek olarak Doğu Akdeniz'de güvenliğin sağlanması için her iki ülkenin de üye olmasının NATO'ya güç katacağı ifade edilmektedir.⁵⁷³

⁵⁶⁹ **Milliyet**, 3 Ağustos 1951.

⁵⁷⁰ **Akropolis**, 28 Eylül 1951.

⁵⁷¹ **Kathimerini**, 14 Eylül 1951.

⁵⁷² **Milliyet**, 16 Eylül 1951.

⁵⁷³ **Kathimerini**, 17 Eylül 1951.

Türk ve Yunan basınında geçen tartışmalar paralelinde toplantının yapılacağı vakit gelmiş ve NATO Dışişleri Bakanları Konseyi'nin 15-20 Eylül 1951 tarihinde Ottawa'da gerçekleştirdiği toplantı neticesinde Yunanistan ve Türkiye'nin NATO'ya eşit dereceli üyeliği kabul edilmiştir.⁵⁷⁴

Türkiye ve Yunanistan'ın NATO üyeliği için Ottawa'da gerçekleştirilen toplantı tutanağına ilişkin bir protokol yapılmasına karar verilmiş⁵⁷⁵ ve neticede iki ülkenin üyelik kararının yazıldığı ek protokol, 22 Ekim 1951 tarihinde Londra'da imzalanmıştır. Söz konusu protokolda Türkiye Cumhuriyeti ve Yunanistan Krallığı tarafından NATO'ya karşı yükümlülüklerinin yerine getirilmesinin ardından üye ülkelerin onayıyla protokolün yürürlüğe gideceği ifade edilmektedir.⁵⁷⁶ Alınan bu kararlar NATO'nun kurulmasından bu yana geçen yaklaşık üç yıllık sürenin ardından Türkiye ve Yunanistan tam ve eşit haklarla resmen üye olarak NATO'ya katılmışlardır.

Ottawa'da alınan karar sonrası Başbakan Menderes tarafından 21 Eylül 1951 tarihinde yapılan basın açıklamasında, Atlantik Paketi'ne üyelik kararının uluslararası güvenliğin sağlanması bakımından önemli bir adım olduğu ve Türkiye tarafından büyük bir memnuniyetle karşılandığı belirtilmiştir.⁵⁷⁷ Yunanistan'da da aynı sevinçle karşılanan üyelik kararı, Başbakan Venizelos tarafından yapılan açıklamayla dile getirilmiş ve bundan sonra Türkiye ve Yunanistan'ın Batı Avrupa ve Akdeniz savunmasında etkin rol oynayarak işbirliği içerisinde hareket edeceği ifade edilmiştir.⁵⁷⁸

Yunanistan'da Sofoklis Venizelos Hükümeti'nin düşmesinden hemen önce, NATO tarafından 22 Ekim 1951 tarihine hazırlanan protokolün imzalanmasıyla birlikte Yunanistan'ın batı ittifakına katılması için yeterli askeri ve politik görüşmeler tamamlanmış, ancak NATO'ya resmi üyelik tarihi 1952 senesine

⁵⁷⁴ Embros, 21 Eylül 1951.

⁵⁷⁵ Nato Arşivi, Agreement on the Status of the North Atlantic Treaty Organization, National Representatives and International Staff Signed in Ottawa, Erişim Tarihi: 23 Eylül 2014. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17248.htm?selectedLocale=en

⁵⁷⁶ Nato Arşivi, Protocol to the North Atlantic Treaty on the Accession of Greece and Turkey, Erişim Tarihi: 23 Eylül 2014. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17245.htm?selectedLocale=en

⁵⁷⁷ Zafer, 21 Eylül 1951.

⁵⁷⁸ Eleftheria, 22 Eylül 1951.

bırakılmıştır.⁵⁷⁹ Bunun başlıca nedeni olarak 1951 yılının sonuna gelinmesine rağmen Yunanistan'da hala iç savaşın etkisiyle halkın belleğinde oluşan yaraların iyileşmemesi ve sürekli yaşanan kabine değişiklikleri nedeniyle hükümette mevcut otorite boşluğu gösterilebilir.⁵⁸⁰

Başlangıçta yapılan itirazlara rağmen üyelikleri kabul edilen Türkiye ve Yunanistan 24 Kasım 1951'de Roma'da toplanan NATO Dışişleri Bakanları Konseyi'ne gözlemci sıfatıyla davet edilmiştir.⁵⁸¹ Yunanistan Dışişleri Bakanı Yardımcısı Averof ve Türkiye'nin Roma Büyükelçisi Hüseyin Ragıp Baydur'un temsilci olarak katıldıkları toplantı neticesinde Türkiye ve Yunanistan'ın üyelikleri konusunda herhangi bir sorunun kalmadığı, her iki ülkenin de dünya barışının korunması konusundaki kararlılıkları vurgulanarak⁵⁸² 1952 yılının başında Türkiye ile Yunanistan'ın tam üye sıfatıyla pakta girmelerinden duyulacak memnuniyet dile getirilmiştir.⁵⁸³ Yunanistan Genelkurmay Başkanı Korgeneral Theodoros Grigoropoulos, NATO üyeliğine Yunan Silahlı Kuvvetleri'nin hazır olduğunu ve süreci sessiz bir şekilde takip ettiklerini belirtmektedir.⁵⁸⁴ Roma konseyinin ardından Türkiye ve Yunanistan 2 Şubat 1952'de Lizbon'da toplanacak olan NATO toplantısına davet edilmiştir.⁵⁸⁵

NATO tarafından 22 Ekim 1951'de hazırlanan ve Türkiye ile Yunanistan'ın üyeliğini içeren protokol İngiltere tarafından 4 Aralık 1951 tarihinde onaylanarak 6 Aralık 1951'de Washington'a gönderilmiştir. Böylece İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'nin üyeliğini resmi olarak onaylayan ilk ülke olmuştur.⁵⁸⁶

⁵⁷⁹ Yunanistan tarafından NATO'ya üyelik için resmi başvuru yapılmasa da Başbakan Venizelos tarafından örgüte katılma isteği şu sözlerle dile getirilmiştir: "Özgür ülkelerin güvenlik paktına bizim de dahil olmamız beni çok memnun edecektir." Valinakis, **a.g.e.**, s.48.

⁵⁸⁰ Othon Tsunakos, (Editör), **100+2 Yıl Yunanistan (İkinci Cilt 1950-2002)**, Maniateas, Atina, 2002, s.66. (Οθων Τσουνάκος, (Συντάκτης), **100+2 Χρόνια Ελλάδα (Β' Τόμος 1950-2002)**, Μανιατεύας Εκδοτικές Επιχειρήσεις Α.Ε., Αθήνα, 2002, σ.66.)

⁵⁸¹ **To Vima**, 20 Ekim 1951.; **Stratiotika Nea**, 20 Ekim 1951.

⁵⁸² Grigoriou, **a.g.e.**, s.500.

⁵⁸³ **To Vima**, 25 Ekim 1951.

⁵⁸⁴ **Stratiotika Nea**, 2 Aralık 1951.

⁵⁸⁵ **Milliyet**, 7 Aralık 1951.

⁵⁸⁶ **Milliyet**, 15 Aralık 1951.

3.1.4. Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya Girişi

1952 yılına gelindiğinde ABD tarafından yapılan açıklamada, Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya resmi olarak üye olana kadar müzakerelere devam edileceği ve iki ülkenin pakt içerisindeki temsil rolü üzerindeki çalışmaların sürdürüleceği belirtilmektedir.⁵⁸⁷

Ottawa Protokolü'nü ilk olarak İngiltere'nin kabul etmesinin ardından Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'da temsil edecekleri pozisyonun görüşülmesi amacıyla Washington'da NATO Daimi Görev Grubu toplantısı düzenlenmiştir. Söz konusu toplantıya Türk Genelkurmay Başkanlığı Eğitim Dairesi Başkanı Amiral Aziz Ulusan ve Yunanistan'ın Washington Askeri Ataşesi Grigoris Katsas da katılmıştır.⁵⁸⁸

NATO Daimi Görev Grubu tarafından yapılan görüşmeler esnasında Amerika ile İngiltere arasında iki farklı görüş bildirilmektedir. Amerika Müşterek Kurmay Heyeti Başkanlığı tarafından; Türkiye ve Yunanistan'ı içine alacak bir "NATO Tali Komutanlığı" kurulması fikri desteklenmekte ve NATO Başkomutanı General Eisenhower'a bağlı olacak bu komutanlığın tıpkı Batı Akdeniz'de görev yapan Amiral Carney komutasında olduğu gibi NATO'ya direk bağlanması teklif edilmektedir. İngiltere ise Türkiye ve Yunanistan'ın doğrudan NATO'ya bağlı olmasına karşı çıkmakta ve bu ülkelerin NATO'nun Ortadoğu sorumluluk sahası dahilinde buldukları için oluşturulacak bir "Ortadoğu Komutanlığı" bünyesine alınmasının uygun olacağı fikrini desteklemektedir.⁵⁸⁹

İngiliz Reuters Haber Ajansı tarafından yapıldığı belirtilen bu haber Türk makamlarınca ertesi günü yalanlanarak Türkiye'nin NATO'ya diğer ülkelerle eşit haklarda ve tam üyeliğinin gerçekleşeceği ifade edilmiş ve konuyla ilgili olarak Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün şu açıklamasına yer verilmiştir:

⁵⁸⁷ **Milliyet**, 1 Ocak 1952.

⁵⁸⁸ **Stratiotika Nea**, 2 Ocak 1952.

⁵⁸⁹ **Zafer**, 2 Ocak 1952.

“Atlantik Paktı’na girmek üzere bulunduğumuz şu sıralarda, bizim coğrafi durumumuz itibariyle, Orta Doğu Komutanlığı meselesi ile Atlantik Paktı’na girmemiz ve Tali Komutanlık teşkilatında yer alacağımız meselesi arasında herhangi bir ilişki yoktur. ... Biz evvela Atlantik Paktı’na girerek onun çerçevesi içinde diğer üye devletler gibi aynı hak ve yükümlülüklerle yer alacağız; ondan sonra da aynı pakt üyesi olup Orta Doğu Komutanlığı’nın kurulması durumunda İngiltere, Amerika ve Fransa ile birlikte bu komutanlık konusu ayrıca görüşülecektir.”⁵⁹⁰

Bu arada Lizbon’da yapılacak olan NATO toplantısının 2 Şubat tarihinden 20 Şubat 1952’ye ertelendiği bildirilmiştir.⁵⁹¹ Yapılan bu ertelemeye Fransa’da yaşanan kabine krizinin neden olduğu belirtilmektedir. Hükümetin teşkil edilememesi nedeniyle Ottawa Protokolü’nün mecliste kabulü de gecikecektir. Bu yüzden toplantı tarihi ertelenmiştir.⁵⁹²

Türkiye ve Yunanistan’ın Atlantik Paktı’na girmeye hazırlandığı bir dönemde İngiliz Reuters ve Fransız France Presse Ajansları tarafından basında çıkan Ortadoğu Komutanlığı haberleri gündemi bir süre meşgul etmiştir. Türkiye’nin NATO’ya hukuken üye olacağı belirtilirken askeri kanadının ise kurulacak Ortadoğu Komutanlığı bünyesine dahil edileceği ifade edilmektedir. Konuya ilişkin olarak TBMM’de verilen soru önergesine Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü’nün cevabı şu şekilde olmuştur: “Biz bu mesele hakkındaki son fikrimizi ilan etmiş bulunmaktayız... Bizim Atlantik Paktı’nda alacağımız yer, bu pakta diğer ülkelerle eşit haklara sahip olarak gireceğimiz yerdir... Bir ayağımızın paktın hudutları içinde, diğerinin ise Orta Doğu’da olmasını kabul etmemize imkanımız olmadığı gibi, bize böyle mantıksız bir teklif yapılması da asla kabul edilemezdir.”⁵⁹³ Fuad Köprülü’nün açıklamasında Türkiye’nin NATO’ya tam ve eşit şartlarda üyelik dışında herhangi bir üyelik şeklini kabul etmeyeceğini açıkça ifade ettiği sonucuna varılabilir.

Türkiye’de çıkan diğer haberlerde de Ortadoğu Komutanlığı oluşumunun NATO üyeliğinin ardından uygulanabilecek bir fikir olduğu ve tam üyeliğin bu

⁵⁹⁰ **Zafer**, 3 Ocak 1952.

⁵⁹¹ **Embros**, 4 Ocak 1952.

⁵⁹² **Milliyet**, 5 Ocak 1952.

⁵⁹³ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Seçim Dönemi:9, Cilt:13, 07.01.1952, s.7-8.

konuyla ilişkilendirilmemesi gerektiği ifade edilmektedir.⁵⁹⁴ Yaşanan gelişmelerin paralelinde İngiliz basını tarafından Türkiye'nin üyelik konusu sürekli irdelenmektedir. İngiliz basınında 8-9 Ocak 1952 tarihlerinde çıkan haberlerde, Türkiye'nin General Eisenhower komutasında NATO'ya tam üye olarak alınmadığı taktirde üyelik mevzusunu yeniden gözden geçireceği konusunda ABD'ye bir nota gönderdiği haberleri yer almaktadır. Yine aynı haberde Yunanistan'ın NATO Avrupa Komutanlığı bünyesinde yer alacağı belirtilirken Türkiye'nin ise Ortadoğu savunma sistemine dahil edileceği ifade edilmektedir.⁵⁹⁵

Tartışmalara açıklık getiren ABD Başkanı Truman, 10 Ocak 1952 tarihinde Temsilciler Meclisi'nde Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya koşulsuz olarak tam üye olmasına yönelik bir konuşma gerçekleştirmiştir. Truman'ın yaptığı konuşma sırasında Temsilciler Meclisi'nde hazır bulunan Churchill, daha önce Başkan Truman'la 7-8 Ocak 1952 tarihlerinde bir araya gelerek iki ülke ilişkileri, BM, İngiltere'deki Amerikan üsleri ve Türkiye ile Yunanistan'ın üyelik konusunu görüşmüştür.⁵⁹⁶ Tarihte ilk kez bir İngiltere Başbakanının ABD Başkanının meclis konuşmasını dinlediği oturumda 9 Ocak 1952'de Truman, Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üye olmasıyla birlikte Avrupa savunmasının takviyesinde büyük bir adım atılacağını ifade etmiştir. Tüm ülkede eşzamanlı olarak radyodan yayınlanan konuşmasında Truman ayrıca 1952 yılının tüm dünya savunması açısından önemli bir yıl olacağını vurgulayarak, üçüncü bir dünya harbi tehlikesinin halen barışı gölgelediği, ancak NATO'nun yeni üyeleriyle birlikte daha da güçlü olacağı ve dünya barışının korunacağını ifade etmiştir.⁵⁹⁷ Bu açıklamaların ardından Başkan Truman tarafından 10 Ocak 1952'de mecliste yapılan konuşmasında özetle Türkiye ve Yunanistan'ın hiçbir bağlayıcı koşul olmadan, eşit şartlarda ve eşit sorumluluklarla NATO'ya tam üye olmaları gerektiği ifade edilerek Türkiye ve

⁵⁹⁴ **Vatan**, 8 Ocak 1952.; **Zafer**, 8 Ocak 1952.

⁵⁹⁵ **Zafer**, 12 Ocak 1952.

⁵⁹⁶ "Joint Statement Following Discussions With Prime Minister Churchill", **Harry S. Truman Kütüphane ve Müzesi Elektronik Arşivi**, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015, <http://trumanlibrary.org/publicpapers/index.php?pid=602&st=&st1=>

⁵⁹⁷ "Annual Message to the Congress on the State of the Union", **Harry S. Truman Kütüphane ve Müzesi Elektronik Arşivi**, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015, <http://trumanlibrary.org/publicpapers/index.php?pid=601&st=&st1=> (Truman'ın 9 Ocak 1952 tarihinde mecliste yaptığı konuşmanın özeti Türk ve Yunan basınında da geçmektedir. bkz. 10-11 Ocak 1952 tarihli Türk ve Yunan basını.)

Yunanistan'ın NATO'ya tam üyelik protokolünün meclis tarafından onaylanmasını teklif edilmiştir.⁵⁹⁸

Truman'ın meclis konuşması sonrasında Amerikan Dışişleri Bakanlığı Basın Sözcüsü Lincoln White tarafından Türkiye ve Yunanistan'ın tam üyeliğiyle ilgili şu açıklama yapılmıştır: “Kuzey Atlantik Paktı Protokolü bütün üye devletler tarafından onaylanır onaylanmaz Türkiye ve Yunanistan Kuzey Atlantik Paktı'na katılmaya davet edilecektir. Bu davette hiçbir şart koşulmayacaktır. Atlantik Paktı'na üye olan diğer ülkelerle aynı haklara sahip olacaklar ve aynı mesuliyetleri yükleneceklerdir.”⁵⁹⁹

Amerika tarafından yapılan resmi açıklama sonrası Ottawa Protokolü'nün onaylanması için İtalyan Bakanlar Kurulu da 11 Ocak 1952'de İtalyan parlamentosuna teklif götürmüştür. Ayrıca İtalya ile Yunanistan askeri ilişkilerinin gözden geçirilmesi amacıyla Yunanistan Başbakanı Venizelos, İtalya'ya davet edilmiştir.⁶⁰⁰

İngiltere'de iktidara yakın duruşuyla bilinen Manchester Guardian gazetesi, Reuters tarafından yapılan asılsız haberlerin Türk kamuoyunda sıkıntılara yol açtığını belirtmektedir. Gazete tarafından bu tür haberlerin gerçeklikten uzak olduğu ifade edilmekte ve Türkiye'nin Atlantik Paktı'na tamamen üye olacağı açıklaması yapılmaktadır. Fakat Türkiye'ye resmi davet henüz gönderilmemiştir. Gazete tarafından bu davetin de bir an önce gönderilmesi ve Türkiye'nin NATO'ya resmen üye olması gerektiği ifade edilmektedir.⁶⁰¹

Ottawa Protokolü'nün Amerika tarafından onaylanması amacıyla Başkan Truman'ın ardından 15 Ocak 1952'de ABD Dışişleri Bakanı Dean Acheson ve Genelkurmay Başkanı Omar Bradley tarafından Amerikan Meclisi Dışişleri Komisyonu'na resmi teklifte bulunulmuştur.⁶⁰² Teklifin verilmesiyle birlikte daha meclis tarafından onaylanmadan Türkiye ve Yunanistan'ın şubat ayı içinde

⁵⁹⁸ “Special Message to the Senate Transmitting Protocol to the North Atlantic Treaty on the Accession of Greece and Turkey”, **Harry S. Truman Kütüphanesi ve Müzesi Elektronik Arşivi**, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2015, <http://trumanlibrary.org/publicpapers/index.php?pid=605&st=&st1=>

⁵⁹⁹ **Akşam**, 10 Ocak 1952.

⁶⁰⁰ **Eleftheria**, 11 Ocak 1952.

⁶⁰¹ **Zafer**, 14 Ocak 1952.

⁶⁰² **Embros**, 16 Ocak 1952.

NATO'ya resmen katılmalarının beklendiği haberleri Türk basınında yer almaktadır.⁶⁰³

Fransa'da hükümet krizinin aşılmasının ardından Fransız Parlamentosu tarafından Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üyeliğini öngören protokol 24 Ocak 1952'de çoğunluğun kabulüyle onaylanarak tasdik edilmiştir. Fransa'nın ardından Portekiz Senatosu tarafından 25 Ocak 1952'de kabul edilen Ottawa Protokolü, Hollanda tarafından da 26 Ocak 1952'de resmen kabul edilerek onaylanmıştır.⁶⁰⁴

Avrupa ülkelerinin protokolü birbiri ardına meclislerinde onaylamaları haberlerinin duyulmaya başlamasından itibaren gözler Amerika'nın vereceği karara çevrilmiştir. Zira 10 Ocak 1952 tarihinde senatoda görüşülmeye başlanan ve 15 Ocak'ta tam üyelik için resmi teklif verilen Amerikan Senatosu henüz bir karar vermemiştir.⁶⁰⁵ Bu konu hakkında açıklamada bulunan Amerika'nın Türkiye Büyükelçisi Mc Ghee, Amerikan Senatosu tarafından protokolün tasdik edileceği konusunda Türkiye'ye sözlü teminat vermiştir.⁶⁰⁶

Yunanistan basınında geçen haberde, NATO'ya üye 12 devlet belirtilen süre içerisinde üyelik onayını yetiştirmeseler bile müzakerelere devam edileceği ve Türkiye ile Yunanistan'ın Lizbon'da üye sıfatıyla toplantıya katılacağı bildirilmektedir.⁶⁰⁷ Bu kapsamda Lizbon'da düzenlenecek toplantıya hazırlıklar kapsamında Türk ve Yunan bayraklarının toplantı binası önüne önceden hazırlanarak göndere çekildiği, artık iki ülkenin de NATO'nun birer üyesi olarak kabul edildikleri belirtilmektedir.⁶⁰⁸

Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya birlikte üyeliği sürecinde iki ülke arasında yaşanan ilişkilerde de önemli gelişmeler meydana gelmektedir. Daha önce Temmuz 1951'de Yunanistan'a resmi bir ziyaret gerçekleştiren Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün ardından şimdi de Türkiye'nin resmi davetiyle ziyaret sırası

⁶⁰³ "Atlantik Paktındaki Mevkiimiz", **Zafer**, 19 Ocak 1952.

⁶⁰⁴ **Zafer**, 26-27 Ocak 1952.

⁶⁰⁵ "Sonuçlar" ("ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ"), **Eleftheria**, 27 Ocak 1952.

⁶⁰⁶ **Zafer**, 31 Ocak 1952.

⁶⁰⁷ **Embros**, 23 Ocak 1952.

⁶⁰⁸ **Milliyet**, 27 Ocak 1952.

Yunanistan'a geçmiştir. Türk basınında çıkan haberlerde Yunanistan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Sofoklis Venizelos'un, Lizbon'da yapılacak NATO konferansının ardından Mart ayında Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştireceği ifade edilmektedir.⁶⁰⁹ Daha sonra bu ziyaret tarihi öne çekilerek 30 Ocak 1952 olarak değiştirilmiştir.⁶¹⁰

Venizelos, Türkiye'ye yapacağı ziyaret öncesinde Başbakan Plastiras ve Yunan Kralı ile bir görüşme gerçekleştirmiş ve ardından 29 Ocak 1952 günü Tarsus isimli vapurla Pire Limanı'ndan İstanbul'a hareket etmiştir.⁶¹¹ 30 Ocak 1952'de İstanbul'a ulaşan Venizelos, aynı gün İstanbul'dan trenle Ankara'ya varmıştır.⁶¹² Venizelos Ankara'da Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, Ankara Valisi, Dışişleri Bakanlığı'ndan birçok yetkili, Emniyet mensupları ve Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisi Aleksandros Kontoumas'ın hazır bulunduğu çok kalabalık bir heyet tarafından karşılanmıştır.⁶¹³

Venizelos, ziyaret planı gereği önce Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü ve ardından Başbakan Adnan Menderes ile bir araya gelmiştir.⁶¹⁴ Türk basınına verdiği demeçte Venizelos, Babası Eleftheros Venizelos'un kurduğu dostluğu pekiştirmek için Türkiye'ye geldiğini, Türkiye ile Yunanistan arasındaki mevcut siyasi ve kültürel işbirliğine Atlantik Paktı vasıtasıyla Avrupa ortak savunmasının da eklendiğini belirterek iki ülke arasında 20 yıl önce atılan dostluk köprüsünün bugün de giderek güçlendiğini ifade etmiştir.⁶¹⁵

Ankara görüşmeleri kapsamında 1 Şubat 1952'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ziyaret eden Venizelos, burada misafir sıfatıyla meclis görüşmelerine iştirak etmiştir. Meclis Başkanı Refik Koraltan tarafından yapılan hoş geldin konuşmasında dost ve komşu ülke olarak nitelendirilen Yunanistan ile Türkiye arasındaki dostluk bağının 1930 yılında Atatürk ile Venizelos arasında yapılan

⁶⁰⁹ **Zafer**, 21 Ocak 1952.

⁶¹⁰ **Zafer**, 24 Ocak 1952.

⁶¹¹ **To Vima**, 29 Ocak 1952.

⁶¹² **Eleftheria**, 31 Ocak 1952.; **Cumhuriyet**, 30 Ocak 1952.

⁶¹³ **Zafer**, 31 Ocak 1952.

⁶¹⁴ **To Vima**, 30 Ocak 1952.

⁶¹⁵ "Dost Yunan Dışbakanı Ankarada", **Zafer**, 31 Ocak 1952.

antlaşma ile sağlam temeller üzerine kurulduğu ifade edilmiştir. Venizelos ve beraberindeki heyet, mecliste yapılan samimi hoş geldiniz mesajlarının ardından milletvekilleri tarafından uzun süre alkışlanmışlardır.⁶¹⁶

3 Şubat 1952’de İstanbul’a dönen Venizelos ve heyeti burada Yunanistan Başkonsolosluğu, Fener Rum Patrikhanesi, İstanbul Garnizon Komutanı ve askeri heyetle bir dizi görüşmeler gerçekleştirdikten sonra⁶¹⁷ 5 Şubat 1952 tarihinde özel uçakla İstanbul’dan Atina’ya dönmüştür.⁶¹⁸

Türkiye ziyareti boyunca çok memnun kaldığını belirten Venizelos, bu memnuniyetini TBMM Başkanı Refik Koraltan’a yazdığı mesajla ifade etmiştir. Koraltan tarafından 4 Şubat 1952 tarihli meclis toplantısı açılış konuşmasında Yunan Dışişleri Bakanı’nın teşekkür mesajı okunmuş ve milletvekilleri tarafından beğeniyle karşılanmıştır. Venizelos’un mesajı aşağıdaki gibidir:

“Aziz Başkan ve dostum,

Ankara’yı ziyaretim esnasında, Başkanlığınız altında toplanmış olan Büyük Millet Meclisi tarafından görmüş olduğum kabulden dolayı duyduğum sonsuz heyecanı bir defa daha size ifade etmek isterim.

Emin olunuz ki, Türk Milleti’nin hislerini aksettiren bu tezahürat Yunan Milleti ve Yunan Parlamentosu meslektaşlarım tarafından büyük bir takdirle karşılanacaktır. TBMM üyeleri nezdinde şükran hislerime tercüman olmanızı ve size karşı sadıkane dostluğumun teminatını kabul buyurmanızı rica ederim.”⁶¹⁹

Yunanistan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Sofoklis Venizelos’un Türkiye’yi ziyareti Türk ve Yunan basını tarafından yakından takip edilerek heyetin Türkiye’de kaldığı bir hafta süresince yaptıkları her görüşme ve açıklama Türk ve Yunan kamuoyuna yansıtılmıştır. Yapılan görüşmelerde Yunanistan ile Türkiye arasındaki kültürel işbirliğinin yanı sıra NATO üyeliği konusunda askeri işbirliğinin

⁶¹⁶ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Seçim Dönemi:9, Cilt:13, 01.02.1952, s.6.

⁶¹⁷ **Cumhuriyet**, 4 Şubat 1952.; **Zafer**, 4-5 Şubat 1952.; **Milliyet**, 4 Şubat 1952.; **Eleftheria**, 5 Şubat 1952.

⁶¹⁸ **Zafer**, 6 Şubat 1952.; **Milliyet**, 6 Şubat 1952.

⁶¹⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Seçim Dönemi:9, Cilt:13, 04.02.1952, s.26-27.

de yapılması kararlaştırılmış, bu kapsamda Yunan askerlerinden oluşan bir heyet Ankara'ya gelerek anlaşma öncesi iki ülkenin askeri görüşleri alınmış ve bir mutabakata varılmıştır.⁶²⁰ Ayrıca ikili ilişkilerin geliştirilmesi kapsamında Türk Hükümeti Yunanistan'a resmi olarak davet edilmiştir.⁶²¹

Yunan heyetinin Türkiye ziyareti esnasında ve sonrasında yaşanan dostluk havasının paralelinde NATO üyesi ülkeler tarafından Ottawa Protokolü'nün onaylanması tamamlanmıştır. Lizbon'da toplanacak konferans öncesinde Türkiye ve Yunanistan'ın tam üyelik konusu neticeye varmış,⁶²² ancak NATO'nun askeri kanadının neresinde olacağı sorusu halen çözüme kavuşturulamamıştır.⁶²³ Amerika tarafından İngiltere'ye yapılan öneride Türkiye ve Yunanistan'ı da içine alacak bir NATO Akdeniz Savunma Grubu'nun oluşturulması konusunda ısrar edilmektedir. İngiltere ise Ortadoğu Savunma Grubu oluşturulmadan Akdeniz Grubu'nun teşkil edilmemesi görüşünü savunmaktadır.⁶²⁴

Neticede Amerika Genelkurmay Başkanı ve aynı zamanda NATO Daimi Askeri Komitesi Başkanı Omar Bradley ile İngiliz mevkidaşı Mareşal John Slessor arasında yapılan görüşmenin ardından 11 Şubat 1952 tarihinde Lizbon'da NATO Askeri Komisyonu üyeleri bir araya gelerek Türkiye ile Yunanistan'ın NATO'nun Güney Avrupa Müttefik Komutanlığı kanadına dahil edilmesine karar verilmiştir.⁶²⁵

Yunanistan ve Türkiye'nin Lizbon toplantısına katılmaları için resmi davetiye 16 Şubat 1952 tarihinde iki ülkeye de gönderilmiştir.⁶²⁶ Bu aşamanın ardından geriye Türkiye ve Yunanistan'ın daveti kabul etmesi ve 20 Şubat'ta yapılacak NATO toplantısına tam üye sıfatıyla iştirak edilmesi kalmıştır.

⁶²⁰ **Zafer**, 7 Şubat 1952.; **Eleftheria**, 5 Şubat 1952.; **To Vima**, 5 Şubat 1952.

⁶²¹ **Zafer**, 6 Şubat 1952.; **Cumhuriyet**, 7 Şubat 1952.

⁶²² **Embros**, 5 Şubat 1952.

⁶²³ **Zafer**, 11 Şubat 1952.

⁶²⁴ **Eleftheria**, 10 Şubat 1952.; "Ortadoğu Komutanlığı", **Cumhuriyet**, 10 Şubat 1952.

⁶²⁵ **Eleftheria**, 13 Şubat 1952.; **Zafer**, 11-12 Şubat 1952.; **Cumhuriyet**, 12 Şubat 1952.

⁶²⁶ **Zafer**, 17 Şubat 1952.; **Cumhuriyet**, 17 Şubat 1952.; **To Vima**, 17 Şubat 1952.; **Eleftheria**, 17 Şubat 1952.

Lizbon’da yapılacak toplantıya tam üye sıfatıyla katılmak için gerekli kanunun Türkiye ve Yunanistan Meclislerinden geçmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Türkiye Büyük Millet Meclisi, Refik Koraltan başkanlığında 18 Şubat 1952’de bir araya gelerek “Kuzey Atlantik Andlaşmasına Türkiye Cumhuriyetinin, Katılmasına Dair Kanun”⁶²⁷ konu başlıklı tasarımı görüşmek üzere toplanmıştır.⁶²⁸ Mecliste 410 milletvekilinin katıldığı oylamada 409 kabul oyu ve 1 çekimser olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı’na katılmasına karar verilmiştir.⁶²⁹ Aynı gün onaylanan kanunla birlikte Türkiye Cumhuriyeti resmen NATO’ya üye olmuştur.⁶³⁰

Yunanistan’da Hükümet Başkanı ve Milli Savunma Bakanı sıfatıyla Nikolaos Plastiras başkanlığında yapılan 18 Şubat 1952 tarihli parlamento oturumunda Yunanistan’ın NATO’ya resmi üyeliği için meclis oylaması yapılmıştır. Mevcut 300 milletvekili tarafından yapılan oylamada 9 ret oyuna karşı 291 kabul oyuyla ülkenin Kuzey Atlantik Paketi’na girişi kabul edilmiştir. Ret oyu veren milletvekilleri NATO karşıtı olduklarını ve komünizm fikrini benimsediklerini dile getirmekten çekinmemişlerdir. Ancak mecliste çoğunluğun evet demesi üzerine NATO’ya üyelik tartışmaları mecliste son bulmuş ve üyelik kabul edilmiştir.⁶³¹ Yunanistan’ın NATO’ya üyeliği ile ilgili kanun, 19 Şubat 1952 tarihinde Kral 1’inci Pavlos tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir.⁶³²

⁶²⁷ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Seçim Dönemi:9, Cilt:18, 18.02.1952, s.313.

⁶²⁸ “Bugün Atlantik Paketine Giriyoruz”, **Zafer**, 18 Şubat 1952.; “Atlantik Paketine Eşit Haklarla İltihakımız”, **Cumhuriyet**, 18 Şubat 1952.; “Atlantik Paketine İştirakimize Dair Olan Tasarı Bugün Mecliste Görüşülecek”, **Milliyet**, 18 Şubat 1952. (18 Şubat 1952, Pazartesi gününe denk gelmektedir. Yunanistan’da haftanın ilk günü birçok gazete basıma ara vermektedir. Bu yüzden pazartesi günü yapılan meclis oylaması haberleri 19 Şubat tarihli gazetelerde yer almaktadır.) “Yunanistan’ın Kuzey Atlantik Paketi’na Girmesi Üzerine” (“ΕΠΙ ΤΗ ΕΙΣΟΔΩ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΑΤΛΑΝΤΙΚΟΝ ΣΥΜΦΩΝΟΝ”), **Embros**, 19 Şubat 1952.; “Meclis Dün Yunanistan’ın Atlantik Paketi’na Katılmasını Onayladı” (“Η ΒΟΥΛΗ ΕΠΕΚΥΡΩΣΕ ΧΘΕΣ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΝ ΣΥΜΦΩΝΟΝ”), **To Vima**, 19 Şubat 1952.

⁶²⁹ **T.B.M.M. Tutanak Dergisi**, Seçim Dönemi:9, Cilt:18, 18.02.1952, s.339-341.

⁶³⁰ bkz. **EK-11** Kuzey Atlantik Andlaşmasına Türkiye Cumhuriyetinin Katılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu

⁶³¹ **Hükümet Gazetesi**, Birinci Cilt, Sayı:37, Kanun No:1989, 19 Şubat 1952. (**ΦΕΚ** N.1989 τεύχος Α’ 37/19.02.1952), **Embros**, 19 Şubat 1952.

⁶³² **To Vima**, 19 Şubat 1952.; **Zafer**, 19 Şubat 1952.; bkz. **EK-12** Kuzey Atlantik Antlaşması’nın Yunanistan Tarafından Kabul Edildiğine Dair Kanun

Türkiye ve Yunanistan, NATO üyeliğinin her iki ülkede de kabul edilmesinin ardından 20 Şubat 1952’de Portekiz’in Başkenti Lizbon’da yapılan toplantıya Kuzey Atlantik Paktı’na tam üye sıfatıyla katılmıştır.⁶³³

Böylece Türkiye ve Yunanistan, 4 Nisan 1949’da kurulan NATO teşkilatına üç yıl aradan sonra 18 Şubat 1952 tarihinde katılarak tam üye olmuştur. NATO üyesi diğer devletlerle eşit koşullarda üye olan Türkiye ve Yunanistan, örgütün yapılanmasına ve askeri kanadına dahil edilmişlerdir.⁶³⁴

SONUÇ

Türkiye ve Yunanistan’ın NATO’ya üyelik sürecinde yaşanan olaylar her iki ülke tarihini de derinden etkilemiştir. Bu etkinin kamuoyuna yansımaları incelendiğinde hem Türkiye hem de Yunanistan açısından dış politikada yaşanan olayların birbirine paralel şekilde geliştiğini söylemek uygun olacaktır.

Yunanistan’da yaşanan İç Savaş, ülkede İngiltere destekli kral ve hükümet taraftarı sağ görüşlü gruplar ile Sovyet destekli, komünizmi savunan sol görüşlü gruplar arasında gerçekleşmiştir. Üç yıl süren iç savaş boyunca Yunanistan’da binlerce kişi hayatını kaybetmiş, kelimenin tam anlamıyla kardeş kardeşi

⁶³³ Thanos Veremis, **Türk-Yunan İlişkileri Tarihi 1453-2005**, (Dördüncü Baskı), İ. Sideris, Atina, 2005, s.145-146. (Θάνος Βερέμης, **Ι Ιστορία Των Ελληνοτουρκικών Σχέσεων 1453-2005**, (Δ’ έκδοση), Ι. Σίδερης, Αθήνα, 2005, σ.145-146.)

⁶³⁴ **Nato Arşivi**, “Member Countries”, Erişim Tarihi: 23 Eylül 2014. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52044.htm

öldürmüştür. İç savaş süresince İngiltere'nin desteğiyle ortadan kaldırılmaya çalışılan komünizm tehdidi, 1947 yılında Amerika'nın sağladığı Truman Doktrini ve Marshall Planı yardımları ile bertaraf edilmiştir.

Türkiye İkinci Dünya Savaşı'na girmemiş ve savaş süresince tarafsızlık politikası izlemiştir. Bu davranışın sonucu olarak Türkiye uluslararası platformda yalnız kalmıştır. Ülkenin içinde bulunduğu yalnızlığı Sovyetler Birliği çok iyi değerlendirerek Türkiye'den toprak ve boğazlar üzerinde üs taleplerinde bulunmuştur. Böyle bir ortamda Türkiye'ye destek Amerika'dan gelmiştir. Truman Doktrini ve Marshall Planı çerçevesinde yapılan askeri ve ekonomik yardımlar sayesinde ülke savunması güçlenmiş, ayrıca Sovyetler Birliği tehdidi karşısında müttefik edinilmiştir.

Türkiye ve Yunanistan'a sağlanan askeri ve ekonomik yardımların ülkeler üzerindeki Sovyet tehdidi nedeniyle yapıldığı ve neticede her iki ülkenin de Amerikan yardımları sayesinde batı yanlısı bir siyaset izlemeye başladığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

Yapılan yardımlardan Yunanistan daha çok miktarda faydalanmış, Türkiye'ye ise Yunanistan'a kıyasla daha az miktarda askeri ve ekonomik yardımda bulunulmuştur. Bunun sebebi olarak Yunanistan'ın savaş süresince işgal edilmesi ve ardından çıkan iç savaş nedeniyle ülke ekonomisinin kötü duruma düşmesi gösterilebilir. Türkiye'nin ise fiilen savaşa katılmadığı gerekçesiyle yapılan askeri ve ekonomik yardımların Sovyet Rusya tehdidi karşısında ülkenin yalnız kalmadığını göstermek amacıyla Yunanistan'a kıyasla düşük miktarda yapıldığı kanısına varmak mümkündür.

İkinci Dünya Savaşı'nın yaraları henüz sarılmamışken tüm dünyayı etkisi altına alan Soğuk Savaş nedeniyle Doğu ve Batı arasında kutuplaşma başlamıştır. Temel prensipleri arasında dünya barışının korunması ve ülkeler arasında işbirliği bulunan Birleşmiş Milletler Örgütü, Soğuk Savaş'ın hızla büyümesiyle birlikte barışı koruma etkisini kaybetmiştir. Birleşmiş Milletler Örgütü'nün etkisini kaybetmesi nedeniyle Batı Avrupa ülkeleri tarafından Sovyet tehdidi karşısında yeni bir savunma sistemi arayışına gidilmiş ve neticede 1949 yılında NATO teşkil edilmiştir.

Türk kamuoyunda NATO'nun kuruluş sürecine geniş yer verilmiştir. Türk siyasi hayatında çok partili sisteme geçiş sağlansa bile henüz hükümetin el değiştirmemesi nedeniyle bu dönemde CHP hükümeti ve NATO'yu destekleyici haberler ile Sovyet karşıtı yazılar ön plandadır. Kuruluş aşamasından itibaren NATO'ya hangi devletin üye olacağı, yapılan müzakereler ve diğer ülkelerin tepkileri Türk kamuoyu tarafından derinlemesine irdelenmiştir.

Yunanistan basınında ise ülkede faaliyet gösteren hükümet yanlısı sağcı gazeteler ile komünizmi destekleyen sol gazeteler arasında fikir ayrılıkları söz konusudur. Ülkede iç savaşın sona ermesine yakın kurulan NATO hakkında sağ görüşlü basın tarafından övgüyle bahsedilmekte; paktın teşkil edilmesi ile birlikte tüm dünyaya barış getireceği haberleri basında yer almaktadır. Sol görüşlü gazetelerde ise NATO'nun Amerikan emperyalizmi neticesinde oluşturulmuş antikomünist ve antisosyalist bir işbirliği olduğundan bahsedilmektedir.

Henüz kuruluş aşamasındayken Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üyelik konusu gündeme gelmiş, ancak İngiltere başta olmak üzere Hollanda, Belçika, Danimarka ve Norveç tarafından bu üyeliğe karşı çıkmıştır. Bunun sebebi olarak ise Türkiye ve Yunanistan'ın üyeliğine Sovyet Rusya'nın tepki göstermesinden çekinildiği gösterilmektedir. Buradan çıkarılacak sonuçta, Türkiye ve Yunanistan'ın pakta alınmama sebebi olarak Sovyet tehdidinin bahane edildiği yargısına varılabilir.

Bundan sonraki süreçte Türkiye ve Yunanistan, NATO savunma sistemi içerisinde yer alabilmek için dış siyasetlerini NATO üyeliği temelinde şekillendirmiştir. NATO'ya üye olabilmek için geçerli sebep aranırken Kore Savaşı'nın başlaması her iki ülke açısından bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Tezin ana konusunu oluşturan NATO'ya üyelik sürecinin Türkiye ve Yunanistan açısından fiilen Kore Savaşı ile birlikte başladığı yargısına varılabilir.

Soğuk Savaş'ın başlangıcından itibaren yaşanan en sıcak gelişme şüphesiz Kore Savaşı olmuştur. Temelinde savaşın nedeni Kuzey Kore ile Güney Kore arasındaki sınır anlaşmazsızlığı olarak gösterilse de, aslında asıl savaşın SSCB ile ABD arasında yaşanan rekabet nedeniyle ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Kuzey ile Güney Kore arasındaki mücadele, Doğu ile Batı arasındaki mücadeleye dönüşmüştür. Bu mücadelenin başrolünde ise ABD ile SSCB rol almaktadır.

Türkiye’de 1950 seçimleriyle birlikte Demokrat Parti iktidara gelmiş, tek parti iktidarı ve dolayısıyla iktidar 27 yıl sonra ülkede ilk defa el değiştirmiştir. DP iktidara gelene kadar Türkiye’nin NATO üyeliği konusunda somut adımlar atılmamıştır. Türkiye’nin NATO’ya üye olmak için yaptığı ilk resmi başvurusu Kore Savaşı’na asker yardımı gönderilmesinin ardından gerçekleşmiştir. Kore’ye asker gönderme kararının hükümet tarafından muhalefet partilerine sorulmadan alınması, CHP ve MP tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Fakat Türkiye’nin Kore’ye asker gönderme kararının NATO savunma kanadında yer alabilmek için alınması sebebiyle muhalefet partileri bu kararı sonradan desteklemiştir.

Yunanistan’ın Kore’ye asker gönderme kararı, temelinde Birleşmiş Milletlere üye Yunanistan’ın barışa destek kararı olarak kamuoyuna yansıtılmıştır. Ancak bu kararın alınması Yunanistan için çok da kolay olmamıştır. İç siyasette yaşanan kriz ve hükümetin sürekli el değiştirmesi sebebiyle halkın gözünde devlete karşı bir güvensizlik oluşmaya başlamıştır. Ayrıca iç savaşın henüz bitmesi nedeniyle kamuoyunda korku ve terör algısı devam etmektedir. Yaşanan bu güvensizlik ortamından kurtulmak için en iyi çözümün Kore’ye asker gönderilmesi ve böylece halkın hükümete olan güveninin artırılması olduğunu söylemek gerekir. Asker gönderme kararının alınmasında merkez sağcı bir hükümetin iktidara gelmesi etkili olmuştur. Neticede Amerika’nın desteğiyle Başbakan seçilen Sofoklis Venizelos, kabine değişikliklerine rağmen yaklaşık iki yıl boyunca başbakan olarak görevde kalmıştır. Bu bilgilerden yola çıkarak Yunanistan’ın Kore’ye asker gönderme kararının Amerika’nın isteği doğrultusunda alındığı yargısına varmak mümkündür.

Yunanistan’da yaşanan siyasi istikrarsızlığın sebepleri arasında Yunan Kralı 1’inci Pavlos ile eski mareşal Nikolaos Plastiras arasındaki gerginlikten söz etmek gerekmektedir. Kral Pavlos, Yunanistan’ın 1922’de yaşadığı “Küçük Asya Felaketi”nden Plastiras’ı sorumlu tutmaktadır. Plastiras ise o dönem albay olarak orduda görev yapmış ve milliyetçi kesimin desteğini almıştır. Aralarındaki husumet nedeniyle sürekli hükümet krizleri yaşanmış, kralın desteklediği Sofoklis Venizelos’un başbakanlığı döneminde dahi sık sık kabine değişikliği meydana gelmiştir. Kral ile sağcı kesim arasında yaşanan problemlerin İç Savaş’ın ardından Yunanistan’da siyasi istikrarın sağlanamaması ve bu yüzden NATO’ya resmi bir başvuru yapılamamasına neden olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye'nin NATO'ya ilk başvurusu 1950 yılında gerçekleşmiştir. Bu talebe üye ülkeler tarafından ilk başta karşı çıkmış, ancak Kore Savaşı'nın başlaması ve ABD'nin de destek vermesi sayesinde devletlerin fikri sonradan değişmiştir.

Kore Savaşı'na BM tarafından askeri destek gönderilmesi kararına BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerinden biri olan SSCB, Güvenlik Konseyi toplantılarını protesto ettiği gerekçesiyle katılmamış ve veto hakkını kullanamamıştır. Bu nedenle Kore Savaşı'na BM'in asker gönderme kararı erken alınmış ve bu sayede Türkiye ve Yunanistan Kore'ye asker göndererek Batı ülkelerinin gözüne girmeyi başarmış ve NATO'ya üyelik süreci hızlanmıştır.

Türkiye'nin aksine Yunanistan, NATO'ya üye olmak için hiçbir resmi başvuruda bulunmamıştır. Bu duruma ülkede yaşanan siyasi istikrarsızlığın yaşattığı sıkıntılara ek olarak bir de uluslararası diplomatik alanda ülkenin başarısız olma korkusu sebep olmuştur.

NATO'ya üyelik sürecinde Türkiye ile Yunanistan'ın adının beraber anılması sebebiyle Türkiye'nin yaptığı resmi başvuru Yunanistan tarafından olumlu karşılanmıştır. Yunan kamuoyunda Türkiye'nin NATO'ya üye olmasıyla birlikte Yunanistan'ın da otomatik olarak üye olacağı algısı mevcuttur. Türk kamuoyunda ise iki ülkenin komşuluk ilişkileri ve bölgesel konumları sebebiyle üyelik sürecinin birlikte ele alınması gerektiği görüşü hakimdir.

NATO üyeliği sürecinin Türk kamuoyunda Yunanistan'a nazaran tek taraflı ve Amerikan desteğinin yanı sıra Kore'ye asker gönderilmesi ve Batı dünyası ile yaklaşma hissedilmesi nedeniyle biraz daha duygusal karşılandığı yargısına varmak mümkündür. Demokrat Parti iktidarı süresince ısrarla izlenen istikrarlı politikada basın da hükümetin yanında durmuş ve NATO'ya üyelik sürecinde hükümet desteklenmiştir.

Yunanistan'da ise NATO üyelik süreci basında mevcut görüş ayrılıkları nedeniyle tek taraflı olmaktan ziyade daha çok üyelik yanlısı ve karşıtı tartışmalar şeklinde geçmiştir. Üyelik sürecinde yaşanan olaylar Türkiye ile paralel olarak basında işlenmekte, fakat karşı görüşlü medya fikrini açıkça dile getirebilmektedir. Bu durumun Türk basını için aynı olduğunu söylemek mümkün olmayacaktır. Zira NATO üyeliği Türkiye için hükümetten çok bir memleket politikası olarak

algılanmakta ve bu yolda tüm ülke birlikte hareket etmektedir. Dolayısıyla bu süreç basın tarafından eleştirilere maruz kalmadan geçirilmiştir. Yunanistan'da ise Türkiye'nin aksine tek partili bir iktidar söz konusu değildir. Türkiye gibi istikrarlı bir iç politikaya sahip olmayan Yunanistan'da NATO üyeliği öncesinde sadece son üç yıl içinde ülkede 6 başbakan görev almıştır.

İç siyasette yaşanan farklılıklara rağmen iki ülke de NATO'ya üyelik sürecinde batı yanlısı bir politika izlemiştir. Türkiye'de bu süreç Sovyet Rusya tehdidi nedeniyle Amerika'nın desteğiyle gelişmiştir. Yunanistan ise yaşanan iç savaş nedeniyle ülkenin komünizmden temizlenmesi amacıyla Amerikan yardımlarına maruz kalmış ve bu sebeple Batı yanlısı bir politika izlemiştir.

Neticede her iki ülke de Sovyet tehdidi altında ABD'nin desteğiyle önce Akdeniz Savunma Grubu'na ve ardından 1952 yılında NATO'ya birlikte üye olmuştur. Örgütün kurulmasından iki ülkenin birlikte üyeliğine kadar geçen süreçte, Türk-Yunan ilişkilerinde henüz olumsuzluklar yaşanmadığından dolayı ikili ilişkilerin üst seviyede olduğu ve dostane bir süreç gözlemlenmektedir. Zira birkaç sene içerisinde iki ülke ilişkilerini bozmaya yol açacak ve günümüzde dahi çözüme kavuşamayan Kıbrıs meselesi ortaya çıkacaktır.

NATO'ya üyelik süreci boyunca birlikte anılan Türkiye ve Yunanistan, 1952 yılında örgüte üye olduktan sonra da bölgesel ve küresel savunmaya destek vermeye devam etmiştir. Günümüzde dahi devam eden inişli çıkışlı ilişkiler sürecinde Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya üyeliği halen devam etmektedir.

KAYNAKÇA

ARŞİV BELGELERİ

Yunanistan Parlamento Arşivi

ΦEK A 293 - 27.12.1947

ΦEK A 217 - 02.08.1948

ΦEK A 103 – 18.04.1952

ΦEK A 37 – 19.02.1952

KİTAPLAR

TÜRKÇE ve İNGİLİZCE KİTAPLAR

Ahmad, Feroz; **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, (Çev.:Yavuz Alogan), Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1995.

Akandere, Osman; **Millî Şef Dönemi**, İz Yayıncılık, İstanbul, 1998.

Akşin, Sina; Koçak, Cemil; Özdemir, Hikmet ve diğerleri; **Türkiye Tarihi 4; Çağdaş Türkiye 1908-1980**, Cem Yayınevi, İstanbul, 2007.

Albayrak, Mustafa; **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004.

Aras, Bülent; Alırıza, Bülent; **US-Turkish Relations, A Review at the Beginning of the Third Decade of the Post-Cold War Era**, Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM), Ankara, 2012.

Armaoğlu, Fahir; **20'nci Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)**, Timaş, İstanbul, 2010.

_____; **Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991.

Aydemir, Şevket Süreyya; **İkinci Adam (1938-1950)**, Cilt 2, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2000.

Bağcı, Hüseyin; **Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar**, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Gelişme Vakfı Yay., Ankara, 2007.

_____; **Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası**, İmge, Ankara, 1990.

Brinkley, Douglas; **Loy Henderson, Dean Acheson, and the Origins of the Truman Doctrine**, Palgrave Macmillan UK, 1993.

Canbolat, İbrahim S.; **Değişen Dünya ve Alman Dış Politikası**, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1995.

Carey, Jane Perry Clark; Carey, Andrew Galbraith; **The Web of Modern Greek Politics**, Columbia University Press, New York, 1968.

Center Of Military History United States Army; **The German Campaigns In The Balkans (Spring 1941)**, Washington, 1986.

Churchill, Winston; **The Second World War - Volume VI Triumph and Tragedy**, RosettaBooks, New York, 2002.

Clogg, Richard; **Modern Yunanistan Tarihi**, (Çev:Dilek Şendil), İletişim, İstanbul, 1997.

Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, 2004.

Çakmak, Haydar; **Türk Dış Politikası (1919-2008)**, Barış Platin Kitap, Ankara, 2008.

Çavdar, Tevfik; **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950'den Günümüze)**, İmge Kitapevi, Ankara, 2008.

Çufalı, Mustafa; **Türk Parlamento Tarihi TBMM –VIII. Dönem (1946-1950)**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2012.

Denizli, Ali; **Kore Harbi'nde Türk Tugayları**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1994.

Di Nolfo, Ennio; (Editor), **The Atlantic Pact Forty Years Later: A Historical Reappraisal**, De Gruyter, Berlin; New York, 1991, (Reprint 2010).

Erkilet, Hüseyin Hüsnü; Bıyıklıoğlu, Tefik; Arun, Hayrettin; **Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri (1950-1953)**, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1975.

Eroğul, Cem; **Demokrat Parti (Tarihi ve İdeolojisi)**, İmge Kitabevi, Ankara, 1990.

Esmer, Ahmet Şükrü; **Siyasi Tarih (1919-1939)**, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O., Ankara, 1953.

Goldgeier, James M.; **The Future of NATO (Council Special Report No. 51)**, Council on Foreign Relations Press, New York, 2010.

Göktepe, Cihat; **Demokrat Parti Örneği Üzerinden Türkiye’de Demokrasinin Gelişimi**, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı, İstanbul, 2014.

Grenville, J.A.S.; **A History of the World From the 20th to the 21st Century**, Routledge, New York, 2005.

Gürel, Şükrü S.; **Tarihsel Boyutları İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1993.

Gürün, Kâmuran; **Dış İlişkiler ve Türk Politikası (1939’dan Günümüze Kadar)**, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, Ankara, 1983.

İnan, Kâmrân; **Dış Politika**, Ötüken, İstanbul, 1994.

Karpat, Kemal H.; **Türk Demokrasi Tarihi**, Timaş, İstanbul, 2008.

Koçak, Cemil; **Türkiye’de Milli Şef Dönemi 1938-1945**, İletişim Yayınları, Birinci Cilt, İstanbul, 1996.

Koliopoulos, John S.; Veremis, Thanos; **Modern Greece: A History Since 1821**, Wiley-Blackwell, Oxford, 2010.

Kore Harbi Kore Türk Tugayı ve BM Askerlerinden Alınan Dersler, Eğitim Doktrin Komutanlığı Yay., Ankara, 2001.

Leffler, Melvyn P.; **A Preponderance of Power, National Security, the Truman Administration and the Cold War**, Stanford University Press, Stanford, California, 1992.

Moustakis, Fotios; **The Greek-Turkish Relationship and NATO**, Frank Cass, Londra, 2005.

NATO El Kitabı, Kuzey Atlantik Andlaşması Teşkilatı Enformasyon Servisi, Paris, 1965.

Neziroğlu, İrfan; **Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri**, Cilt 1 (24 Nisan 1920 – 22 Mayıs 1950), TBMM Basımevi, Ankara, 2013.

Oran, Baskın; (Editör), **Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Kadar Olgular, Belgeler, Yorumlar**, (Cilt 1: 1919-1980), İletişim, İstanbul, 2005.

Öke, Mim Kemal; **Unutulan Savaşın Kronolojisi, Kore 1950-1953**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1990.

Öztürk, Kazım; **Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri ve Programları**, Ak Yayınları, İstanbul, 1968.

Sander, Oral; **Siyasi Tarih (1918-1994)**, İmge, Ankara, 2000.

_____ ; **Türkiye'nin Dış Politikası**, (Der. Melek Fırat), İmge Kitabevi, Ankara, 2013.

Soysal, İsmail; **Soğuk Savaş Dönemi ve Türkiye – Olaylar Kronolojisi (1945-1975)**, İsis, İstanbul, 1997.

_____ ; **Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları I. Cilt (1920-1945)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1983.

_____ ; **Türk Dış Politikası İncelemeleri İçin Kılavuz (1919-1993)**, Eren, İstanbul, 1993.

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Seçim Dönemi:7, Cilt:15.

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Seçim Dönemi:8, Cilt:24.

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Seçim Dönemi:9, Cilt:1.

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Seçim Dönemi:9, Cilt:2.

T.B.M.M Tutanak Dergisi, Seçim Dönemi:9, Cilt:13.

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Seçim Dönemi:9, Cilt:18.

Truman, H.S.; **Hatıralarım**, (Çev. Cihad Baban, Semih Tuğrul), Ulusal Basımevi, Ankara, 1968.

Tuncer, Erol; **1950 Seçimleri**, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara, 2010.

Ünal, Oğuz; **Türkiye'de Demokrasi'nin Doğuşu, Tek-Parti Yönetimi'nden Çok Partili Rejime Geçiş Süreci**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1994.

Ülman, Haluk; **Türk-Amerikan Münasebetleri (1939-1947)**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1991.

Yazıcı, Tahsin; **Kore Hatıralarım**, Ülkü Basımevi, İstanbul, 1963.

Yücel, M. Serhan; **Türkiye'nin Siyasi Partileri 1859-2006**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2005.

_____ ; **Demokrat Parti**, Ülke Kitapları, İstanbul, 2001.

YUNANCA KİTAPLAR

Agouridis, Hristos; Vasilatos, Nikos; Gioni, Maria ve diğerleri; **Yunanların Tarihi, İkinci Dünya Savaşı'nda Yunanistan 1940-1944**, Cilt 16, Domi, Atina, 2006. (Αγουρίδης Χρήστος, Βασιλάτος Νίκος, Γκιώνη Μαρία κ.α., **Ιστορία των Ελλήνων, Η Ελλάδα Στο Β` Παγκόσμιο Πόλεμο 1940-1944**, Τόμος 16, Εκδόσεις Δομη, Αθήνα, 2006.)

_____ ; **Yunanların Tarihi, Modern Yunanistan 1944-1974**, Cilt 17, Domi, Atina, 2006. (**Ιστορία των Ελλήνων, Η Σύγχρονη Ελλάδα 1944-1974**, Τόμος 17, Εκδόσεις Δομή, Αθήνα, 2006.)

Aleksandros, Aleksis; Veremis, Thanos; Kozakos, Panos; Koufoudakis, Vangelis; Rozakis, Hristos ve Tsitsopoulos, Yorgos; **Türk-Yunan İlişkileri 1923-1987**, İkinci Basım, Gnosi, Atina, 1991. (Αλεξανδρής Αλέξης, Βερέμης Θάνος, Καζάκος Πάνος, Κουφουδάκης Βαγγέλης, Ροζάκης Χρήστος και Τσιτσόπουλος Γιώργος, **Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις 1923-1987**, Δεύτερη Εκδοση, Γνώση, Αθήνα, 1991.)

Analis, Dimitris T.; **Balkanlar 1945-1960, İktidarın İşgali**, (Çev.Eleni G. Roussi), İolkos Basımevi, Birinci Basım, Atina, 2005. (Αναλίσ Δημήτρης Τ., **Βαλκάνια 1945-1960, Η Κατάληψη Της Εξουσίας**, (Μετάφραση: Ελένη Γ. Ρούσση), Εκδόσεις Ιωλκός, 1^η έκδοση, Αθήνα, 2005.)

Argiraki, R.; Vlasidis, V.; Dialeisma, L.; Diamantakou, K. ve diğerleri; **Yunanistan: Tarih-Kültür**, Domi, Atina, 2005. (Αργυράκη Ρ., Βλασσίδης Β.,

Διαλεισμά Λ., Διαμαντάκου Κ. κ.α., **Ελλάδα: Ιστορία–Πολιτισμός**, Εκδόσεις Δομή, Αθήνα, 2005.)

Aslanis, Evgenios İ.; **Kuzey Atlantik İttifakı Antlaşması N.A.T.O.**, Hava Kuvvetleri Komutanlığı Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Atina, 1956. (Ασλάνης Ευγένιος Ι., **Σύμφωνον Βορειοατλαντικής Συμμαχίας N.A.T.O.**, Γεν. Επιτελείου Αεροπορίας Διευθύνσεως Τύπου και Δημόσιων Σχέσεων, Αθήναι, 1956.)

Averof, Evangelos; **Ateş ve Balta: Yunanistan 1946-1949 ve Gelişmeler**, 3.basım, Estia, Atina, 1976. (Αβέρωφ Ευάγγελος, **Φωτιά και Τσεκούρι·Ελλάς 1946-1949 και τα Προηγούμενα**, Γ'έκδοση, Εστία, Αθήναι, 1976.)

Babiniotis, Georgios D.; **Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü**, (2'nci Basım), Kendro Leksikologias, Atina, 2002. (Μπαμπινιώτης Γεώργιος Δ., **Λεξικό Της Νέας Ελληνικής Γλώσσας**, (Δεύτερη Έκδοση), ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ, Αθήνα, 2002.)

Berstein, Serge; Milza, Pierre; **Avrupa Tarihi-3 Avrupa'nın Bölünmesi ve Yeniden İnşa Edilmesi 1919'dan Günümüze**, (Çev.:Mihalis Kokolakis), Aleksandria Yayınları, Atina, 1997. (Berstein Serge, Milza Pierre, **Ιστορία της Ευρώπης-3, Διάσπαση και Ανοικοδόμηση της Ευρώπης 1919 Εώς Σήμερα**, (Μετφ.:Μιχάλης Κοκολάκης), Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1997.)

Grigoriadis, Solon; **Modern Yunanistan Tarihi: 1941-1974 – Cilt 3: Lübnan'dan Varkiza'ya**, Η.Κ.Τεγοπουλος Basımevi, Atina, 2011. (Γρηγοριάδης Σόλων, **Ιστορία της Συγχρόνου Ελλάδος: 1941-1974 - Τόμος 3: Από Τον Λίβανο Στη Βάρκιζα**, Χ.Κ.Τεγόπουλος Εκδόσεις, Αθήνα, 2011.)

_____ ; **Modern Yunanistan Tarihi: 1941-1974 – Cilt 6: Plastiras-Papagos-Karamanlis**, Η.Κ.Τεγοπουλος Basımevi, Atina, 2011. (**Ιστορία της Συγχρόνου Ελλάδος: 1941-1974 - Τόμος 6: Πλαστήρας-Παπάγος-Καραμάνλης**, Χ.Κ.Τεγόπουλος Εκδόσεις, Αθήνα, 2011.)

_____ ; **Korkunc Belgeler, İç Savaş 1946-1949**, Cilt 1, Fitrakis, Atina, 2010. (**Τα Φοβερά Ντοκουμέντα, Ο Εμφύλιος 1946-1949**, Τομος Α', Εκδόσεις Φυτράκη, Αθήνα, 2010.)

_____ ; **Korkunc Belgeler, İç Savaş 1946-1949**, Cilt 2, Fitrakis, Atina, 2010. (**Τα Φοβερά Ντοκουμέντα, Ο Εμφύλιος 1946-1949**, Τομος Β΄, Εκδόσεις Φυτράκη, Αθήνα, 2010.)

_____ ; **Korkunc Belgeler, İç Savaş 1946-1949**, Cilt 5, Fitrakis, Atina, 2010. (**Τα Φοβερά Ντοκουμέντα, Ο Εμφύλιος 1946-1949**, Τομος Ε΄, Εκδόσεις Φυτράκη, Αθήνα, 2010.)

Grigoriou, Dafni; **Modern Yunanistan'ın Kısa Tarihi 1914-1948**, Didaktikon Bibliyon Basımevi Kurumu, Atina, 1971. (Γρηγορίου Δάφνη, **Συνοπτική Ιστορία Της Σύγχρονης Ελλάδος 1914-1968**, Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα, 1971.)

Hatzivasiliou, Evanthis; **Savaş Sonrası Dünya Tarihine Giriş**, Patakis, Atina, 2001. (Χατζηβασιλείου Ευάνθης, **Εισαγωγή στην Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου**, Πατάκης, Αθήνα, 2001.)

İç Savaşın Problemleri, Komer, Atina, 1947. (**Προβλήματα του Εμφυλίου Πολέμου**, Κομέπ, Αθήνα, 1947.)

İkonomou, Pavlos; **Truman Doktrini ve Yunanistan'ın Mücadelesi**, Atina, 1957. (Οικονόμου Παύλος, **Το Δόγμα Τρούμαν και η Αγονία της Ελλάδος**, Αθήνα, 1957.)

Kaloudis, Spiros; **1940-1941 Savaşı'nda Yunanistan'ın Konumu ve Uluslararası İlişkileri**, Nea Sinora, Atina, 1997. (Καλούδης Σπύρος, **Η θέση Της Ελλάδας Και Οι Διεθνείς Της Σχέσεις Στον Πόλεμο 1940-1941**, Νέα Σύνορα, Αθήνα, 1997.)

Kara Kuvvetleri Tarihi, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Basımevi, Atina, 2014. (**Ιστορία Του Πεζικού**, Γενικό Επιτελείο Στρατού, Τυπογρ.Ελλην.Στρατού, Αθήνα, 2014.)

Kardasis, Vasilis; Margaritis, Yorgos; Hekimoglu, Evangelos ve diğerleri; **Aralık Olayları'ndan İç Savaş'a**, Eleftherotipia, Atina, 2007. (Καρδάσης Βασίλης, Μαργαρίτης Γιώργος, Χεκίμογλου,Ευάγγελος κ.α., **Από Τα Δεκεμβριανά Στον Εμφύλιο**, Ελευθεροτυπία, Αθήνα, 2007.)

Kitsikis, Dimitris; **Yunan-Türk Devleti Tarihi 1928-1973**, Estia, Atina, 1981. (Κιτσίκης Δημητρός, **Ιστορία Του Ελληνοτουρκικού Χώρου 1928-1973**, Εστία, Αθήνα, 1981.)

Koliopoulos, Ioannis; **1941 Nisanı'nda Yunanistan'daki Askeri ve Siyasi Kriz**, Mnimon, Atina, 1976. (Κολιόπουλος Ιωάννης, **Η Στρατιωτική Και Η Πολιτική Κρίση Στην Ελλάδα Τον Απρίλιο Του 1941**, Μνήμων, Αθήνα, 1976.)

Kondis, Vasilios; Sfetas, Spiridon; **İç Savaş. Yugoslav ve Bulgar Arşiv Belgelerinden**, Paratiritis, Selanik, 1999. (Κόντης Βασίλειος, Σφέτας Σπυρίδων, **Εμφύλιος Πόλεμος. Έγγραφα από τα Γιουγκοσλαβικά και Βουλγαρικά Αρχεία**, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1999.)

Konstas, D.; Tsardanidis, H.; (Ed.), **Modern Yunan Dış Politikası, Cilt-2**, N.Sakkoulas, Atina-Gümülçine, 1989. (Κώνστας Δ., Τσαρδανίδης Χ., (Επιμ.), **Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, Τόμος Β΄**, Ν. Σακκούλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1989.)

Koranitsanos, Theofanis; (Ed.), **Savaş Anıları 1897-1974**, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Atina, 2012. (Κοπανιτσάνος Θεοφάνης, (επιμ.), **Μνήμες Πολέμου 1897-1974**, ΓΕΣ, Αθήνα, 2012.)

Korantis, Antonios Í.; **Yunanistan'ın Siyasi ve Diplomatik Tarihi 1941-1945 (Birinci Cilt)**, Estia, Atina, 1987. (Κοραντής Αντώνιος Ι., **Πολιτική Και Διπλωματική Ιστορία Της Ελλάδος 1941-1945 (Τόμος Πρώτος)**, Εστία, Αθήνα, 1987.)

Kore'de Yunanistan Sefer Kuvveti 1950-1955, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Tarih Dairesi Basımevi, Atina, 1977. (**Ο Εκστρατευτικός Σώμα Ελλάδος Είς Κορέαν 1950-1955**, Εκδοσις Γενικού Επαιτελείου Στρατού Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού, Αθήνα, 1977.)

Kore Savaşı'nda Yunan Filoları, Hava Kuvvetleri Basımevi Müdürlüğü, Atina, 2005. (**Ελληνικά Φτερά Στον Πόλεμο Της Κορέας**, Υπηρεσία Αεροπορικών Εκδόσεων, Αθήνα, 2005.)

Kremmidas, Vasilis; **Yunanistan Devleti Yakın Tarihi**, Kalligrafos, Atina, 2012. (Κρεμμυδάς Βασίλης, **Σύντομη Ιστορία του Ελληνικού Κράτους**, Καλλιγράφος, Αθήνα, 2012.)

Lagani, Irini; **“Devşirme” ve Yunan-Yugoslav İlişkileri**, İ.Sideris, Atina, 1996. (Λαγάνη Ειρήνη, **Το “Παιδομάζωμα” και οι Ελληνογιουγκοσλαβικές Σχέσεις**, Ι.Σίδερης, Αθήνα, 1996.)

Margaritis, Yorgos; Sabatakakis, Theodoros; Andonakis, Zaharias D. ve diğerleri; **İşgal ve Direniş 1941-1945**, Eleftherotipia, Atina, 2008. (Μαργαρίτης Γιώργος, Σαμπατακάκης Θεόδωρος, Αντωνάκης Ζαχαρίας Δ. κ.α., **Κατοχή και Αντίσταση 1941-1945**, Ελευθεροτυπία, Αθήνα, 2008.)

Mavrokefalou, Hristina; Mavrokefalos, Panagiotis; Valerianos, Dionisis; **Çağdaş ve Modern Tarih**, Ellinoekdotiki, Atina, 2008. (Μαυροκεφάλου Χριστίνα, Μαυροκέφαλος Παναγιώτης, Βαλεριανός Διονύσης, **Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία**, Ελληνοεκδοτική, Αθήνα, 2008.)

Panagiotopoulos, Vasilis; (Editör), **Modern Yunanistan Tarihi 1770-2000 – 8’inci Cilt Savaşın Yunanistan, 1940-1949**, Ellinika Gramata, Atina, 2003. (Παναγιωτόπουλος Βασίλης, (Διεύθυντης Έκδοσης), **Ιστορία Του Νέου Ελληνισμού 1770-2000 – 8ος Τόμος Η Εμπόλεμη Ελλάδα, 1940-1949**, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003.)

Psiruhis, Nikos; **Modern Yunanistan Tarihi 1940-1967 – İkinci Kısım**, Epikerotita, Atina, 1976. (Ψυρούκης Νίκος, **Ιστορία Της Σύγχρονης Ελλάδας 1940-1967 - Τόμος Δεύτερος**, Επικαιρότητα, Αθήνα, 1976.)

Rodakis, Periklis; **20’nci Yüzyıl Yunanistan Tarihi (2. Cilt 1923-1942)**, Gordios, Atina, 2004. (Ροδάκης Περικλής, **Η Ιστορία της Ελλάδας 20ός Αιώνας (Τόμος Β΄1923-1942)**, Γόρδιος, Αθήνα, 2004.)

Rodopoulos, Konstantinos G.; **Yunan Hükümetleri, Meclis Başkanları ve Ayan Meclisi 1926-1959**, Yunan Meclis Kütüphanesi Basımevi, Atina, 1959. (Ροδόπουλος Κωνσταντίνος Γ., **Αι Ελληνικαί Κυβερνήσεις και τα Προεδρεία Βουλής και Γερουσίας 1926-1959**, Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα, 1959.)

Svolopoulos, Konstantinos; **Yunan Dış Politikası 1900-1945**, Estia, Atina, 2001. (Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, **Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική 1900-1945**, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα, 2001.)

_____ ; **Yunan Dış Politikası 1945-1981**, 2. Cilt, Estia, Atina, 2007. (**Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική 1945-1981**, Τομ.Β΄, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα, 2007.)

Tselios, Thomas; Makripoulias, İoannis; **Meçhul Asker Anıtı**, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Askeri Tarih Dairesi Basımevi, Atina, 2006. (Τσέλιος Θωμάς, Μακρυπούλιας Ιωάννης, **Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη**, Γενικό Επιτελείο Στρατού, Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, Αθήνα, 2006.)

Tsioumis, Kostis A.; **Trakya'nın Müslüman Azınlığı (1950-1960)**, Stamoulis, Selanik, 2006. (Τσιούμης Κωστής Α., **Η Μουσουλμανική Μειονότητα της Θράκης (1950-1960)**, Σταμούλης, Θεσσαλονίκη, 2006.)

Tsitsopoulos, Yorgos; Veremis, Thanos; **Yunan-Türk Savunma İlişkileri 1945-1987**, Gnosi, Atina, 1995. (Τσιτσόπουλος Γιώργος, Βερέμης Θάνος, **Οι Ελληνοτουρκικές Αμυντικές Σχέσεις 1945-1987**, Εκδόσεις Γνώση, Αθήνα, 1995.)

Tsunakos, Othon; (Editör), **100+2 Yıl Yunanistan (Birinci Cilt 1900-1949)** (Genişletilmiş Yeni Basım), Maniateas, Atina, 2002. (Τσουνάκος Όθων, (Συντάκτης), **100+2 Χρόνια Ελλάδα (Α΄ Τόμος 1900-1949)** (Νέα Έκδοση συμπληρωμένη), Μανιατέας Εκδοτικές Επιχειρήσεις Α.Ε., Αθήνα, 2002.)

_____ ; **100+2 Yıl Yunanistan (İkinci Cilt 1950-2002)**, Maniateas, Atina, 2002. (**100+2 Χρόνια Ελλάδα (Β΄ Τόμος 1950-2002)**, Μανιατέας Εκδοτικές Επιχειρήσεις Α.Ε., Αθήνα, 2002.)

Vakalopoulos, Apostolos; **Modern Yunan Tarihi 1204-1985**, Vantias, Atina, 2005. (Βακαλόπουλος Απόστολος, **Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985**, Βάνιας, Αθήνα, 2005.)

Valinakis, Yannis G.; **Yunan Dış Politikasına Giriş 1949-1988**, Paratiritis, Selanik, 1989. (Βαληνάκης Γιάννης Γ., **Εισαγωγή στην Ελληνική Εξωτερική Πολιτική 1949-1988**, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1989.)

Veremis, Thanos; **Türk-Yunan İlişkileri Tarihi 1453-2005**, (Dördüncü Baskı), İ. Sideris, Atina, 2005. (Βερέμης Θάνος, **I Ιστορία Των Ελληνοτουρκικών Σχέσεων 1453-2005**, (Δ΄ έκδοση), Ι. Σίδερης, Αθήνα, 2005.)

Veremis, Thanos; Koliopoulos, Yiannis; **Yunanistan, Modern Süreklilik (1821'den Günümüze Kadar)**, Kastaniotis, Atina, 2006. (Βερέμης Θάνος, Κολιόπουλος Ιωάννης· **Ελλάς, Η Σύγχρονη Συνέχεια (Από το 1821 Μέχρι Σήμερα)**, Καστανιώτης, Αθήνα, 2006.)

Yeni Yunan Devleti – Tarih, Politika, Ekonomi (Cilt 1) Yunanistan Tarihi ve Kültürü, Malliaris, Atina, 2006. (**Το Νέο Ελληνικό Κράτος - Ιστορία, Πολιτική, Οικονομία (Τόμος Α) Ιστορία και Πολιτισμός της Ελλάδας**, Μαλλιάρης, Αθήνα, 2006.)

Young, John W.; **Soğuk Savaş'ın Avrurpası 1945-1991**, (Çev.Yorgos Demertzis), Pataki, Atina, 2003. (Young John W., **Η Ευρώπη του Ψυχρού Πολέμου 1945-1991**, (Μετάφραση: Γιώργος Δεμερτζίδης), Πατάκη, Αθήνα, 2003.)

Yunan Ulusu Tarihi, Cilt 16, Athinon Yayınevi, Atina, 2000. (**Ιστορία του Ελληνικού Έθνους**, τομ. ΙΣΤ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 2000.)

Yunanistan Komünist Partisi (KKE); **Resmi Belgeler**, (Cilt:5 1940-1945), Synchroni Eroph, Atina, 1981. (**Το Κομμουνιστικό Κόμμα Της Ελλάδας (ΚΚΕ), Επίσημα Κείμενα**, (Τόμος Πέμπτος 1940-1945), Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1981.)

Zakithinos, Dionisios A.; **Modern Yunanistan Siyasi Tarihi**, Estia, Atina, 1965. (Ζακυθηνός Διονύσιος Α., **Η Πολιτική Ιστορία Της Νεωτέρας Ελλάδος**, Εστία, Αθήνα, 1965.)

SÜRELİ YAYINLAR

GAZETELER

Türkçe Gazeteler

Akşam

Ayın Tarihi

Cumhuriyet

Hürriyet

Milliyet

Ulus

Vatan

Zafer

Yunanca Gazeteler

Akropolis (ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ) (Akropol)

Dimokratia (ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ) (Demokrasi)

Eleftheria (ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ) (Özgürlük)

Embros (ΕΜΠΡΟΣ) (İleri)

Eksormisi (ΕΞΟΡΜΗΣΗ) (Akın)

Kathimerini (Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ) (Günlük)

Neos Kosmos (ΝΕΟΣ ΚΟΣΜΟΣ) (Yeni Dünya)

Rizospastis (ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ) (Radikal)

Stratiotika Nea (Στρατιωτικά Νέα) (Askeri Haberler)

To Vima (ΤΟ ΒΗΜΑ) (Kürsü)

İngilizce Gazeteler

Chicago Sunday Tribune (Şikago Pazar Kürsüsü)

MAKALELER

Akalın, Cüneyt; “*Tarihin Dönemecinde Bir Diplomat: Selim Sarper*”, **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi (İHİD)**, İstanbul Üniversitesi İdare Hukuku ve İdare İlimleri Enstitüsü, İstanbul, 2000, Cilt:13, Sayı:1.

Bulut, Sedef; “*Sovyet Tehdidine Karşı Güvenlik Arayışları: I. ve II. Menderes Hükümetlerinin (1950-1954) NATO Üyeliği ve Balkan Politikası*”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Ankara, Mayıs 2008, Sayı:41.

Doğan, Nejat; “*NATO'nun Örgütsel Değişimi, 1946-1999:Kuzey Atlantik İttifakından Avrupa Atlantik Güvenlik Örgütü*”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Ankara, 2005, Cilt: 60, Sayı: 3.

Durak, Gökhan; “*Türk ve Dünya Basınında Kore Savaşı ve Türkiye*”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sinop, 2015, Cilt:8, Sayı:36.

Ertem, Barış; “*Türkiye Üzerindeki Sovyet Talepleri ve Türk-Sovyet İlişkileri (1939-1947)*”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Ordu, 2010, Cilt:3, Sayı:11.

Güney, Pelin; “*Marshall Planı: Avrupa Birliği'nin İnşasında Amerikan Harcı*”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Ankara, 2006, Cilt:5, Sayı:3.

Kakoudakis, Ioannis D.; “*Yunan Barış Görevlerinin Askeri Boyutu (1950-2003)*”, **Askeri Teftiş**, Kara Kuvveleri Komutanlığı Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Atina, Mart-Nisan 2004, Sayı:2. (Κακουδάκης Ιωάννης Δ., “*Η Στρατιωτική Διάσταση Των Ελληνικών Ειρηνευτικών Αποστολών (1950-2003)*”, **Στρατιωτική Επιθεώρηση**, ΓΕΣ/ΔΙΣ, Μαρ-Απρ. 2004, Τεύχος 2.)

Kalyvas, Stathis N.; “*Armed collaboration in Greece, 1941–1944*”, **European Review of History**, Yale University, USA, April 2008, Vol. 15, No. 2.

Kartal, Cemile Burcu; “*Türk Siyasal Hayatında "Beyaz İhtilal" 1950 Seçimleri*”, **Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Dergisi**, Erzurum, 2003, Cilt:3, Sayı:4.

Köni, Hasan; “*II. Dünya Savaşı Öncesinde Türk Dış Politikası*”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Ankara, 1988, Sayı:1.

Leffler, Melvyn P.; “*Strategy, Diplomacy, and the Cold War: The United States, Turkey, and NATO, 1945-1952*”, **The Journal of American History**, USA, March 1985, Vol. 71, No. 4.

Öksüz, Hikmet; “*Western Thracian Turks in Greek Civil War (1946-1949)*”, **Foundation For Middle East And Balkan Studies (OBİV)**, Turkish Review Of Balkan Studies, (Balkan İncelemesi Yıllığı), İstanbul, 2000/2001, No:5.

Özçelik, Mücahit; “*İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Dış Politikası*”, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Kayseri, 2010/2, Sayı:29.

Özlu, Hüsnü; “*Arşiv Belgelerine Göre, İkinci Dünya Savaşı'nda İzmir ve Trakya'nın Savunmasına Yönelik Türk- İngiliz Heyetlerinin Görüşmeleri ve Alınan Önlemler*”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, İzmir, Bahar 2012, Sayı:12/24.

Taşkıran, Cemalettin; “*Atatürk Döneminde Demokrasi Denemeleri (1925-1930)*”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Ankara, 1994, Sayı:14.

Vural, Mithat Kadri; “*II. Dünya Savaşı Türkiyesi'nde Bir Muhalefet Örneği Olarak “TAN” Gazetesi*”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, İzmir, 2008/Bahar-Güz, Sayı:16-17.

Yaman, Ahmet Emin; “*Kore Savaşı'nın Türk Kamuoyuna Yansıması*”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Ankara, 2006, Sayı:37.

Yemenetzis, Ioannis; “*Kore'de Yunan Sefer Kuvveti 1950-1955*”, **Askeri Teftiş**, Kara Kuvveleri Komutanlığı Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Atina, Mart-Nisan 2004, Sayı:2. (Γεμενετζής Ιωάννης, “*To Ελληνικό Εκστρατευτικό Σώμα Στη Κορέα 1950-1955*”, **Στρατιωτική Επιθεώρηση**, ΓΕΣ/ΔΙΣ, Μαρ-Απρ. 2004, Τεύχος 2)

TEZLER

Aristeidou, Hristiana; **Yunan-Yugoslav ve Yunan-Türk İlişkileri Çerçevesinde Yunanistan-Türkiye-Yugoslavya'nın Üçlü Balkan Paktı (1953-1954)**, Yüksek Lisans Tezi, Aristoteles Üniversitesi, Felsefe Fakültesi, Selanik, 2009. (Αριστείδου Χριστιάνα, **Το Τρειμερές Βαλκανικό Σύμφωνο Ελλάδας-Τουρκίας-Γιουγκοσλαβίας (1953-1954) Στο Πλαίσιο Των Ευρύτερων Ελληνο-Γιουγκοσλαβικών Και Ελληνο-Τουρκικών Σχέσεων**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή, Θεσσαλονίκη, 2009.)

Bilgili, Burhan; **İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Türk-Yunan İlişkileri**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 2005.

Kılıçoğlu, Çiğdem; **Albaylar Cuntası Döneminde Yunanistan'ın Türkiye Politikası (1967-1974)**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2010.

Şen, Cenk; **Stalin Döneminde Türk-Sovyet İlişkileri (1923-1953)**, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2006.

Tağmat, Çağla Derya; **Yunanistan'da Büyük Açlık ve Türk Yardımları (1941-1943)**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2010.

İNTERNET KAYNAKLARI

BM Görsel-İşitsel Uluslararası Hukuk Arşivi Kütüphanesi

www.un.org/law/avl

George C. Marshall Vakfı Kütüphanesi

<http://marshallfoundation.org/>

Harry S. Truman Kütüphanesi ve Müzesi

<http://www.trumanlibrary.org/>

İngiltere Parlamentosu Arşiv Belgeleri

<http://hansard.millbanksystems.com/>

NATO Arşiv Belgeleri

<http://www.nato.int/>

Nobel Ödülü Resmi Örün Sitesi

<http://www.nobelprize.org>

TDK Güncel Türkçe Sözlük,

<http://www.tdk.gov.tr/>

Wilson Center Dijital Arşivi

<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/>

EKLER

EK-1 Varkiza Antlaşması Metni

EK-2 1946 Laiko Komma (Halk Partisi) Seçim Afişi ve KKE'nin Seçimleri Boykot Afişi

EK-3 ABD Tarafından Yunanistan ve Türkiye'ye Yapılan Askeri ve Ekonomik Yardımlar

EK-4 Yunanistan'da Hükümetler ve Başbakanlar Tablosu (1946-1951)

EK-5 CHP ve Demokrat Parti'nin 1950 Yılı Seçim Afişleri

EK-6 22 Mayıs 1950’de Türkiye Cumhuriyeti’nin 3. Cumhurbaşkanı Seçilen Celal Bayar Mecliste Yemin Ederken

EK-7 Yalta Konferansı Antlaşması

EK-8 Truman’ın Meclis’te Yaptığı 12 Mart 1947 Tarihli “Yunanistan ve Türkiye’ye Yönelik Yardım” Konuşması

EK-9 Türkiye ve Yunanistan’a Yardım Yapılmasına Dair 22 Mayıs 1947 Tarihli Kanun (Public Law 75-80th Congress)

EK-10 Kuzey Atlantik Antlaşması Metni

EK-11 Kuzey Atlantik Antlaşmasına Türkiye Cumhuriyetinin Katılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu

EK-12 Kuzey Atlantik Antlaşması’nın Yunanistan Tarafından Kabul Edildiğine Dair Kanun